

İSTANBUL
TİCARET
ODASI
—1882—

REGESTA

Cilt/Volume: 10 | Sayı/Issue: 3 | 2025/3

ISSN 2146 - 6203

LİMİTED ŞİRKETLERDE PAY DEVRİNİN ÖRTÜLÜ ONAYI

*IMPLIED APPROVAL OF SHARE TRANSFERS IN LIMITED
LIABILITY COMPANIES*

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Ebru TÜZEMEN ATİK

THE IMPACT OF SHARE ALLOCATION PRACTICES TO EMPLOYEES IN JOINT-STOCK COMPANIES ON CORPORATE SOCIAL SUSTAINABILITY

*ANONİM ŞİRKETLERDE ÇALIŞANLARA HİSSE SENEDİ
VERİLMESİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN ŞİRKETLERİN
SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNE ETKİSİ*

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Aydın Alber YÜCE

TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNDE PARASAL SINIR UYGULAMASI: ADALETE ERİŞİM VE ADİL YARGILANMA HAKLARI BAĞLAMINDA BİR DEĞERLENDİRME

*THE IMPLEMENTATION OF MONETARY LIMIT IN CONSUMER
ARBITRATION COMMITTEES: AN ASSESSMENT IN THE
CONTEXT OF THE RIGHT OF ACCESS TO JUSTICE AND
THE RIGHT TO A FAIR TRIAL*

Av./Atty. Şamil DEMİR

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Seda BAŞ

SİGORTACILIK ALANINI ETKİLEYEN TEKNOLOJİK YENİLİKLERİN VE MODELLERİN SİGORTA HUKUKU AÇISINDAN İNCELENMESİ

*ANALYZING TECHNOLOGICAL INNOVATIONS AND
MODELS AFFECTING THE INSURANCE SECTOR FROM
AN INSURANCE LAW PERSPECTIVE*

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Serdar HIZIR

TÜBİTAK

ULAKBİM

TR Dizin Hukuk Veri Tabanında
Dizinlenmektedir

İSTANBUL
TİCARET
ODASI
— 1882 —

REGESTA

Ticaret Hukuku Dergisi
Journal of Commercial Law

Dört Aylık Hakemli, Bilimsel ve Mesleki Yerel Süreli Yayın

*This journal is a peer reviewed academical and occupational journal published
three times a year.*

Cilt: 10/Sayı: 3
Volume: 10/Issue: 3
Yıl/Year: 2025

TR Dizin Hukuk Veri Tabanında Dizinlenmektedir

Regesta Ticaret Hukuku Dergisi
Regesta Journal of Commercial Law

“Hakemli Dergidir”/“Peer reviewed Journal”

Cilt: 10/Sayı: 3
Volume: 10/Issue: 3
Yıl/Year: 2025

Yayın Sahibi/Publisher: İstanbul Ticaret Odası adına İmtiyaz
Sahibi/On Behalf of Istanbul Chamber of
Commerce Publisher and Grant Holder
Şekib Avdagiç

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Responsible Manager: Av./Aal. Nurcan Turan

Danışman ve Basıma
Hazırlayanın Adı/Name of the Legal Yayıncılık A.Ş.
General Counsel and Editing (Sertifika No./Certificate No. 27563)
Company: Tel.: 0 216 449 04 85-86

Basımcının Adı/Printed by: Ege Reklam Basım Sanatları San. ve Tic.
Ltd. Şti.

Basıldığı Yer/ Ziyapaşa Cad. No: 4/1 Ataşehir/İstanbul
Place of Publication: (Sertifika No./Certificate No. 45604)
Tel: 0 216 470 44 70

Basım Tarihi/Publication Date: Aralık/December 2025

Yönetim Yeri/Place of İstanbul Ticaret Odası Merkez Bina
Management: Reşadiye Cad. Eminönü, Fatih/İstanbul
Tel.: 0 212 455 60 00

URL: <https://ito.org.tr/tr/regesta>

Yayın Türü/Type of Publication: Bu dergi yılda üç sayı olarak yayımlanan
yerel, süreli ve hakemli bir hukuk
dergisidir./This journal is a peer
reviewed national law journal published
three times a year.

Basılı ISSN: 2146 - 6203
Online ISSN: 2687 - 1858

Dergiye yapılan atıflarda “**REGESTA**” kısaltması kullanılmalıdır.
*For citations please use the abbreviation: “**REGESTA**”*

Katkıda bulunmak isteyenler için iletişim bilgileri/
All correspondence concerning articles and other submissions should be addressed to:

E-mail: nurcan.turan@ito.org.tr
İstanbul Ticaret Odası Merkez Bina
Reşadiye Cad. Eminönü, Fatih/İstanbul
Tel.: 0 212 455 60 00

Bu dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir.
Articles published in this journal represent only the views of the contributors.

Copyright © 2025

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü İstanbul Ticaret Odası’nın yazılı izni olmadan, fotokopi yoluyla veya elektronik, mekanik ve sair suretlerle kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz, kayda alınamaz.

All rights reserved. No part of this publication may be copied, reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by means, without the prior expressed permission in writing of the Istanbul Chamber of Commerce.

REGESTA TİCARET HUKUKU DERGİSİ

İstanbul Ticaret Odası Merkez Bina
Reşadiye Cad. Eminönü, Fatih/İstanbul
Tel.: 0 212 455 60 00

İnternet adresi: <https://ito.org.tr/tr/regesta>

Derginin web sayfası için "<https://ito.org.tr/tr/regesta>" adresini ziyaret edebilirsiniz.

EDİTÖR/EDITOR IN CHIEF

Av. Nurcan TURAN

DİL EDİTÖRÜ/LANGUAGE EDITOR

Av. Nur ÖZCAN

YAYIN KURULU EDITORIAL BOARD

- Prof. Dr. Pınar AKAN (*Marmara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Murat ALIŞKAN (*Marmara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Anlam ALTAY (*Galatasaray Üniversitesi*)
Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ (*Bilkent Üniversitesi E.Öğretim Üyesi*)
Prof. Dr. Fülurya YUSUFOĞLU BİLGİN (*Galatasaray Üniversitesi*)
Prof. Dr. Hayrettin ÇAĞLAR (*Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi*)
Prof. Dr. Nuray EKŞİ
Prof. Dr. Necla AKDAĞ GÜNEY (*İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi E.Öğr. Üyesi*)
Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ (*İstanbul Üniversitesi E.Öğr. Üyesi*)
Prof. Dr. İlhan HELVACI (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. Yadigar İZMİRLİ (*İstanbul Aydın Üniversitesi*)
Prof. Dr. Arslan KAYA (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. Fena İPEKEL KAYALI (*İstanbul Medeniyet Üniversitesi*)
Prof. Dr. İsmail KAYAR (*İstanbul Aydın Üniversitesi*)
Prof. Dr. Abuzer KENDİGELEN (*İstanbul Üniversitesi*)
Prof. Dr. Leyla KESER (*Bilgi Üniversitesi Bilişim ve Teknoloji Hukuku Enstitüsü*)
Prof. Dr. İsmail KIRCA (*TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi*)
Prof. Dr. Mehmet Çağlar MANAVGAT (*Bilkent Üniversitesi*)
Prof. Dr. Gül OKUTAN NILSSON (*İstanbul Bilgi Üniversitesi*)
Prof. Dr. Şebnem AKİPEK ÖCAL (*TED Üniversitesi*)
Prof. Dr. Korkut ÖZKORKUT (*Ankara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ (*Galatasaray Üniversitesi E. Öğretim Üyesi*)
Prof. Dr. Kemal ŞENOCAK (*YÖK üyesi*)
Prof. Dr. Asuman TURANBOY (*Ankara Üniversitesi*)
Prof. Dr. Sevilay UZUNALLI (*İzmir Ekonomi Üniversitesi*)
Prof. Dr. Güzin ÜÇİŞİK (*İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi E. Öğretim Üyesi*)
Prof. Dr. Veliye YANLI (*İstanbul Bilgi Üniversitesi*)
Prof. Dr. Hamdi YASAMAN (*Galatasaray Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi*)
Prof. Dr. Ali YEŞİLIRMAK (*İbn Haldun Üniversitesi*)
Prof. Dr. Şükrü YILDIZ (*İbn Haldun Üniversitesi*)
Prof. Dr. Aynur YONGALIK (*Atılım Üniversitesi*)
Doç. Dr. Emrah KULAKLI (*İstanbul Medipol Üniversitesi*)
Doç. Dr. Ebru ŞENSÖZ MALKOÇ (*İstanbul Ticaret Üniversitesi*)

Dr. Öğr. Üyesi Fatih AYDOĞAN (*İstanbul Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi Zehra BADAK (*Kocaeli Üniversitesi*)
Dr. Öğr. Üyesi H. Ali DURAL (*Galatasaray Üniversitesi*)

REGESTA TİCARET HUKUKU DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

PUBLICATION AND SUBMISSION REQUIREMENTS OF REGESTA JOURNAL OF COMMERCIAL LAW

1. Katkıda bulunmak isteyenler için iletişim bilgileri:

All correspondence concerning articles and other submissions should be addressed to:

E-mail: nurcan.turan@ito.org.tr

İstanbul Ticaret Odası Merkez Bina Reşadiye Cad. Eminönü/İstanbul, Tel.: 0 212 455 60 00

2. Dergilerde yer alan yazılar kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

The articles published in the journals may not be used without giving reference to their source.

3. Dergide yayınlanan yazıların yayın hakları İstanbul Ticaret Odasına aittir.

Istanbul Chamber of Commerce owns the copyrights of the articles published in the journal.

4. Dergide yayınlanan yazılarda yer alan görüşler yazarlarına aittir.

The opinions expressed in the published articles in the journal are those of the authors.

5. Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, dört ayda bir (yılda üç kez) yayımlanan hakemli bir dergidir.

Journal of Regesta is a peer reviewed journal published three times a year.

6. Dergi’de yayınlanabilecek yazılar, hukuk alanını ilgilendiren içerikte her türlü makale, karar incelemesi ve kitap incelemesi ile çevirilerdir. Yazıların dili, Türkçe veya İngilizcedir.

This is a journal of law focusing on legal issues concerning law. Articles, case notes and comments, discussions of legislative development, book reviews and other similar type of papers which are written in the articles are either in Turkish or in English.

7. Dergi’de yayınlanmak üzere gönderilen yazılar başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.

Articles that will be sent to the editor should not be published elsewhere, nor be submitted to other journals simultaneously.

8. Yazılar Microsoft Word (Microsoft Office 98 ve üzeri versiyonlar) formatında (.doc veya .docx dosya uzantılı olarak) yazılmış olmalıdır. Ayrıca yazılar, aşağıdaki şekil şartlarına uygun olarak kaleme alınmış olmalıdır:

Kağıt boyutu: A4

Üst: 2,5 cm; Alt: 2,5 cm; Sol: 2 cm; Sağ: 2 cm

Metin: Times New Roman, 12 punto, 1.5 satır aralığı, iki yana yaslı

Dipnotlar: Sayfa altında, Times New Roman, 10 punto, 1 satır aralığı, iki yana yaslı

Articles should be submitted as Microsoft Word (either with .doc or .docx file extensions) documents (Microsoft Office 1998 or higher versions). Articles should be written according to the following style guidelines:

Paper size: A4

Top: 2.5 cm; Bottom: 2.5 cm; Left: 2 cm; Right: 2 cm

Text body: Times New Roman, 12 points, at 1.5 line spacing, justified

Footnotes: Times New Roman, 10 points, at 1 line spacing, justified

9. Her yazı, kaydedildiği bir CD ile ya da elektronik posta yolu ile Microsoft Word formatında editöre teslim edilmelidir. Yazının basılı olarak teslimi gerekmemektedir.

Softcopy of the article either on a CD or as an attached Microsoft Word Document via e-mail should be submitted to the editor. There is no need to submit any hardcopy of the article.

10. Yazıyla birlikte yazarın (veya yazarların) adına, unvanına, çalıştığı kuruma, açık adresine, kolay ulaşım sağlanabilecek telefon numaralarına, elektronik posta adreslerine ve “<https://orcid.org>” adresinden alınacak ORCID koda ilişkin bilgiler ve özgeçmişi de editöre ulaştırılmalıdır.

Along with the paper, the following must be submitted to the editor: the name, and the title of the author (authors), his/her institutional affiliation; his/her street address, telephone number (s) where he/she could be easily reached; his/her e-mail address (addresses), and the information about ORCID code which would be obtained through the web address of <https://orcid.org> and CV

11. Dergi'ye gönderilen makaleler Türkçe ve İngilizce **başlık** ile hem İngilizce hem de Türkçe **özet (öz)** kısmı içermelidir. Özet (öz) yazımında en fazla 160 kelime kullanılmalıdır. Makaleler en az 5, en fazla 10 adet anahtar kelime/keywords içermelidir.

*Papers submitted to the Journal must have **titles, and abstracts** both in Turkish and in English. Abstracts should be include up to 160 words. Papers must contain at least 5 and at the most 10 keywords.*

12. Dergi'ye gönderilen makalelerde, ilgili makaledeki konuyu tanımlayan Türkçe ve İngilizce uygun **anahtar kelimeler** bulunmalıdır.

*All articles should be accompanied by a sufficient number of **key-words** in Turkish and English that reflect the content of the article.*

13. Dergiye gönderilen makalelerde **atıf dipnotları ve kaynakça** Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) stilinde hazırlanmalıdır.

Citation footnotes and bibliography should be prepared in Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) style in the articles that sent to journal.

14. Etik ilkeler ve kurallar konusunda 'Yayın Etiği Komitesi'nin (Committee on Publication Ethics - COPE (<https://publicationethics.org/>)) yönergesini esas almıştır.

On the subject of ethical principles and rules, it took the directives of the Committee on Publication Ethics -COPE (COPE: Committee on Publication Ethics) as a basis.

15. Dergi'ye gönderilen makalelerin yazım bakımından son denetimlerinin yapılmış olduğu ve **basılmaya hazır olarak** verildiği kabul edilir.

*All submissions are regarded as **ready to publish** and already proof-read by the author himself.*

16. Tüm Hakem Raporları, **ULAKBİM** (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) **Hukuk Veri Tabanı Komitesi** tarafından denetlenmesine olanak verecek şekilde 5 yıl saklanır.

*All reviewers' evaluation reports will be kept for at least five years after publication and copies of these reports will be sent to the **ULAKBİM** (Turkish Academic Network and Information Center) **Law Database Committee** whenever required.*

17. Dergi'ye ait yeni sayı yayınlandıkça, bu sayı tek bir **PDF** kopyası şeklinde **ULAKBİM Online Dergi Takip Sistemine (ODİS)** yüklenir. Ayrıca Dergi'nin 2 adet basılı kopyası da ULAKBİM'e kargo ile ulaştırılır.

*Each Publisher issue of the Journal will be uploded as a **PDF** file to the **Online Journal Watch System of ULAKBİM (ODİS)**. Also two copies of the published issue will be delivered to ULAKBİM by cargo.*

18. Dergi basıldıktan sonra ilgili sayının yazarlarına ve bu sayıda hakemlik yapmış olanlara ücretsiz olarak gönderilir.

Free copies of the published issue will be sent both to the author (s) and to the reviewer (s).

Hakem Değerlendirme Sistemi/Arbiter Evaluation System

19. Yayın Kurulu'nda ilk değerlendirilmesi yapılan makaleler, anonim olarak hakeme gönderilecek, hakemden gelen rapor doğrultusunda makalenin yayınlanmasına ya da düzeltme istenmesine ya da yayınlanmamasına karar verilecek ve yazar durumdan en kısa zamanda haberdar edilecektir. Tamamlanmış veya düzeltilmiş yazı, Yayın Kurulu'na, tekrar hakeme gönderilir.

After the initial assessment of the articles is completed by the editorial board, the articles will be submitted to a peer reviewer anonymously. In accordance with the reviewer's report, editing may be requested, the article may get published, or the article may be rejected. The author shall be notified of the decision as soon as possible. The editorial board shall submit the final, or the edited article to the peer reviewer one more time.

20. Her makale için hakem sayısı en az iki olup, iki hakemin görüşlerinin farklı olması durumunda editör veya üçüncü bir hakemin görüşü alınacaktır.

For each paper there would be at least two arbiters; when these two arbiters have conflicting opinions, either the editor or a third arbiter will be consulted.

21. Dergi, hakemin yazarı bilmemesi esasına (**ift kr hakemlik**) dayanır. Dergiye gönderilen tm alışmalar ift kr hakem değerlendirilmesine tabi tutulduğundan hakem listesine yer verilmemiştir. Hakeme gönderilecek makalelerde de yazarın kimliğine ilişkin bilgilerin gizliliği sağlanır.

*All articles submitted are subject to a **double blind peer review**. Because of the double blind peer review the journal doesn't include referee list. The identity of the author (s) and reviewer (s) will not be revealed to the other party.*

Regesta Hakkında/About Regesta

REGESTA adlı hukuk dergisi, yılda 3 sayı yayımlanan, hakemin yazarı bilmemesi esasına dayalı hakemli bir hukuk dergisidir. 2011 yılından beri yayın hayatını sürdürmekte olan dergide, Ticaret Hukuku'na ilişkin akademik makalelerin yanı sıra, ticaret sicili uygulamalarını ortaya koyan çalışmalara yer verilmektedir.

Akademisyenlerin ve ticaret sicilini ilgilendiren konularda çalışan başta hukukçular olmak üzere uzmanların, ticaret sicili ile doğrudan ya da dolaylı ilgili, yoruma açık ve tereddüt edilen konuları çeşitli perspektiflerden işleyen çalışmalarının büyük bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Dergimizin etik ilkeleri, yayın ve intihal politikasına ilişkin detaylı bilgilere “<https://ito.org.tr/tr/regesta>” adresinde yer verilmiştir.

REGESTA, TÜBİTAK ULAKBİM Türk Hukuk dizininde yer alan dergiler arasına kabul edildi.

Journal of REGESTA is a peer reviewed academic law journal published regularly three times a year, concentrating on issues of academic articles relating to Commercial Law and studies regarding trade registry process. It has been in publication since 2011.

We are persuaded that the academicians' and the specialists' especially the jurists' studies, including different views regarding open-ended and hesitated subjects relating to the trade registry directly or indirectly, will be filled the gap.

Detailed information about our journal's ethical principles, its policy on publication and plagiarism may be found in the following address: <https://ito.org.tr/tr/regesta>

REGESTA is accepted amongst the journals that are ranked in the TUBITAK ULAKBİM Index.

Kişisel Verileriniz Hakkında Bilgilendirme

Dergimiz, İTO tarafından hakemli, yerel ve süreli yayın vasfıyla yayımlanmakta olup abonelik kapsamında daha önce bize bildirmiş olduğunuz adresinize gönderilmektedir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ikincil mevzuat kapsamında, Dergimizin dağıtım faaliyetinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla isim, unvan, adres ve iletişim bilgileriniz işlenmekte ve ilgili kurye/kargo şirketine aktarılmaktadır. Söz konusu kişisel verileriniz, aksi yönde bir talebiniz olmaması halinde Dergimizin yayınlandığı süre boyunca mevzuata uygun olarak saklanacaktır.

6698 sayılı Kanun uyarınca, söz konusu faaliyet kapsamında veri sorumlusu İTO olup, Kanunun 11. maddesi kapsamındaki haklarınız için nurcan.turan@ito.org.tr adresine e-posta yoluyla başvurabilirsiniz.

Regarding Your Personal Information

Our journal published by İTO, is a peer reviewed, national, and a periodical publication. As a part of your membership status, it is mailed to the address that you previously supplied to us.

Under the 6698 numbered Law on the Protection of Personal Information, and secondary legislation, your name, your title, your address, and your contact information are recorded, and communicated to the relevant shipping company for the purpose of distributing our periodical. Unless you request otherwise, during the term of our publication, your personal information shall be kept in accordance with the legislation.

Under the 6698 numbered Law, İTO is the responsible party for the data. Regarding your rights under article 11 of the Law, you may get in touch with us by e mailing to us either at nurcan.turan@ito.org.tr

HAKEM DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Dergiye gönderilen yazıların ilk değerlendirme süreci Editör/Yayın Kurulu tarafından yapılır ve şekil ile içerik bakımından uygun bulunan yazılar bilimsel inceleme için en az iki kör hakeme gönderilir. Hakemlerden gelen raporlar doğrultusunda yazının yayımlanmasına, rapor çerçevesinde düzeltme istenmesine veya yayımlanmamasına karar verilir. Düzeltme istenilen yazı değerlendirilmesi için tekrar hakeme gönderilir. Hakem değerlendirme raporları TÜBİTAK ULAKBİM TR Dizin Komitesi'nin incelemesine olanak verecek şekilde yayın tarihinden sonra en az beş yıl süreyle saklanmaktadır. Yazıların yayımlanması konusunda son karar Yayın Kuruluna aittir. Yayımlanmayan yazılar iade edilmez.

REVIEWER EVALUATION PROCEDURE

The editor/the publication board works on the initial review procedure of the papers submitted to the journal; and the papers endorsed based on their form and their content would be submitted to at least two blind reviewers for evaluation. Based on the reports of the reviewers, it is decided to either revise or to publish the paper. The paper requested to be revised would be submitted to the reviewer one more time. Reviewer evaluation reports would be kept at least for a period of five years after the date of publication in the form that would enable them to be examined by the TÜBİTAK ULAKBİM TR index commission. The publication board makes the final decision regarding the publication of the papers. Unpublished papers shall not be remanded.

EDİTÖRDEN.../FROM THE EDITOR...

Dergimizin 2025 yılına ait son sayısıyla karşınızdayız.

Bu sayımızdaki ilk eser Doç. Dr. Ebru TÜZEMEN ATİK'in "*Limited Şirketlerde Pay Devrinin Örtülü Onayı*" olup; bunun yanı sıra Doç. Dr. Aydın Alber YÜCE'nin "*The Impact of Share Allocation Practices to Employees in Joint-Stock Companies on Corporate Social Sustainability*", Av. Şamil DEMİR ve Dr. Öğr. Üyesi Seda BAŞ'ın "*Tüketici Hakem Heyetlerinde Parasal Sınır Uygulaması: Adalete Erişim ve Adil Yargılanma Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme*" ve Dr. Öğr. Üyesi Serdar HIZIR'ın "*Sigortacılık Alanını Etkileyen Teknolojik Yeniliklerin ve Modellerin Sigorta Hukuku Açısından İncelenmesi*" isimli yazılarına yer verilmiştir.

Tüm eserler güncel gelişmeleri içermekte olup, okuyucuların ilgi ile takip edeceklerini umuyorum.

Gelecek sayıda görüşmek dileğiyle. 2026 yılınız kutlu olsun..

Av./Aal. Nurcan TURAN

REGESTA TİCARET HUKUKU DERGİSİ

Cilt: 10/Sayı: 3

Yıl: 2025

İÇİNDEKİLER

Makaleler..... 313

Araştırma Makalesi

Limited Şirketlerde Pay Devrinin Örtülü Onayı

Doç. Dr. Ebru TÜZEMEN ATIK 315

Anonim Şirketlerde Çalışanlara Hisse Senedi Verilmesine Yönelik

Uygulamaların Şirketlerin Sosyal Sürdürülebilirliğine Etkisi

Doç. Dr. Aydın Alber YÜCE 357

Tüketici Hakem Heyetlerinde Parasal Sınır Uygulaması: Adalete Erişim
ve Adil Yargılanma Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme

Av. Şamil DEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Seda BAŞ 391

Sigortacılık Alanını Etkileyen Teknolojik Yeniliklerin ve Modellerin Sigorta
Hukuku Açısından İncelenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Serdar HIZIR 417

REGESTA JOURNAL OF COMMERCIAL LAW

Volume: 10/Issue: 3

Year: 2025

CONTENTS

Articles..... 313

Research Articles

Implied Approval of Share Transfers in Limited Liability Companies
Assoc. Prof. Dr. Ebru TÜZEMEN ATİK 315

The Impact of Share Allocation Practices to Employees in Joint-Stock
Companies on Corporate Social Sustainability
Assoc. Prof. Dr. Aydın Alber YÜCE..... 357

The Implementation of Monetary Limit in Consumer Arbitration
Committees: An Assessment in the Context of the Right of Access to
Justice and the Right to a Fair Trial
Atty. Şamil DEMİR
Dr. Lecturer Seda BAŞ..... 391

Analyzing Technological Innovations and Models Affecting the Insurance
Sector From an Insurance Law Perspective
Dr. Lecturer Serdar HIZIR..... 417

MAKALELER

ARTICLES

* Limited Şirketlerde Pay Devrinin Örtülü Onayı

Implied Approval of Share Transfers in Limited Liability Companies

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Ebru TÜZEMEN ATİK

* The Impact of Share Allocation Practices to Employees in Joint-Stock Companies on Corporate Social Sustainability

Anonim Şirketlerde Çalışanlara Hisse Senedi Verilmesine Yönelik Uygulamaların Şirketlerin Sosyal Sürdürülebilirliğine Etkisi

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Aydın Alber YÜCE

* Tüketici Hakem Heyetlerinde Parasal Sınır Uygulaması: Adalete Erişim ve Adil Yargılanma Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme

The Implementation of Monetary Limit in Consumer Arbitration Committees: An Assessment in the Context of the Right of Access to Justice and the Right to a Fair Trial

Av./Atty. Şamil DEMİR

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Seda BAŞ

* Sigortacılık Alanını Etkileyen Teknolojik Yeniliklerin ve Modellerin Sigorta Hukuku Açısından İncelenmesi

Analyzing Technological Innovations and Models Affecting the Insurance Sector From an Insurance Law Perspective

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Serdar HIZIR

- Araştırma Makalesi -

#**LİMITED ŞİRKETLERDE PAY DEVRİNİN ÖRTÜLÜ ONAYI***

(IMPLIED APPROVAL OF SHARE TRANSFERS IN LIMITED LIABILITY COMPANIES)

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Ebru TÜZEMEN ATİK**

ÖZ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, şahıs şirketlerine ait bazı özellikleri bünyesinde barındıran bir sermaye şirketi olan limited şirketlerde pay devri genel kurulun onayına bağlanmıştır. Ancak genel kurulun her zaman açık bir onay ya da ret kararı almamış olabileceği düşünülerek, işlemin sürüncemede kalmaması amacıyla örtülü onaya ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. TTK m. 595/7 hükmüne göre, onay için şirkete başvurdan itibaren üç ay içinde ret kararı verilmemesi durumunda devre onay verilmiş sayılır. Anılan düzenleme, işlemin akıbetindeki muhtemel belirsizliklerin giderilmesi için olumlu olmakla birlikte, beraberinde bazı uygulama sorunlarını getirmektedir. Bu makalede, örtülü onay süreci, örtülü onayla ilgili olarak karşılaşılabilecek muhtemel sorunlar ve çözüm yolları ele alınarak, kanuni düzenlemedeki tercihin isabetli olup olmadığı tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Limited Şirket, Pay Devri, Örtülü Onay, Zımni Onay, Onay Süreci, Genel Kurul Kararı

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 15.10.2025 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 22.10.2025 tarihinde birinci hakem; 26.10.2025 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

Bu makale, V. Ticaret Hukuku Kongresi'nde 21 Şubat 2025 tarihinde sözlü olarak sunulan aynı adlı tebliğden hareketle hazırlanmıştır.

** Selçuk Üni. Hukuk Fak. Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, ebru.atik@selcuk.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4463-3806

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; TÜZEMEN ATİK, Ebru, "Limited Şirketlerde Pay Devrinin Örtülü Onayı", REGESTA, Cilt: 10, Sayı: 3, 2025, s. 315-356.

ABSTRACT

Under the Turkish Commercial Code No. 6102, the transfer of shares in limited companies, which are capital companies incorporating certain characteristics of partnerships, is subject to the approval of the general meeting. However, considering that the general meeting may not always issue an explicit decision of approval or refusal, a provision regarding implied approval has been introduced to prevent delays in the transaction. According to Article 595/7 of the TCC, if no resolution rejecting the transfer is made within three months of the application for approval to the company, the transfer is deemed to have been approved. Although this regulation is positive in terms of eliminating possible uncertainties regarding the outcome of the transaction, it also brings with it some practical challenges. In this article, the implied approval process, the potential problems that may arise in relation to implied approval, and possible solutions are addressed, and whether the solution adopted by the legislator in the legal regulation is appropriate is discussed.

Keywords: *Limited Liability Company, Share Transfer, Implied Approval, Tacit Consent, Approval Procedure, General Assembly Decision*

GİRİŞ

Limited şirketler, sermaye şirketlerinden olmasına rağmen (TTK m. 124/2), şahıs şirketlerine özgü bazı özelliklere de sahiptir. Öyle ki mehz İsviçre Borçlar Kanunu'nda limited şirket tanımlanırken bir kişisel sermaye şirketi (*personenbezogene Kapitalgesellschaft*) olarak nitelendirilmiştir¹ (OR Art. 772 Abs. 1). Limited şirketin bu şekilde değerlendirilmesine neden olan özelliklerden biri de pay devrinin belirli şartlara bağlanmasıdır². Anonim şirketlere hâkim olan pay devrinin serbestliği ilkesi (TTK m.

¹ 2005 revizyonunun bu vurguyu sermayeye bağlılık yönünde değiştirdiği hususunda bkz. Peter Forstmoser, Patrik R Peyer and Betrand Schott, *Das neue Recht der GmbH - Einführung und synoptische Darstellung* (1st edn, Dike 2006) N. 48; Daniel Truffer and Markus Dubs, in: Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt and Rolf Watter (eds), *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (5th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art. 804, N. 1

² Limited şirketin şahıs şirketlerine yaklaştıran özellikler hakkında bkz. Tamer Çağa, 'Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri' (1974) 7(3) *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi* 584-587; Abuzer Kendigelen and İsmail Kırca, *Şirketler Hukuku*, C. III, Sermayesi Paylara Bölünmüş (Paylı) Komandit Şirket ile Limited Şirket (1st edn, On İki Levha Yayınları 2022) 12, N. 31

490/1), limited şirketlerde benimsenmemiş; hatta limited şirkette şirket sözleşmesiyle payın devrinin yasaklanması dahi mümkün kılınmıştır (TTK m. 595/4). Bu kapsamda pay devrinin şekle tâbi kılınması ve kural olarak genel kurul onayına bağlanması limited şirkette pay devrinin önemini artırmıştır.

Limited şirketlerde pay devri, şirket genel kurulu tarafından açıkça onaylanabileceği ya da reddedilebileceği gibi, pay devrine ilişkin bir karar alınmaması suretiyle, yani örtülü olarak da onaylanmış olabilir. Bu çalışmada TTK m. 595/7 hükmü merkez alınarak, burada düzenlenen limited şirketlerde pay devrinin örtülü onayının koşulları, işleyiş şekli ve özellikle halihazırda sebebiyet verdiği hukuki sorunlar üzerinde durulmaktadır. Hukukumuzda daha önce limited şirkette pay devri üzerine kapsamlı eserler verilmiştir³. Ancak uygulamada karşılaşılan tereddütlerin giderilmesi ve konu hakkındaki güncel sorunlara dikkat çekilmesi bakımından pay devrinin örtülü onayı üzerinde münhasıran durulmasında fayda bulunduğu düşünülmektedir.

I. KANUNİ DAYANAK VE TEMELLERİ

Limited şirket esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı şekilde yapılır ve tarafların imzaları noterce onanır (TTK m. 595/1). Limited şirketlerde bu devrin geçerliliği için yazılı şekil ve noter onayı tek başına yeterli görülmemiştir. Şirket sözleşmesinde aksi öngörülmedikçe, esas sermaye payının devri genel kurulunun onayına tâbidir. Devir, kural olarak bu onayla geçerli olur (TTK m. 595/2). Ancak TTK m. 595/2 hükmünde şirket sözleşmesinde aksinin öngörülebileceği belirtildiğinden, şirket sözleşmesine konulacak bir hükümle devre onay aşamasının kaldırılması; yalnız yazılı pay devrindeki imzaların noterce onaylanması suretiyle pay devrinin gerçekleşeceğinin kabulü mümkündür. Bununla birlikte uygulamada çoğu kez matbu şekilde hazırlanan ve ağırlıklı olarak kanun maddelerinin tekrarıdan ibaret olan limited şirket sözleşmelerinde bu tür hükümlere pek sık rastlanmadığını söylemek mümkündür. Hâl böy-

³ Limited şirketlerde pay devri hakkında ayrıntılı bilgi için özellikle bkz. Turgut Öz, Limited Ortaklıkta Pay Kavramı ve Payın Devri (1st edn, Aristo Yayınevi 2020); Ertan Demirkapı, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri (1st edn, Güncel Yayınevi, İzmir 2008); Zekeriya Akın, Limited Şirketlerde Payın Devri (1st edn, Seçkin Yayınları 2023); Demet Yürük Yeniocak, Limited Şirkette Payın Sözleşme Yoluyla Devri (1st edn, Seçkin Yayınevi 2024)

le olunca limited şirkette pay devrinin genel kurulda onaylanması aşaması önemli bir aşamadır⁴.

Limited şirket pay devrine ilişkin 6102 sayılı TTK m. 595 hükmü, kendisine karşılık gelen mülga 6762 sayılı TTK m. 520 düzenlemesinden oldukça farklıdır. Bu kapsamda özellikle, genel kurulun onay kararı almasında mülga Kanunun aksine, ağırlaştırılmış nisap aranmadığı ve dolayısıyla onay kararının olağan nisap ile (genel kurulda, kural olarak toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğuyla - TTK m. 620) alınabileceğine işaret etmek gerekir⁵. Limited şirketlerde payın bir üçüncü kişiye ya da bir başka ortağa devri, oy hakkından yoksunluk hâlleri arasında yer almamaktadır (TTK m. 619). Bu hâlde devre onay gündemiyle yapılacak bir genel kurulda devreden ortak da oy hakkına sahiptir⁶.

Genel kurulun bu hususta sebep göstermeksizin ret yetkisinin şirket sözleşmesi ile sınırlanabilecek olması ile onay vermeme hâlinde ortağın haklı nedenle şirketten çıkma hakkının saklı olması da dikkate değer yeniliklerdendir. Zira mevcut kanuni düzenleme çerçevesinde, şirket sözleşmesinde başka türlü düzenlenmemişse devrin genel kurulda reddi için herhangi bir sebep gösterilmesine ihtiyaç bulunmamaktadır (TTK m. 595/3). Ancak bu yetkinin kullanılmasının sınırını, keyfilik ve dürüstlük kuralına aykırılık oluşturur⁷. Şirket sözleşmesi devri yasaklamış veya genel kurul onay vermeyi reddetmişse, ortağın haklı sebeple şirketten çıkma hakkı saklı tutulmuştur (TTK m. 595/5).

Mülga 6762 sayılı TTK m. 520 hükmünde, devir bildirimi karşısında genel kurulun ne kadar süre içinde karar alması gerektiği, bu hususta herhangi bir karar alınmaması durumunda devrin akıbeti ve başvurulabilecek hukuki yollar hakkında herhangi bir açıklık bulunmamaktadır⁸. Ancak 6102 sayılı TTK ile bir “örtülü onay” düzenlemesi getirilmiştir. Pay devri-

⁴ Limited şirket pay devrinde noter onayı aşaması, bu aşamanın amaçları ve gerekliliği hakkında ayrıntılı değerlendirme için bkz. Mustafa İsmail Kaya, Limited Ortaklıkta Esas Sermaye Payı Devri ve Devir Borcunu Doğuran İşlemlerde Tarafların İmzalarının Noter Tarafından Onaylanması Zorunluluğu’ (2008) 3(1) Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 361 366-374

⁵ Mülga 6762 sayılı TTK döneminde, ortaklardan en az dörtte üçünün devre muvafakat etmesi ve bunların esas sermayesinin en az dörtte üçüne sahip olması şartı aranmıştır (Mülga 6762 sayılı TTK m. 520/2)

⁶ Benjamin Schmidt, Die schweizerische GmbH nach der Revision des Obligationenrechts, Neuerungen und Konturgewinnung gegenüber der personalistischen AG (1st edn, Nomos Verlagsgesellschaft 2018) 169

⁷ Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi, C. V (5th edn, Adalet Yayınevi 2024) 3103, N. 53

⁸ Mülga 6762 sayılı TTK döneminde bu hususta başvurulabilecek alternatif çareler hakkında bkz. Halil Arslanlı, ‘Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Şirketlere Dair 520’nci Maddesi Hükümleri’ (1963) 2(2) BATİDER 163 174-175

nin başvurudan itibaren üç ay içinde genel kurulda reddedilmemesi hâlinde devre onay başvurusunun genel kurul tarafından onaylanmış sayılacağı yönündeki TTK m. 595/7 hükmü, bu bakımdan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun pay devrinin onayı bakımından getirdiği bir diğer önemli düzenlemedir⁹. Anılan hükme göre, “*Başvurudan itibaren üç ay içinde genel kurul reddetmediği takdirde onayı vermiş sayılır*”. Madde gerekçesinde TTK m. 595/7 hükmüne ilişkin olarak, bu hüküm ile onayın sessiz kalarak sürüncemede bırakılmasının engellendiğinden söz edilmiştir. Bununla birlikte sessiz kalmaya sonuç bağlanması neticesinde, özellikle ortakların eşit güce sahip olduğu şirketlerde kilitlenme (pat) durumunun önüne geçilmesi de mümkün olabilecektir¹⁰. Söz konusu düzenleme, pay üzerinde intifa hakkı (TTK m. 600/1) veya rehin hakkı kurulmasının genel kurulun onayına bağlandığı hâller (TTK m. 600/2) açısından da geçerlidir¹¹.

TTK m. 596/4 düzenlemesinde esas sermaye payının, miras, eşler arasındaki mal rejimine ilişkin hükümler veya icra yoluyla geçmesi hâlleri bakımından da aynı doğrultuda bir hüküm öngörülmüştür. Buna göre “*Şirket, üç ay içinde esas sermaye payının geçişini açıkça ve yazılı olarak reddetmemişse onayını vermiş sayılır*”. TTK m. 596/2 hükmüne göre ise üç aylık süre, işin niteliği gereği, iktisabın şirketçe öğrenilmesi ile başlayacaktır. Nitekim TTK m. 596/2 hükmünde de şirketin, iktisabın öğrenilmesinden itibaren üç ay içinde sermaye payının geçtiği kişiyi onaylamayı reddedebileceği düzenlenmiştir. Anılan düzenlemeler, payın iradi devrinde pay devrinin örtülü onayına ilişkin hükümden üç aylık sürenin başlangıcı bakımından farklılık göstermektedir. Zira TTK m. 595/7 hükmünde üç aylık sürenin “*başvurudan itibaren*” işleyeceği öngörülmüştür¹².

⁹ Mülga 6762 sayılı TTK döneminde öğretide, şirketin uygun süre içerisinde onay vermemesi durumunda örtülü ret kararı verildiğinin kabul edilmesi gerektiği, uygun sürenin belirlenmesi bakımından sorun yaşanmasını engellemek amacıyla devrin ortaklığa bildirilmesi sırasında uygun bir süre verilmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir. Bkz. Demirkapı (n 3) 343

¹⁰ İki ortaklı limited şirketler bakımından konu hakkında inceleme için bkz. Mustafa İsmail Çalış, İki Ortaklı Limited Şirketlerde Kilitlenme (Pat) Durumu (1st edn, On İki Levha Yayınları 2023) 184-185

¹¹ Limited şirket payının rehninde payın geçişine ilişkin hükümler uygulanırken TTK m. 600/2 hükmünün son cümlesi uyarınca, genel kurul sadece haklı sebeplerin varlığında rehin hakkı kurulmasına onay vermekten kaçınabilir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Emine Develi Ayverdi, Limited Şirket Esas Sermaye Payının Rehni (1st edn, On İki Levha Yayınları 2021) 291-292

¹² Öğretide daha önce, TTK m. 596/2 ile TTK m. 595/7 hükümleri arasında sürenin başlangıcı bakımından uyumsuzluk olduğu, bu iki hükmün uyumlu hâle getirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. Şükrü Yıldız, ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Limited Şir-

Hukukumuzda daha önce, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 520. maddesinde pay devrinin şirkete bildirilmesinden söz edilmiştir. Ancak bu aşamada henüz pay devri gerçekleşmiş olmadığından, burada mülga Kanun dönemindeki gibi bir “bildirim” değil, şirketin onay vermesi için yapılan bir “başvuru” (*das Gesuch*) söz konusudur¹³. Nitekim kanımızca bu düşünceyle, mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan bildirim zorunluluğu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na alınmamış, bunun yerine mehz OR Art. 787/2 hükmüne uygun olarak TTK m. 595 hükmünde devre onay için başvuruyu gerekli kılan düzenlemeler sevk edilmiştir. Bu çerçevede TTK m. 595/7 hükmünde başvurunun esas alınması, isabetli bir değişiklik olarak nitelendirilmelidir¹⁴.

Mehaz İsviçre hukukunda limited şirketin pay devri, İsviçre Borçlar Kanunu'nun (*Obligationenrecht/OR*) 785 ilâ 787. maddeleri arasında düzenlenmiştir (OR Art. 785-787). Anılan hükümler kapsamında pay devri sözleşmesinin adi yazılı şekilde yapılması yeterli görülmüş; ayrıca imzaların noterce onaylanması aranmamıştır (OR Art. 785/1). Bununla birlikte İsviçre hukukunda da pay devrinin geçerliliği kural olarak genel kurulun onayına bağlıdır (OR Art. 786/1). Devre örtülü onay verilmesine ilişkin düzenleme ise İsviçre Borçlar Kanunu'nun 787/2 hükmünde yer almaktadır. Buna göre devre onay başvurusu, altı ay içinde genel kurul tarafından reddedilmezse, devre onay verilmiş sayılır (OR Art. 787/2). Esas sermaye payının, miras, eşler arasındaki mal rejimine ilişkin hükümler veya icra yoluyla geçmesi hâlleri bakımından da OR Art. 787/2 hükmüne paralel olarak, altı aylık örtülü onay süresi öngörülmüştür (OR Art. 788/2). İsviçre hukukunda, bu “cömert süre”nin (*grosszügige Frist*), ortakların açıklama yapması gereken hâller ve şirket sözleşmesinde öngörülen satın alma hak-

kete İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi' (2018) Makalelerim, On İki Levha Yayınları 501, 515. Aynı yönde Demirkapı (n 3) 337-338. Ancak TTK m. 596/4 hükmü kapsamında üç aylık sürenin öğrenmeden itibaren başlatılması, işin doğası gereği ve kabul edilebilir niteliktedir. TTK m. 595/7 hükmünde bir iradi devrin söz konusu olması karşısında üç aylık sürenin başvurudan itibaren başlamasının bu noktada bir uyumsuzluk yarattığından söz etmek kanımızca mümkün değildir. Bununla birlikte TTK m. 595 hükmünde başvurunun şekli hususunda bir düzenleme getirilmemesi nedeniyle bir belirsizlik yaşanmasının mümkün ve muhtemel olduğuna da işaret etmek gerekir.

¹³ Karş. Demet Yürük Yeniocak (n 3) 113. Başvuru için kimi zaman “ihbar” ifadesinin kullanımına da rastlanmaktadır. Bkz. Yargıtay 11 HD, 6723/607, 25.01.2022 <karararama.yargitay.gov.tr>

¹⁴ Bu yönde Demirkapı (n 3) 256

larının kullanılması için yeterli süre tanınmasıyla açıklanabileceği belirtilmektedir¹⁵.

Pay devrine ilişkin düzenlemeler, mehzaz kanundan sistematik olarak farklı olmakla birlikte, yukarıda değinilen hususlar dışında temel olarak aynı yöndedir. Ancak bu noktada özellikle süre yönünden farklılık üzerinde durulması gerekir. Zira Türk hukukunda TTK m. 595/7 (ve 596/4) düzenlemelerinin, mehzaz İsviçre Borçlar Kanunu'nun 787/2 (ve 788/4) hükümlerinden süre bakımından ayrıldığı, örtülü onay için altı ay yerine üç aylık sürenin tercih edildiği görülmektedir.

Öğretide daha önce, üç aylık sürenin yetersiz olduğu, yeterli araştırmanın yapılabilmesi bakımından mehzaz İsviçre Borçlar Kanunu'nda olduğu gibi altı aylık sürenin kabul edilmesinin daha uygun olacağı ifade edilmiştir¹⁶. Hukukumuzda üç aylık sürenin kabul edilmesinin hem olumlu hem de olumsuz bazı yönlerinden söz edilebilir. İlk bakışta kanun koyucunun devrin sürüncemede bırakılmasını önleme amacı, ticaret hayatına özgü sürat ihtiyacı, devrin onaylanmaması hâlinde devir bedelinin geri dönüş maliyeti gibi etkenler de, mehzaz düzenlemeden süre yönünden ayrılan olumlu yönler olarak düşünülebilir. Bununla birlikte TTK m. 595/7 hükmünde belirlenen üç aylık süre, Kanun sistematığı açısından bakıldığında, limited şirketlerde miras, eşler arasındaki mal rejimi ve icra yoluyla geçişlere ilişkin TTK m. 596/4 hükmünün yanı sıra; anonim şirketlerde borsaya kote edilmemiş bağlı nama yazılı payların devrinde devre onay için TTK m. 494/3 hükmünde öngörülen üç aylık süre ile de uyumludur. Ancak kanımızca bu noktada yeknesaklık yerine, rasyonellik tercih edilmelidir. Zira kişiselleştirilmiş bir sermaye şirketi olan limited şirkette, devre onay verilip verilmeyeceği belirlenirken araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulan hâller söz konusu olduğunda ya da şirket müdürlerinin genel kurulu toplantıya çağırmadığı hâllerde ortakların genel kurulun toplantıya çağırılması için gerekli girişimlerde bulunması açısından bu süre oldukça kısadır. Bu noktada diğer hükümlerle uyum vb. etkenler yerine Türk hukukunda limited şirketlerin yapısına en uygun sürenin benimsenmesi daha

¹⁵ Botschaft zur Revision des Obligationenrechts (GmbH-Recht sowie Anpassungen im Aktien-, Genossenschafts-, Handelsregister- und Firmenrecht) 19. Dezember 2001, 01.082 3188; Shelby du Pasquier and Matthias Wolf, in: Rolf Watter and Hans-Ueli Vogt (eds), Basler Kommentar Obligationenrecht II (6th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2023) Art. 787, N. 5

¹⁶ Bkz. Demirkapı (n 3) 338. Aynı yönde Hanife Doğrusöz Koşut, 'Limited Şirkette Nama Yazılı Senede Bağlanmış Esas Sermaye Payının Devir Şartları' (2016) 22(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 365 381. Aynı doğrultuda Akın (n 3) 111

fazla önem arz etmektedir. Açıklanan nedenle üç aylık sürenin kısa olduğu yönündeki düşünceler haklılık göstermektedir.

Alman Limited Şirketler Kanunu'na (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung/GmbHG*) göre, limited şirkette pay devrinin, noter onaylı bir sözleşme ile gerçekleştirilmesi gerekir (GmbHG § 15.3). Anılan düzenlemeler çerçevesinde, ortaklarda ya da paylarının kapsamlarında bir değişiklik olması durumunda, yalnızca ticaret siciline kayıtlı ortaklar listesinde bu şekilde kaydedilmiş olan kişiler bir payın sahibi olarak kabul edilir. Devralan tarafından şirket ilişkisiyle ilgili olarak gerçekleştirilen bir hukuki işlem, listenin hukuki işlemin gerçekleştirilmesinden hemen sonra ticaret siciline kaydedilmesi hâlinde, başlangıçtan itibaren geçerli sayılmaktadır (GmbHG § 16.1).

II. LIMITED ŞİRKETTE PAY DEVRİ VE ÖRTÜLÜ ONAY SÜRECİ

Limited şirketlerde pay devri, iki aşamalı şekilde, payın devri sözleşmesi ile kural olarak şirketin onayından oluşur¹⁷. Bu kapsamda limited şirket payları üzerinde bir “kanuni bağlam” kabul edilmiştir. Şirket sözleşmesinde aksi kararlaştırılmış olmadıkça pay devri, şirketin onayı ile gerçekleşmiş olur (TTK m. 595/2; OR Art. 787/1). Açık ya da örtülü bir

¹⁷ Limited şirket paylarının devrinde taahhüt ve tasarruf işlemi hakkında bkz. Demirkapı (n 3) 65-370; Oruç Hami Şener, Limited Ortaklıklara İlişkin Emsal Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi (3rd edn, Seçkin Yayınları 2024) 130; Oruç Hami Şener, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku (1st edn, Seçkin Yayınları 2017) 288-292; Murat Türe, ‘Yargıtay Kararları Işığında Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payının Devri’ (2022) 13(51) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 143 145-147; Şükrü Yıldız, Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku (1st edn, Arıkan Yayınları 2007) 137-142. “TTK 595/I’de kanun koyucu limited ortaklıkta esas sermaye payının devri ve devir borcu doğuran işlemlerin yazılı yapılacağını ve tarafların imzalarının noterce onaylanacağını söylemektedir. Bu düzenlemeden çıkan anlam, esas sermaye payının devrinde taahhüt ve tasarruf işlemlerinin birbirinden ayrılması zorunluluğudur. Taahhüt işlemi, halihazırdaki ve gelecekteki ortaklar arasında yapılan, esas sermaye payının devri yükümünü doğuran, satım, mal değişimi veya bağış gibi bir hukuki işlemdir. Taahhüt işleminin icrası, daha sonra tasarruf işlemiyle gerçekleşmektedir” naklen, Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 127. Buna karşılık Pulaşlı tarafından, tasarruf yetkisinin eşya hukuku kurallarına göre malike ait olduğuna işaret edilerek, genel kurulun onay kararının teknik anlamda bir tasarruf işlemi olmadığı ifade edilmiştir. Yaza göre, genel kurulun onay kararı, kanunla verilmiş bir yetkiden ibarettir. Bkz. Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3498-3499 N. 46. Kanımızca da pay devri bakımından tasarruf işlemi, devre ilişkin imzaları noterce onaylanması gereken yazılı sözleşmedir. Ancak bu devrin geçerliliği şirketin onayına bağlı olduğundan, devredenın tasarruf yetkisi bakımından bu onay bir geciktirici şart niteliğindedir.

onaydan söz edilebilmesi, her şeyden önce pay devri sözleşmesinin şeklen geçerli bir şekilde yapılmış olmasına bağlıdır. Bu kapsamda öncelikle yazılı devir sözleşmesindeki imzaların onaylanmış olması (TTK m. 595/1) gerekir. Zira onay kararının düzeltici etkisi bulunmamaktadır¹⁸. Kanunda öngörülen şekle uyulmadan gerçekleştirilmiş, örneğin adi yazılı şekilde düzenlenmiş bir pay devri sözleşmesi için yapılan başvurunun reddinden ya da onayından söz edilemez¹⁹. Bu noktada esas sermaye pay senetlerinin ispat aracı şeklinde veya nama yazılı olarak düzenlenmesi arasında da bir ayrıma yer verilmemiştir²⁰. Limited şirket paylarının devrinde her hâlde, imzaların noterlikçe onaylanması şartı uygulanma alanı bulmakta ve ayrıca yine genel kurulun onayı aranmaktadır²¹. Onay gerçekleşinceye kadar pay devri askıda geçersizdir; bu süreçte paya bağlı haklar devreden tara-

¹⁸ Öz (n 3) 375

¹⁹ Limited şirket pay devir sözleşmesinin geçerlik şekline uyulmadan yapılması hâlinde bu sözleşmedeki kefaletin de geçersiz olacağı hususunda bkz. Yargıtay 11 HD, 1895/1873, 02.03.2021 <karararama.yargitay.gov.tr>.

²⁰ TTK m. 595 hükmünde limited şirket esas sermaye paylarının nama yazılı da olsa, kıymetli evrak niteliğinde bir senede bağlanabilmesi imkânının dikkate alınmamış, bu olasılığa yönelik herhangi bir düzenleme öngörülmemiş olması öğretide haklı eleştirilere konu edilmiş, ortada bir kıymetli evrak bulunduğu takdirde, senede bağlanmış esas sermaye payının devri için bu senedin üzerindeki zilyetliğin nakli zorunlu olduğu gibi (TTK 647/1), böyle bir senedin bulunduğu olasılıklarda ayrıca yine imzalar bakımından noter onayına ihtiyaç duyulup duyulmayacağının da tartışılabilceği belirtilmiştir. Bkz. Abuzer Kendigelen, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler (3rd edn, On İki Levha Yayınları 2016) 501-502. Konu hakkında ayrıca bkz. Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3491 N. 43a. Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş (5th edn, Vedat Kitapçılık 2020) 554-555 N. 21-08, 21-11; Reha Poroy, Ünal Tekinalp and Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku, C. II (15th edn, Vedat Kitapçılık 2023) C. II, 434, N. 1665d. Limited şirketlerde nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliğini haiz olup olmadığı hususundaki tartışmalar ve kıymetli evrak niteliğinde olduğu yönündeki görüş için bkz. Doğrusöz Koşut (n 16) 369-370. İsviçre öğretisinde de limited şirket nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak olduğu kabul edilerek, devre ilişkin söz konusu şekil şartı karşısında kıymetli evrak niteliğinin ciddi bir biçimde kısıtlandığından söz edilmektedir. Bkz. du Pasquier and Wolf ‘BSK OR’ (n 15) Art. 784, N. 3. Nama yazılı pay senetlerinin İsviçre’de kıymetli evrak niteliğinde olduğunun kabul edilmesinin teorik temelleri ve ayrıntılı inceleme için bkz. Yıldız, ‘Limited Şirketler’ (n 17) 132-134; Akın (n 3) 44-52

²¹ Limited şirket payları için nama yazılı senet çıkarılmış olsa dahi bu payların devrinin şirketin onayına tâbi olduğu hususunda bkz. Demirkapı (n 3) 40-42; Serhan Dinç, ‘6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketin Unsurları ile Limited Şirketlerde Pay ve Ortak Kavramları’ (2017) 7(29) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 135 144; Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı (5th edn, Seçkin Yayınları 2022) 692

findan kullanılmaya devam edilir²². Bununla birlikte onay verilinceye kadar devralanın bir vekaletname ile devreden genel kurulda temsil etmesi mümkün olabilir²³. Şartın gerçekleşmesi, yani şirketin devre açık ya da örtülü onay vermesi ile devir işlemi geçerli hâle gelir. Devre onay, geçmişe değil geleceğe etkilidir²⁴.

Onay başvurusunun kimin tarafından yapılması gerektiği hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bir görüşe göre, başvurunun mutlaka payını devreden ortak tarafından yapılması gerekir; devralan ortağın başvuruya katılması gerekmez²⁵. Anılan görüş kapsamında devreden bu başvuruyu yapmaktan kaçınması durumunda devralan, mahkemeye başvurarak, devir borçlusunun devir beyanı yerine geçen bir ilam almalı ve bu ilamla şirkete başvurmalıdır. Bu prosedür işletilmedikçe ancak tazminat talebi gündeme gelebilecektir²⁶.

Bizim de katıldığımız çoğunluk görüşüne göre ise, onay için başvuru, devreden ve devralan tarafından birlikte ya da ayrı ayrı yapılabilir²⁷. Bu kapsamda onay için başvuru, devreden açısından hem bir hak hem de bir yükümlük iken, devralan açısından hak niteliğindedir²⁸. Ancak devre-

²² Bkz. Demirkapı (n 3) 233-237; Yargıtay 11 HD, 6729/9172, 19.12.2022 (İÜHF Kararlar 2022 317)

²³ Rino Siffert, Marc Pascal Fischer and Martin Petrin, in: Baker & McKenzie (eds), GmbH-Recht Revidiertes Recht der Gesellschaft mit beschränkter Haftung (Art. 772-827 OR) (1st edn, Stämpfli Verlag AG 2008) OR Art. 787, N. 1

²⁴ Bu yönde bkz. Fatih Bilgili and Ertan Demirkapı, Şirketler Hukuku (9th edn, Dora Yayınları 2013) 753; Demirkapı (n 3) 227-229, 312-313; Botschaft, “GmbH 2021” 3188. Karş. Hasan Pulaşlı, Limited Şirketler Hukukundaki Güncel Gelişmeler ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Bazı Sorunlar (2009) 25(2) BATİDER 37 50

²⁵ Öz (n 3) 371-372

²⁶ ibid 372

²⁷ Halil Arslanlı, Ticaret Kanunu Şerhi İkinci Kitap - Yedinci Fasıl, Limited Ortaklık (Madde 503-556) İkinci Kısım (Madde 518-535) (1st edn, Fakülteler Matbaası 1963) 520/II/3, 164; Mehmet Bahtiyar Ortaklıklar Hukuku (16th edn, Beta Yayınları 2022) 382; Bilgili and Demirkapı (n 24) 751; Çağa (n 2) 596; Ersin Çamoğlu, Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri (1st edn, Vedat Kitapçılık 2020) 38, N. 53; İsmail Doğanay ‘Limited Şirketlerde, Ortaklık Payının Bir Başkasına Devredilmesi Koşulları Nedir?’ (1975) 8(2) BATİDER 83 91; Poroy, Tekinalp and Çamoğlu ‘C. II’ (n 20) 422, N. 1661c; Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3509 N. 60c; Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 128; Yıldız ‘Limited Şirketler’ (n 17) 140. Diğer ortakların bu hususta talep hakkı olmadığı hususunda bkz. Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3509 N. 60c. Bizim de katıldığımız aksi görüşte Çağa (n 2) 599

²⁸ Reha Poroy, Ünal Tekinalp and Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku (10th edn, Arıkan Yayınevi 2005) 888, N. 1662; Yıldız ‘Limited Şirketler’ (n 17) 140

denin bu yükümlülüğü, devredenle devralan arasındaki iç ilişkiye ait bir meseledir.

Öğretide, şirket sözleşmesine, onay başvurusunun kimin tarafından yapılacağına dair bir hüküm konulabileceği ifade edilmiştir²⁹. Buna karşılık kanımızca, emredici hükümler ilkesi (TTK m. 579) kapsamında, limited şirket sözleşmesine konulabilecek bu tür bir kaydın korporatif alanda bir etki doğurması mümkün gözükmemektedir³⁰. Başvuru yetkisine dair bir şirket sözleşmesi kaydının, ancak taraflar arasında borçlar hukuku etkili bir sözleşme olarak hüküm ifade edebileceği sonucuna varmak gerekir. Bu tür bir kayıt, sadece ortaklar arası devirlerde, devredenle devralan arasındaki iç ilişki bakımından anlam taşıyabilecektir. Hâl böyle olunca bu hususta kanuna bir ifade eklenmesinde, konu hakkındaki tereddütlerin giderilmesi bakımından fayda bulunduğu düşünülmektedir.

Şirketin pay devrini öğrenmesi, üç aylık örtülü onay süresinin başlangıcı bakımından tek başına yeterli değildir³¹. Devre onay için başvuru yapılmış olması gerekir. Ancak bu başvurunun şekli hususunda bir sınırlama bulunmamaktadır. Onay başvurusu, sözlü ya da yazılı olarak, hatta pay devir sözleşmesinin bir örneğinin şirkete sunulması suretiyle yapılabilir³². Bununla birlikte ispat açısından başvurunun yazılı şekilde ve ekinde

²⁹ Yıldız ‘Limited Şirketler’ (n 17) 140

³⁰ Şirket sözleşmesine pay devrine ilişkin konulabilecek hükümler hakkında bkz. Sevdâ Bora ‘6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payının Devri -Devrin Sonuçları ve Devre İlişkin Önemli Hususlar’ (2013) 4(7) Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 75 83-85

³¹ Türe (n 17) 153. Mülga Kanun döneminde de devrin öğrenilmesinin ortakların onayının alınması için gerekli dayanak sağlamayacağı ifade edilmiştir. Bkz. Arslanlı ‘Şerh’ (n 27) 520/II/3 164; Çağa (n 2) 596; Öz (n 3) 372. Konu hakkındaki bir istinaf mahkemesi kararında ise müdürün devri öğrenmesi üç aylık sürenin başlaması açısından yeterli sayılmıştır. Karara göre, “Aynı zamanda şirketin tek müdürü olan davalılardan ...'ın payını davacıya devretmesinden davalı şirketin, davalı ...'ın müdür sıfatından dolayı sözleşmenin akdi sırasında haberdar olduğunun kabulü gerekir. Buna karşın, müdür sıfatını haiz olan devreden ..., bu pay devrinin onaylanması için genel kurulu toplantıya çağrı için gereken işlemleri yerine getirmemiştir. Bunun sonucu olarak TTK m. 595/7'de düzenlenen üç aylık süre içinde genel kurul pay devrini reddetmeyerek davacı ile davalılardan ... arasındaki pay devrine örtülü olarak (zımnen) onay vermiş olmaktadır. Bu durumda pay devri ---- tarihinden itibaren üç ayın sonunda --- tarihinde geçerlilik kazanmış ve davacı davalı şirketin % 50 oranında pay sahibi sıfatını kazanmıştır”. İstanbul Anadolu 2. Asliye Ticaret Mahkemesi, 671/1029, 17.10.2019 (Kesinleşen kararın tam metni için bkz. <<https://emsal.uyap.gov.tr>>)

³² Arslanlı ‘Şerh’ (n 27) 520/II/6 171; Bahtiyar (n 22) 382; Çağa (n 2) 597; Demirkapı (n 3) 270-271; Doğanay (n 27) 91; Herbert Wohlmann ‘Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung’ Handelsrecht Zweiter Teilband, Werner von Steiger (ed) in: Schweizerisches

devir sözleşmesine de yer verilmek suretiyle yapılmasının uygun olacağı yönündeki açıklamalar haklılık arz etmektedir³³. Ayrıca öğretide ispat bakımından başvurunun noter kanalıyla yapılmasının uygun bir tercih olabileceği de isabetli olarak ifade edilmiştir³⁴. Böyle bir durumda üç aylık süre, başvurunun şirketin yetki alanına ulaşması ile başlar³⁵.

Onay başvurusunun bir şekilde bağlanmamış olması, ispat açısından bazı sakıncaları beraberinde getirmektedir. Bu hususta bir şekil öngörülmemesi karşısında, sözlü olarak yahut elektronik posta gibi vasıtalarla onay başvurusunda bulunan kimsenin, pay devrinin üzerinden oldukça uzun zaman geçmesine rağmen şirketin devrin kendisine bildirilmediği savunmasıyla karşılaşması muhtemeldir. Bu nedenle kanımızca, mevcut düzenlemeler kapsamında başvurunun noter kanalıyla yapılması tedbirli ve faydalı bir davranış olabilirse de, bu başvurunun bir kanun değişikliği ile yazılı şekle tâbi kılınması hem tarafların hem de şirketin menfaatine olacaktır.

Üç aylık sürenin nasıl hesaplanması gerektiği hususunda ise bir özel hüküm öngörülmemiştir. Bu kapsamda sürenin hesaplanması bakımından genel hükümlere (TBK m. 93/1-3) müracaat edilmesi gerekmektedir. Öğretide daha önce, pay devri için başvuru yapılmadan, hatta henüz devir sözleşmesi yapılmadan alınan bir izin kararının da, devrin kime yapılaca-

Privatrecht VIII 2 (Helbing & Lichtenhahn Verlag 1986) 359; Yıldız ‘Limited Şirketler’ (n 17) 141; Yürük Yeniocak (n 3) 116. Bildirimin şekle tâbi olmadığı; ancak bildirim ortakların kararına esas teşkil edecek pay devri sözleşmesinin de eklenmesi ve devir sözleşmesinin, konuyu genel kurula sunacak olan yöneticiler tarafından şekil ve ehliyet, irade sakatlıkları gibi hukuka uygunluk sebepleri bakımından incelenmesi gerektiği hususunda karış. Poroy, Tekinalp and Çamoğlu ‘Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku’ (n 28) 888, N. 1662

³³ Bahtiyar (n 22) 382; Çağa (n 2) 597; Doğanay (n 27) 91

³⁴ Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 128

³⁵ du Pasquier and Wolf ‘BSK OR’ (n 15) Art. 787 N. 5; Siffert, Fischer and Petrin ‘SHK OR’ (n 23) Art. 787, N. 3; Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 139; Thimo Sturny and Hans Rudolf Trüeb, in: Vito Roberto and Hans Rudolf Trüeb (eds), CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere - Art. 772-1186 OR – Bucheffektengesetz (4th, Schulthess Juristische Medien AG 2024) Art. 787, N. 3. “Üç aylık süre pay devrinin şirketin yetki alanına ulaşması ile başlar ve sürenin başlaması için başvurunun şirketin yetki alanına ulaşması yeterlidir; yoksa bu sürenin başlaması için şirketin yetkili organının (müdür) payın devredildiğine ilişkin başvuruyu öğrenmesi gerekmemektir” İstanbul Anadolu 2. Asliye Ticaret Mahkemesi, 671/1029, 17.10.2019 (Kesinleşen kararın tam metni için bkz. <<https://emsal.uyap.gov.tr>>). Bu başvurunun doğrudan şirket temsilcisine yapılması durumunda şirkete başvuru şartının yerine getirilmiş sayılacağı hakkında bkz. Yargıtay 11 HD, 4260/8214, 23.11.2022 <karararama.yargitay.gov.tr>

ğının ortaklarca bilinmesi şartıyla geçerli olacağının ve onay yerine geçeceğinin kabulü gerektiği ifade edilmiştir³⁶. Kanımızca 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 595/2 hükmünde genel kurulun “onay”ından söz edilmişse de, bu durum genel kurulun devre ilişkin kararının bir “ön izin” şeklinde ortaya çıkmasına engel değildir³⁷. Zira burada asıl hedeflenen, şirket genel kurulunun bu devri benimseyen bir karar almasıdır. Devir işlemi ve genel kurul kararı arasında bir işlem sırası aranması, gereğinden fazla şekilcilik anlamına gelecektir. Burada esasa mukaddem bir usul işleminin varlığı değil, genel kurulun pay devrini uygun bulan bir karar almış olması aranmaktadır.

Devre onay başvurusu, müdür veya müdürler tarafından, devrin geçerliliği kontrol edildikten sonra genel kurulun onayına sunulmalıdır. Ancak bu kontrol, devir sözleşmesinin kanunda öngörülen şekle uygunluğu, devredenin ortak sıfatı ve sahip olduğu pay oranı gibi şekli hususlarla sınırlı olmalı; irade eksikliği yahut işlem kabiliyeti gibi maddi hukuka ilişkin gerekçelerle devrin genel kurul onayına sunulması geciktirilmemelidir³⁸.

Esas sermaye pay devirlerinin onaylanması, TTK m. 616/1-g hükmü uyarınca genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır. Üç aylık süre içinde diğer ortakların devre onay vermediklerine ilişkin doğrudan bildirimde bulunmaları örtülü onaya engel değildir. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin bir kararında da şirkette %50 paya sahip ortağın, ihtarname keşide ederek devre onay vermediğini bildirmiş olduğu bir olayda dahi üç aylık süre içinde genel kurulda ret kararı alınmadığından örtülü onay sonucunun ortaya çıkacağı kabul edilmiştir³⁹.

³⁶ Arslanlı ‘Şerh’ (n 25) 520/II/8 173; Bilgili and Demirkapı (n 24) 752; Demirkapı (n 3) 227; Öz (n 3) 375; Yürük Yeniocak (n 3) 121 vd.

³⁷ Aksi yönde bkz. Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (7th edn, Adalet Yayınevi 2021) 751-752, N. 29

³⁸ Bkz. Wohlmann ‘SPR VIII/2’ (n 32) 359, fn 9

³⁹ “...somut olaya gelindiğinde, pay devir sözleşmesinin yazılı ve imzası noterden onaylı şekilde yapıldığı, devrin ortaklığa bildirildiği, ortaklığın %50 payına sahip dava dışı ortak ... Şekerli’nin devre onayının olmadığını, devreden ortağa bildirdiği anlaşılmaktadır. Tüm bu hususlar göz önüne alındığında, ortaklık genel kurulunun toplanarak onay konusunda 3 ay içinde karar almadığı anlaşılmaktadır. Dava dışı ortağın devre onayının olmadığını bildirmesi de tek başına sonuç doğurmaz. Çünkü esas sermaye paylarının devirlerinin onaylanması, TTK m. 616/1-g uyarınca genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır. Böylece 3 aylık sürenin geçmesiyle örtülü onay verilmiş ve paylar devralana geçmiş sayılır. Davalı tarafın artık tescilden kaçınmakta haklı olmadığı anlaşılmakla, mahkemece tescili emreder nitelikte karar vermesi gerekirken hatalı değerlendirmeye dayalı olarak yazılı şekilde karar verilmesi isabetli olmamış bu nedenle Bölge

Devre onay için yapılan başvuru üzerine, genel kurul hiç toplanmamış ya da toplanmış olsa dahi devir hususunda bir karar almamış olabilir⁴⁰. Ancak bu süreçte devre onay hususu toplanan bir genel kurulun gündeminde yer almasına rağmen bunun görüşülmesi ertelenmişse, somut olayın özellikleri aksini haklı göstermedikçe örtülü onayın gerçekleştiği kabul edilmelidir. Zira üç aylık örtülü onay süresi, devrin sürüncemede bırakmasını önlemek amacıyla öngörülmüştür ve genel kurulun erteleme kararı ile üç aylık süreyi fiilen uzatma yetkisinin bulunmadığının kabulü gerekir.

Pay devrinin, devir sözleşmesindeki imzaların noterlikçe onaylandığı tarihte değil; açık onay hâlinde onay tarihinde, örtülü onay hâlinde ise üç aylık sürenin dolduğu tarihte gerçekleşmiş olacağına dikkat edilmelidir⁴¹. Bu sonuç, TTK m. 595/2 hükmünün, yani devrin genel kurul onayıyla geçerli olacağı yönündeki kuralın gereğidir. Pay devrinin reddi hâlinde ise pay devrine ilişkin olarak şirketten herhangi bir talepte bulunulamaz⁴².

Bu noktada öğretide, onay isteminin reddi hâlinde, bu kararın üç aylık süre içinde başvuranın yetki alanına ulaşması gerekeceği; ancak başvuranın ret kararını öğrenmesinin ise gerekli olmadığı ifade edilmiştir⁴³. Me-

Adliye Mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir” Yargıtay 11 HD, 428/2613, 30.03.2022 <karararama.yargitay.gov.tr>. Karar hakkında ayrıca bkz. Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 157-158. Aynı doğrultuda Yargıtay 11 HD, 2794/1590, 16.03.2017 <karararama.yargitay.gov.tr>

⁴⁰ Develi Ayverdi ‘Esas Sermaye Payının Rehni’ (n 11) 291; Şaban Kayıhan, Şirketler Hukuku (7th edn, Seçkin Yayınları 2024) 325-326

⁴¹ “...Dava, limited şirket hisse devrinin tespiti ile tescil ve ilanı istemine ilişkindir. Davacının, diğer ortak olan R...’ye hissesini noterden 18/03/2014 tarihinde devrettiği, devrin tescili için davalı şirkete noterden gönderdiği ihtarnamenin 04.08.2015 tarihinde tebliğ edildiği anlaşılmaktadır. 6102 sayılı TTK’nın 595/son fıkrasına göre hisse devrinin tescili için yapılan başvuru, şirket genel kurulu tarafından 3 ay içerisinde red edilmediği takdirde onay vermiş sayılır. Bu hüküm doğrultusunda hisse devrinin onay tarihinden itibaren şirkete karşı geçerli hale geleceği ve onay tarihi itibarıyla ortaklık devrinin gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, genel kurulca 04/11/2015 tarihi itibarıyla onay verildiği kabul edilerek taraflar arasındaki devrin 04/11/2015 tarihinde gerçekleştiğine karar verilmesi gerekirken 18/03/2014 tarihli devir sözleşmesi tarihinden itibaren devrin gerçekleştiğine karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün açıklanan bu sebeple bozulması gerekmiş ise de, anılan bu yanlışlığın düzeltilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden, HUMK 438/7 maddesi uyarınca mahkeme kararının düzelterek onanmasına karar vermek gerekmiştir” Yargıtay 11 HD, 10438/2765, 16.04.2018 (<karararama.yargitay.gov.tr>; (2018) 34 (2) BATİDER 513-515)

⁴² Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 129

⁴³ Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 139; Şener ‘Limited Ortaklıklar’ (n 17) 308. Öğretide daha önce benzer bir bakış açısıyla, karar ilgililerin yetki alanına ulaşmadığı müddetçe ortakların kararlarını değiştirmelerinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Çağa (n 2) 599. “...Bu üç aylık süre herhangi olumlu ya da olumsuz bir karar alınmadan geçerse bu

haz İsviçre öğretisinde de şirketin iradesinin bu süre (OR Art. 787/2 uyarınca altı aylık süre) içinde başvuru sahibine ulaşması gerektiğinden söz edilmektedir; aksi hâlde şirket devre onay vermiş sayılacaktır⁴⁴. Bizim de katıldığımız aksi görüşe göre ise, burada önemli olan süresi içinde karar alınmış olmasıdır⁴⁵. Kanunda genel kurulun reddinden söz edildiğinden, bu karar henüz başvuranın yetki alanına ulaşmamış olsa dahi örtülü onay sonucunun ortaya çıkmayacağının kabulü gerekir.

Limited şirkette pay devrinin örtülü onayı, yalnız TTK m. 595/7 hükmünde öngörülen üç aylık örtülü onay süresinin dolması ile ortaya çıkabilecek bir sonuç değildir. TTK m. 595/7 hükmünde kanunen bir örtülü onay süresi kabul edilmiştir; ancak bu süre içinde, devre onayın başkaca şekillerde ve yine örtülü olarak gerçekleştiğinden söz edilmesi de mümkün olabilir. Devralana genel kurul çağrısı yapılması, devralanın şirkette hâlihazırda ortak olmamasına rağmen genel kurul toplantılarına ortak sıfatıyla katılmış ve oy kullanmış olması, devir konusu paylar için devralana kâr dağıtılması, devralan tarafından ifa edilen yan edim yükümlülüğünün kabul edilmesi, bu hususta genel kurul kararı alınmamış olmasına rağmen devrin doğrudan pay defterine yahut her nasılsa ticareti siciline kaydedilmesi⁴⁶ vb. davranışlar, somut olayın özellikleri çerçevesinde devrin şirket tarafından benimsendiği sonucunu ortaya çıkarıyorsa yine “örtülü onay” olarak değerlendirilebilir⁴⁷. Örneğin, bu süre içerisinde bir genel kurul kararı alınmamasına rağmen, devralan üçüncü kişi genel kurula katılmış ve diğer ortaklar da toplantıda hazır bulunmalarına rağmen bu hususta bir itirazda bulunmamış iseler fiilen bir örtülü onayın varlığı sonucuna var-

sürenin sonunda pay devralana geçer; bu açıdan başvuranın ortaklık başvurusunun reddedildiğini dahi öğrenmesi gerekmez”. İstanbul Anadolu 2. Asliye Ticaret Mahkemesi, 671/1029, 17.10.2019 (Kesinleşen kararın tam metni için bkz. <<https://emsal.uyap.gov.tr>>)

⁴⁴ Anılan düşünce kapsamında başvuru sahibinin ret kararını öğrenmesinin gerekli olmadığı, ancak ret kararının başvuru sahibinin yetki alanına ulaşması gerektiği kabul edilmektedir. Bkz. du Pasquier and Wolf ‘BSK OR’ (n 15) Art. 685c N. 5, 7; Sturny and Trüeb, ‘CHK OR’ (n 35) Art. 787, N. 4; Jeannette K. Wibmer, in: Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz, Roland Fankhauser (eds), Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht (4th edn, Orell Füssli Verlag 2023) Art. 787, N. 3

⁴⁵ Pulaşlı ‘Güncel Gelişmeler’ (n 24) 50; Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3505 N. 57b

⁴⁶ Devrin ticaret siciline tescilinden sonra şekil eksikliği nedeniyle geçersizliğinin ileri sürülmesinin TMK m. 2 hükmüne aykırı olacağı hususunda bkz. Yargıtay 11 HD, 15982/6344, 01.04.2014 (İÜHF Kararlar 2014 411)

⁴⁷ Mülga 6762 sayılı TTK döneminde pay devrinin örtülü onayı bakımından aynı yönde bkz. Demirkapı (n 3) 341

mak kanımızca mümkündür⁴⁸. Zira aksi durumda bu kimsenin devraldığı paya ilişkin olarak devre onay verilmediğini ifade etmek çelişkili davranış yasağına aykırılık şeklinde değerlendirilebilir⁴⁹. Bununla birlikte limited şirketlerde şirket sözleşmesiyle pay devrinin yasaklandığı (TTK m. 595/4) hâllerde, buna rağmen bir pay devir sözleşmesi yapılmış ve şirkete bildirilmiş olsa bile örtülü onaya ilişkin TTK m. 595/7 hükmünün uygulanma alanı bulmayacağını kabulü gerekir.

Onay faraziyesinin kabulüyle birlikte limited şirkette pay devrinin örtülü reddi sonucuna varmak imkânsız hâle geldiğinden, aksi yöndeki davranışlardan pay devrinin örtülü olarak reddedildiği sonucuna varmak mümkün değildir. TTK m. 595/7 hükmünün varlığı karşısında pay devrinin reddi, ancak genel kurul tarafından alınacak bir açık ret kararı ile gerçekleştirilebilir.

Bu noktada son olarak, tek kişilik limited şirketlerde pay devrinin örtülü onayından söz edilmesinin mümkün olup olmadığı üzerinde durulmasında fayda bulunmaktadır. Zira kanuni düzenlemede, tek kişilik limited şirketlerde devre onay başvurusunun veya bu hususta genel kurul kararı alınmasının gerekli olup olmadığı hususunda özel bir hükme yer verilmemiştir. İlk bakışta, tek kişilik bir limited şirkette payını devreden ortağın, aynı zamanda şirket genel kurulunu oluşturması nedeniyle devre onay vermekten kaçınması TMK m. 2/2 hükmüne aykırı görülebilir. Kaldı ki bu halde tek kişilik limited şirkette payını devreden bu tek kişi ortağın onaya ilişkin ayrı bir genel kurul kararı almasına ihtiyaç bulunmadığı sonucuna varmak mümkündür.

Benzer durum, iki ortaklı limited şirkette ortaklar arası devirler açısından da geçerlidir. Ortaklardan birinin payını diğerine devretmesi suretiyle şirketin tek ortaklı hâle gelecek olması yahut iki ortaklı şirkette oranlarda değişiklik yaratan bir ortaklar arası devir gerçekleştirilmesi durumunda, bu hususta ayrıca bir genel kurul kararı alınması şartı aranmamalıdır. Zira pay devrinde genel kurul kararı aranmasına yönelik hükmün (TTK m. 595/2) *ratio legis*, ortaklığa pay sahiplerinin arzu etmediği üçüncü kişilerin girmesinin önlenmesidir. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk

⁴⁸ Aksi yönde Develi Ayverdi 'Esas Sermaye Payının Rehni' (n 11) 292

⁴⁹ Benzer bir olayda devir şekline uyulmamasına rağmen karşılıklı edimlerin yerine getirilmiş olması hâlinde şekle aykırılığı ileri sürmenin çelişkili davranış yasağına gireceği ve TMK m. 2 hükmü kapsamında dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacağı hususunda bkz. Yargıtay HGK, 11-500//725, 17.11.1993 (Erdoğan Moroğlu and Abuzer Kendigelen, İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat (10th edn, On İki Levha Yayınları 2014) 461). Konu hakkında ayrıca bkz. Şener 'Limited Ortaklıklar' (n 17) 296-297

Dairesi'nin konu hakkındaki kararlarında, iki ortaklı bir limited şirkette ortaklar arasındaki noter onaylı pay devir sözleşmesi genel kurul onayı olarak kabul edilmiştir⁵⁰. Yargıtay'ın bir başka kararında ise bu yöndeki esas mahkemesi kararını kaldıran istinaf mahkemesi kararının onandığı, yani aksi yönde karar verilmiş olduğu görülmektedir⁵¹. Bu kapsamda öğre-

⁵⁰ “Mahkemece, iddia, savunma ve tüm dosya kapsamına göre, 6102 sayılı TTK'nın 595. maddesinde limited şirketlerde pay devrinin yazılı şekilde yapılıp noter tarafından onaylanması ve devre ortaklar genel kurulunca da onay verilmesi şartına bağlandığı, taraflar arasındaki pay devrinin noterde yapıldığı, şirket iki ortaklı olup ortaklar hisse devri konusunda anlaştığından noter evrakının ortaklar genel kurul kararı olarak kabulü gerekeceği, bu maddede 6762 sayılı TTK'nın 520. maddesinden farklı olarak pay defterine kayıt şartının aranmadığı, davalı tarafın devir işleminden vazgeçildiğine ilişkin noter evrakına eşdeğer bir belge sunmadığı, tespit hükmünün infazı suretiyle tescil işlemi yerine getirilebileceğinden tescil talebinin yerinde görülmediği gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, davacının davalı şirkette pay sahibi olmadığının tespitine karar verilmiştir.

...Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı, davalılar vekilinin bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA ...oyçokluğuyla karar verildi” Yargıtay 11 HD, 14676/409, 15.01.2015 (Çamoğlu (n 27) 37, N. 52; <karararama.yargitay.gov.tr>). Karar hakkında bkz. Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3504, N. 56e. “...29.06.2010 tarihli limited şirket hisse devri sözleşmesinde devreden ..., devralan ise ... olup, dava konusu kararın da hisse devri sözleşmesinin tarafları olan anılanlar tarafından alınması karşısında esasen noterde yapılan hisse devri sözleşmesinin devreden açısından devre muvafakat niteliğinde olduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle iki ortaklı olduğu anlaşılan davalı şirkette alınan dava konusu kararda artık oybirliği koşulunun aranmayacağı ve davacıların işbu davayı açmakta hukuki yararlarının bulunmadığı gözetildiğinde mahkemece davanın reddine ilişkin verilen karar usul ve yasaya uygun olup, davacılar vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanması gerekirken yazılı gerekçelerle bozulması doğru olmadığından davalı vekilinin bu yönleri amaçlayan karar düzeltme isteminin kabulü ile Dairemizin 20.01.2014 gün karar sayılı bozma kararı kaldırılarak mahkeme kararının onanmasına karar vermek gerekmiştir” Yargıtay 11 HD, 9143/14323, 23.09.2014 (İÜHF Kararlar 2018; Çamoğlu (n 27) 37, N. 52; <karararama.yargitay.gov.tr>)

⁵¹ “...pay devrinin TTK'nın 595. maddesi uyarınca usulüne uygun olarak yapıldığı, davalı şirketin iki ortaklı olması ve ortakların hisse devri konusunda noterde yapılan sözleşme ile anlaşması sebebiyle, artık noter evrakının ortaklar genel kurul kararı olarak kabulü gerektiği, bu noktada artık payın devri için ortaklar genel kurulunun onay şartının aranmayacağı, devir işleminden vazgeçildiğine ilişkin bir iddianın ileri sürülmediği gerekçesiyle, davanın kısmen kabulüne, davacının davalı şirkette 27.02.2014 tarihi itibarıyla pay sahibi olmadığının tespitine, verilen karar ile tescil işlemi yerine getirilebileceğinden devrin ticaret sicilinde tescil ve ilanına ilişkin talebin ise reddine karar verilmiş, karar, davalı vekilince istinaf edilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesince, davalı ...'in davacıya yaptığı hisse devrinin noter onaylı olmasına rağmen şirket pay defterine kaydedilmediği ve ortaklar kurulu tarafından onaylanmadığı, üçüncü kişiye yapılan bu pay devrinin geçerli sayılabilmesi için

tide de daha önce, noterde yapılan devir sözleşmesine tüm ortakların katıldığı durumlarda, bu olgunun tüm ortakların devre onay verildiğini göstermesi nedeniyle ayrıca genel kurul onayına ihtiyaç bulunmadığı haklı olarak ifade edilmiştir⁵². Böyle bir durumda tescil için sadece tüm ortakların imzalarını içeren pay devir sözleşmesinin ticaret siciline verilmesinin yeterli olacağı kabul edilmektedir⁵³.

Anılan düşünce kapsamında, üç ya da daha fazla ortağı bulunan limited şirketlerde de ortaklar arası devirlerde genel kurul onayının aranmasının gerekli olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Kanımızca tüm ortakların katıldığı bir devir işlemi söz konusu olmadıkça, devrin onayına ilişkin bir genel kurul kararı alınması kanun gereğidir (TTK m. 595/2). Böyle bir durumda, şirkete yeni ortak girmesi söz konusu olmasa da pay oranlarındaki değişiklikler şirket içi güç dengelerini etkileyebilecektir. Bu nedenle üç ya da daha fazla ortağa sahip bir limited şirketlerde ortaklar arasındaki devirlerde, devre onaya ilişkin genel kurul kararı alınmasını gerektirecek nedenlerin ortadan kalktığını söylemek mümkün olmadığı gibi, devrin bu şekilde gerçekleştiğine karar verilmesi pay devrinin tamamlanma anını da değiştirecektir.

III. ÖRTÜLÜ ONAYA İLİŞKİN KURALIN VE ÜÇ AYLIK SÜRENİN HUKUKİ NİTELİĞİ

TTK m. 595/7 hükmünde bir “onay faraziyesi”nin kabul edilmiş olduğundan söz etmek mümkündür. Zira söz konusu hükümde, üç aylık süre içinde olumlu veya olumsuz bir genel kurul kararı verilmemesine, aksi ispat edilemez şekilde bir onay sonucu yüklenmiştir. Nitekim yargı kararlarında ve öğretide de üç aylık süre sonunda şirketin pay devrini örtülü

TTK’nın 595. maddesi uyarınca ortaklar kurulu kararı gerektiği, somut olayda böyle bir karara ve şirkete başvuruya dair delil bulunmadığı gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesinin kısmen kabul kararı kaldırılarak davanın reddine karar verilmiş, karar, davacı vekilince temyiz edilmiştir.

İlk Derece Mahkemesince verilen karara yönelik olarak yapılan istinaf başvurusu üzerine HMK’nın 355. Vd. maddeleri kapsamında yöntemince yapılan inceleme sonucunda Bölge Adliye Mahkemesince esastan verilen nihai kararda, dosya kapsamına göre saptanan somut uyumsuzluk bakımından uygulanması gereken hukuk kurallarına aykırı bir yön olmadığı gibi aynı Kanun’un 369/1 hükmü ve 371. Maddesinin uygulanmasını gerektirici nedenlerin de bulunmamasına göre usul ve yasaya uygun Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına karar vermek gerekmiştir”. Yargıtay 11 HD, 6854/4163, 16.06.2025 <karararama.yargitay.gov.tr>

⁵² Çamoğlu (n 27) 37, N. 52

⁵³ Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3504 N. 56e

onaylamış sayılacağı şeklindeki kuralın bir “faraziye” olarak değerlendirildiği görülmektedir⁵⁴. TTK m. 595/7 hükmünde, üç aylık sürenin açık onay ya da ret kararı alınmaksızın geçirilmesi, örtülü onay sonucuna bağlanmıştır.

Örtülü onay için öngörülen üç aylık süre, şirket açısından aynı zamanda bir “reddetme süresi”dir (*Frist für die Ablehnung*). Şirket, reddetme hakkını ancak bu süre içinde genel kurulda bir ret kararı alınması suretiyle kullanabilir. Bu kapsamda anılan süre, şirketin devre onay hakkında ret kararı alabilmesi bakımından aynı zamanda hak düşürücü niteliktedir⁵⁵. Hâl böyle olunca örtülü onay için öngörülen süre geçtikten sonra devre onayın reddine karar verilemez⁵⁶; zira bu süreçte kanunen bir örtülü onay kararı alınmış durumdadır. Bunun bir faraziyeye dayanması karşısında,

⁵⁴ “...TTK 595/VII’de kanun koyucu örtülü olarak onay anlamına gelen bir faraziyeye işaret etmiştir. Buna göre, başvurudan itibaren üç ay içerisinde genel kurul reddetmediği takdirde, onay vermiş sayılır...” Yargıtay 11 HD, 428/2613, 30.03.2022 <karararama.yargitay.gov.tr>; Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 132, 139, 157-158. “Aksinin ispatı mümkün olmayan bir kanuni karine” (unwiderlegbaren gesetzlichen Vermutung) şeklindeki niteleme için bkz. du Pasquier and Wolf ‘BSK OR’ (n 15) Art. 787, N. 5. Aynı doğrultuda Sturny and Trüeb ‘CHK OR’ (n 28) Art. 787, N. 4

⁵⁵ Halit Aker, ‘Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler’ (2016) 32(1) Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi (BATİDER) 63, 67, fn 8; Develi Ayverdi ‘Esas Sermaye Payının Rehni’ (n 11) 291, fn 973; Poroy, Tekinalp and Çamoğlu ‘C. II’ (n 20) 441 N. 1673b; Pulaşlı ‘Güncel Gelişmeler’ (n 24) 49; Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3505 N. 57b; Yıldız ‘Limited Şirketler’ (n 17) 146. TTK m. 596/2 bakımından bu yönde bkz. Özge Ayan ‘Ölümün Şirketler Hukuku İlişkilerine Etkileri’ (2019) 21(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1 20

⁵⁶ “Mahkemece, 6102 sayılı TTK’nın 596. maddesi gereğince, davalı şirketlerdeki davacının miras bırakanına ait esas sermaye payının genel kurul onayına gerek olmaksızın iktisap eden mirasçıya geçebileceği, ancak maddenin 2. fıkrasında ve yine son fıkrasında iktisabın öğrenilmesinden sonra davalı şirketlerce iktisabın ret edilmemesi halinde onay verilmiş sayılacağı, davacı tarafından davalı şirketlere ve davalı G.. A.‘a, noter aracılığı ile dava tarihinden üç aydan fazla süre önce tebliğ edilmek suretiyle intikale ilişkin gerekli bilgilendirmenin yapıldığı, ancak davalı şirketlerce ve diğer davalı tarafından davacıya hisse intikaline ilişkin herhangi bir ret işlemi yapılmadığından, anılı madde gereğince şirkete tanınan ret hakkının ortadan kalktığı ve davacıya şirket hisselerinin intikalinin onanmış sayıldığı, buna göre dava tarihi itibarıyla davacının eldeki davayı açmakta hukuki yararının bulunmadığı gerekçesiyle, davanın 6100 sayılı HMK’nın 114/1-h ve 115/2. maddesi uyarınca usulden reddine karar verilmiştir.

...Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı ve davalılar vekillerinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir” Yargıtay 11 HD, 10379/5220, 09.05.2016 <karararama.yargitay.gov.tr>

aksinin ispatı mümkün olmadığı gibi; uyuşmazlık hâlinde şirketin hak düşürücü süre içinde karar vermiş olup olmadığı hususu mahkemece re'sen gözetilmelidir. Üç aylık süre geçtikten sonra devre onay yönünde bir karar alınmış olması hâlinde ise alınan karar, devralanın haklarını geciktirmek gibi somut bir olumsuz etkiye sahip olmadıkça salt süre geçtiği için hükümsüz sayılmamalıdır. Zira böyle bir hâlde pay devri üç aylık örtülü onay süresinin dolması ile gerçekleşmiş olur ve genel kurulun kararı da somut olayın özellikleri çerçevesinde bu yönde bir tespit kararı olarak değerlendirilebilir.

Öğretide daha önce bu hususta, üç aylık süre daha çok hak düşürücü süreye benzese de bu sürenin belli hâllerde kesilmesi ya da durmasının söz konusu olup olmayacağının tartışılabileceği ifade edilmiştir. Bu noktada özellikle müdürlerin devre onay gündemli bir genel kurulu çağdırmaktan bilerek imtina etmeleri hâlinde, ortakların TTK m. 595/7'den korunmak amacıyla TTK m. 617/3 atfıyla 411-412 uyarınca azınlık sıfatıyla mahkemeye müracaat ettikleri sırada üç aylık sürenin yine de işlemeye devam edip etmeyeceği sorusu gündeme gelmektedir.

Kanımızca burada, üç aylık sürenin niteliğinden ziyade, genel kurulun toplanabilir durumda olup olmamasından hareket etmek gerekmektedir. Zira TTK m. 595/7 hükmünde “*genel kurul reddetmediği takdirde*” örtülü onaydan söz edilmiştir. Hâl böyle olunca hükmün uygulanması bakımından, genel kurulun toplantıya çağırılmış ve toplanabilir durumda olması gerektiği savunulabilir. Bu kapsamda somut olayın özellikleri dâhilinde üç aylık sürenin ne şekilde geçirildiği dikkate alınmalıdır; zira bu süre içinde bir karar alınmamış olması her zaman örtülü onay olarak değerlendirilmeye elverişli olmayabilir.

Bu noktada farklı ihtimaller ile karşılaşılması mümkündür. *İlk ihtimal*, şirket sözleşmesinde ek ödeme veya yan edim yükümlülükleri öngörülmüş olması hâlinde, devralanın ödeme gücünün şüpheli görülerek kendisinden teminat istenmiş olmasıdır (TTK m. 595/6). Bu ihtimalde istenen teminat verilmemişse, genel kurul, şirket sözleşmesinde hüküm bulunmasa bile onayı reddedebilir. Öğretide daha önce *Tekinalp* tarafından, şirket sözleşmesinde ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri öngörülen hâllerde genel kurulun, devralanın ödeme gücünü şüpheli görerek TTK m. 595/6 uyarınca teminat istemiş olması hâlinde, üç aylık sürenin geçmesiyle onayın verildiğinin kabul edilemeyeceği isabetli olarak ifade edilmiştir⁵⁷. Zira

⁵⁷ Tekinalp ‘Sermaye Ortaklıkları’ (n 20) 558, N. 21-20. TTK m. 595/6 uyarınca, “Şirket sözleşmesinde ek ödeme veya yan edim yükümlülükleri öngörüldüğü takdirde, devra-

böyle bir durumda genel kurul toplanmış ve pay devri konusunda teminat şartına bağlayan bir karar alınmış durumdadır. Ancak bu noktada teminatın türü ve miktarı takdir edilirken TMK m. 2 hükmü gözetilmeli; ek ödeme veya yan edim yükümlülüklerini aşkın miktarda bir teminat talep edilmemelidir⁵⁸. Bu kapsamda ayrıca limited şirket sözleşmesinde yer alınmış olsa dahi genel kurulun yine de teminat isteyebileceği, teminat verilmemişse devri onaylamayabileceği kabul edilmektedir⁵⁹. Buna karşılık aksi görüşe göre, teminat istenen hâllerde de şirketin üç ay içinde ret yönünde bir karar vermesi gerekmektedir⁶⁰. Kanun lafzında devre onayın üç ay içinde reddedilmemesinden söz edilmektedir. Ancak kanımızca bu hâlde genel kurul, aksi yöndeki şartlı iradesini zaten açıklamış ve devrin onaylanmasını teminat şartına bağlanmış durumdadır. Devrin sürüncemede bırakılmasının önlenmesi amacıyla getirilen TTK m. 595/7 hükmü bu noktada amaçsal yorumlanmalıdır. Böyle bir durumda devre onayın açık reddi söz konusu değilse de, onay istemi karşısında sessiz kalındığından söz etmek mümkün olmadığından, örtülü onaya ilişkin TTK m. 595/7 hükmünün de uygulanma alanı bulmayacağının kabulü gerekir. Bu noktada bir yandan teminat talep edilip bir yandan ret kararı verilmesi ise, “tedbiri bir davranış” olarak görülebilirse de karışıklığa yol açabilecek nitelikte olduğundan uygun bir çözüm değildir. Zira bu ihtimalde ret kararının geri alınıp onay kararı verilmesinin mümkün olup olmadığı gibi yeni sorunlar ortaya çıkacaktır.

İkinci ihtimal, genel kurulun toplanmasının mümkün olmamasıdır. Örtülü onaydan söz edilebilmesi için genel kurul toplanabilir durumda olmalıdır. Genel kurulun toplanmadığı hâllerde (örn. TTK m. 636/2), üç aylık sürenin dolduğundan bahisle pay devrine örtülü onay verildiği sonucuna varılmamalıdır⁶¹. Zira TTK m. 595/7 hükmü öngörülürken işleyen bir genel kurulun varlığından hareket edilmiş olduğu anlaşılmaktadır⁶². Bu kapsamda devre ilişkin başvuru müdür veya müdürlere yapılacağından yönetim organının yokluğunun da üç aylık sürenin başlamasına engel teşkil edip etmeyeceği tartışılması gereken bir diğer husustur.

lanın ödeme gücü şüpheli görüldüğü için ondan istenen teminat verilmemişse, genel kurul şirket sözleşmesinde hüküm bulunmasa bile, onayı reddedebilir”.

⁵⁸ Şener ‘Ortaklıklar Hukuku’ (n 21) 702. Bu kararın Yargıtay tarafından denetlenebilir olduğu hususunda bkz. Tekinalp ‘Sermaye Ortaklıkları’ (n 20) 558-559, N. 21-20

⁵⁹ Tekinalp ‘Sermaye Ortaklıkları’ (n 20) 558-559, N. 21-20

⁶⁰ Bilgili and Demirkapı (n 24) 753, fn 489

⁶¹ Aker (n 55) 67

⁶² ibid 67

Üçüncü ihtimal, şirket müdürlerinin genel kurulu toplantıya çağır-maktan imtina etmeleri şeklinde ortaya çıkabilir. Zira bilindiği üzere, limi-
ted şirketlerde genel kurulu toplantıya çağırma yetkisi kural olarak müdür-
lere aittir (TTK m. 617/1). Öte yandan genel kurulun gündemi de müdür-
ler tarafından belirleneceğinden, bu süreçte genel kurul toplantıya çağrıl-
mış olmasına rağmen onay istemi gündeme alınmamış olabilir. Öncelikle
genel kurulun toplantıya çağrılmamış olmasının ya da devre onay başvu-
rusunun yapılacak olan toplantı gündemine alınmamasının üç aylık süre-
nin işlemesine engel olmayacağı ifade edilmelidir. Ancak bu suretle diğer
ortakların devirden haberdar olmalarının önüne geçilmek istenmesi muh-
temeldir.

Bu noktada genel kurulun toplantıya çağrılması için azınlığın ya da
pay sahiplerinin alternatif çareleri üzerinde durmak gerekir. Genel kurulun
müdürler tarafından toplantıya çağrılmadığı hâllerde, anonim şirkete dair
hükümlere yapılan TTK m. 617/3 atfı kapsamında, sermayenin en az onda
birini oluşturan ortakların TTK m. 411 çerçevesinde genel kurulun top lan-
tıya çağrılmasını sağlaması mümkün olabilir⁶³. Bir azınlık hakkı olarak,
limited şirket sermayesinin en az onda birini oluşturan pay sahiplerinin,
müdürlerden, yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek,
genel kurulu toplantıya çağırmasını, (TTK m. 411/3 uyarınca noter kana-
lıyla) isteme hakkı bulunmaktadır. Limited şirkette de, şirket sözleşmesiyle
bu hakkın daha az sayıda paya sahip pay sahiplerine tanınması müm-
kündür (TTK m. 411/1). TTK m. 411/4 uyarınca, müdürler çağrıyı kabul
ettiği takdirde, genel kurul en geç kırk beş gün içinde yapılacak şekilde
toplantıya çağrılacak; aksi hâlde çağrı istem sahiplerince yapılacaktır. Bu
hâlde devreden ortağın, sahip olduğu paylar itibarıyla azınlığı oluşturması
ihtimalinde çağrıyı doğrudan kendisinin yapması imkânı doğmaktadır.
Devralan ise henüz ortak sıfatını haiz olmadığından bu imkândan yoksun-
dur.

Mülga 6762 sayılı TTK döneminde, devreden sermayenin onda bi-
rine sahip olmasa bile, bildirimle rağmen müdürler genel kurulu toplantıya
çağırıyorlarsa mahkemeye başvurma hakkının bulunduğu işaret edil-
miştir⁶⁴. Böyle bir durumda ayrıca müdürlerinin sorumluluğunun doğaca-
ğından söz etmek elbette mümkün olabilir; buna karşılık pay devrinin ger-
çekleşmesine sebebiyet verildikten sonra müdürlerinin sorumluluğu her

⁶³ Pulaşlı ‘Genel Esaslar’ (n 37) 755, N. 35; Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3500 N. 50

⁶⁴ Arslanlı ‘Şerh’ (n 23) 520/II/6 171; Öz (n 3) 373

zaman yeterli bir yaptırım olmayacaktır⁶⁵. Ancak kanımızca, salt bu sonucun yeterli görülmemesi nedeniyle, 6102 sayılı TTK hükümleri çerçevesinde bir kanuni dayanak olmaksızın pay sahiplerinin genel kurulu doğrudan çağırma hakkından söz etmek mümkün değildir.

Dördüncü ihtimalde, müdürlerin devamlı olarak toplanamaması, toplantı nisabının oluşmasına imkân bulunmaması veya mevcut olmaması ile karşılaşılabilir. Anılan ihtimal bakımından yine TTK m. 617/3 atfı⁶⁶ çerçevesinde TTK m. 410/2 hükmünün kıyas yoluyla uygulanması gündeme gelebilir. Anılan hükme göre, yönetim kurulunun, devamlı olarak toplanamaması, toplantı nisabının oluşmasına imkân bulunmaması veya mevcut olmaması durumlarında, mahkemenin izniyle, tek bir pay sahibi genel kurulu toplantıya çağırabilecektir. Böyle bir durumda tek bir pay sahibinin, ancak mahkemenin izniyle genel kurulu toplantıya çağırması mümkün hâlde gelmektedir. Bu hâlde devralan henüz ortak sıfatını kazanmadığından, yalnız devreden ortağın mahkemeden alacağı izinle genel kurulu toplantıya çağırması imkânından söz edilebilir.

Devreden ortak, devralana karşı genel kurulun toplanması için gerekli gayreti sarf etmekle yükümlüdür⁶⁷. Bununla birlikte bu gayreti sarf etmemesi ancak devralana karşı sözleşmesel sorumluluğu sonucunu ortaya çıkarabilir.

Bu tür bir prosedürün uygulanması ve akabinde genel kurulun toplantıya çağırılması bakımından üç aylık süre oldukça kısadır. Müdürler kurulunun devamlı olarak toplanamaması, toplantı nisabının oluşmasına imkân bulunmaması veya mevcut olmaması nedeniyle genel kurulun toplantıya çağırıl(ma)maması ihtimalinde, TTK m. 595/7'deki üç aylık örtülü onay süresinin işlemeden söz edilememesi gerekir. Söz konusu ihtimalde bu sonuç, bir çözüm gibi görülebilirse de tartışmaya açık ve muğlaktır. Hâl böyle olunca mevcut durum, üç aylık sürenin kısıllığının yanı sıra üç aylık süre içinde ret kararı verilmemesinin örtülü onay olarak nitelendirilmesi şeklindeki düzenleme üzerinde yeniden düşünülmesi gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

⁶⁵ Arslanlı 'Şerh' (n 23) 520/II/6 171; Arslanlı 'Limited Şirketlere Dair' (n 8) 175; Öz (n 3) 374

⁶⁶ TTK m. 617/3 atfının TTK m. 410/2 hükmünü de kapsadığı hususunda bkz. Direnç Akbay, Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010) 53-57

⁶⁷ Mülga Kanun dönemi bakımından bu yönde bkz. Arslanlı 'Limited Şirketlere Dair' (n 8) 175

Örtülü onay kuralının uygulanmasında üç aylık sürenin uygulanması hakkında karşılaşılabilecek ihtimaller burada sayılanlarla sınırlı olmadığı gibi, hepsinin soyut olarak öngörülmesi de pek mümkün gözükmemektedir. Ancak bir kanun değişikliği ile “örtülü onay” yerine “örtülü ret” sonucunun benimsenmesi, daha gerçekçi çözümler ortaya konulması bakımından elverişli olacaktır. Burada bir başka ihtimal üzerinde durmak durumu biraz daha gözler önüne serebilir. Bu ihtimal, üç aylık süre içinde genel kurulun toplanarak bir devre onay kararı almış ve ancak bu kararın yokluğuna ya da hükümsüzlüğüne karar verilmiş olmasıdır. Böyle bir durumda kararın yok hükmünde ya da batıl olduğunun tespitine yahut iptaline yönelik karar verilinceye kadar, üç aylık süre -kuvvetle muhtemel- geçmiş olacaktır. Ancak kanımızca, bu süre içinde genel kurul tarafından alınmış bir ret kararı olmasa da örtülü onay sonucuna varılamaması gerekmektedir. Zira aksi düşünce, açık onay kararını hükümsüz kılan ya da hükümsüzlüğünü tespit eden mahkeme kararının da hukuk âleminde bir değişiklik yaratmaması sonucunu doğurur. Buna karşılık böyle bir durumda, kanuni düzenlemede örtülü onay yerine örtülü ret sonucunun benimsenmiş olması hâlinde mahkeme kararından beklenen menfaatin elde edilmesi mümkün olabilecektir.

Ek olarak belirtmek gerekir ki, TTK m. 617/3 atfı çerçevesinde TTK m. 410/2 prosedürünün işletilmesi durumunda, genel kurul usulüne uygun şekilde ve pay devri gündemiyle toplantıya çağırılmış ise artık genel kurul toplanamamış olsa dahi örtülü onay sonucunun ortaya çıkması mümkün kabul edilmelidir. Zira çağrı ilanı ile devir tüm ortaklara bildirilmiştir ve aksine özel bir durum söz konusu olmadıkça süresi içinde reddedilmeyen devrin örtülü olarak onaylandığının kabulü uygun olacaktır.

Genel kurulun toplantıya çağırılması bakımından, yalnız payını devreden ortak değil, diğer ortaklar da, gerek TTK m. 411 gerekse TTK m. 410/2 hükümleri kapsamında önemli hukuki imkânlarla sahip olmaktadır. Müdürlerin genel kurulu toplantıya çağırmadığı/çağırmadığı hâllerde, pay devrinin reddini isteyen diğer ortakların da genel kurulun toplantıya çağırılmasında menfaati bulunmaktadır. Zira devre onay kararı üç aylık süre içinde verilmezse örtülü onay sonucu ortaya çıkacaktır. Ancak her iki düzenlemedeki koşullar da somut olayda sağlanmıyor ve özellikle müdürler, genel kurulu toplantıya çağırmaktan bilerek imtina ediyor ise şirkete kayyım tayini talep edilmesi de ihtimal dâhilindedir.

Üç aylık ret süresi hakkında üzerinde durulması gereken bir diğer mesele de şirket sözleşmesine konulacak bir hükümle bu sürenin değiştirilmesinin mümkün olup olmadığıdır. İsviçre hukukunda altı aylık sürenin kısaltılabileceği, ancak bu sürenin, ortaklık paylarını devralanların korun-

ması ve öngörülebilir olması bakımından uzatılmasının pek mümkün gözükmediği belirtilmektedir⁶⁸. Türk hukuku çerçevesinde ele alındığında ise devre örtülü onay verilmesinde aranan üç aylık sürenin değiştirilemeyeceğinin kabulü gerekir. Zira bu tür bir belirleme, emredici hükümler ilkesine (TTK m. 579) aykırı olacaktır. Bu süre uzatılamaz ya da kısaltılamaz⁶⁹. Buna karşılık olması gereken hukuk bakımından (*de lege ferenda*), kanımızca bu hükmün (TTK m. 595/7) aksi kararlaştırılabilmelidir. Böyle bir sonuca ancak bir kanun değişikliği ile varmak mümkün olabilir. Bu hususa ileride değerlendirme başlığı altında yeniden temas edilecektir.

IV. ÖRTÜLÜ ONAY KARARININ İPTALİNİN MÜMKÜN OLUP OLMADIĞI SORUNU

Özellikle müdür/müdürler ile ortaklar arasındaki menfaat çatışmalarının bulunduğu şirketlerde, genel kurulun toplantıya çağrılmasından bilinçli olarak imtina edilmesi yahut bu süre içinde toplantı yapılmışsa da devre onayın gündeme alınmaması gibi ihtimallerle karşılaşılabilir. Bununla birlikte pay devrinin örtülü onayına sebebiyet verilmek suretiyle, TTK m. 577/1-b uyarınca şirket sözleşmesinde kararlaştırılmış olabilecek önerilmeye muhatap olma (öncelik), önalım, geri alım ve alım haklarının etkisizleştirilmek istenmiş olması da ihtimal dâhilindedir. Şüphesiz böyle bir durum müdürlerin sorumluluğuna neden olabilecektir. Zira bu şekilde bir davranışın müdürün/müdürlerin azilleri için haklı neden teşkil etmesi (TTK m. 630/2-3) ve haklarında sorumluluk davası (TTK m. 644/1-a, 553) açılması mümkündür. Ancak söz konusu sorumluluk ya da müdürlerin azli yoluna gidilmesi, şirkette istenmeyen pay devri sonucu ortaya çıktıktan sonra yeterli bir sonuç olarak görülmeyebilir. Hâl böyle olunca gerçekleşen işlemin akıbetinin belirlenmesi gerekmektedir.

Bu noktada, örtülü onayın iptal edilebilir nitelikte olup olmadığı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun cevabı, örtülü onayın bir genel kurul kararı sayılıp sayılmayacağı ve dolayısıyla iptalinin istenip istenemeyeceği ile alakalıdır. Konu hakkında öğretide farklı görüşlerle karşılaşmaktadır.

Bir görüşe göre, ancak pay devrinin kötü niyetle gizlendiği hâllerde, diğer ortakların, “onay verilmiş sayılması kararının” iptalini talep edebilmeleri gerekmektedir⁷⁰. Bu düşünce kapsamında, burada doğrudan susma-

⁶⁸ du Pasquier and Wolf ‘BSK OR’ (n 15) Art. 787, N. 7; Schmidt (n 6) 169; Siffert, Fischer and Petrin ‘SHK OR’ (n 23) Art. 787, N. 4; Sturny and Trüeb ‘CHK OR’ (n 28) Art. 787, N. 4a; Wohlmann ‘SPR VIII/2’ (n 32) 358

⁶⁹ Şener ‘Limited Ortaklıklar’ (n 17) 308

⁷⁰ Aker (n 55) 67

ya sonuç bağlanmış olduğundan, esasen bir genel kurul kararının mevcudiyeti kabul edilmeli ve böylece iptal davası açılabilmesi için “bir genel kurul kararının varlığı” şartı gerçekleşmiş sayılmalıdır. Anılan görüş, menfaati ihlâl edilen kimseler açısından pratik ve etkili bir çözüm gibi görülebilirse de, hukuki bir dayanağa sahip olmadığından kanımızca bu görüşe katılmak mümkün değildir.

Pay devrinin açık onayı ya da reddi yönündeki bir genel kurul kararına karşı, koşulları varsa, TTK m. 622 atfı kapsamında TTK m. 445 vd. hükümleri uyarınca iptal davası açılabilir⁷¹. Örtülü onay hâlinde ise ortada fiilen alınmış, iptale elverişli bir genel kurul kararı bulunmamaktadır. Zira genel kurul kararları hukuki işlem niteliğindedir ve bir genel kurul kararının varlığı için bir “genel kurul”un ve bir “karar”ın varlığından söz edilebilmesi gerekir. Burada bir genel kurulun varlığından söz edilemeyeceğinden, örtülü onay sonucuna karşı da iptal davası açılmasının mümkün olmadığı sonucuna varmak gerekir⁷². Benzer şekilde, örtülü onay, bir “genel kurul kararı” olarak nitelendirilemeyeceğinden, örtülü onay hâlinde bir genel kurul kararının butlanından ya da yokluğu hâlinde söz etmek de mümkün değildir.

Örtülü onayın, hata ve hileye dayalı olarak gerçekleştirildiği gerekçesiyle yeni bir genel kurul kararıyla geri alınması imkânı da bulunmamaktadır⁷³. Bu hâlde ortada bir iptal edilebilir bir “karar” olmadığından, hata veya hileye dayalı iptal davası açılması imkânından da söz edilemez. Böyle bir durumda ancak payı devralan ortağın haklı nedenle ortaklıktan çıkarılması (TTK m. 640/3) mümkün olabilecektir. Varılan bu sonuç, uygulamada aksaklıklara yol açabilecek nitelikte ise de kanuni düzenleme karşısında kanımızca zaruridir.

⁷¹ Konu hakkında ayrıntılı bilgi ve özellikle ret kararının iptalinin sonuçları hakkında değerlendirmeler için bkz. Emine Develi Ayverdi, ‘Limited Şirket Esas Sermaye Payının Devrine İlişkin Genel Kurul Kararı ve İptal Edilebilirliği’ (2021) 80(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 81 101-111. Pay devrine onay verilmesi yönündeki karar, payı devralanın yanlış bilgi vermesinden kaynaklanıyorsa, şirketin bu kimse hakkında çıkarma kararı verilmesi, irade sakatlığı nedeniyle verilen onayın bir başka karar ile geri alınması ve pay defterindeki kaydın silinmesinin mümkün olduğu hususunda bkz. Wibmer ‘OFK OR’ (N 44) Art. 787, N. 2

⁷² Aynı yönde bkz. Develi Ayverdi ‘Esas Sermaye Payının Rehni’ (n 11) 291

⁷³ Bkz. Demirkapı (n 3) 393-394

V. DEVRİN PAY DEFTERİNE KAYDI VE TİCARET SİCİLİNE TESCİLİ

Üç aylık sürenin sonunda onay örtülü olarak gerçekleşmiş ve dolayısıyla pay devri kanun gereği tamamlanmış olur. Örtülü onay için öngörülen üç aylık sürenin geçmesinden sonra pay devrinin başvuru sahibine bildirilmesine ya da bu hususta ayrıca bir karar alınmasına ihtiyaç bulunmamaktadır⁷⁴. Bununla birlikte devrin pay defterine kaydı ve ticaret siciline tescili gerekir.

1. Devrin Pay Defterine Kaydı

Pay devri, müdürler tarafından, pay defterine re'sen kaydedilmelidir (TTK m. 594/1). Devrin pay defterine kaydı, kurucu değil açıklayıcı niteliktedir⁷⁵. Devrin pay defterine kaydedilmemiş olması ortaklık haklarının kullanılmasına engel olmayacağı gibi, geçersiz bir onaya dayanan veya onay verilmemiş bir devrin pay defterine kaydedilmesi de herhangi bir hukuki sonuç doğurmaz⁷⁶. Bununla birlikte pay defterine kayıt, pay sahipliği haklarının kullanılmasını sağladığı gibi ortaklık payının devrinden doğan alacaklarda zamanaşımının işlemeye başlaması⁷⁷ vb. bazı hukuki sonuçlar da ortaya çıkarabilmektedir.

Örtülü onay hâlinde de devir işlemi müdürler tarafından pay defterine kaydedilir⁷⁸. Devrin pay defterine kaydı müdürlerin görevleri kapsamındadır; müdürler bu görevlerini yerine getirmedikleri takdirde şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar⁷⁹.

Pay devrinin tescili ve pay defterine kayıt yapılmamışsa, devreden ya da devralan ortak tarafından öncelikle müdürlere başvuru yapılabilir. Ancak müdürlere pay devrinin tescili ve pay defterine kayıt için ayrıca bir

⁷⁴ Ayan (n 55) 20; Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3505 N. 57b

⁷⁵ du Pasquier and Wolf ‘BSK OR’ (n 14) Art. 790, N. 7; Bahtiyar (n 22) 382; Kendigelen (n 20) 507; Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3507 N. 60; Şener ‘Limited Ortaklıklar’ (n 17) 325; Şener ‘Ortaklıklar Hukuku’ (n 21) 700

⁷⁶ Yıldız ‘Limited Şirketler’ (n 17) 141

⁷⁷ TBK m. 147/1-4 uyarınca, pay devri sözleşmesinden doğan alacak istemine dair uyuşmazlıklar beş yıllık zamanaşımına tâbidir. Bu sürenin pay defterine kayıt ile başlayacağı kabul edilmektedir. Bkz. Yargıtay 11 HD, 3202/11608, 05.11.2015 (2015 (31) 4 BATİDER 241); Yargıtay 11 HD, 13030/6472, 18.10.2018 (İÜHF Kararlar 2018 320); Yargıtay 11 HD, 574/2499, 01.04.2019 (İÜHF Kararlar 2019 307); Yargıtay 11 HD, 3489/776, 03.11.2022 (İÜHF Kararlar 2022 320)

⁷⁸ Poroy, Tekinalp and Çamoğlu ‘C. II’ (n 20) 433, N. 1665a

⁷⁹ Çağa (n 2) 599

başvuru yapılması zorunlu değildir. Zira açıkça belirtilmese de devre onay için yapılan başvurunun bu istemi de içerdiğinin kabulü gerekir⁸⁰.

2. Devrin Ticaret Siciline Tescili

a. Devrin Müdürler Tarafından Tescili

Pay devrinin tescil edilmesi için başvuru, şirket müdürleri tarafından yapılmalıdır (TTK m. 598/1). Başvuruya ilişkin esaslar Ticaret Sicili Yönetmeliği'nde (TSY) ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Yönetmelik uyarınca bu başvurunun, müdürler tarafından (TSY m. 22/e-9), pay devrinin tescili için otuz gün içinde, şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse esas sermaye payının devrine onay veren genel kurul kararının noter onaylı örneği, esas sermaye payının devrine ilişkin tarafların imzaları noter onaylı devir sözleşmesi, payın, miras, eşler arasındaki mal rejimi veya icra yoluyla geçmesi hâlinde buna ilişkin belge ve pay geçişinin işlendiği pay defterinin ilgili sayfasının örneği ile birlikte yapılması gerekir (TSY m. 103). Başvuru, yazılı şekilde ya da elektronik ortamda yapılabilir (TSY m. 23/1). Otuz günlük sürenin başlangıcı hususunda bir açıklık bulunmadığından, bu sürenin devrin açıkça onaylandığı ya da örtülü olarak onaylanmış sayıldığı tarihten itibaren başlayacağının kabulü gerekir⁸¹. Pay devrinin tescili için ticaret siciline başvurma yükümlülüğü, yalnız açık onay hâllerini değil örtülü onayı da kapsamaktadır.

Tıpkı pay devrinin pay defterine kaydında olduğu gibi, devrin ticaret siciline kaydı da kurucu değil açıklayıcı (bildirici) niteliktedir⁸². Zira pay devri, genel kurulun pay devrine onay verdiği yahut TTK m. 595/7 kapsamında üç aylık sürenin dolmasıyla onay vermiş sayıldığı anda gerçekleşmektedir. Bu kapsamda devrin pay defterine kaydedilmemiş olması geçerliliğine etkili değildir. Ancak ticaret siciline tescil, ortakların rekabet yasağı, sadakat yükümlülüğü gibi şirkete karşı yükümlülükleri ve bunların üçüncü kişilere duyurulması⁸³, payın sonradan kötüniyetle yeniden bir

⁸⁰ Çamoğlu (n 22) 38, N. 54; 41, N. 61; Poroy, Tekinalp and Çamoğlu 'C. II' (n 20) 433, N. 1665a

⁸¹ Şener 'Limited Ortaklıklar' (n 17) 327

⁸² Bahtiyar (n 22) 382; Kendigelen (n 20) 507; Poroy, Tekinalp and Çamoğlu 'Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku' (n 28) 889 N. 1664a; Pulaşlı 'Şerh' (n 7) 3509 N. 61; Şener 'Ortaklıklar Hukuku' (n 21) 700; Tekinalp 'Sermaye Ortaklıkları' (n 20) 559 N. 21-21; Wibmer 'OFK OR' (N 44) Art. 787, N. 2; Yıldız 'Limited Şirketler' (n 17) 135

⁸³ Martin K. Eckert, in: Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt and Rolf Watter (eds), Basler Kommentar Obligationenrecht II (5th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art. 933, N. 11; Pulaşlı 'Şerh' (n 7) 3512 N. 63

başkasına devredilmesinin önlenmesi gibi nedenler bakımından önem teşkil edebilir. Öte yandan TTK m. 598/3 hükmünde, esas sermaye pay geçişleri bakımından, sicil kaydına güvenen iyiniyetli kişinin güveninin korunacağı düzenlenmiştir⁸⁴. Hâl böyle olunca ticaret siciline tescil, kurucu olmamasına rağmen özel bir öneme sahiptir.

Ticaret siciline başvuru yapılması hâlinde sicil müdürünün, TTK m. 32 kapsamında, tescil için aranan koşulların sağlanıp sağlanmadığını incelemesi, gerekli şartların sağlandığına kanaat getirmesi hâlinde tescili gerçekleştirmesi gerekir⁸⁵. Otuz günlük süre içinde şirket müdürleri tarafından başvuru yapılmamış olması ise devreden ortağın başvuru hakkının (TSY m. 103/2) doğması bakımından önem arz etmektedir.

b. Müdürler Tarafından Devrin Tescili İçin Süresi İçinde Başvurulmaması Hâlinde Devredenın Başvuru Hakkı

Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde, tıpkı genel kurulun açık onay vermesine rağmen tescilin gerçekleştirilmemiş olması ihtimalinde olduğu gibi, örtülü onay hâlinde tescilin bir ifa davası ile sağlanıp sağlanamayacağı hususunda belirsizlikler ortaya çıkmıştır⁸⁶. Anılan dönemde şirket müdürlerinin ticaret siciline her yıl bir liste vermeleri zorunlu kılınmıştır. Bu esas, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile kaldırılarak, devrin tescili zorunluluğu kabul edilmiş, tescilin süresi içinde yapıl-

⁸⁴ Pay devrinin tescilinin düzenlendiği TTK m. 598 hükmünün üçüncü fıkrasında, sicil kaydına güvenen iyiniyetli kişinin güveni korunacağı düzenlenmiştir. Anılan hüküm, bir taraftan payın niteliği diğer taraftan ticaret siciline kaydedilen hususlara ilişkin esaslar dikkate alındığında genel hukuk sistemine aykırı olduğu gerekçesiyle öğretilde haklı olarak eleştirilmiştir. Bilgili and Demirkapı (n 24) 754. Mehaz İsviçre Borçlar Kanunu'nda bulunmayan, ticaret siciline olan güvenin korunduğu bu düzenlemenin Türk hukuk sistemine uygun bir çözüm olmadığı yönündeki değerlendirme için bkz. Kendigelen (n 20) 506. Ancak İsviçre hukukunda da sicile güven öğretide kabul edilmektedir. Bkz. Eckert 'BSK OR-2016' (n 83) Art. 933, N. 10. Ayrıca karş. GmbHG § 16

⁸⁵ Şener 'Limited Ortaklıklar' (n 17) 326

⁸⁶ Mülga 6762 satılı TTK döneminde Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin bir kararında devrin pay defterine işlenmemiş olması nedeniyle geçerli bir devrin varlığından söz edilemeyeceğine hükmedilmiştir. Yargıtay 11 HD, 8371/864, 28.01.2003. Karar öğretide, mülga 6762 sayılı TTK döneminde kanun hükmünün ratio legis ve sistemi ile bağdaşmadığı gerekçesiyle haklı olarak eleştirilmiştir. Karar metni ve eleştiriler için bkz. Poroy, Tekinalp and Çamoğlu 'Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku' (n 28) 889 N. 1664c; Ünal Tekinalp 'Limited Şirket Payının Devrinde Tescil Davası' (2003) XIX Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 3 4. İsviçre hukukunda da pay defterine kaydın müdürler tarafından yapılması gerektiği, gerekirse bunun bir ifa davası ile sağlanabileceği ifade edilmektedir. Siffert, Fischer and Petrin 'SHK OR' (n 23) OR Art. 787, N. 2; Wibmer 'OFK OR' (N 44) Art. 787, N. 3; Wohlmann 'SPR VIII/2' (n 32) 360

maması hâlinde başvuru imkânı getirilmiştir. Bu noktada öğretilde, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun kabulüyle birlikte devreden ortağa tescil için doğrudan ticaret siciline başvurma hakkı tanınması karşısında hükmen tescil davasına ihtiyaç kalmadığı haklı olarak ifade edilmektedir⁸⁷.

Devrin ticaret siciline kaydı için başvurunun süresi içinde yapılması hâlinde, TTK m. 598/2 ve TSY m. 103/2 hükümleri uygulanma alanı bulur. Buna göre payı devreden (ayrılan) ortak⁸⁸ tarafından, adının bu paylarla ilgili olarak silinmesi için ticaret sicili müdürlüğüne başvuru yapılabilir.

TTK m. 598/2 ve TSY m. 103/2 hükümleri kapsamında yapılan başvuru üzerine sicil müdürü, şirkete, iktisap edenin adının bildirilmesi için süre verir. Verilen süre içinde iktisap edenin adının bildirilmemesi durumunda ise TTK m. 33 ile TSY m. 36 hükümlerinin uygulanması ve mahkeme kararıyla tescilin sağlanması mümkün olabilir⁸⁹. İktisap edenin adının sicil müdürü tarafından verilen süre içinde bildirilmemesi hâlinde tescile davet ve cezaya ilişkin TSY m. 36 hükmünün uygulanacağı, TSY m. 103/2 hükmünde açıkça düzenlenmiştir. Bu hâlde devreden ortağın başvurusu üzerine, sicil müdürünün devrin gerçekleştiğini tespit etmesi hâlinde şirketi tescile davet etmesi gerekecektir (TTK m. 33/1, TSY m. 36). Buna rağmen tescilin gerçekleştirilmemesi hâlinde TTK m. 33/2'de öngörülen idari para cezası uygulanabilecektir⁹⁰.

Verilen süre içinde tescilden kaçınma sebepleri bildirilmiş ise, pay devrinin gerçekleştiğinin tespit edilmesi hâlinde TTK m. 33/3 kapsamında sicilin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince, tescilin yapılması-

⁸⁷ Tekinalp 'Sermaye Ortaklıkları' (n 20) 559 N. 21-21

⁸⁸ Devreden ortak yerine kanunda "ayrılan ortak" ifadesi kullanılmıştır. Buna karşılık ortağın paylarının bir kısmını devretmesi ihtimali karşısında bu ifade yerine "devreden ortak" ifadesinin tercih edilmesi isabetli olacaktır. TTK m. 598/2 hükmündeki ayrılan ortak ifadesi de payını devreden ortak olarak anlaşılmalıdır. Bkz. Demirkapı (n 3) 405 fñ 1588. Açıklanan nedenle bu çalışmada, kanuni bir terim olmasına rağmen "ayrılan ortak" yerine daha isabetli bir ifade olan "devreden ortak" ifadesi tercih edilmiştir.

⁸⁹ Pulaşlı 'Şerh' (n 7) 3512-3513 N. 64; Şener 'Limited Ortaklıklar' (n 17) 327; Şener 'Ortaklıklar Hukuku' (n 21) 702

⁹⁰ TTK m. 33/2 uyarınca, "Sicil müdürünce verilen süre içinde tescil isteminde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen kişi, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından bin Türk Lirası idari para cezasıyla cezalandırılır". Bu tutar, Ticaret Bakanlığının 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre 2025 Yılında Uygulanacak Olan İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliği (RG, 24.12.2024, 32762) ile 2025 yılı için 17.686 TL olarak belirlenmiştir.

nı emreder nitelikte bir karar verilmesi gerekmektedir⁹¹. Mahkemece benzer şekilde pay defterine kayıt yönünde de bir karar tesis edilebilir⁹².

TTK m. 598/2 hükmünde yalnız, ayrılan, yani payını devreden ortağın başvurusundan söz edilmiştir. Oysa bu başvuru hakkı, devreden ortağın yanı sıra devralan ortağa da tanınmalıdır⁹³. Özellikle geçerli bir devre rağmen payın üçüncü kişilere yeniden devredilmek istenmesi vb. durumlar bakımından devralanın bu imkânı sahip olması mühimdir. Payı devralan ortağın bu şekilde bir başvuruda bulunmasının mümkün olup olmadığı hususunda bir açıklık bulunmamakla birlikte, TTK m. 598/2 hükmünde devralana böyle bir imkânın tanınmamış olsa da⁹⁴, kanımızca payı devralan ortağın da tescil için ticaret sicili müdürlüğüne başvuru yapabileceğinin kabulü gerekir. Bu hâlde payı devralan ortağın TTK m. 27/1 hükmü kapsamında, pay devir sözleşmesini ibraz ve şirketin onayını ispat ederek tescilin gerçekleşmesini sağlaması mümkündür⁹⁵. Ancak pay devrinin ger-

⁹¹ TTK m. 33/1 uyarınca, “Tescili zorunlu olup da kanuni şekilde ve süresi içinde tescili istenmemiş olan veya 32 nci maddenin üçüncü fıkrasındaki şartlara uymayan bir hususu haber alan sicil müdürü, ilgilileri, belirleyeceği uygun bir süre içinde kanuni zorunluluklarını yerine getirmeye veya o hususun tescilini gerektiren sebeplerin bulunmadığını ispat etmeye çağırır”. Bu husustaki biri kararda şu şekilde bir açıklama getirilmiştir: “Dava, Sicil Müdürlüğü’nün davetine rağmen, davalı şirketin dava dışı ortağa ait şirket hisselerinin devri hususunun tescil edilmemesi nedeniyle mahkemece karar verilmesi istemine ilişkindir. Bölge Adliye Mahkemesince, yukarıda yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmiştir.

Öncelikle Sicil Müdürlüğü tescili gereken bir hususun sicile tescil edilmemesi halinde ilgili kişiler, TTK’nın 33. ve Ticaret Sicil Yönetmeliği’nin 36. maddeleri uyarınca tescile davet edilir. Sicil Müdürlüğü tarafından tescile davet edilmesine rağmen süresi içinde tescil için başvuru yapılmaması veya tescilden kaçınma sebeplerinin bildirilmesi halinde, işbu durumda karar verilmek üzere Ticaret Sicil Müdürlüğü tarafından Asliye Ticaret Mahkemesine bildirilir. Mahkemece durumun sicile tescili gerektiğine kanaat getirirse, sicile tescil emrini içeren bir karar verir.

...3 aylık sürenin geçmesiyle zımnen onay verilmiş ve paylar devralana geçmiş sayılır. Davalı tarafın artık tescilden kaçınmakta haklı olmadığı anlaşılmakla, mahkemece tescili emreder nitelikte karar vermesi gerekirken hatalı değerlendirmeye dayalı olarak yazılı şekilde karar verilmesi isabetli olmamış bu nedenle Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir” Yargıtay 11 HD, 428/2613, 30.03.2022 <karararama.yargitay.gov.tr>. Karar hakkında ayrıca bkz. Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 157-158

⁹² Çamoğlu (n 22) 42, N. 62; Poroy, Tekinalp and Çamoğlu ‘C. II’ (n 20) 433 N. 1665b

⁹³ Bu düzenlemede asıl korunması gereken kişinin devreden ortak değil, devralan ortak olması gerektiği hususunda bkz. Kendigelen (n 20) 507; Doğrusöz Koşut (n 16) 382. Devralanın da başvuruda bulunabileceği yönünde bkz. Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3513 N. 64; Akın (n 3) 217

⁹⁴ Bilgili and Demirkapı (n 24) 754; Akın (n 3) 217

⁹⁵ Pulaşlı ‘Şerh’ (n 7) 3513 N. 64

çekleşip gerçekleşmediği hususunda tereddüt bulunan hâllerde pay devrinin tespiti davası açılması uygun olacaktır.

3. Pay Devrinin Tespiti Davası

Devre onayın, açık veya örtülü şekilde gerçekleşmesinden sonra, pay devrinin ve ortak sıfatının tespiti ile devrin ticaret siciline tescili ve pay defterine kayıt amacıyla dava açılması mümkündür. Bu hususta dava hakkı özel bir düzenlemeye dayanmamakta, uygulamada sıklıkla başvuru- lan bu davalar, HMK m. 106 kapsamında açılan bir tespit davası özelliği göstermektedir.

Şirket merkezinin bulunduğu yerdeki⁹⁶ asliye ticaret mahkemesin- de⁹⁷ görülecek olan limited şirket pay devrinin tespiti davası, devreden ya da devralan ortak tarafından açılabilir. Zira bu davanın açılmasında hem devreden hem de devralanın hukuki yararı (HMK m. 106/2) bulunmak- tadır. Ancak TTK m. 598/2 hükmünde payını devreden ortağın ticaret sici- line başvuru hakkının tanınmış olmasına paralel olarak, pay devrinin tespiti davalarında da davacı, ekseriyetle devreden ortak olarak ortaya çıkmak- ta; bu davada talep sonucu daha ziyade “davalı şirkette ortak olmadığına”⁹⁸, yani menfi tespit şeklinde belirlemektedir. Bununla birlikte payı devreden ortak tarafından açılan pay devrinin tespiti davalarının da azım- sanamayacak kadar fazla olduğu söylenebilir.

Yargı kararlarında, devreden tarafından açılan davanın, şirketin yanı sıra, payın devredildiği iddia edilen kimseye de (devralan ortak) yöneltil- mesi gerektiği kabul edilmektedir⁹⁹. Bu bakış açısıyla hareket edildiğinde, devralanın, devreden tarafından açılan davayı kabul etmesinin davanın

⁹⁶ “HMK’nın 14/2 madde gereğince şirket aleyhine hisse devrinin tespit ve tescili talebi ile açılan davada şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkili mahkeme olduğu” yönünde Yargıtay 11 HD, 7000/9689, 26.05.2014 (İÜHF Kararlar 2014 409)

⁹⁷ Bkz. Yargıtay HGK, 1491/1353, 15.05.2015 <karararama.yargitay.gov.tr>

⁹⁸ Bu hususta pek çok karara rastlamak mümkün olmakla birlikte örnek olarak bkz. Yar- gıtay 11 HD, 17785/3214, 09.03.2015; Yargıtay 11 HD, 1349/292, 21.01.2021 <karara- ramayargitay.gov.tr>

⁹⁹ “...Dava, davacıya ait olan limited şirket paylarının (tamamının) dava dışı Y. K’a dev- redilmiş olduğu iddiasına dayalı, hisse devrinin tespitine, bu devir işleminin ticaret sici- line tescil ve ilanı istemine ilişkindir.

Böyle bir dava, öncelikle davacı tarafından payı devraldığı ileri sürülen Y.K.’ın hukuki durumunu ilgilendirdiğinden, adı geçen taraf olmadığı böyle bir davanın, bu şekilde görülüp sonuçlandırılması mümkün değildir...” Yargıtay 11. HD, 253/5762, 02.06.2003 (Gönen Eriş, Ticari İşletme ve Şirketler III (2nd edn, 2014) 3421-3422). Bu yönde bkz. Şener ‘Limited Ortaklıklar’ (n 17) 314

akıbetine etkisi gibi ek sorunlar gündeme gelebilecektir. Kanımızca bu davada husumetin şirkete yöneltilmesi gerekli ve yeterli kabul edilmelidir. Zira devrin pay defterine kaydının ve ticaret siciline tescilin şirket adına müdürler tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Pay devrinin tespiti için açılan davanın, şirket ya da davalı ortak tarafından kabul edilmesi pay devrinin tamamlanmış sayılması açısından yeterli değildir¹⁰⁰. Açılan davada pay devrinin onayına yönelik açık bir genel kurul kararının ya da örtülü onayın varlığı araştırılacaktır. Bu davada devre onay için şirkete başvuru yapıldığının ispatlanması ya da çekişmesiz olması hâlinde, şirketin üç aylık süre içinde ret kararı verildiğini ispatlaması gerekir¹⁰¹.

Yargıtay kararları çerçevesinde, tespit davası neticesinde pay devrinin tespitine karar verilmesi hâlinde bu karar, tescili de içinde barındırdığı gibi, infazı için kesinleşmesi gerekmemektedir¹⁰². Ayrıca ortak sıfatının tespiti ve ticaret siciline tescil için talebiyle açılan davada, pay defterine kaydın da talep edilmiş sayılacağı kabul edilmektedir¹⁰³.

Özellikle örtülü onaya ilişkin olarak, şirkete başvuru yapıp yapılmadığının ve üç aylık sürenin geçmiş olup olmadığının çekişmeli olduğu hâllerde pay devrinin tespiti davası önemli bir rol üstlenmektedir. Ancak bu dava sonucunda örtülü onay nedeniyle pay devrinin tespiti kararı verilebilmesi için, dava açıldığında üç aylık süre dolmuş olmalıdır. Zira dava, açıldığı andaki duruma göre değerlendirileceğinden, dava devam ederken üç aylık süre bir karar alınmaksızın dolmuş olsa dahi tespit ve tescil kararı verilemeyecektir¹⁰⁴.

¹⁰⁰ Yargıtay 11 HD, 3618/10323, 02.06.2014 (İÜHF Kararlar 2014 408-409)

¹⁰¹ “Davalı şirkete tebligat yapıldığının kabul edildiği 04.05.2017 tarihinden itibaren TTK 595/7 maddesinin öngörülen şekilde davalı şirket genel kurulunun davacı başvurusunu reddettiği yasal delillerle ispat edilmediğinden dava tarihi itibarıyla davalı şirketin, davacıya ait esas sermaye payının diğer davalıya geçtiğine onay verdiğinin kabulü gerekmektedir” Yargıtay 11 HD, 4260/8214, 23.11.2022 <karararama.yargitay.gov.tr>

¹⁰² Yargıtay 11 HD, 1344/2949, 15.04.2019 (İÜHF Kararlar 2019 306)

¹⁰³ “...Dava, limited şirket ortakları olduğunun tespiti ile pay devir sözleşmesinin ticaret siciline tescil ve ilanına ilişkindir. Çoğu isteyenin azı da istemiş sayılacağı ilkesi nazara alındığında, böyle bir istek ile açılmış davada, devralınan payların pay defterine kayıt ve tescil isteğini de içerdiğinin kabulü zorunludur”. Yargıtay 11 HD, 1607/3872, 03.05.2001 (Moroglu and Kendigelen (n 49) 462). Karar hakkında ayrıca bkz. Tekinalp ‘Tescil Davası’ (n 86) 8-9, 13-15

¹⁰⁴ Üç aylık süre dolmadan pay devrinin tespiti ve ticaret siciline tescil istemiyle açılan davanın reddi yönündeki Yargıtay 11 HD, 4053/1088, 12.2.2019 (İÜHF Kararlar 2019 307-308). Kararın değerlendirilmesi için bkz. Şener ‘Emsal Kararlar’ (n 17) 139-143

Ek olarak belirtmek gerekir ki, mülga 6762 sayılı TTK döneminde gerçekleştirilen ancak sicile işlenmemiş devirlerin dahi TTK m. 595/7 hükmü kapsamında örtülü onayın tespiti suretiyle ticaret siciline tesciline karar verilmesine engel bulunmamaktadır¹⁰⁵. Zira 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğünün üzerinden uzun zaman geçmiş olsa da, bazı limited şirketlerin uzun yıllar genel kurul toplantısı dahi yapmadan faaliyetlerini sürdürdüğü gözetildiğinde, bu ihtimal günümüzde düşük olasılık da olsa mevcuttur.

VI. DEĞERLENDİRME

Limited şirketlerde pay devrinin örtülü onayına ilişkin düzenleme kapsamında, üç aylık süre içinde genel kurulun toplantıya çağrılmaması hâlinde başvurulacak hukuki yolların yetersizliği gibi temel hususlara yukarıda değinilmiştir. Bunlara ek olarak kanun koyucunun “örtülü onay” tercihinin yerindeliği ve aksi düşünce hâlinde mevcut düzenlemenin nasıl iyileştirilebileceği üzerinde ayrıca durmak gerekmektedir.

Hukuki işlemlerde kural olarak susma ret anlamını taşıırken, TTK m. 595/7 hükmünde bu genel kuralın bir istisnası olarak susmaya “örtülü onay” sonucu bağlanmıştır. Açık kanuni düzenleme ve mehzaz düzenlemeye uygunluk karşısında bu tercihin bilinçli bir iradeye dayandığı şüphesizdir. Ancak bu tercihin ne kadar isabetli olduğu, kanımızca üzerinde yeniden düşünülmesi gereken bir husustur.

Bu noktada ilk olarak anonim şirketlerde nama yazılı payların devrinde susmaya onay anlamı yükleyen kurallara işaret ederek, burada bir ayrıma gidilmesi gerekmektedir. Zira anonim şirketlerde de borsaya kote edilmemiş bağlı nama yazılı payların devrine ilişkin TTK m. 494/3 hükmünde, üç aylık süre içinde ret kararı verilmemesi yahut reddin haksız

¹⁰⁵ “Somut olayda, taraflar arasında 06.08.2010 tarihinde noter hisse devri yapılmış, davacı taraf 24.09.2012 tarihinde hisse devrinin ortaklar kurulu tarafından onaylanması için davalılara ihtarname tebliğ etmiş, işbu dava ise 05.09.2013 tarihinde açılmıştır. 6103 Sayılı TTK'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 3. maddesi, tarafların iradelerinden bağımsız olarak, kanunla düzenlenen hukuki ilişkilere, bunlar TTK'nın yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olsalar bile, TTK hükümleri uygulanır hükmünü haiz olup, bu kapsamda somut olaya mahkemece 6102 Sayılı TTK'nın tatbik edilmesi isabetli ise de, aynı kanunun 595/7. maddesindeki başvurudan itibaren üç ay içinde genel kurul reddetmediği takdirde onay vermiş sayılır düzenlemesi karşısında, davacının 24.09.2012 tarihli başvurusu bu kapsamda değerlendirilip tartışılmadan, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir”. Yargıtay 11 HD, 11867/19102, 05.12.2014. Aksi yönde karş. Yargıtay 11 HD, 1848/4574, 20.09.2017 <karararama.yargitay.gov.tr>

olması hâlinde örtülü onay sonucu ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde yine anonim şirketlerde borsaya kote edilmiş nama yazılı payların devri bakımından TTK m. 498 hükmünde de yirmi günlük süre sonunda benzer bir sonuç öngörülmüştür. Ancak anonim şirketlerde, devre onay yetkisi şirket adına yönetim kurulu tarafından kullanılmaktadır.

Limited şirketlerde ise devre onay genel kurul kararını gerektirmekte (TTK m. 595/2, 616/1-g), buna karşılık devre onay başvurusu şirketi temsil eden müdür ya da müdürlere yapılmaktadır. Bir diğer deyişle, anonim şirketlerin aksine, devre onay başvurusunun yapıldığı organ ile onay istemi hakkında karar verecek organ aynı değildir. Bu durum, limited şirkette devre onay için yapılan başvurunun genel kurula götürülmemesi vb. kötüye kullanım ihtimallerini beraberinde getirmektedir. Buna karşılık yukarıda açıklandığı üzere, pay sahiplerinin devre onay başvurusunu öğrenmiş olmaları durumunda üç aylık sürenin geçirilmemesi için sahip olduğu imkânlar da oldukça sınırlıdır. Böyle bir durumda devir dışı ortakların pay devrine onay vermediklerini doğrudan bildirmeleri dahi bir hukuki sonuç ortaya çıkarmayacaktır. Hâl böyle olunca devre onay başvurusunun bile- rek ya da ihmal suretiyle genel kurul gündemine alınmayarak örtülü onaya sebebiyet verilmesi ihtimal dâhilindedir. Söz konusu ihtimal, bir sermaye şirketi olmasına rağmen ortaklar arası ilişkiler ve pay devri bakımından kişiselleştirilmiş bir şirket türü olan limited şirketin temel yapısına uygun düşmemektedir.

Açıklanan esaslar dâhilinde, limited şirkette pay devri bakımından, anonim şirketten farklı, limited şirketlerin ihtiyaçları açısından daha elverişli bir çözüm olan “örtülü ret” sonucunun kabul edilmesi, ancak bu düzenlemenin aksinin kararlaştırılmasına imkân tanınması kanımızca uygun olacaktır. Nitekim uygulamada yargı kararlarında da, bu düzenlemeden kaynaklanan aksaklıklar karşısında, iki ortaklı bir limited şirkette ortaklar arasındaki noter onaylı pay devir sözleşmesinin genel kurul onayı olarak kabul edilmesi gibi, kanunla pek uyumlu olmamakla birlikte gerçekçi ve uygulamanın ihtiyaçlarına uygun çözüm arayışlarına gidildiği görülmektedir.

Özellikle iki ortaklı limited şirketlerde ortaklardan birinin, diğerinin pay devrine onay vermemesi ve dolayısıyla genel kurulda pay devrinin (açık) onayı bakımından olağan nisabın sağlanmasının mümkün olmaması hâli ile karşılaşılabılır. Böyle bir durumda payını devreden ortak, usulüne uygun çağrıya rağmen toplantıya tek başına katılmadıkça bir onay kararı

alınması mümkün gözükmemektedir¹⁰⁶. Zira daha önce üzerinde durulduğu üzere, pay devri gündemi bakımından payını devreden ortak da genel kurulda oy hakkına sahiptir. Hâl böyle olunca iki ortaklı bir limited şirkette devir dışı ortağın devre onay vermemesi durumunda, payını devretmek isteyen ortak müdür konumunda ise genel kurulu toplantıya çağdırmaktan imtina etmek suretiyle örtülü onay sonucunun ortaya çıkmasına sebebiyet verebilecektir. Bu husus, istismara son derece açıktır.

Konu hakkında, daha önce de değinilen bir olayda¹⁰⁷, pay devrini öğrenen devir dışı ortağın, payını devreden ortağa pay devrine onay vermediğini bir ihtarname keşide etmek suretiyle bildirmiş olmasına karşılık, Yargıtay tarafından pay devrinin örtülü onayının şartlarının gerçekleşmiş olduğundan bahisle, mahkemece tescili emreder bir karar verilmesi gerektiğine hükmedilmiştir. Kanımızca, varılan sonuç kanuni düzenleme karşısında zaruri olmakla birlikte, hakkaniyete ve limited şirketin özelliklerine uygun değildir. Ancak bu sorunun çözümü bir kanun değişikliği ile sağlanabilecek niteliktedir.

Pay devrine onay istemi karşısında belirli bir süre içinde karar verilmemesi durumuna bir hukuki sonuç bağlanması, devrin sürüncemede bırakılmaması amacına uygun ve gereklidir. Bununla birlikte kanımızca bu sonuç, “onay” değil, “ret” şeklinde olmalıdır. Bu noktada devre onay başvurusu üzerine üç aylık süre içinde karar verilmemesi hâlinde, kanundaki “örtülü onay” şeklindeki tercih yerine “örtülü ret” sonucunun tercih edilmesi, limited şirketlerin yapısına ve bu hususta 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda benimsenen sisteme daha uygun bir çözüm olacaktır.

Devre onay istemi, gündemde yer almasına rağmen görüşülmemişse yahut tüm ortaklara bilgi verilmesine ya da bu kimseler bir şekilde haberdar olmasına rağmen genel kurul gündemine alınmamış veya bu süre içinde toplantı yapılmamışsa, örtülü onay hakkaniyete uygun görülebilir. Ancak devir dışı ortakların haberinin dahi olmadığı ya da devre onay başvurusunun genel kurul gündemine alınmadığı, azınlık pay sahipleri genel

¹⁰⁶ Pay devrine ilişkin karar, genel kurulda, kural olarak toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğuyla alınır (TTK m. 620). TTK m. 620 düzenlemesindeki salt çoğunluk, toplantıya katılanların yarısından bir fazlasını ifade etmektedir. Bu kapsamda usulüne uygun çağrıya rağmen toplantıya bir ortağın katılması hâlinde, bu ortağın oyuyla genel kurul kararı alınması ihtimal dâhilindedir. Bununla birlikte her iki ortağın da katıldığı bir toplantıda onay kararı ancak iki ortağın da karara olumlu oy vermesi suretiyle alınabilir. Hâl böyle olunca diğer ortağın pay devrine onay vermemesi hâlinde bir onay kararı alınması mümkün gözükmemektedir.

¹⁰⁷ Yargıtay 11 HD, 428/2613, 30.03.2022 <karararama.yargitay.gov.tr>. Kararın ilgili kısmı için bkz. fn 39

kurulun toplantıya çağırılması için mahkemeye başvuru prosedürünü işletirken üç aylık sürenin dolmuş olması vb. pek çok durumda, örtülü onay sonucu limited şirketin yapısına ve özellikle hakkaniyete uygun sonuçlar ortaya çıkarmayacaktır.

Kanun koyucunun örtülü onay tercihinin korunmak istenmesi hâlinde ise TTK m. 595/7 hükmünün; başvurunun şekli, üç aylık sürenin kısalığı ve hükmün aksinin kararlaştırılabilmesi noktalarında iyileştirilmesi düşünülebilir. Üç aylık sürenin kısalığına yukarıda işaret edilmiştir. Bu kapsamda örtülü onay tercihinin korunmak istenmesi hâlinde, mehzat İsviçre Borçlar Kanunu düzenlemesine uygun olarak altı aylık sürenin kabulü uygun olacaktır. Bu noktada kanuna “*şirket sözleşmesinde daha kısa bir süre belirlenmedikçe*” şeklinde bir ibare eklenerek, İsviçre hukukunda kabul edildiği gibi bu sürenin kısaltılabileceği ancak uzatılamayacağı yönünde bir düzenleme yapılması mümkündür.

TTK m. 595/7 hükmünde bir başvurudan söz edilmesine karşılık, bu başvurunun şekli hususunda bir düzenleme yapılmamış olması da uygulamada çoğu kez başvuru sahibinin ispatı kolay bir yol tercih etmeyi ihmal etmesine yol açmakta ve dolayısıyla düzenlemeyi kötüye kullanıma elverişli hâle getirmektedir. Bu noktada üç aylık sürenin kısalığı ya da uzunluğu tartışması bir yana, bu sürenin hiç işlemeye başlamamış olması ve bu nedenle kanunun amacına aykırı olarak yıllarca süren bir sürünceme hâli ile karşılaşılmaktadır. Açıklanan nedenle kanımızca, onay başvurusunun yazılı şekle bağlanması bu hususta ortaya çıkan ve payın akıbetini çoğu kez uzun yıllar belirsiz bırakan pek çok uyuşmazlığı önleyebilecek niteliktedir. Bununla beraber kanuni düzenlemeye, onay başvurusunun devreden ya da devreden ortak tarafından birlikte ya da ayrı ayrı yapılabileceği hususunda bir ibare eklenmesi, konu hakkındaki belirsizlikleri gidermek noktasında faydalı olabilecektir.

Son olarak, örtülü onay hakkındaki TTK m. 595/7 hükmünün aksinin kararlaştırılmasına imkân tanınması da, bu düzenlemenin uygulanmasından kaynaklanabilecek sakıncaları büyük ölçüde bertaraf edebilecek niteliktedir. Böylece kanunen pay devrinin yasaklanmasına dahi imkân tanınan (TTK m. 595/4) limited şirketlerde, şirket sözleşmesiyle devrin yasaklanması yerine pay devrinde kanuni sistemin benimsenip, istismara elverişli olan örtülü onaya ilişkin hükmün aksinin kararlaştırılması uygulamada tercih edilebilecek bir alternatif yöntem olabilecektir.

SONUÇ

Kişiselleştirilmiş bir sermaye şirketi olan limited şirketlerde kanun koyucu, bir yandan pay devrini kural olarak genel kurul onayına tâbi kılarak payları kanunen bağlı hâle getirmiş, diğer yandan genel kurulun üç aylık süre içinde ret kararı vermemesine onay sonucunu yüklemiştir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun bir yeniliği olan m. 595/7 hükmüne göre, devre onay başvurusundan itibaren üç ay içinde genel kurulda bir ret kararı verilmemesi hâlinde devir örtülü olarak onaylanmış sayılmaktadır. Böylece anılan düzenlemede bir onay faraziyesi kabul edilmiştir. Diğer yandan üç aylık süre, şirketin ret kararı verme hakkı bakımından hak düşürücü nitelikte olduğundan bu sürenin durması ya da kesilmesi söz konusu değildir. Bu durum, şirketin onay için teminat istemesi ve bu süreçte üç aylık sürenin dolması gibi hâllerde belirsizliklere yol açabilecek niteliktedir.

Öğretide aksi yönde görüşlerle karşılaşılacakla birlikte, kanımızca örtülü onay hâlinde, fiilen alınmış bir genel kurul kararından söz etmek mümkün olmadığından bu hâlde genel kurul kararının iptali yoluna gidilmesi de mümkün gözükmemektedir. Hâl böyle olunca örtülü onay düzenlemesi, istismara elverişli olduğu gibi, kimi zaman pay devrinin sürüncelemede kalmaması amacına hizmet etmek yerine şirkete istenmeyen ortakların girmesine yol açarak farklı kilitlenmelere de yol açabilecek niteliktedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu kabul edilirken kanun koyucu, devre onay hususunda şirketin sessiz kalması noktasında tercihini, mehz kanuna uygun olarak “örtülü onay” yönünde kullanmıştır. Anılan düzenleme, hukukta susmanın inkâr anlamını taşıyacağı yönündeki genel ilkenin istisnası niteliğindedir. Ancak kanımızca, limited şirketin kişiselleştirilmiş bir sermaye şirketi olarak tasarlanması karşısında sessiz kalmaya ret sonucu bağlanması üzerinde *de lege ferenda* düşünmek gerekir. Zira kanun koyucunun “örtülü onay” tercihi, her ne kadar mehz kanuna uygun olsa da limited şirketlerin temel yapısı, istismara açıklığı ve uygulamanın ihtiyaçları gözetildiğinde hakkaniyete uygun olmayan sonuçlara meydan vermeye elverişlidir. Bu kapsamda devre süresi içinde onay verilmemesinin “onay” yerine “ret” sonucuna bağlanması, limited şirket payları hakkında bir kanuni bağlam öngörülen Türk Ticaret Kanunu sistemine daha uygun görünmektedir.

Kanun koyucunun örtülü onay tercihinin korunmak istenmesi hâlinde ise TTK m. 595/7 hükmünün; devre onay başvurusunun yazılı şekle tâbi kılınması, bu suretle devreden ve devralan ortakların birlikte ve ayrı ayrı başvuru hakkına sahip olduğu hususunun açıklığa kavuşturulması, örtülü onay için üç aylık süre yerine mehz düzenlemede olduğu gibi altı aylık ret süresinin kabul edilmesi, şirket sözleşmesine konulacak hükümle

devre onay için önerdiğimiz altı aylık sürenin kısaltılmasına ve bu düzenlemenin aksinin kararlaştırılabilmesine imkân tanınması noktalarında değiştirilerek iyileştirilmesi isabetli olacaktır. Konu ile bağlantılı olarak ayrıca devrin ticaret siciline tescili için başvurunun süresi içinde yapılmaması hâlinde uygulanma alanı bulan TTK m. 598/2 ve TSY m. 103/2 hükümlerinde de yalnız devreden (ayrılan) ortağa değil, devralan ortağa da başvuru hakkı tanınmasında fayda bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Akbay D, Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010)

Aker H, ‘Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler’ (2016) 32(1) Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi (BATİDER) 63-150

Akın Z, Limited Şirketlerde Payın Devri (1st edn, Seçkin Yayınları 2023)

Arsılanlı H, Ticaret Kanunu Şerhi İkinci Kitap - Yedinci Fasıl, Limited Ortaklık (Madde 503-556) İkinci Kısım (Madde 518-535) (1st edn, Fakülteler Matbaası 1963) (Şerh)

Arsılanlı H, Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Şirketlere Dair 520’nci Maddesi Hükümleri (1963) 2(2) BATİDER 163-201 (Limited Şirketlere Dair)

Ayan Ö, ‘Ölümün Şirketler Hukuku İlişkilerine Etkileri’ (2019) 21(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1-25

Bahtiyar M, Ortaklıklar Hukuku (16th edn, Beta Yayınları 2022)

Bilgili F and Demirkapı E, Şirketler Hukuku (9th edn, Dora Yayınları 2013)

Bora S, ‘6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payının Devri -Devrin Sonuçları ve Devre İlişkin Önemli Hususlar’ (2013) 4(7) Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 75-93

Çağa B, ‘Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri’ (1974) 7(3) BATİDER 581-602

Çalış Mİ, İki Ortaklı Limited Şirketlerde Kilitlenme (Pat) Durumu (1st edn, On İki Levha Yayınları 2023)

Çamoğlu E, Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri (1st edn, Vedat Kitapçılık 2020)

Demirkapı E, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hükümlerine Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri (1st edn, Güncel Yayınevi 2008)

Develi Ayverdi E, Limited Şirket Esas Sermaye Payının Rehni (1st edn, On İki Levha Yayınları 2021) (Esas Sermaye Payının Rehni)

Develi Ayverdi E, 'Limited Şirket Esas Sermaye Payının Devrine İlişkin Genel Kurul Kararı ve İptal Edilebilirliği' (2021) 80(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 81-116 (Pay Devri)

Dinç S, '6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirketin Unsurları ile Limited Şirketlerde Pay ve Ortak Kavramları' (2017) 7(29) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 135-159

Doğanay İ, 'Limited Şirketlerde, Ortaklık Payının Bir Başkasına Devredilmesi Koşulları Nedir?' (1975) 8(2) BATİDER 83-94

Doğrusöz Koşut H, 'Limited Şirkette Nama Yazılı Senede Bağlanmış Esas Sermaye Payının Devir Şartları' (2016) 22(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 365-387

du Pasquier S and Wolf M, in: Watter R and Vogt H (eds), Basler Kommentar Obligationenrecht II (6th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2023) (BSK OR)

Eckert MK, in: Honsell H, Vogt NP and Watter R (eds), Basler Kommentar Obligationenrecht II (5th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) (BSK OR-2016)

Eriş G, Ticari İşletme ve Şirketler III (2nd edn, 2014)

Forstmoser P, Peyer PR and Schott B, Das neue Recht der GmbH - Einführung und synoptische Darstellung (1st edn, Dike Verlag 2006).

Kaya Mİ, 'Limited Ortaklıkta Esas Sermaye Payı Devri ve Devir Borcunu Doğuran İşlemlerde Tarafların İmzalarının Noter Tarafından Onaylanması Zorunluluğu' (2008) 3(1) Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 361-376

Kayıhan Ş, Şirketler Hukuku (7th edn, Seçkin Yayınları 2024)

Kendigelen A, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler (3rd edn, On İki Levha Yayınları 2016)

Kendigelen A and Kırca İ, Şirketler Hukuku, C. III, Sermayesi Paylara Bölünmüş (Paylı) Komandit Şirket ile Limited Şirket (3rd edn, On İki Levha Yayınları 2022)

Moroğlu E and Kendigelen A, İçtihatlı-Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat (10th edn, On İki Levha Yayınları 2014)

Öz T, Limited Ortaklıkta Pay Kavramı ve Payın Devri (1st edn, Aristo Yayınevi 2020)

Poroy R, Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku, C. II (15th edn, Vedat Kitapçılık 2023) (C. II)

Poroy R, Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku (10th edn, Arıkan Yayınevi 2005) (Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku)

Pulaşlı H, Limited Şirketler Hukukundaki Güncel Gelişmeler ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Bazı Sorunlar (2009) 25(2) BATİDER 37-54 (Güncel Gelişmeler)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (7th edn, Adalet Yayınevi 2021) (Genel Esaslar)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Şerhi C. V (5th edn, Adalet Yayınevi 2024) (Şerh)

Schmidt B, Die schweizerische GmbH nach der Revision des Obligationenrechts, Neuerungen und Konturgewinnung gegenüber der personalistischen AG (1st edn, Nomos Verlagsgesellschaft 2018)

Siffert R, Fischer MP and Petrin M, in: Baker & McKenzie (eds), GmbH-Recht Revidiertes Recht der Gesellschaft mit beschränkter Haftung (Art. 772-827 OR) (1st edn, Stämpfli Verlag AG 2008) (SHK OR)

Sturny T and Trüeb HR, in: Roberto V and Trüeb HR (eds), CHK - Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere - Art. 772-1186 OR- Bucheffektengesetz (4th, Schulthess Juristische Medien AG 2024) (CHK OR)

Şener OH, Limited Ortaklıklara İlişkin Emsal Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi (3rd edn, Seçkin Yayınları 2024) (Emsal Kararlar)

Şener OH, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı (5th edn, Seçkin Yayınları 2022) (Ortaklıklar Hukuku)

Şener OH, Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku (1st edn, Seçkin Yayınları 2017) (Limited Ortaklıklar)

Tekinalp Ü, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Değişiklikler ve İkincil Düzenlemelerle Güncelleştirilmiş (5th edn, Vedat Kitapçılık 2020) (Sermaye Ortaklıkları)

Tekinalp Ü, 'Limited Şirket Payının Devrinde Tescil Davası' (2003) XIX Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu 3-15 (Tescil Davası)

Truffer D and Dubs M, in: Honsell H, Vogt NP and Watter R (eds), Basler Kommentar Obligationenrecht II (5th edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) (BSK OR-2016)

Türe M, 'Yargıtay Kararları Işığında Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payının Devri' (2022) 13(51) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 143-172

Wibmer JK, in: Kostkiewicz JR, Wolf S, Amstutz M, Fankhauser R (eds), *Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht* (4th edn, Orell Füssli Verlag 2023) (OFK OR)

Wohlmann H, ‘Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung’ *Handelsrecht Zweiter Teilband* von Steiger W (eds) in: *Schweizerisches Privatrecht VIII 2* (Helbing & Lichtenhahn Verlag 1986) (SPR VIII/2)

Yıldız Ş, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku* (1st edn, Arıkan Yayınları 2007) (Limited Şirketler)

Yıldız Ş, ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Limited Şirkete İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi’ *Makalelerim* (1st edn, On İki Levha Yayınları 2018) 501-521 (Tasarı)

Yürük Yeniocak D, *Limited Şirkette Payın Sözleşme Yoluyla Devri* (1st edn, Seçkin Yayınevi 2024)

THE IMPACT OF SHARE ALLOCATION PRACTICES TO EMPLOYEES IN JOINT-STOCK COMPANIES ON CORPORATE SOCIAL SUSTAINABILITY*

(ANONİM ŞİRKETLERDE ÇALIŞANLARA HİSSE SENEDİ VERİLMESİNE YÖNELİK
UYGULAMALARIN ŞİRKETLERİN SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNE ETKİSİ)

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Aydın Alber YÜCE**

ABSTRACT

The idea of sustainability developed as a way to reduce the harmful effects of human activity on the environment. It has several parts, and one of these is social sustainability. Since companies play a major role in causing negative effects on both the environment and society, they need to shape their operations according to sustainability principles.

This text focuses on giving company shares to employees. The purpose of this practice is to strengthen employees' connection to the company and to promote socially sustainable corporate behavior. In this context, the measures created and applied under employee share acquisition plans, as well as their possible short-, medium-, and long-term effects, will be explained in a clear and systematic way.

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 18.07.2025 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 08.11.2025 tarihinde birinci hakem; 12.12.2025 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Law, Department of Commercial Law; Associate Professor, aalber.yuce@ogu.edu.tr; ORCID ID: 0000-0002-6178-9143.

This study is the written and expanded version of the paper (bearing the same title as this study) that was orally presented within the scope of Project No. 223K314 at the symposium titled "Sustainability Records in Capital Companies (Kocaeli)," held on 07 May 2025 at Kocaeli University Faculty of Law.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support

Bu makaleye atf için; YÜCE, Aydın Alber, "The Impact of Share Allocation Practices to Employees in Joint-Stock Companies on Corporate Social Sustainability", REGES-TA, Cilt: 10, Sayı: 3, 2025, s. 357-390.

Keywords: Sustainability, Social Sustainability, Stock Options, Employee Stock Purchase Plans, Corporate Memory

ÖZ

Genel olarak, sürdürülebilirlik kavramı, insan faaliyetlerinin çevresel koşullar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak üzere yaratılmış bir kavramdır. Sürdürülebilirliğin çeşitli anlamları vardır ki sosyal sürdürülebilirlik de bu anlamlardan biridir. Fiziki ve beşeri çevre üzerindeki olumsuz sonuçları önemli etkenlerinden olan şirketlerin de sürdürülebilir hedefleri gerçekleştirmek için faaliyet göstermesi gerekir.

Çalışanların şirketle olan bağlarını korumak ve kuvvetlendirmek açısından ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamak üzere, bu kişilere şirket paylarından verilmesi bu çalışmanın ana konusunu oluşturmakta olup; çalışanlara pay edindirilmesi programları çerçevesinde hangi tedbirlerin alınarak uygulamaya geçirildiği ve bunların kısa, orta ve uzun vadedeki sonuçlarının neler olabileceği aşağıda açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sosyal Sürdürülebilirlik, Pay Opsiyonları, Çalışan Hisse Edindirme Planları, Kurumsal Hafıza

EXTENDED SUMMARY

In general, the concept of sustainability first emerged in the context of reducing the negative impacts on the environment caused by human activities. In this sense, sustainability is the ability of any natural or artificial resource to continue its existence without depletion and without interruption of human activities. When limited resources are used excessively in order to meet unlimited needs, it is natural that this results in environmental degradation, pollution, and climate change; in the idea of sustainability, there is also a reward in the elimination of these effects.

Sustainability is generally a concept that first emerged with its environmental dimension; however, it has become a concept that also has social and economic aspects. For this reason, it can be said that sustainability requires the conduct of corporate activities with a more stable, forward-looking, and fundamental approach, moving away from short-term profit driven goals based solely on profit maximization. Thus, sustainability must be ensured not only in environmental and economic but also in social terms.

The use of resources in financial markets in contradiction to the principle of equality and the ruthless continuation of competition have led to the emergence of global financial crises. Thus, when the inaction of state authorities is also involved, a discontented environment has emerged, encompassing consumers, investors, and employees. When such a discontented environment arises, it is natural that a distinction between good and bad also becomes apparent. In the good–bad distinction, companies that want to remain on the good side must act within certain behavioral patterns. Indeed, it is not possible for companies that act purely with a financial profit goal, without pursuing any ideal, moral, or ethical purpose, to survive in the market for long. In this sense, the social sustainability dimension of company activities requires companies not only to consider their own economic interests but also to consider the interests of individuals who are in any way affected by the activities of these companies, among whom are also employees. For example, in a company that solely aims to make profit and share it with its shareholders without considering anything about employee welfare, the employees may be more likely to think of leaving that company in the short term. But when the company takes certain measures in terms of social sustainability, it is likely that the bond between the employee and the company will be strengthened. One of the possible measures that can be taken to ensure social sustainability is to enable employee shareholding. A person who both works in and is a shareholder of the company is likely to have their personal, institutional, and professional bond with the company further strengthened, and their employment relationship with the company tends to gain stability.

Social sustainability is generally a component of the broader framework of the concept of sustainability; therefore, the pursuit of mutual benefits at the highest level not only for the company itself but also for its stakeholders is regarded as an important objective. One of the main stakeholders of the company is the employees. Thus, it is natural that some of the measures to be taken within the framework of social sustainability are aimed at the employees. In our opinion, almost every measure aimed at ensuring social sustainability for employees converges on a common point: increasing employee motivation. When employee motivation is increased, that employee would be more likely to tend to make longer-term plans within the company. If we need to examine the matter from the negative side: it is very clear that an employee who finds many elements such as the hierarchical structure of the company, wage policy, working hours, physical conditions, work peace, or harmony in the working environment to be unsuitable for themselves, will not remain in that company in the long term. In a company where employee turnover is continuous, certain

processes will often restart, and this will impose additional costs on the company, as every company invests in its employees at a certain level and makes expenses to improve their development and gain professional experience. Granting shares to company employees is a measure that increases employee motivation, because a chain effect arises here that facilitates the realization of sustainability goals. The interests of a person who is both an employee and an equity holder in a company become aligned with the company's interests, a situation widely known as goal congruence. When we look at it technically and legally, an employee who is a shareholder in the company is considered an insider. A person who has become a shareholder through stock acquisition is now both a worker and a shareholder in the company they work for, which should lead them to act more carefully, attentively, and diligently in their professional activities.

Employees becoming shareholders falls under the broad category of measures aimed at share-based compensation, which may also serve other purposes. This term refers to equity-based incentives granted to employees and, in this respect, may also support certain aspects of ensuring corporate social sustainability. The subtypes of equity-based employee incentives differ depending on many conditions, primarily the structure of the plan implemented, whether any obligation falls on the employee benefiting from it, the moment when the employee will acquire the share, the tax obligations to which they will be subject, and the rights they will earn. In this study, we touched upon four of them that we considered important.

The Turkish Commercial Code No. 6102 does not contain a direct provision regarding the incentivization of employees through making them shareholders. However, it cannot be said that the law completely closes the door to employees becoming shareholders. On the contrary, there are rules directly in the text of the law or in the justifications of certain articles that allow for the shareholding of employees and pave the way for it with positive regulations.

Below, reference will first be made to the general and special meanings of sustainability in terms of social sustainability. Afterward, once it is explained what sustainability means from the perspective of companies, one of the important tools to ensure social sustainability—granting shares to employees—and its methods will be addressed in terms of practice. Subsequently, it will be examined whether the Turkish Commercial Code contains any prohibitive rule, or one that directly permits or regulates this. Additionally, secondary legislation will be taken into account during the examination. Finally, the results reached in our study will be presented, and the study will be concluded.

INTRODUCTION

The concept of sustainability emerged as a response to the negative effects of human activities on the environment. In this sense, sustainability is the ability of any natural or artificial resource to continue its existence without depletion and without interruption of human activities. When limited resources are used excessively to meet unlimited needs, it is natural that this results in environmental degradation, pollution, and climate change; in the idea of sustainability, there is also a reward in the elimination of these effects.

Sustainability is generally a concept that emerged with its environmental dimension; however, it is a concept that also has social and economic aspects. For this reason, it can be said that sustainability requires the conduct of corporate activities with a more stable, forward-looking approach, moving away from profit-oriented management. Thus, sustainability must be ensured not only in environmental and economic but also in social terms.

As will also be addressed below, the recent crises that have emerged in global markets have drawn attention to the structural vulnerabilities present within the capitalist system. In the face of this adverse situation, the delayed or insufficient intervention of public authorities has the potential to create dissatisfaction among all participants, including employees, shareholders, and customers. In such an environment, market participants are likely to prefer certain companies over others on the basis of several indicators, some of which will be discussed below, that also have implications for social sustainability. Within this conjuncture, companies wishing to create a positive impression among all stakeholders may choose to move away from short-term practices aimed solely at financial gains and, ultimately, adopt policies aligned with expectations concerning social sustainability. In this sense, the social sustainability dimension of company activities requires companies not only to consider their own economic interests but also to consider the interests of individuals who are in any way affected by the activities of these companies—among whom are also employees. For example, in a company that solely aims to make profit and share it with its shareholders without considering anything about employee welfare, the employees will may be more inclined to think of leaving that company in the short term. But when the company takes certain measures in terms of social sustainability, it will be seen that the bond between the employee and the company is strengthened. One possible measure that may contribute to social sustainability is to enable employee shareholding. A person who both works in and is a shareholder of the company will have their personal, institutional, and professional bond with

the company further strengthened, and their employment relationship with the company will gain stability.

Below, reference will first be made to the general and special meanings of sustainability in terms of social sustainability. Afterward, once it is explained what sustainability means from the perspective of companies, one of the important tools to ensure social sustainability—granting shares to employees—and its methods will be addressed in terms of practice. Subsequently, it will be examined whether the Turkish Commercial Code contains any prohibitive rule, or one that directly permits or regulates this. Additionally, secondary legislation will be taken into account during the examination. Finally, the results reached in our study will be presented, and the study will be concluded.

I. SUSTAINABILITY IN GENERAL AND SOCIAL SUSTAINABILITY IN PARTICULAR

The concept of sustainability initially emerged in the context of remedying the environmental damage caused by human activities. Sustainability is the ability of any resource to continue without depletion and without interruption in its service to human endeavors¹. In particular, the excessive use of limited resources to meet unlimited needs, the resulting environmental degradation and pollution, climate change, and the adverse effects of rapid population growth on the environment have necessitated that such activities be carried out in a sustainable manner². At the core of the idea of sustainability lies the ability to meet the economic and social needs of the present generation while also securing the same for future generations³. In this respect, the term sustainability refers to the equitable use of natural resources for the economic and social well-being of present

¹ Nishan Sakalasooriya, 'Conceptual Analysis of Sustainability and Sustainable Development' (2021) 9 *Open Journal of Social Sciences* 396, 397

² Andrea Beatriz Damico, José María Aulicino and Jorgelina Di Pasquale, 'What Does Sustainability Mean? Perceptions of Future Professionals across Disciplines' (2022) 14 *Sustainability* 9650, 1

³ Matthew T Bodie, 'Shareholders All the Way down: EU Corporate Sustainability Reforms and the Structure of Corporate Governance' (2024) 52 *Georgia Journal of International and Comparative Law* 559, 560; Vitor William Batista Martins and others, 'Roadmap to Enhance the Insertion of Social Sustainability in Logistics Systems' (2022) 72 *IJPPM* 2838, 2839; Damico, Aulicino and Di Pasquale (n 2) 1; Sakalasooriya (n 1) 397; Fernanda Paula Oliveira, 'Social Sustainability in Planning Law' (2012) 9 *US-China Law Review* 45, 45

and future generations⁴. In this way, ensuring sustainability establishes intergenerational justice in meeting human needs. Although sustainability is generally emphasized in its environmental dimension, it also encompasses social and economic aspects⁵. Thus, it can be said that sustainability entails conducting corporate activities with a more stable, forward-looking, and grounded approach, moving away from short-lived ideals focused solely on profit maximization⁶. Accordingly, sustainability must be ensured in environmental, economic, and—as will be addressed in this study—social terms⁷.

The unfair use of resources in financial markets and the ruthless continuation of competition have led to the emergence of global financial crises. This drew attention to the structural vulnerabilities of financial capitalism, and the fact that the measures taken by various public authorities to address this situation appeared inadequate also contributed to dissatisfaction among investors and consumers⁸. Investor and consumer behaviors with a strong social orientation utilize certain methods to eliminate these negative effects. One of the main approaches developed to achieve this tends to prefer certain companies over others based on indicators such as the compliance of their business practices with ethical principles, their level of contribution to social responsibility, or the transparency of their governance processes⁹.

In order to remain on the “good” side in the process of choosing between good and bad, companies must exhibit certain behavioral patterns and modes of conduct. First, a market actor that competes without observing any ethical principles, ignores the environmental and social consequences that may be connected to its activities, and acts solely in line with its own financial interests may, even if it gains a certain level of cost advantage in the short term, face increasing risks in the long term such as loss of commercial reputation or exposure to certain legal sanctions. Therefore, in the long term, there arises a risk that the sustainability of companies may be harmed for this very reason. Given this, companies

⁴ Sakalasooriya (n 1) 397

⁵ Damico, Aulicino and Di Pasquale (n 2) 1

⁶ Bodie (n 3) 560

⁷ *ibid*

⁸ Benjamin J Richardson, ‘Socially Responsible Investing for Sustainability: Overcoming Its Incomplete and Conflicting Rationales’ (2013) 2 *Transnational Environmental Law* 311, 315

⁹ *ibid*

must also take certain socially oriented actions, which leads us to the social dimension of sustainability.

The social dimension of sustainability requires companies not only to pursue their own economic interests, but also to act in favor of those individuals who are in any way affected by their activities—whether as customers, employees, or competitors. For instance, in a company that bases its wage policy solely on profit maximization, employees may be deprived of workplace peace and harmony and thus may be less inclined to engage in long-term planning within the company. Therefore, it should be stated that sustainability in corporations is not limited solely to the pursuit of profit as the corporate purpose, but also constitutes a combination of economic and social contributions made for the benefit of all components that form the public sphere, along with the achievement of broader societal goals¹⁰.

Conversely, in a corporate structure where employees are involved—even minimally—in decision-making processes, where wage policies are aligned with broader social welfare, and where employees perhaps even share in the economic fate of the company, a strong sense of employee loyalty emerges. In an environment where employees exhibit increased institutional commitment and a sense of belonging, they are more likely to engage in long-term planning within the company, thereby contributing to the preservation of the firm's institutional memory and skilled human capital. It cannot be said that companies are merely under an obligation in achieving sustainability goals based on corporate social responsibility. On the contrary, companies that develop and implement environmentally, socially, and economically sustainable policies are not merely fulfilling a moral responsibility; at the same time, such companies gain significant opportunities to play a major role in the market in the long term¹¹.

The measures that form the basis of this study, namely, those aimed at making employees shareholders in the company, are directed at realizing this very form of social sustainability. Accordingly, it can be stated that employee stock ownership schemes serve the realization of the social dimension of sustainability. The fundamental idea underlying the ac-

¹⁰ Laura Marchegiani, 'Shifting the SME Corporate Model towards Sustainability: Suggestions from Italian Company Law' (2021) 7 Italian Law Journal 355, 356

¹¹ Gabriele Zangara and Luigino Filice, 'Innovating the Management of Supply Chains for Social Sustainability: From the State of the Art to an Integrated Framework' (2024) 27 EJIM 360, 360

ceptance of corporate responsibility for implementing sustainability principles, including social sustainability, is that companies may indirectly contribute to harmful outcomes even when they are not the direct perpetrators of the economic, social, or cultural harm that arises¹². Therefore, companies should be considered responsible for remedying the resulting harm, even if they are not its direct cause¹³. One way to fulfill this responsibility is to ensure social sustainability with respect to employees. In this regard, granting employees share ownership and enabling them to attain social and economic prosperity constitutes an important instrument. For these reasons, it should be emphasized that there are certain individuals or interest groups that are essential for the continued and healthy existence and operation of a company¹⁴. These stakeholders include the company's shareholders, its customer base, its competitors, the suppliers providing the raw materials used in the production of semi-finished or finished goods, social groups, and the public¹⁵. Naturally, to achieve social sustainability, employees must also undoubtedly be counted among these stakeholders¹⁶.

When looking broadly at the center of discussions and requirements related to sustainability, it becomes apparent that large-scale enterprises occupy a dominant position¹⁷. This is because small and medium-sized enterprises (SMEs), due to the limited economic capacity of their operations, tend to generate impact within a more confined economic and social scope. In contrast, multinational corporations, particularly those whose shares are traded on stock exchanges, possess much broader economic and social spheres of influence¹⁸. Accordingly, it is these companies from whom the implementation of corporate social responsibility (CSR) initiatives and activities aimed at social sustainability is most expected¹⁹.

It would also be inaccurate to claim that companies can achieve sustainability goals on their own. On the contrary, it is observed on a global scale that the damage caused by corporate activities to the physical and

¹² Richardson (n 8) 317

¹³ *ibid*

¹⁴ Pianpian Wang, 'From Polluters to Protectors: The Potential of Unilateral Environmental Commitments Made by Companies in the U.S. and China' (2023) 24 Vermont Journal of Environmental Law 348, 365

¹⁵ *ibid*

¹⁶ *ibid*

¹⁷ Marchegiani (n 10) 358

¹⁸ *ibid*

¹⁹ *ibid*

social environment largely results from the actions of all actors within the supply chain, from raw materials to finished products²⁰. Therefore, reaching the goal of sustainability is not something that individual market actors can accomplish alone; rather, there is great benefit in everyone collectively taking responsibility²¹.

It would be inaccurate to argue that the ideas and principles concerning the sustainability of corporate activities have emerged entirely at an ideal and theoretical level and continue to exist only in a conceptual sense. On the contrary, the role of sustainability in shaping corporate activities has also attracted the attention of legislators, and even if in a relatively moderate tone, some references have been made to the need to take into account the social impacts of corporate conduct. For example, according to Article 1833 of the French Civil Code²², every company must have a lawful corporate purpose. The company must be established in a manner consistent with the interests of the persons who will become its partners. It must also carry out its activities with regard to the social and environmental aspects of its operations. However, doing so does not mean that corporate interests are to be placed in the background. According to the rest of the provision, the company takes into consideration the social and environmental effects of its activities, but is ultimately managed in line with its own interests. Therefore, it is indirectly understood here that corporate activities cannot be conducted, without any limitation, to the detriment of all environmental and social values. Another example can be given from the UK Companies Act. According to Article 172 of this Act²³, dated 2006, company directors must act in good faith while promoting the success of the company and must aim to achieve such success for the benefit of everyone by considering all relevant factors that may be affected by corporate activities. In this respect, the company director must evaluate the long-term consequences of any decision taken, how the employees will be affected by such decisions, the company's business relations with its suppliers, customers, and other stakeholders, and the impact of corporate activities on society and the environment. In fact, it is observed here that special emphasis is placed on the social dimension of sustainability mentioned above, and it is seen how the interests of company employees, which are of importance to our topic, will be protected during the stage of

²⁰ Zangara and Filice (n 11) 361

²¹ *ibid*

²² <<https://www.legifrance.gouv.fr>>, Last accessed 23.11.2025

²³ <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/section/172>>, Last accessed 30.4.2025

corporate management. In this context, it can be stated that the claim forming the theoretical basis of our study—that the opportunity of granting shares to employees is part of social sustainability—also has a positive foundation in the UK Companies Act of 2006.

Thus, it can once again be stated that the concept of sustainability concerns not only economic matters and environmental issues, but also all the societal consequences of corporate activities²⁴. In other words, sustainability does not consist solely of an economic dimension; it also gains importance in the context of issues such as gender inequality, the ineffective exercise of democratic rights, poverty, and social exclusion. In this respect, social sustainability refers to the ability of social relations, institutions, and values to endure into the future²⁵. From the perspective of company law, and specifically within the scope of our subject, social sustainability can be understood as the stabilization and long-term maintenance of the human and economic relationships between companies and their employees²⁶. From this perspective, social sustainability can be regarded as a necessity, as corporate activities that are purely profit-oriented and entirely devoid of any social dimension tend to produce highly detrimental outcomes both environmentally and socially²⁷. Naturally, the costs arising from these harmful outcomes must ultimately be borne by those individuals who are directly affected by them. Therefore, addressing the problem at its source and achieving sustainability goals becomes a matter of critical importance²⁸.

II. THE INTERACTION BETWEEN EMPLOYEE MOTIVATION AND SOCIAL SUSTAINABILITY IN CORPORATIONS

As stated above, social sustainability is generally considered a component of the broader concept of sustainability and refers to the realization of the highest possible level of mutual benefit not only for the company

²⁴ Zafer Adıgüzel, Fatma Sönmez Çakır and Ümran Altay Morgül, 'Enhancing Firm Performance and Sustainability through Creativity-Oriented HRM and Quality Management: The Mediating Role of Commercialization in the IT Sector' [2024] *International Journal of Quality & Reliability Management* 1, 2

²⁵ *ibid*

²⁶ *ibid*

²⁷ SJ Rombouts and AJF Lafarre, 'Fundamental Labour Standards and Corporate Sustainability: An Analysis of the Regulatory Framework of Core Workers' Rights and Its Integration in Contemporary International Business Practice' (2020) 15 *Intercultural Human Rights Law Review* 1, 31

²⁸ *ibid*

itself but also for its stakeholders. One of the company's key stakeholders is undoubtedly its employees; therefore, social sustainability must also be ensured with regard to employees. In our view, almost all measures aimed at achieving social sustainability for employees share one common point: enhancing employee motivation. A motivated employee is far more likely to make long-term plans within the company. This conclusion can perhaps be better understood by examining negative examples more closely. For instance, dissatisfaction among employees with any of several factors—such as the company's hierarchical structure, wage policy, working hours, physical conditions in the workplace, work peace, or workplace harmony—will inevitably shorten their tenure at the company. After all, no one wants to remain in an environment where they are unhappy, unless they are compelled to do so. For a company that is clearly distant from sustainability goals, this means constant employee turnover.

In a company where the employee base is in constant flux, some processes may need to be restarted from scratch with every change. Each reset imposes additional costs on the company. Especially for a company that has invested in its employees and taken measures to improve their qualifications, the departure of an employee due to a failure to ensure motivation undermines the company's social sustainability goals. Even if an unmotivated employee remains within the company due to economic necessity, the drop in productivity will ultimately harm the company itself. This is essentially a win-win strategy: a motivated employee, regardless of their position, will feel happier and may overlook minor inconveniences. Conversely, in an environment lacking motivation, even small issues can become disproportionately significant. For this reason, ensuring employee motivation is essential for both employee engagement and increased productivity.

The concepts discussed here are closely interlinked. For instance, the preservation of a qualified workforce and the maintenance of institutional memory are directly tied to employee motivation. These outcomes can be achieved through satisfied employees, and the “formula” for satisfaction, in a sense, is increased motivation. The increase in employee motivation is closely linked to how closely the company aligns with its social sustainability objectives. Achieving social sustainability requires a variety of measures, one of which—forming the central subject of this study—is employee share ownership.

Granting employees shares is a measure that enhances motivation. In this sense, it creates a chain reaction that facilitates the realization of sustainability goals. Share ownership leads employees to view the company's

fate as shared with their own. When an employee acquires company shares through one of the mechanisms to be discussed below, they begin to perceive themselves as an insider. Nevertheless a person who becomes a shareholder through share ownership programs is more likely to begin to act with more care, attention, and dedication during their work, because as both a worker and a shareholder, they are now directly exposed to the positive and negative consequences of their own performance.

A well-known Turkish proverb says, “*One searches for someone else’s donkey while singing.*” This proverb illustrates how a person tasked with responsibility for something they do not own may act carelessly, detached from personal concern. In the context of our topic, this proverb humorously yet strikingly underscores a key issue: unless someone feels personal responsibility, they may act with less diligence. In the realm of company law, this situation can be reversed by enabling employees to become shareholders. When employees own shares, the proverbial “*donkey*” becomes theirs. Naturally, when employees are entrusted with managing a portion of their own assets, they tend to exercise greater care and diligence. Under such conditions, employees will work more productively, and the company will directly benefit from this outcome, thereby advancing one step closer to achieving its social sustainability goals.

III. METHODS OF EMPLOYEE SHARE OWNERSHIP FOR ENSURING SOCIAL SUSTAINABILITY: COMPARATIVE NOTES WITH REFERENCE TO U.S. LAW

A. Equity Compensation as a Comprehensive Framework for Share-Based Employee Incentives

Granting shares to employees in companies is a functional method of compensation, particularly for companies that are still in their development phase²⁹. Therefore, granting shares to employees can be seen as a non-cash component of the remuneration corresponding to their labor and services within the company³⁰. There are various types of share-based incentive plans in practice that differ according to their implementation

²⁹ Stanley Keller, ‘When the Pay Includes Stock: An Overview of Employee Equity Compensation’ (1995) 5 *Business Law Today* 58, 58; Gary C Karch, ‘Equity Compensation by Partnership Operating Businesses’ (1996) 74 *Taxes - The Tax Magazine* 722, 723

³⁰ David I Walker, ‘Reconsidering Realization-Based Accounting for Equity Compensation’ (2017) 13 *New York University Journal of Law and Business* 535, 536–537; Bruce Dravis, ‘Dilution, Disclosure, Equity Compensation, and Buybacks’ (2019) 74 *Business Lawyer* 631, 635

principles, planning structure, the rights granted to beneficiaries, and vesting schedules, some of which will be discussed below. Through this method, the company incentivizes personnel whom it considers critically important in terms of talent or position by offering them equity³¹. At the same time, since the company pays a portion of the compensation in shares rather than cash, it is able to retain cash capital within the business for a longer period³². In this way, the company gains the ability to compete under more favorable conditions with economically larger companies within a short timeframe³³. Moreover, such companies create significant expectations of value increase for both their investors and the employees who have acquired shares, as they present a future-oriented growth projection³⁴. This in turn attracts talented employees with promising future potential to the company like a magnet³⁵. In fact, in light of this information, it can indeed be stated that rewarding and incentivizing top executives through the granting of shares is one of the tools used in joint stock company law to enhance managerial performance³⁶.

It cannot be said that practices aimed at achieving social sustainability by granting shares to employees are entirely risk-free or pose no threat to the company or its existing shareholders. In particular, considering the extraordinary increase in the compensation of top executives in American companies over time and the subsequent wave of corporate scandals in major firms, equity-based compensation has become a subject of scrutiny³⁷. The greatest risk arises from the contingent nature of equity-based compensation, which may, in some cases, even incentivize senior executives to engage in unlawful conduct³⁸. Since executives who have become

³¹ Jonathan Lemberg and Kathleen Keeler, 'Equity Compensation' (2001) *Private Equity and Venture Capital 2001*, a Legal Guide International Financial Law Review 33, 33; Keller (n 29) 58; Karch (n 30) 723

³² Keller (n 29) 58

³³ *ibid*

³⁴ Ethan Lipsig, 'Trends in Equity Compensation for Executives' (1985) 37 *Major Tax Planning* 16, 16–3; Keller (n 29) 58; Dravis (n 31) 635

³⁵ Keller (n 29) 58

³⁶ Richard A Booth, 'Five Decades of Corporation Law: From Conglomeration to Equity Compensation' (2008) 53 *Villanova Law Review* 459, 471

³⁷ Andrew CW Lund Lund, 'What Was the Question - The NYSE and Nasdaq's Curious Listing Standards Requiring Shareholder Approval of Equity-Compensation Plans' (2006) 39 *Connecticut Law Review* 119, 121

³⁸ *ibid*; Nitzan Shilon, 'Replacing Executive Equity Compensation: The Case for Cash for Long-Term Performance' (2018) 43 *Delaware Journal of Corporate Law* 1, 1

shareholders through employee equity participation have incomes indexed to the value of their stock holdings, a clear conflict of interest may emerge. It is not difficult to foresee the harm that such a conflict of interest could cause to the company, especially in the context of insider trading. In this regard, company executives who are likely to have access to the company's financial statements may be given as an example. A company executive who is also a shareholder and has such information, namely, a shareholder-executive who is aware of financial statements showing that the company is in a very poor economic condition, may be inclined to sell some or all of the shares they hold before these financial statements are disclosed at the general assembly meeting. The same situation and potential conflict of interest also exist for an executive who learns, before it is publicly announced, that a permit or license held by the company will be revoked. For this reason, in line with developments over time, U.S. law has introduced a requirement for companies that intend to implement equity participation measures for their employees to obtain the approval of existing shareholders³⁹. This requirement functions as a safeguard mechanism.

Granting stock-based compensation to top executives has been criticized for encouraging unlawful behavior, and such criticisms are not limited to this point alone. Although awarding executives direct shares or stock-convertible options has been widely welcomed in both the business world and academic literature, it is also asserted that this type of compensation distances executives from prudent and honest conduct⁴⁰. In particular, equity-based payments are said to increase manipulative behavior among executives, be economically inefficient, generate intermediary costs, and ultimately lead to extraordinary increases in executive compensation⁴¹. One of the most significant criticisms directed at equity-based incentive plans is that, despite the astronomical increases in executive compensation, the returns generated from the investments of existing shareholders often fall short of matching the scale of those increases⁴².

As an alternative, it has been proposed that executives be rewarded not with equity-based instruments, but with legally pre-defined cash pay-

³⁹ Lund (n 37) 122

⁴⁰ Shilon (n 38) 1

⁴¹ *ibid*

⁴² Herwig Schlunk, 'Some Thoughts on the Evolution of Executive Equity Compensation' (2011) 64 *Vanderbilt Law Review* En Banc 73, 102

ments tied to long-term performance⁴³. Such a system is believed to offer a more effective, transparent, and lower-cost solution⁴⁴. In our view, while it is true that stock-based compensation carries certain risks, the complete exclusion of equity-based pay from executive compensation schemes would not be a rational solution. This view does not mean that cash-based compensation can never take precedence over equity-based incentives. On the contrary, what we intend to express is that equity-based incentives should not be categorically excluded. Such an approach would deprive the company of one of the instruments it may use in achieving its sustainability goals. This is because the benefits and returns of cash remuneration are not the same as the advantages provided by equity-based incentives, nor are they aligned with the expectations of those who hold such rights. Cash provides immediate satisfaction to the recipient. By contrast, a person who is to be incentivized through shares will, due to the nature of this instrument, tend to develop a longer-term relationship and alignment of interests with the company.

The risks that may arise from offering shares to executives as an incentive can be mitigated, at least to some extent, by involving existing shareholders in the process. Indeed, as mentioned earlier, current shareholders may create a deterrent impact through the votes they cast at general assembly meetings pursuant to the legal rights granted to them. Admittedly, in publicly traded corporations with atomized ownership structures, shareholders often exhibit a lack of interest in corporate affairs, and thus, it is difficult to speak of a collective shareholder will. Nevertheless, even from this perspective, remedies are not exhausted. Once the votes of existing shareholders—whether in approval or rejection—are regarded as a preventive measure, the right of these individuals to bring an action against decisions later taken by company executives (possibly with only their own interests in mind) may be considered a corrective legal mechanism.

Despite the risks and disadvantages mentioned above, employee stock ownership plans are also the product of a pursuit of justice based on the principle of equity. This is because, although employees carry out valuable work within the companies they serve and contribute to increased profitability—thereby generating high returns for capital owners—they

⁴³ Shilon (n 38) 1

⁴⁴ *ibid*

themselves do not benefit from these gains beyond their wages⁴⁵. Furthermore, the improvement resulting from employee efforts disproportionately benefits those who already possess large amounts of capital, thereby deepening wealth inequality⁴⁶. In response to the injustice arising from these two dynamics, employee stock ownership plans have drawn attention as an integral component of social sustainability. Ultimately, such practices are aimed at *“reducing the inequality between those who earn money from capital and those who earn money from labor”*⁴⁷.

B. Stock Options

1. Incentive Stock Options (ISO)

An incentive stock option is a right granted to a natural person in connection with an employment relationship with a company, entitling the individual to acquire shares in that company⁴⁸. In other words, incentive stock options are a non-cash benefit granted to employees in return for efforts and high-level performance that go beyond the labor and time ordinarily required under their employment contract with the company⁴⁹. In order for an option to qualify as an incentive stock option in this sense, the granting company may also be the employer company⁵⁰. Incentive stock options are granted under a formal plan, which must specify the number of company shares subject to option and the conditions that eligible employees must meet to receive such options, or the class of employees entitled to participate⁵¹.

In corporations, incentive stock options granted to employees for the purpose of acquiring company shares are rights that entitle an employee, who works for the issuing company or one of its affiliated entities, to pur-

⁴⁵ Tyler Ross, ‘Expanding Employee Ownership in America: A Proposal for a National Equity Compensation Mandate’ (2022) 55 Columbia Journal of Law and Social Problems 191, 191

⁴⁶ *ibid*

⁴⁷ *ibid* 235

⁴⁸ Everett L Jassy, ‘Incentive Stock Options: The Reincarnation of Statutory Stock Options under the Economic Recovery Tax Act of 1981’ (1982) 37 Tax Law Review 357, 364; Leo Herzel; and Kenneth S Perlman, ‘Stock Appreciation Rights’ (1978) 33 Business Lawyer (ABA) 749, 749

⁴⁹ Richard H Zimmerman, and Philip D Irwin, ‘Incentive Stock Options’ (1982) 34 Major Tax Planning 5, 5–4

⁵⁰ Jassy (n 48) 364

⁵¹ *ibid*

chase stock⁵². The exercise of an incentive stock option is subject to a specific time limitation (and due to a vesting schedule), and within this period, the option may be exercised at a fixed price⁵³. The expectation of the option holder is that the share acquired through the exercise of the option will appreciate in value, allowing for a positive difference between the purchase and resale price⁵⁴. These incentive stock options, which aim to ensure social sustainability, contribute to the growth of the company and maximize employee engagement in supporting that growth process⁵⁵.

Incentive stock options granted to employees constitute, in fact, an additional source of income for these individuals beyond the cash wages they receive⁵⁶. Mathematically, this income corresponds to the favorable difference for the employee between the market value of the relevant stock on the date the option is exercised and the cost incurred by the employee for that option⁵⁷. An employee benefiting from incentive stock options realizes the gain not at the moment of purchasing the stock, but at the time of selling the shares at an appreciated price; therefore, any potential tax liabilities will also arise at the moment of that sale⁵⁸.

As mentioned above, due to certain disadvantages that equity compensation plans may entail, such an option plan must be approved by the existing shareholders of the company⁵⁹. From a conceptual perspective, there is indeed a legitimate justification for requiring shareholder approval in such cases, since granting incentive stock options may result in the dilution of the ownership percentage held by existing shareholders who are not employees of the company.

2. Non-Qualified Stock Options (NSO)

Non-qualified stock options also function as a component of companies' compensation policies⁶⁰. Within the scope of a single option plan

⁵² 'Stock-Related Long-Term Incentive Programs' (1984) 40 Business Lawyer (ABA) 262, 262

⁵³ *ibid*

⁵⁴ *ibid*; Roseanna L Purzycki and Daniel J Jaffe, 'C.E.O. Divorce' (2005) 57 Major Tax Planning 15, 15–26; Herzel and Perlman (n 48) 749

⁵⁵ 'Stock-Related Long-Term Incentive Programs' (n 52) 262

⁵⁶ Francine J Lipman, 'Incentive Stock Options and the Alternative Minimum Tax: The Worst of Times' (2002) 39 Harvard Journal on Legislation 337, 341

⁵⁷ *ibid*

⁵⁸ *ibid* 345; Purzycki and Jaffe (n 54) 15–25

⁵⁹ Jassy (n 48) 364

⁶⁰ Lipman (n 56) 338

implemented by the company, both the incentive stock options referred to above and stock options without any specific qualification⁶¹ may be granted to company employees; however, it is necessary that the plan clearly indicate whether each option is qualified or not⁶². As with incentive stock options, non-qualified stock options are also essentially a form of deferred compensation for the employee⁶³. However, this deferral, as is the case with other types of options, involves a risk for the employee, namely, that if the issuing company fails to perform successfully in its financial operations, the value of the shares acquired through the exercise of the option may be significantly low⁶⁴.

C. Restricted Stock Units (RSU)

Compared to the stock purchase options (compensation alternatives) mentioned above, restricted stock units are not a right granted to company employees to purchase company shares at a discounted value⁶⁵; rather, they constitute a plan aimed at making employees shareholders of the company, based on a specified vesting schedule⁶⁶. Restricted stock units

⁶¹ According to (26) U.S. Code § 421, which regulates incentive stock options, such options constitute a legal mechanism through which an employer—whether the company itself, its parent, or its subsidiary—allows its employees to purchase its own shares based on various criteria linked to workplace performance. Under § 421(b)(1)–(6), the formal conditions required for an option to qualify as an incentive stock option are enumerated. When an option meeting these requirements is exercised, no income is deemed to arise pursuant to § 421(a)(1). This creates an income tax advantage, as the absence of income means that no income tax will be due (<<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/421>>, Last accessed 25.11.2025).

In contrast, non-statutory stock options (NSOs) are subject to taxation. Under (26) U.S. Code § 83, the difference between the value of the share at the time the option is exercised and its fair market value (FMV) at the time of sale is considered taxable income (<<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/83>>, Last accessed 25.11.2025).

⁶² Jassy (n 48) 365

⁶³ ‘Stock-Related Long-Term Incentive Programs’ (n 52) 263

⁶⁴ *ibid*

⁶⁵ This does not mean that employees will bear no financial burden in the process of acquiring company shares. On the contrary, in light of the interpretation and scope of (26) U.S. Code § 83, the acquisition of RSOs is subject to taxation, as the transfer of a property interest in connection with the performance of services (i.e., the employee’s performance for the company issuing the RSOs) is regarded as a taxable event under § 83 (“... If, in connection with the performance of services, property is transferred to any person other than the person for whom such services are performed, ... [<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/83>, Last accessed 25.11.2025]).

⁶⁶ Donna Pironti and Mitchell Benson, ‘Performance Awards through Employee Stock Compensation Plans’ (2018) 41 *Family Advocate* 17, 19

are also a contract-based legal relationship grounded in share-based incentive planning⁶⁷. Restricted stock units, or RSUs, are a subcategory under the broader heading of share-based payments and represent equity-based employee awards that entitle the recipient to benefit from them at the end of a specific vesting schedule⁶⁸. In the case of restricted stock units, the company's shares are not transferred to the employee at the moment the right is granted⁶⁹. Instead, the employee is given a right to receive a certain number of shares if specific conditions are met⁷⁰. This right materializes at the end of a defined vesting⁷¹ period⁷².

The aforementioned conditions may be tied to performance, such as achieving a certain revenue target, or to continued employment with the company for a specific duration⁷³. Therefore, plans involving restricted stock units do not constitute a right for employees to acquire company shares at a specific date, but rather an incentive-based commitment made by the employer to its employees, contingent upon the fulfillment of certain performance or other similar criteria and scheduled to vest at a predetermined date according to a vesting schedule⁷⁴. The issuing company may allow the holders of restricted stock units to benefit from certain advantages in the distribution of the company's net profit for the period, and

⁶⁷ Doreen E Lilienfeld and Daniel S Stellenberg, 'Modern Trends in Private Company Executive Compensation - Use of Profits Interests' (2016) 30 *Probate and Property* 27, 28; David E Kahen, 'US Tax Concerns Relating to Stock Rights under IRC Section 409A (and Traps for the Unwary US Executive)' (2011) 59 *Canadian Tax Journal* 673, 674; Muhammad Umar Boodoo, 'Do Highly Unionized Companies Compensate Their CEOs Less in Periods of Financial Distress: Evidence from Canada' (2018) 71 *ILR Review: The Journal of Work and Policy* 306, 313

⁶⁸ Richard L Alpern, 'Ten Items Estate Planner and Tax Advisers Need to Know about Code 409A Deferred Compensation Rules' (2007) 21 *Probate and Property* 32, 33; Lilienfeld and Stellenberg (n 67) 28

⁶⁹ Alpern (n 68) 36

⁷⁰ *ibid*

⁷¹ Vesting refers to the process through which a stock option becomes earned and may be interpreted in the sense of "accrual of rights." The vesting period, on the other hand, denotes the time frame within which this accrual of rights takes place, Meg Adachi-Sato, 'Stock vesting conditions, control benefits and managerial replacement' (2018) 51 *The Canadian Journal of Economics / Revue canadienne d'Economie* 281.

⁷² Lilienfeld and Stellenberg (n 67) 28; Alpern (n 68) 36

⁷³ Alpern (n 68) 36

⁷⁴ Michael S Knoll, 'The Section 83 (b) Election for Restricted Stock: A Joint Tax Perspective' (2006) 59 *SMU Law Review* 2721, 738

at the same time, it may decide that these individuals shall be deprived of voting rights⁷⁵.

D. Employee Stock Purchase Plans (ESPPs)

Employee stock purchase plans, like stock options, are practices aimed at encouraging employees and ensuring social sustainability by enabling employees to acquire company shares at a discounted price⁷⁶. According to the analyses found in the relevant literature, stock purchase plans designed for employees are generally expected to exhibit certain features, which may be summarized as follows⁷⁷:

1. The legal right to purchase stock must be granted exclusively to the company's employees.

2. The existing shareholders of the company offering stock to its employees must approve the stock purchase plan.

3. Employees who, at the time the plan is implemented, hold 5% or more (or less) of the company's voting rights may be excluded from benefiting from the plan.

4. The group of employees eligible to benefit from the stock purchase plan may be narrowed or expanded based on various criteria.

5. In general, stock purchase plans confer the same rights and obligations to all company employees to whom the purchase right is granted.

6. A minimum share price level may be determined for the exercise of the purchase right.

7. It may be made mandatory for stock purchase plans to be exercised within a specific timeframe.

⁷⁵ Seth Popick, 'Restricted Stock Units Settled after the Transition Period for Newly Publicly Held Companies: Section 162 (m) Realignment of Performance and Par for Restricted Stock Units' (2013) 66 Tax Lawyer 751, 766; Pursuant to Article 434 of the Turkish Commercial Code, the right to vote at general assembly meetings may be exercised only by shareholders. Since it is not possible to become a shareholder before the vesting period is completed and the option right is exercised, the holders of such rights cannot exercise these rights under Turkish law. In line with this reasoning, it is also worth noting that, under Article 507 of the Turkish Commercial Code, the right to receive dividends belongs exclusively to shareholders.

⁷⁶ Reinhold Groh, 'Stock Options and Income Averaging under the Revenue Act of 1964' (1965) 14 Proceedings of the Annual Tulane Tax Institute 56, 92

⁷⁷ *ibid* 93–104

8. It is possible to restrict the transfer of shares acquired under stock purchase plans by employees for a certain period or under certain conditions.

In this type of plan that grants employees the right to purchase shares, the resources used for acquiring the shares are generated by the employer through direct payroll deductions from the employee's salary, accumulating these amounts on behalf of the employee⁷⁸. Accordingly, under this plan, the employee's ability to acquire shares depends on the existence of regular deductions from their salary and the accumulation of these deductions over a specified period⁷⁹. The implementation of share acquisition plans through payroll deductions from employees is not an indispensable element; in some practices, direct cash payments may emerge alongside or in place of salary deductions as a means for acquiring shares⁸⁰.

E. Employee Stock Ownership Plans (ESOPs)

Employee share ownership plans are a kind of retirement scheme prepared by the company, whose shares are to be acquired by the employees, for the long-term benefit of its workforce⁸¹. Employee share ownership plans, in addition to being a qualified retirement scheme and a form of social support for employees from the company's perspective, also rep-

⁷⁸ 26 U.S. Code § 423 - Employee stock purchase plans, (b)Employee stock purchase plan-5, <<https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/423>>, Last accessed 2.5.2025; Gary V Engelhardt and Brigitte C Madrian, 'Employee Stock Purchase Plans (Working Paper 10421)', NBER Working Paper Series (2004) 4 <<http://www.nber.org/papers/w10421>>; 'The ROI of Employee Stock Purchase Plans: How Companies with ESPPs Have Outperformed the Market over the Last 10 Years' (Deloitte Development LLC 2024) 2 <<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/Tax/us-tax-the-roi-of-employee-stock-purchase-plans.pdf>>

⁷⁹ Engelhardt and Madrian (n 78) 4

⁸⁰ *ibid*

⁸¹ Scott Rodrick, *An Introduction to ESOPs* (21st edn, The National Center for Employee Ownership 2025) 366; John Logue and Bill McIntyre, 'Selling Your Business to Your Employees: Employee Stock Ownership Plans (ESOP) & Worker-Owned Cooperatives' (Ohio Employee Ownership Center of Kent State University; Cooperative Development Center At Kent State University 2010) 2 <<http://www.oeockent.org/>>; Susan Lenczewski, 'Is an ESOP Right for Your Small Business?' (December 2012) <<https://upsizemag.com/business-builders/is-an-esop-right-for-your-small-business>>; George D Lambert, Erica Rasure and Ariel Courage, 'Is an ESOP Right for Your Business?' (2023) <<https://www.investopedia.com/articles/pf/07/esops.asp>>, Last accessed 3.5.2025>

resent a significant opportunity for the company itself to expand its cash pool⁸². Through this method, the company can request cash contributions from participating employees, thereby gaining the opportunity to manage and expand its operations more effectively⁸³.

Employee share ownership plans are profit-sharing-like schemes that can be utilized by all types of companies—whether publicly traded or privately held—and involve the company reserving its own shares to be transferred to employees upon the fulfillment of certain conditions in the future⁸⁴. Although these plans are theoretically available to all companies regardless of their public status, they are implemented in approximately 90% of cases by privately held companies⁸⁵ (this statistic applies to U.S. practice⁸⁶). Privately held companies with a modest yet stable profitability record, an experienced management team, low levels of debt, strong relationships with lending institutions, a stable employee base, and a well-established corporate culture are well-positioned to succeed under employee share ownership plans⁸⁷. In a similar vein, it is critically important for the success of employee share ownership plans that employees are involved at least as informed participants, having access to basic information about the process and the opportunity to contribute to it, even at a minimal level⁸⁸.

These plans, aimed at enabling employees to acquire company shares, operate under principles distinct from other methods discussed above, and they share the broader objective of promoting social sustainability⁸⁹. Through such plans, companies gain a significant opportunity to preserve their institutional memory⁹⁰. For example, even during the pandemic, when remote working practices were widely adopted and the connection between companies and their employees was at its weakest, employee share ownership plans enabled some companies to maintain a sustainable sense of commitment and loyalty between the employees and the

⁸² ‘What Is an ESOP?’ (The ESOP Association 2025) 1

⁸³ *ibid*

⁸⁴ Rodrick (n 81) 366

⁸⁵ *ibid*

⁸⁶ *ibid*

⁸⁷ Lenczewski (n 81)

⁸⁸ Logue and McIntyre (n 81) 8

⁸⁹ Rodrick (n 81) 366

⁹⁰ *ibid*

organization⁹¹. Employee share ownership plans not only help retain existing employees by strengthening their bond with the company but also enable the company to attract new employees during challenging times, allowing it to serve as a center of attraction for talented individuals⁹².

Another factor underlying the implementation of employee share ownership plans is the absence of an heir to whom some company owners can bequeath their business after their death⁹³. In such cases, for company owners who wish the system they have built and sustained to continue beyond their lifetime, selling the company to their employees through share ownership plans emerges as a significant alternative⁹⁴.

IV. DOES THE TURKISH COMMERCIAL CODE NO. 6102 CONTAIN A PROVISION FOR THE INCENTIVIZATION OF EMPLOYEES THROUGH THE GRANTING OF SHARES?

As stated in the literature outside of Turkish law, it is also asserted under Turkish law that, with the recognition of shareholding rights for employees within the company, employees will not only gain financial rights such as the right to dividends and liquidation proceeds, but also administrative rights such as the right to access and review information, participate in the general assembly, and vote⁹⁵. Thus, they will become influential in the company's decision-making processes, which will undoubtedly enhance their loyalty to the company. But there is no explicit rule in the Turkish Commercial Code that provides for the incentivization of employees through share ownership (and thus for the achievement of social sustainability). However, it cannot be claimed that the existing regulations completely exclude the possibility of employees becoming shareholders. In fact, this possibility is not entirely eliminated. On the contrary, provisions allowing employees to become shareholders have been envisaged within the context of conditional capital increases under Article 463 of the Turkish Commercial Code. According to this article, the general assembly may decide to conditionally increase the capital by granting the right to

⁹¹ 'S CORPORATION ESOPs: Advantages in an Uncertain Economy' (National Center for Employee Ownership 2023) 3 <<https://www.nceo.org/research/research-findings-on-employee-ownership>>

⁹² *ibid* 4

⁹³ Logue and McIntyre (n 81) 1

⁹⁴ *ibid*

⁹⁵ Kadir Baş, *Çalışanların Pay Sahipliği Yoluyla Anonim Şirketlere Katılımı* (1st edn, Oniki Levha Yayınları 2021) 31

acquire new shares, by exercising conversion or purchase rights stipulated in the articles of association, to holders of newly issued bonds or similar debt instruments, including employees who can exercise their right to acquire the shares of the company or group companies. The condition for the increase in capital, according to the Commercial Code, is that employees exercise their option rights to become shareholders. Despite the existence of this provision, there is no rule elsewhere in the code, nor in its justifications, that states the purpose is to encourage employees to become shareholders or to achieve corporate sustainability. The only relevant remark in the justification of Article 463 of the Turkish Commercial Code is a definition of employees, which states that this term covers all employees, regardless of their title, including those of the company or group companies. Similarly, the justification of Article 466 indirectly refers to the possibility of transferring share acquisition rights to employees, stating that shareholders do not have the right to be entitled to be offered such acquisition rights. As stated in the scholarly literature, in Turkish law practice, conditional capital increases in non-public joint-stock companies are implemented within the framework of employee share acquisition programs⁹⁶. In this way, the aim is to encourage employees who acquire shareholder status to develop a stronger sense of ownership toward the company's activities⁹⁷, thereby indirectly contributing to the achievement of social sustainability goals.

According to Turkish law, Article 403 of the Turkish Code of Obligations contains specific provisions regarding “profit participation” within the framework of employment contracts. Although Article 403 cannot be regarded as a direct statutory basis for employee share ownership schemes, it nevertheless illustrates that the Turkish legal system is not unfamiliar with mechanisms allowing employees to participate in the economic results of their labor, thereby providing a general conceptual framework within which more sophisticated equity-based arrangements may be evaluated. Pursuant to this article, if an employment agreement stipulates that the employee shall receive, in addition to their salary, a certain portion of the revenue, turnover, or profit, this entitlement must be calculated at the end of the fiscal year by considering statutory rules as well as widely accepted commercial customs and practices. The second paragraph of the provision also acknowledges the possibility of allocating

⁹⁶ Koray Demir, *Özel Esas Sözleşme Değişiklikleri: Şarta Bağlı Artırımı ve Esas Sermayenin Azaltılması* (TTK m. 463-475) (1st Edn, Oniki Levha Yayınları 2020) 36

⁹⁷ *Ibid*

a fixed share to employees. Although the concept of “share” within the meaning of Article 403(2) of the Turkish Code of Obligations cannot be regarded as a “share” in the corporate law sense, for example, as a share belonging to a joint-stock company, the provision nevertheless demonstrates that incentives intended to be implemented within the context of the employer–employee relationship may also take the form of profit-sharing. This shows that Turkish law and practice are not unfamiliar with such mechanisms. Taken as a whole, the article suggests that employees may acquire shares in the company as a means of participating in the outcomes of their labor, particularly through stock option arrangements granted by the employer.

According to Article 17, paragraph 8 of the Capital Markets Board Regulatory Communiqué on Shares⁹⁸, Series VII-128.1, unlisted public joint stock companies are not required to apply to the Capital Markets Board for a conditional capital increase when allocating shares to their employees within the framework of employee share ownership plans. There is no doubt that expanding the scope of this regulatory facilitation would contribute to the advancement of social sustainability by enabling more companies to grant shares to their employees.

In terms of how employee share ownership practices would be implemented in concrete cases, it can be concluded that employees will either acquire existing shares or those to be issued as a result of a capital increase. In the scenario where employees acquire existing shares, these must be the company’s own shares held in its possession. This is because it is legally impossible for the company to exercise the ownership rights over shares that belong to existing shareholders; ownership of the shares rests with the shareholders, not with the company. Moreover, pursuant to Articles 379 et seq. of the Turkish Commercial Code, enabling employees to acquire shares may also be regarded as a useful and practical means for the disposal of shares that the company itself holds (lawfully) in its own portfolio.

Secondly, employees may obtain shares issued as a result of a capital increase. One such method is explicitly regulated by law under the framework of conditional capital increase. From the perspective of Turkish law, a conditional capital increase differs from other methods of increasing capital in that the company’s capital does not increase through a general assembly resolution amending the articles of association followed

⁹⁸ Published in the Official Gazette dated June 22, 2013, No. 28685

by registration with the trade registry⁹⁹. Instead, the capital increases as a result of the exercise of rights by the entitled persons through a declaration of intent directed at the joint-stock company¹⁰⁰. Unlike other types of capital increases, in a conditional capital increase, the capital does not rise in a single step upon registration of the general assembly resolution with the trade registry; rather, it reaches its new amount gradually, in incremental steps, each time the entitled persons exercise their conversion or subscription rights¹⁰¹. According to another view expressed in Turkish legal scholarship, although the acquisition of company shares by employees within the framework of a conditional capital increase originated in U.S. law, it has since spread worldwide, with the underlying aim of strengthening employees' ties to the company through this method¹⁰². The term "employees" mentioned here may encompass all personnel within the company, or, alternatively, the company may choose, within the framework of a specific plan, to include within the group of employees to be granted share acquisition rights only those working in a particular department that constitutes a distinct group by virtue of its specific characteristics and qualifications¹⁰³. The acquisition of shares by employees, who are employed by the company, via a conditional capital increase also carries a social dimension¹⁰⁴. This social dimension is realized through the fact that the right to acquire company shares may, in later years, function for employees as a kind of old-age security¹⁰⁵. In parallel with the views found in the literature discussed in this study, Turkish legal scholarship likewise emphasizes that it

⁹⁹ Erdoğan Moroğlu, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı (4th Edn, Oniki Levha Yayınları 2018) 414

¹⁰⁰ Ibid; Reha Poroy, Ünal Tekinalp and Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku II (14th Edn Vedat Kitapçılık 2019) 255-256; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar and Mehmet Özdamar, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (4th Edn Yetkin Yayıncılık 2022) 355-356; Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku (16th Edn Beta Yayıncılık 2022) 308-309

¹⁰¹ Moroğlu (n 99) 414

¹⁰² Levent Biçer, Anonim Şirketlerde Şartlı Sermaye, (1st Edn Beta Yayıncılık 2010) 186

¹⁰³ Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (6th Edn Adalet Yayıncılık 2020) 508; The concept of "employee" may thus be understood in either a narrow or broad sense. However, extending this concept beyond employees, by treating other persons as if they were employees or by considering them equivalent or similar to employees, and thereby including them within the scope of a conditional capital increase would be incompatible with the logic of conditional capital increases and with the purpose of the provisions regulating them. The persons eligible for such mechanisms are subject to the principle of *numerus clausus* and have been exhaustively enumerated, (Poroy, Tekinalp and Çamoğlu [n 100] 258).

¹⁰⁴ Biçer (n 102) 186

¹⁰⁵ Ibid

is important, from the perspective of corporate interests, that a company's partner perceives the company's success indirectly as their own success¹⁰⁶. In this way, the employee will, at a certain point, begin to view the company's interests as aligned with their own and will develop a stronger sense of loyalty and commitment to the company¹⁰⁷.

Another alternative is a capital increase through the subscription of new shares, in which case the subscription would be carried out directly by the employee in their capacity as the person acquiring the company's shares. Participation of employees in the company through capital increase from internal resources is not legally permissible. According to the Turkish Commercial Code, bonus shares resulting from capital increases from internal resources are distributed to existing shareholders based on their current shareholding ratios. This presents a difficulty and disadvantage comparable to the challenge of allocating existing shares to employees.

On the other hand, for publicly held joint stock companies, the Corporate Governance Information Form to be submitted to the Public Disclosure Platform (KAP) must include statements regarding the company's human resources policy under the section titled "Stakeholders." Within the scope of these statements, whether the relevant publicly held joint stock company has an employee stock ownership plan must be disclosed as part of the corporate governance and public disclosure principles.

Again, in the context of publicly held joint stock companies, the following points are significant and noteworthy within the scope of the recommendations and actions of the Turkish Capital Markets Association (TCMA) regarding employee stock ownership and the achievement of social sustainability, as well as the development of capital markets¹⁰⁸:

The Turkish Capital Markets Association emphasizes the need to promote employee stock ownership programs. According to the Association, the rationale behind the expected benefits and actions to be taken includes the following¹⁰⁹: aligning the economic fate of employees with that of the company; strengthening the ordinary moral bond between employees and the company in which they acquire shares; providing companies with access to new financial resources; enabling the pooling of small-

¹⁰⁶ Ibid 188-189

¹⁰⁷ Ibid 188-189

¹⁰⁸ Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, 'Sermaye Piyasasının Geliştirilmesine Yönelik Öneri ve Eylemler' 46 <<https://tspb.org.tr/yayinlar/sermaye-piyasasinin-gelistirilmesi-yonelik-oneriler-ve-eylemler/>>

¹⁰⁹ ibid

er amounts to make larger investments; ensuring that current employees benefit from future profitability and growth of the company; the absence of specific legal regulations on this matter; the lack of tax or financial incentives; the low interest of employees, employers, companies, or executives in such plans despite the necessity of increasing this interest; and the potential of such stock ownership plans to act as a driving force for public offerings.

According to the Association's proposal, capital market regulations should define employee stock ownership programs based on pre-established plans for those employed by the company. Companies implementing these programs should be granted tax and fee reductions¹¹⁰.

CONCLUSION

As a result of our study, the conclusions we have reached can be briefly summarized as follows:

1. Granting shares to employees within the framework of the aforementioned plans helps reduce the imbalance of interests between the company and its employees, and constitutes a significant step toward achieving social sustainability goals. This is because an employee who acquires shares in the company where they work is expected to develop an institutional bond with the enterprise. The resulting employment stability would lead to reduced staff turnover, thereby strengthening corporate memory—among other benefits.

2. Receiving a portion of their remuneration in the form of company shares may provide a strong motivational incentive for employees. At the same time, it facilitates the democratization of capital by broadening its base. Employees gain a voice in the company's future, as they become shareholders themselves. Consequently, employee motivation, loyalty, attentiveness, and diligence in carrying out their work are all positively enhanced.

3. Despite these advantages, it cannot be asserted that share-based compensation models are entirely risk-free or harmless. Experiences, particularly within the context of American legal practice, have demonstrated that these models entail various legal, ethical, and financial risks. Notably, such benefits provided to top executives have led to astronomical increases in executive compensation, harmed the interests of ex-

¹¹⁰ *ibid*

isting shareholders, and, in some cases, even resulted in unlawful acts and misconduct by senior management.

4. From the perspective of Turkish law, there is no provision that prohibits employees from acquiring shares in the company. However, there is also no explicit rule in the Turkish Commercial Code that directly addresses this issue as a standalone legal topic. Nonetheless, both the Code and its justifications contain various provisions and implications that envision the possibility of employee share ownership. Given the dynamic nature of this field and the high variability of such plans depending on the legal relationship between the company and the beneficiary, the necessity of a dedicated regulation is itself debatable. In any case, if such a plan is to be implemented, companies—which will often transfer their own treasury shares to employees—may need to adopt regulatory adjustments allowing them to retain those shares for longer durations.

REFERENCES

Adachi-Sato, Meg ‘Stock vesting conditions, control benefits and managerial replacement’ (2018) 51 *The Canadian Journal of Economics / Revue canadienne d'Economie* 275-313

Adıgüzel Z, Çakır FS and Morgül ÜA, ‘Enhancing Firm Performance and Sustainability through Creativity-Oriented HRM and Quality Management: The Mediating Role of Commercialization in the IT Sector’ [2024] *International Journal of Quality & Reliability Management* 1

Alpern RL, ‘Ten Items Estate Planner and Tax Advisers Need to Know about Code 409A Deferred Compensation Rules’ (2007) 21 *Probate and Property* 32

Ayhan R, Çağlar H and Özdamar M, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar* (4th Edn Yetkin Yayıncılık 2022)

Bahtiyar M, *Ortaklıklar Hukuku* (16th Edn Beta Yayıncılık 2022)

Baş K, *Çalışanların Pay Sahipliği Yoluyla Anonim Şirketlere Katılımı* (1st edn, Oniki Levha Yayınları 2021)

Biçer L, *Anonim Şirketlerde Şartlı Sermaye*, (1st Edn Beta Yayıncılık 2010)

Bodie MT, ‘Shareholders All the Way down: EU Corporate Sustainability Reforms and the Structure of Corporate Governance’ (2024) 52 *Georgia Journal of International and Comparative Law* 559

Boodoo MU, ‘Do Highly Unionized Companies Compensate Their CEOs Less in Periods of Financial Distress: Evidence from Canada’ (2018) 71 *ILR Review: The Journal of Work and Policy* 306

Booth RA, 'Five Decades of Corporation Law: From Conglomeration to Equity Compensation' (2008) 53 Villanova Law Review 459

Damico AB, Aulicino JM and Di Pasquale J, 'What Does Sustainability Mean? Perceptions of Future Professionals across Disciplines' (2022) 14 Sustainability 9650

Demir K, Özel Esas Sözleşme Değişiklikleri: Şarta Bağlı Artırımı ve Esas Sermayenin Azaltılması (TTK m. 463-475) (1st Edn, Oniki Levha Yayınları 2020)

Dravis B, 'Dilution, Disclosure, Equity Compensation, and Buy-backs' (2019) 74 Business Lawyer 631

Engelhardt GV and Madrian BC, 'Employee Stock Purchase Plans (Working Paper 10421)', NBER Working Paper Series (2004) <<http://www.nber.org/papers/w10421>>

Groh R, 'Stock Options and Income Averaging under the Revenue Act of 1964' (1965) 14 Proceedings of the Annual Tulane Tax Institute 56

Herzel, L and Perlman, KS, 'Stock Appreciation Rights' (1978) 33 Business Lawyer (ABA) 749

Jassy EL, 'Incentive Stock Options: The Reincarnation of Statutory Stock Options under the Economic Recovery Tax Act of 1981' (1982) 37 Tax Law Review 357

Kahen DE, 'US Tax Concerns Relating to Stock Rights under IRC Section 409A (and Traps for the Unwary US Executive)' (2011) 59 Canadian Tax Journal 673

Karch GC, 'Equity Compensation by Partnership Operating Businesses' (1996) 74 Taxes - The Tax Magazine 722

Keller S, 'When the Pay Includes Stock: An Overview of Employee Equity Compensation' (1995) 5 Business Law Today 58

Knoll MS, 'The Section 83 (b) Election for Restricted Stock: A Joint Tax Perspective' (2006) 59 SMU Law Review 2721

Lambert GD, Rasure E and Courage A, 'Is an ESOP Right for Your Business?' (2023) <<https://www.investopedia.com/articles/pf/07/esops.asp>; Last accessed 3.5.2025>

Lemberg J and Keeler K, 'Equity Compensation' (2001) Private Equity and Venture Capital 2001, a Legal Guide International Financial Law Review 33

Lenczewski S, 'Is an ESOP Right for Your Small Business?' (December 2012) <<https://upsizemag.com/business-builders/is-an-esop-right-for-your-small-business>>

Lilienfeld DE and Stellenberg DS, 'Modern Trends in Private Company Executive Compensation - Use of Profits Interests' (2016) 30 Probate and Property 27

Lipman FJ, 'Incentive Stock Options and the Alternative Minimum Tax: The Worst of Times' (2002) 39 Harvard Journal on Legislation 337

Lipsig E, 'Trends in Equity Compensation for Executives' (1985) 37 Major Tax Planning 16

Logue J and McIntyre B, 'Selling Your Business to Your Employees: Employee Stock Ownership Plans (ESOP) & Worker-Owned Cooperatives' (Ohio Employee Ownership Center of Kent State University; Cooperative Development Center At Kent State University 2010) <<http://www.oeockent.org/>>

Lund ACWL, 'What Was the Question - The NYSE and Nasdaq's Curious Listing Standards Requiring Shareholder Approval of Equity-Compensation Plans' (2006) 39 Connecticut Law Review 119

Marchegiani, L, 'Shifting the SME Corporate Model towards Sustainability: Suggestions from Italian Company Law' (2021) 7 Italian Law Journal 355

Martins VWB and others, 'Roadmap to Enhance the Insertion of Social Sustainability in Logistics Systems' (2022) 72 IJPPM 2838

Moroğlu E, Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı (4th Edn, Oniki Levha Yayınları 2018)

Oliveira, FP, 'Social Sustainability in Planning Law' (2012) 9 US-China Law Review 45

Pironti D and Benson M, 'Performance Awards through Employee Stock Compensation Plans' (2018) 41 Family Advocate 17

Popick S, 'Restricted Stock Units Settled after the Transition Period for Newly Publicly Held Companies: Section 162 (m) Realignment of Performance and Par for Restricted Stock Units' (2013) 66 Tax Lawyer 751

Poroy R, Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku II (14th Edn Vedat Kitapçılık 2019)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (6th Edn Adalet Yayıncılık 2020)

Purzycki, RL and Jaffe; DJ, 'C.E.O. Divorce' (2005) 57 Major Tax Planning 15

Richardson, BJ, 'Socially Responsible Investing for Sustainability: Overcoming Its Incomplete and Conflicting Rationales' (2013) 2 *Transnational Environmental Law* 311

Rodrick S, *An Introduction to ESOPs* (21st edn, The National Center for Employee Ownership 2025)

Rombouts SJ and Lafarre AJF, 'Fundamental Labour Standards and Corporate Sustainability: An Analysis of the Regulatory Framework of Core Workers' Rights and Its Integration in Contemporary International Business Practice' (2020) 15 *Intercultural Human Rights Law Review* 1

Ross T, 'Expanding Employee Ownership in America: A Proposal for a National Equity Compensation Mandate' (2022) 55 *Columbia Journal of Law and Social Problems* 191

'S CORPORATION ESOPs: Advantages in an Uncertain Economy' (National Center for Employee Ownership 2023) <<https://www.nceo.org/research/research-findings-on-employee-ownership>>

Sakalasooriya N, 'Conceptual Analysis of Sustainability and Sustainable Development' (2021) 9 *Open Journal of Social Sciences* 396

Schlunk H, 'Some Thoughts on the Evolution of Executive Equity Compensation' (2011) 64 *Vanderbilt Law Review En Banc* 73

Shilon N, 'Replacing Executive Equity Compensation: The Case for Cash for Long-Term Performance' (2018) 43 *Delaware Journal of Corporate Law* 1

Walker DI, 'Reconsidering Realization-Based Accounting for Equity Compensation' (2017) 13 *New York University Journal of Law and Business* 535

Wang P, 'From Polluters to Protectors: The Potential of Unilateral Environmental Commitments Made by Companies in the U.S. and China' (2023) 24 *Vermont Journal of Environmental Law* 348

Zangara G and Filice L, 'Innovating the Management of Supply Chains for Social Sustainability: From the State of the Art to an Integrated Framework' (2024) 27 *EJIM* 360

Zimmerman, RH and Irwin PD, 'Incentive Stock Options' (1982) 34 *Major Tax Planning* 5

#TÜKETİCİ HAKEM HEYETLERİNDE PARASAL SINIR UYGULAMASI: ADALETE ERİŞİM VE ADİL YARGILANMA HAKLARI BAĞLAMINDA BİR DEĞERLENDİRME*

(THE IMPLEMENTATION OF MONETARY LIMIT IN CONSUMER ARBITRATION
COMMITTEES: AN ASSESSMENT IN THE CONTEXT OF THE RIGHT OF ACCESS
TO JUSTICE AND THE RIGHT TO A FAIR TRIAL)

Av./Atty. Şamil DEMİR**
Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Seda BAŞ***

ÖZ

Bu makalede, Türkiye'de tüketici hakem heyetlerine zorunlu başvuru için belirlenen ve yıllık olarak güncellenen parasal sınırların, Anayasa ile güvence altına alınan adalete erişim ve adil yargılanma hakları üzerindeki etkileri incelenmektedir. Çalışmada, tüketici hakem heyetlerinin mevcut işleyişi, iş yükü, karar kalitesi, karar süreleri ve heyet üyeleri ile raportörlerin nitelikleri gibi faktörleri dikkate alarak, söz konusu parasal sınırların bu temel haklar açısından bir engel teşkil edip etmediği sorgulanmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin içtihadı, özellikle ölçülülük ilkesi bağlamında analiz edilmekte; ayrıca, Avrupa Birliği Direktifleri ve Kıta Avrupası ülkelerindeki benzer düzenlemeler ve tartışmalar karşılaştırmalı bir perspektifle ele alınmaktadır. Bu bağlamda tüketici hakem heyetleri

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 10.10.2025 tarihinde Yayınımıza ulaşmış olup, 17.10.2025 tarihinde birinci hakem; 27.10.2025 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** Ankara Barosu, samil@samildemir.av.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-9862-1475

*** Samsun Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimleri ve Kamu Yönetimi Bölümü Hukuk Bilimleri Anabilim Dalı, Dr. Öğr. Üyesi, seda.bas@samsun.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-5382-2663

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmişlerdir.

Katkı Payı Oranı: Yarı yarıya (%50/%50)'dir.

Bu makaleye atıf için; DEMİR, Şamil, BAŞ, Seda, “Tüketici Hakem Heyetlerinde Parasal Sınır Uygulaması: Adalete Erişim ve Adil Yargılanma Hakları Bağlamında Bir Değerlendirme”, REGESTA, Cilt: 10, Sayı: 3, 2025, s. 391-416.

parasal sınırlarının yüksekliğinin, heyetlerin yapısal kapasitesiyle uyumlu olup olmadığını ve tüketicilerin hak arama süreçlerinde yeni zorluklar yaratıp yaratmadığı değerlendirilmekte ve potansiyel politika reformlarına yönelik tespit ve öneriler sunulmaktadır. Temel bulgular, mevcut parasal sınırların ve sistemin işleyişinin, özellikle uzmanlık gerektiren yüksek meblağlı uyuşmazlıklarda ve itiraz süreçlerindeki vekalet ücreti yükü gibi faktörler nedeniyle, tüketicinin adalete etkin erişimi önünde potansiyel engeller oluşturabileceğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tüketici Hakem Heyetleri, Parasal Sınır, Adalete Erişim Hakkı, Adil Yargılanma Hakkı, Tüketici Hukuku, Anayasa Mahkemesi, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Karşılaştırmalı Hukuk

ABSTRACT

This article examines the effects of the annually updated monetary thresholds for mandatory applications to Consumer Arbitration Committees (CACs) in Türkiye on the rights of access to justice and fair trial, which are guaranteed by the Constitution. The study scrutinizes whether these monetary limits constitute an obstacle to these fundamental rights by taking into account factors such as the current functioning, workload, decision quality, and decision-making timelines of the CACs, as well as the qualifications of their members and rapporteurs. The jurisprudence of the Constitutional Court on this matter is analyzed, particularly in the context of the principle of proportionality. Furthermore, relevant European Union Directives and similar regulations and debates in Continental European countries are discussed from a comparative perspective. The article assesses whether the high monetary thresholds for CACs are compatible with their structural capacity and whether they create new challenges for consumers in their pursuit of justice. It also presents findings and recommendations for potential policy reforms. The key findings indicate that the current monetary thresholds and the functioning of the system may create potential barriers to the consumer's effective access to justice, particularly in high-value disputes requiring specialized expertise and due to factors such as the burden of attorney's fees in the objection process.

Keywords: Consumer Arbitration Committees, Monetary Threshold, Right of Access to Justice, Right to a Fair Trial, Consumer Law, Constitutional Court, Alternative Dispute Resolution (ADR), Comparative Law

Giriş

Tüketici hakem heyetleri, Türkiye'de tüketici uyuşmazlıklarının çözümünde merkezi bir role sahiptir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) ile tesis edilen bu heyetler, tüketicilerin haklarını koruma ve adalete erişimlerini kolaylaştırma temel misyonuyla hareket eden mahkeme dışı bir çözüm mekanizması olarak tasarlanmıştır. Özellikle düşük meblağlı uyuşmazlıklarda, tüketicilerin yargı yoluna başvurunun getireceği zaman, maliyet ve usuli karmaşıklıklardan kaçınarak, daha hızlı, basit ve masrafsız bir şekilde haklarını arayabilmeleri hedeflenmektedir¹. Bu bağlamda tüketici hakem heyetleri, tüketici hukukunun etkin bir şekilde uygulanmasında ve toplumsal adaletin tesisinde önemli bir işlev görmektedir.

Tüketici hakem heyetlerine başvuruda kritik bir unsur olan "parasal sınır" kavramı, TKHK m. 68 ile düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca, belirli bir parasal değerin altındaki tüketici uyuşmazlıkları için tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunlu kılınmıştır². Söz konusu parasal sınırlar, her takvim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere, o yıl için tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılmaktadır (TKHK m. 68/IV). Son yıllarda bu sınırlarda gözlenen önemli artışlar – örneğin 2024 yılı için bu sınır 104.000³, 2025 yılı içinse 149.000 TL⁴ olarak belirlenmiştir – tüketici

¹ İ. Yılmaz Arslan, *Tüketici Hukuku* (5th edn, Ekin Kitabevi 2015) 717; Murat Aydoğdu, *Tüketici Hukuku Dersleri* (1st edn, Adalet Yayınevi 2015) 342, 344; Ejder Yılmaz and M Ertan Yardım, *Tüketici Hakem Heyeti*, in *Milli Şerh* (1st edn, Aristo Yayınevi 2016) 1084 ff; Murat Aydoğdu and Nalan Tuncer, *Tüketici Hukuku Özet Kitap* (1st edn, Adalet Yayınevi 2023) 649; Alper Uyumaz, “Tüketici Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları”, (2012) 20 (1), Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 103, 120; Aslı Aras, “Bir Yargıtay Kararı Işığında Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları”, (2012) VII (3-4), ERÜHFD 135, 143; İbrahim Ermenek, “Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri”, (2013) XVII (1-2), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 563, 565; Altay İltan Aktürk and Ayşe Acar Umut, “Tüketici Hakem Heyetleri ve İşleyişine Genel Bir Bakış”, (2019) 5 (1), İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 25, 28; Orhan Dür, “Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Özel Dava Şartları ve İlamsız İcra Takibi”, (2021) 12 (48), TAAD 217, 220; Önder Topal, “Tüketici Hakem Heyeti ile Özellikle Tüketici Hakem Heyeti Kararına İtiraz Yargılamasında İcranın Geri Bırakılması Üzerine Düşünceler”, (2024) 21 (1), Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 293, 296, 301

² Yılmaz and Yardım (n 1) 1128; Aydoğdu and Tuncer (n 1) 663; Nihan Songör Sayılır, “Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözüm Yolları”, (2024) 21 (2), Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 160, 168

³ 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 68 inci ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6 ncı Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına

hakem heyet görev alanını genişletmiş ve bu durum, heyetlerin işleyişi ve adalete erişim üzerindeki etkileri bağlamında yeni ve önemli tartışmaları beraberinde getirmiştir.

Bu makale, tüketici hakem heyetlerine başvuru için belirlenen ve giderek yükselen parasal sınırların, heyetlerin mevcut operasyonel kapasiteleri (iş yükü, karar kalitesi, karar süreleri) ve kurumsal yapıları (üyelerin ve raportörlerin nitelikleri) göz önüne alındığında, Anayasa ile güvence altına alınan adalete erişim ve adil yargılanma hakları açısından bir engel oluşturup oluşturmadığını anayasal ve karşılaştırmalı hukuk perspektiflerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Zira parasal sınırların yüksekliği, bir yandan daha fazla uyuşmazlığın mahkeme dışı yollarla çözülmesine olanak tanıyarak adalete erişimi kolaylaştırıcı bir etki yaratma potansiyeli taşıırken, diğer yandan heyetlerin bu yükü ve karmaşıklığı taşıyabilecek donanımına sahip olmaması durumunda hak kayıplarına yol açma riski barındırmaktadır.

Çalışmada, öncelikle tüketici hakem heyetlerinin hukuki çerçevesi, işleyiş dinamikleri ve parasal sınırların evrimi incelenecektir. Ardından, bu sınırların Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı üzerindeki potansiyel etkileri, Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) ilgili içtihadı ve doktrinindeki görüşler ışığında ele alınacaktır. Takiben, Kıta Avrupası'ndaki benzer uygulamalar, özellikle Avrupa Birliği (AB) direktifleri ve Almanya ile Fransa gibi ülkelerdeki tüketici uyuşmazlık çözüm mekanizmaları ve parasal sınır tartışmaları karşılaştırmalı bir bakış açısıyla değerlendirilecektir. Son olarak, elde edilen bulgular ışığında, Türkiye'deki mevcut parasal sınır uygulamasının eleştirel bir değerlendirmesi yapılacak ve tüketici hakem heyetleri sisteminin etkinliğini ve adillliğini artırmaya yönelik politika önerileri sunulacaktır. Bu analizde, mevzuat incelemesi, AYM ve Yargıtay kararlarının taranması, akademik literatürün değerlendirilmesi ve karşılaştırmalı hukuk yöntemleri temel alınacaktır.

İlişkin Tebliğ, Resmi Gazete: Tarih: 16 Aralık 2023 Sayı: 32401 <<https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/12/20231220-3.htm>>

⁴ 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 68 inci ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6 ncı Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ, Resmi Gazete: 20 Aralık 2024 Sayısı: 32768, <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241220-2.htm>>

I. Tüketici Hakem Heyetleri: Hukuki Çerçeve, Parasal Sınırlar ve İşleyiş

A. Tüketici Hakem Heyetlerinin Yasal Dayanağı, Fonksiyonları ve Hukuki Niteliği

Tüketici hakem heyetleri, “tüketici sorunları hakem heyetleri” adıyla mülga 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun ile mevzuatımıza girmiştir⁵. 6502 sayılı Kanun, esas olarak 4077 sayılı Kanun’daki sistemi devam ettirmiştir. Bu hususta tek farklılık, heyetin isminin “tüketici hakem heyeti” olarak değiştirilmesidir.

Tüketici hakem heyetleri, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara çözüm bulmak amacıyla il ve ilçe merkezlerinde kurulan karar mercileridir. Kanunun temel amacı; kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı, tüketiciyi aydınlatıcı ve bilinçlendirici önlemleri almak, tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek olarak belirlenmiştir (TKHK m. 1). Tüketici hakem heyetleri, bu genel amaç doğrultusunda, özellikle tüketicilerin günlük hayatta sıkça karşılaştıkları ve genellikle düşük meblağlı olan uyuşmazlıkların, mahkemelerin ağır işleyişine ve masraflarına katlanmaksızın çözülebilmesi için bir alternatif sunmaktadır. Bu heyetler, tüketicinin korunması ilkesinin somut bir yansıması olarak, adalete erişimi kolaylaştıran ve hızlandıran bir mekanizma olarak öne çıkmaktadır.

Tüketici hakem heyetlerinin hukuki niteliği tartışmalıdır⁶. Bu heyetlerin mahkeme niteliğine sahip olmadığı öğretide ittifakla kabul edilmektedir⁷. Belirlenen parasal sınırın altındaki uyuşmazlıklar bakımından hakem heyetlerine başvurunun zorunlu olması, uyuşmazlığın heyet üyelerince çözümlenmesi ve kararların taraflar açısından bağlayıcı olması nedenleriyle tüketici hakem heyetlerinin alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu söylenemez⁸. Heyetlerin idari nitelikte uyuşmazlık ön çözüm mer-

⁵ Aydoğdu (n 1) 342; Yılmaz and Yardım (n 1) 1085; Aydoğdu and Tuncer (n 1) 653; Aktürk and Acar Umut (n 1) 27; Ermenek (n 1) 565

⁶ Tartışmalar hakkında ayrıntılı bir inceleme için bkz, Yılmaz and Yardım (n 1) 1094-1110

⁷ Mehmet Akif Tutumlu, Türk Hukuk Sisteminde Tüketici Hakem Heyetleri (3rd edn, Seçkin Yayıncılık 2019) 38 ff; Yılmaz and Yardım (n 1) 1106; Hicabi Yağbasan, “Medeni Usul Hukuku Kuralları Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetlerinde Ortaya Çıkan Bazı Usuli Sorunlar”, (2019) 2 (1), Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi 73, 80. Kanun koyucunun “adeta başında hâkim olmayan özel bir mahkeme” yarattığı yönünde bkz, Ermenek (n 1) 626

⁸ Uyumaz (n 1) 122; Aras (n 1) 144; Aktürk and Acar Umut (n 1) 29; Ali Cem Budak, “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketici Hakem Heyetle-

ci olarak nitelendirildiği görüşünün⁹ yanısıra zorunlu tahkime benzediği görüşü¹⁰ de dile getirilmiştir. Bir başka görüşe göre karma nitelikli, kendine özgü yapısı olan bir heyet söz konusudur¹¹. Öğretide çoğunluk tarafından savunulan görüşe göre tüketici hakem heyetleri, zorunlu tahkim olarak nitelendirilebilir¹².

B. Parasal Sınırların Uygulanması ve Yıllık Güncellemeleri

6502 sayılı Kanun'un 68. maddesi ile Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği'nin 6. maddesi, tüketici hakem heyetlerinin görev alanını belirleyen parasal sınırları düzenlemektedir. Bu maddeye göre, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konular ile taşınmaz mal veya taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar hariç olmak üzere, değeri belirli bir miktarın altında bulunan uyuşmazlıklarda ilçe veya il tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılması zorunludur. TKHK m. 68/IV'e göre; *"Bu maddede belirtilen parasal sınırlar her takvim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere, o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanır"*. Hükümden açıkça anlaşıldığı üzere parasal sınırlar, her takvim yılı başından itibaren geçerli olmak üzere, o yıl için Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanmaktadır. Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanarak 20.12.2024 tarihli ve 32758 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 68 inci ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6 ncı Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ"

ri", (2015) 16 (Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan), Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 77, 80; Topal (n 1) 298; Nihal Tandoğan Özbaykal, "Tüketici Hakem Heyetlerinde İtirazın İptali Davası Sorunu ve 7603 sayılı Kanun Sonrasında Verilen Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi", (2020) 26 (1), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 467, 474-475. Türk hukuku açısından bu heyetlerin 4077 sayılı Kanun'da 4822 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önce alternatif uyuşmazlık çözümü gerçekleştiren resmi bir kuruluş olarak nitelendirildiği yönünde bkz, Uyumaz (n 1) 122. Yazar söz konusu değişiklik öncesinde heyetlerin uyuşmazlığa çözüm getirme yöntemini bir tür "arabuluculuk faaliyeti"ne benzetmektedir. Bu hususta bkz, Uyumaz (n 1) 123

⁹ Yağbasan (n 7) 80

¹⁰ Aktürk and Acar Umut (n 1) 29

¹¹ Tutumlu (n 7) 42,43; Aydoğdu and Tuncer (n 1) 651

¹² Yılmaz and Yardım (n 1) 1110; Uyumaz (n 1) 122, 123, 126; Ermenek (n 1) 580; Dursun Saat, "Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü", (2016) 22 (3), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Cevdet Yavuz'a Armağan 2453, 2464; Aras (n 1) 144; Dür (n 225; Topal (n 1) 298; Tandoğan Özbaykal (n 8) 476

m. 3'e göre, "2025 yılı için yapılacak başvurularda değeri 149.000 (yüz kırk dokuz bin) Türk Lirasının altında bulunan uyuşmazlıklarda, İl veya İlçe Tüketici Hakem Heyetleri görevlidir".

Parasal sınırın altında kalan uyuşmazlıklar bakımından tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunludur. Bir başka deyişle bu uyuşmazlıklarla ilgili tüketici mahkemelerinde dava açılmaz. Söz konusu zorunlu başvurunun amacı, tüketici mahkemelerinin iş yükünün azaltılmasıdır¹³.

2022 yılı öncesinde ilçe ve il (büyükşehir statüsündeki iller için farklı, diğer iller için farklı) tüketici hakem heyetleri için ayrı parasal sınırlar uygulanmaktaydı. 21.09.2022 tarihli Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği ile bu ayırım kaldırılarak tek bir parasal sınıra geçilmiştir. Aşağıdaki tabloda bu evrim basitleştirilerek gösterilmiş ve son yıllarda tüketici hakem heyetlerine zorunlu başvuru için geçerli olan parasal sınırlardaki değişim özetlenmiştir.

Tablo 1: Tüketici Hakem Heyetleri Parasal Sınırlarının Yıllara Göre Değişimi

Yıl	Parasal Sınır (TL) - İlçe THH	Parasal Sınır (TL) - İl THH (Büyükşehir statüsündeki iller)	Parasal Sınır (TL) - Tek Sınır (2022 sonrası)
2016	2.320	3.480	-
2022	-	-	30.000
2024	-	-	104.000
2025	-	-	149.000

Tablo 1'den de görüleceği üzere, parasal sınırlarda özellikle son yıllarda ciddi bir artış yaşanmıştır. 2016 yılında ilçe tüketici hakem heyetleri için 2.320 TL olan sınırın, 2025 yılında 149.000 TL'ye yükselmesi, tüketici hakem heyetlerinin görev alanına giren uyuşmazlıkların değerinde yaklaşık 64 katlık bir artış anlamına gelmektedir. Bu durum, sadece enflasyo-

¹³ Aydoğdu (n 1) 344; Aktürk and Acar Umut (n 1) 36; Zeynep Özcan and Keriman Nisa Şeker, "Hekimin Hukuki Sorumluluğundan Doğan Tazminat Davalarında Görevli Mahkemenin Tüketici Mahkemesi Olması ve Taleplerin Arabuluculuk Çözüm Yolu ile Sonuçlanabilmesi Hakkında Değerlendirme", (2024) 73 (2), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1361, 1383

nist bir düzeltmenin ötesinde, bu heyetlerin tüketici uyuşmazlık çözüm sistemindeki rolünü ve ağırlığını artırmaya yönelik bir politika tercihinin yansımaktadır. Parasal sınırın altında kalan uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunlu olup, bu sınırı aşan uyuşmazlıklar içinse tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılamamakta, doğrudan tüketici mahkemelerinde dava açılması gerekmektedir.

C. Tüketici Hakem Heyetlerinin İş Yükü, Karar İstatistikleri ve Karar Süreleri: Etkinlik Perspektifi

Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan istatistikler, tüketici hakem heyetlerine yapılan başvuruların sayısının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Örneğin, Aksaray İl Tüketici Hakem Heyeti Başkanlığı'na 2024 yılında toplam 2.664 tüketici başvurusu yapılmış ve bunların 2.306'sı karara bağlanmıştır; kararların %57'si başvuran taraf lehine sonuçlanmıştır¹⁴. Batman İl Tüketici Hakem Heyeti ise 2024 yılında 7.759 başvuru almış ve 8.501 karar vermiştir (devreden dosyalarla birlikte); bu kararların %47,32'si tüketici lehine, %50,42'si ise aleyhine sonuçlanmıştır¹⁵. Ülke genelinde 2021 yılında tüketici hakem heyetleri yaklaşık 870 Milyon TL değerinde uyuşmazlığı değerlendirmiş ve kararların yaklaşık %52'si tüketiciler lehine sonuçlanmıştır¹⁶. Aynı yıl yapılan başvuruların yaklaşık %55'i e-Devlet üzerinden elektronik ortamda gerçekleştirilmiştir¹⁷. Bu yüksek başvuru sayıları, tüketici hakem heyetleri sisteminin tüketiciler tarafından benimsendiğinin ve önemli bir ihtiyaca cevap verdiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Ancak, bu durum aynı zamanda heyetler üzerinde ciddi bir iş yükü oluşturmaktadır. Bu iş yükü, özellikle heyet üyelerinin ve raportörlerin sayısı ve nitelikleri ile birleştğinde, karar kalitesi üzerinde olumsuz bir etki yaratma potansiyeli taşımaktadır.

¹⁴ İl Tüketici Hakem Heyeti Başkanlığı 2024 Yılı Başvuru İstatistikleri - T.C. Ticaret Bakanlığı, 2025, <<https://aksaray.ticaret.gov.tr/haberler/il-tuketici-hakem-heyeti-baskanligi-2024-yili-basvuru-istatistikleri>>, Erişim Tarihi: 5.10.2025

¹⁵ 2024 yılı tüketici hakem heyeti istatistiklerimiz - Batman Ticaret İl Müdürlüğü, <<https://batman.ticaret.gov.tr/haberler/2024-yili-tuketici-hakem-heyeti-istatistiklerimiz>>, Erişim Tarihi: 5.10.2025

¹⁶ Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü | T.C. Ticaret Bakanlığı, <<https://tuketici.ticaret.gov.tr/haberler/tuketici-hakem-heyetlerinin-2021-yili-istatistiklerine-iliskin-basin-duyurusu>>

¹⁷ ibid

21 Eylül 2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak 1 Ekim 2022’de yürürlüğe giren¹⁸ Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği¹⁹ ile tüketici hakem heyetlerine yapılan başvuruların karara bağlanma süresinin altı aydan üç aya indirilmesi ve tebligat süreçlerinin elektronik ortamda güçlendirilerek hızlandırılması gibi etkinlik artırıcı düzenlemeler getirilmiştir. Bu tür düzenlemeler, teoride olumlu adımlar olsa da pratikte karar kalitesinden ödün verilmesine yol açıp açmadığı, özellikle parasal sınırların yükselmesiyle birlikte daha karmaşık ve yüksek meblağlı dosyaların heyetlerin önüne gelmesi durumunda, dikkatle izlenmesi gereken bir husustur. Batman İl Tüketici Hakem Heyeti istatistiklerinde, Türkiye genelinde 92 gün olan karara bağlama süresinin Batman’da daha kısa sürede sonuçlandığı belirtilmektedir²⁰. Ancak, bu tür yerel farklılıklar, ülke genelinde standart bir hizmet kalitesinin ve karar verme hızının sağlanıp sağlanmadığı konusunda soru işaretleri yaratmaktadır. Dolayısıyla, yüksek parasal sınırlar altında zorunlu bir başvuru mercii olan tüketici hakem heyetlerinin, adalete erişimi gerçekten kolaylaştırıp kolaylaştırmadığı, aksine potansiyel olarak yeni bir "gecikme" veya "düşük kaliteli adalet" katmanını oluşturduğu sorusu, sistemin etkinliği açısından merkezi bir öneme sahiptir.

D. Tüketici Hakem Heyeti Kararlarının Niteliği, Bağlayıcılığı ve İtiraz Süreci

Tüketici hakem heyeti kararları, 6502 sayılı Kanun’un 70. maddesi uyarınca, İcra ve İflas Kanunu’nun ilamların yerine getirilmesi hakkındaki hükümlerine göre yerine getirilir. Yani, belirlenen parasal sınır dahilindeki uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetleri tarafından verilen kararlar, taraflar için bağlayıcıdır ve icra edilebilir niteliktedir (TKHK m. 70/I). Taraflar, tüketici hakem heyeti kararının kendilerine tebliğinden itibaren onbeş gün içinde, karara karşı tüketici mahkemesine itiraz edebilirler (TKHK m. 70/III). Tüketicilerin hak arama yollarını kolaylaştırmak amacıyla, tüketici hakem heyeti kararının iptali için sadece hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine değil, aynı zamanda kendi yerleşim yerlerinin

¹⁸ Yönetmelik’in “Yürürlük” başlıklı 31. maddesinde göre, “Bu Yönetmeliğin;

a) 11 inci maddesinin beşinci fıkrası ve 26 ncı maddesi 1/1/2023 tarihinde,
b) Diğer hükümleri 1/10/2022 tarihinde, yürürlüğe girer.”

¹⁹ Resmi Gazete, T: 21.09.2022, Sayı: Sayı: 31960

²⁰ 2024 yılı tüketici hakem heyeti istatistiklerimiz - Batman Ticaret İl Müdürlüğü, 2025, <<https://batman.ticaret.gov.tr/haberler/2024-yili-tuketici-hakem-heyeti-istatistiklerimiz>>, Erişim Tarihi: 5.10.2025

bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesine de itiraz edebilme imkânı²¹ getirilmiştir (TKHK m. 70/III; Yönetmelik m. 27/I). Tüketici mahkemesinin tüketici hakem heyeti kararına yapılan itiraz üzerine vereceği karar ise kesindir, yani bu karara karşı istinaf veya temyiz gibi üst kanun yollarına başvurulamaz²². Bu durum, tüketici hakem heyetlerinde verilen kararın ve bu karara yapılan itirazın tüketici mahkemesi tarafından incelenmesinin, uyuşmazlık için nihai çözüm anlamına gelmesi nedeniyle, her iki aşamadaki karar kalitesinin de son derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

II. Parasal Sınırların Temel Haklar Üzerindeki Etkisi: Anayasal ve Doktrinel Bir İnceleme

A. Türk Anayasası (md. 36) ve AİHS (md. 6) Çerçevesinde Adalete Erişim ve Adil Yargılanma Hakkı

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 36. maddesi, "Hak Arama Hürriyeti" başlığı altında, "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*" hükmünü amirdir. Benzer şekilde, Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesi, "Adil Yargılanma Hakkı"nı güvence altına alır. Adil yargılanma hakkı, yargılama süreciyle ilgili bir kavram olup kapsamında başka hak ve ilkeleri de barındırmaktadır²³. Bu temel haklar, mahkemeye erişim hakkı, yasal, bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanma hakkı, makul sürede yargılanma hakkı, yargılamanın hakkaniyete uygun olması, aleni ve duruşmalı yargılanma hakkı ve masumiyet karinesidir²⁴. Mahkemeye erişim hakkı, diğer hakların korunmasının temel bir koşulu olup

²¹ Bu imkân, 7392 sayılı Kanun değişikliğiyle birlikte getirilmiştir. Söz konusu değişiklik öncesi itiraz davası, sadece kararı veren hakem heyetinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesinde açılabilmekteydi. Tüketicinin hak arama yollarının kolaylaştırılması bakımından son derece isabetli bir düzenleme olduğu yönünde bkz, Aydoğdu and Tuncer (n 1) 700

²² Aydoğdu (n 1) 352-353; Aydoğdu and Tuncer (n 1) 703

²³ Sibel İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi - 4 (2nd edn, Epamat Basım 2019) 1, 3.

²⁴ David Harris, Michael O'Boyle and Warbrick, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Çev: Mehveş Bingöllü Kılıcı and Ulaş Karan (2nd edn, On İki Levha Yayıncılık 2022) 376-432; İnceoğlu (n 23) 3; İlyas Doğan and M. Balkan Demirdal, Adil Yargılanma Hakkı in Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, ed: İlyas Doğan (1st edn, Astana Yayınları 2019) 186-200; Hilal Yıldız, "Mahkemeye Erişim Hakkı Kapsamında İdari Yargıda Parasal Sınırların Değerlendirilmesi", (2023) (168), Türkiye Barolar Birliği Dergisi 199, 206

mutlak bir hak olmamakla birlikte; hakkın özünü zedelemeyecek, meşru bir amaca hizmet eden ve ölçülü sınırlamalara tabi tutulabilir²⁵.

B. Anayasa Mahkemesi'nin Parasal Sınırlar, Ölçülülük ve Adalete Erişim Konusundaki İctihadı

Anayasa Mahkemesi (AYM), çeşitli kanunlarda yer alan ve kanun yollarına başvuruyu parasal sınırlara bağlayan düzenlemeleri birçok kararında incelemiştir. Özellikle Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) ve İdari Yargılama Usulü Kanunu'ndaki (İYUK) istinaf ve temyiz başvurularına ilişkin parasal sınırlar, AYM tarafından "kanunilik", "meşru amaç" ve "ölçülülük" ilkeleri açısından denetlenmiştir²⁶. AYM, bu tür parasal sınırların mahkemelerin iş yükünü azaltmak ve yargılamayı hızlandırmak gibi meşru amaçlara hizmet edebileceğini kabul etmekle birlikte, sınırlandırmanın "adalet duygusunu rencide edecek ölçüde" olmaması ve "paranın bugünkü satın alma gücü"nün dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır²⁷. Ayrıca, derdest davalara yeni ve daha yüksek parasal sınırların uygulanmasının, hukuki belirlilik ve hukuki güvenlik ilkelerini zedeleyebileceğine dikkat çekmiştir²⁸.

Bu bağlamda, AYM'nin 01.10.2020 tarihli E. 2020/21, K. 2020/53 sayılı kararı²⁹ özel bir önem taşımaktadır. Bu kararda Mahkeme, idari para cezalarına karşı kanun yoluna başvuruyu engelleyen bir düzenlemeyi, bireysel yarar ile kamusal yarar arasında orantısızlık yarattığı ve kişiye aşırı bir külfet yüklediği gerekçesiyle iptal etmiştir. Kararda, "*hâkimin gerek maddi vakıaların değerlendirilmesinde gerekse hukuk kurallarının uygulanmasında yanılğıya düşmesi ve buna bağlı olarak hukuka aykırı hüküm vermesi söz konusu olabileceğinden*"³⁰, kanun yollarının açık olmasının önemi vurgulanmıştır. Yüksek meblağlı bir yaptırıma veya tüketici hakem heyetleri bağlamında yüksek meblağlı bir uyuşmazlığa karşı etkili bir yargısal denetim yolunun kapatılması veya aşırı zorlaştırılması, AYM'nin bu yaklaşımı ışığında ölçülülük ilkesine aykırı bulunabilir. Tüketici hakem

²⁵ Harris, O'Boyle and Warbrick (n 24) 380; İnceoğlu (n 23) 23, 24; Doğan and Demirdal (n 24) 188; Yıldız (n 24) 204

²⁶ Yıldız (n 24) 207

²⁷ ibid 208, 222

²⁸ ibid 223

²⁹ <<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2020-53-nrm.pdf>>, Erişim Tarihi: 05.10.2025

³⁰ <<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/DilekcePDF/2025-45-nrmd.pdf>>, Erişim Tarihi: 05.10.2025

heyetlerinin zorunlu başvuru mercii olması ve kararlarına karşı gidilebilecek tüketici mahkemesi kararının kesin olması, tüketici hakem heyeti aşamasının adil ve doğru karar verme kapasitesini daha da kritik hale getirmektedir. Eğer bu kapasite sorgulanabilir düzeydeyse yüksek parasal sınırlar adalet erişim açısından daha da sorunlu bir nitelik kazanacaktır.

C. Eleştirel Analiz: Tüketici Hakem Heyeti Parasal Sınırları Ölçülülük İlkesiyle Ne Kadar Uyumlu?

Tüketici hakem heyetleri için belirlenen parasal sınırların ölçülülüğü değerlendirilirken, uyuşmazlıkların değeri, heyet kararlarının kalitesi ve özellikle heyet üyeleri ile raportörlerinin uzmanlık düzeyi gibi faktörler bir arada ele alınmalıdır. Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği ve Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği³¹, heyet üyeliği ve raportörlük için belirli nitelikler öngörmektedir. Örneğin, üyeler için genel kural en az dört yıllık fakülte mezunu olmak iken³², raportörlerin tercihen yükseköğrenim görmüş kişiler arasından görevlendirilmesi esastır³³. Ancak, özellik-

³¹ Resmî Gazete, T: 27.11.2014, Sayı: 29188

³² Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği – “Üyelerde aranacak şartlar

MADDE 9- (1) Tüketici hakem heyeti başkan ve üyelerinin aşağıdaki şartları taşıması zorunludur:

a) Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak.

b) 18 yaşından küçük olmamak.

c) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (5) numaralı alt bendinde düzenlenen şartları taşımak.

ç) Kamu haklarından mahrum bulunmamak.

d) Görevini devamlı yapmasına engel olabilecek akıl hastalığı bulunmamak.

e) En az dört yıllık fakülte mezunu olmak.

(2) Dört yıllık fakülte mezunu olma şartını taşıyan üye bulunamayan yerlerde, üyeler yükseköğretim veya lise mezunları arasından görevlendirilir. Denkliği Yükseköğretim Kurulu ya da Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen eğitim kurumlarından birini bitirmiş olanlar da üye olarak görevlendirilebilir veya seçilebilir...”

³³ Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği – “Raportörlerin nitelikleri ve atanmaları

MADDE 5 – (1) Raportör kadrosuna atanabilmek için,

a) Üniversitelerin en az dört yıllık öğretim veren hukuk, siyasal bilgiler, iktisat, işletme, iktisadi ve idari bilimler fakülteleri ile adalet meslek yüksekokulu, yüksekokulların adalet, bankacılık ve sigortacılık programları, adalet ön lisans programı ya da bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulunca kabul edilen yurt içi veya yurt dışındaki öğretim kurumları ile en az iki yıllık yüksekokulların Bakanlıkça ihtiyaç duyulan ve sınav ilânında belirtilen bölümlerinden mezun olmak, şartı aranır.”

Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği-“Raportör olarak görevlendirilme

le üye temininde güçlük çekilen yerlerde, dört yıllık fakülte mezunu üye bulunamaması halinde yüksekokul veya lise mezunları arasından da görevlendirme yapılabilmesi, benzer şekilde raportörler için de yükseköğrenim görmüş kişi bulunamaması halinde lise mezunları arasından görevlendirme yapılabilmesi, 149.000 TL gibi önemli meblağlara ulaşan ve karmaşık hukuki veya teknik değerlendirmeler gerektirebilen uyuşmazlıkların çözümü açısından ciddi bir endişe kaynağıdır. Diğer yandan heyetlerde baronun görevlendireceği üye dışındaki üyelere hukuk eğitimi almış olmaya yönelik bir şart aranmamaktadır. Sadece dört yıllık fakülte mezunu olmak, temelde “zayıf tarafın hak arama mücadelesi” olan ve “hukuki bir ihtilaf”ın çözülmesi amaçlanan bir sistemde yeterli ölçüt olarak kabul edilemez. Bu mesele, heyetlerin oluşumuyla ilgili dikkat çeken hususlardan biridir³⁴.

Parasal sınırların yüksekliği ile tüketici hakem heyetlerindeki uzmanlık seviyesi arasında bir ters orantı riski bulunmaktadır. Uyuşmazlık bedeli arttıkça, uyuşmazlığın karmaşıklığı ve taraflar için önemi de artmaktadır. Bu tür uyuşmazlıkların, yeterli hukuki ve teknik donanımına sahip olmayan kişiler tarafından karara bağlanması, tüketicinin korunması amacına hizmet etmeyeceği gibi, adil yargılanma hakkını da zedeleyebilir. Mahkemelerin iş yükünün azaltılması meşru bir amaç olsa da bu amacın adaletin kalitesinden ödün verilerek sağlanması, ölçülülük ilkesinin "orantılılık" unsuruyla bağdaşmayacaktır. Tüketicinin "daha az masrafla haklarına ulaşabilmesi imkânı"³⁵ iddiası, eğer verilen kararların kalitesi düşükse ve bu durum hak kayıplarına veya ek yargılama süreçlerine yol açıyorsa, anlamını yitirecektir. Dolayısıyla, tüketici hakem heyetlerinin bu kadar yüksek meblağlı uyuşmazlıkları çözmek için "elverişli" bir mekanizma olup olmadığı ve mahkemelerin yükünü azaltma amacı ile tüketicinin hak arama özgürlüğü arasında kurulan dengenin "orantılı" olup olmadığı, mevcut parasal sınırlar ve heyet yapısı dikkate alındığında sorgulanmalıdır.

MADDE 6 – ...

(3) Raportörler yükseköğrenim görmüş kişiler arasından görevlendirilir. Yükseköğrenim görmüş kişinin bulunmaması halinde lise veya denkliği Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen eğitim kurumlarından birini bitirmiş kişiler arasından görevlendirilir.”

³⁴ Aktürk and Acar Umut (n 1) 33

³⁵ Ayşe İrem Pehlivanlı, “Tüketici Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemesi”, (2019) 4 (1), Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 145, 145 ff

D. Tüketici Hakem Heyetlerinin Zorunlu Bir Ön Yargılama Aşaması Olması ve Zamanında Adalet Üzerindeki Etkileri

Tüketici hakem heyetlerine başvurunun belirli bir parasal sınıra kadar zorunlu olması, bu mekanizmayı bir tür ön yargılama aşaması haline getirmektedir. Bu durum, özellikle tüketici hakem heyeti kararının ardından tüketici mahkemesine itiraz edilmesi halinde, toplam yargılama süresini uzatıcı bir etki yapabilir. "Gecikmiş adalet, adalet değildir" ilkesi, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmasının adil yargılanma hakkının temel bir unsuru olduğunu vurgular³⁶. Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği m. 21 uyarınca karar süreleri için yasal hedef altı ay olarak belirlenmiş ve ülke genelinde ortalama karar süresinin 92 gün civarında olduğu belirtilmiş olsa da³⁷, bu süreye tüketici mahkemesindeki itiraz süreci de eklendiğinde, toplam çözüm süresinin bazı uyuşmazlıklar için makul süreyi aşma riski bulunmaktadır. Bu durum, özellikle acil çözüm bekleyen tüketiciler için mağduriyet yaratabilir.

E. Tüketici Hakem Heyeti Kararlarına İtirazda Vekalet Ücreti Sorunu ve Caydırıcı Etkisi

Tüketici hakem heyetinin tüketici lehine verdiği bir karara karşı satıcı veya sağlayıcının tüketici mahkemesine itiraz etmesi ve bu itirazın kabul edilerek kararın iptal edilmesi durumunda, tüketici aleyhine Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'ne göre nispi vekalet ücretine hükmedilmektedir (TKHK m. 70/VI). Bu uygulama, tüketici hakem heyeti sisteminin tüketiciler için "ücretsiz" veya "düşük maliyetli" olma varsayımını ciddi şekilde sarsmaktadır. Bir tüketici, tüketici hakem heyetinde haklı bulunarak lehine bir karar almış olsa dahi, karşı tarafın itirazı üzerine açılacak davada, davanın kaybedilmesi halinde önemli bir vekalet ücreti ödeme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu risk, özellikle uyuşmazlık konusu miktarın yüksek olduğu durumlarda (ki mevcut parasal sınırlar bunu mümkün kılmaktadır), tüketicinin haklı olduğu bir kararı mahkemede savunmaktan veya aleyhine çıkan bir tüketici hakem heyeti kararına itiraz etmekten çekinmesine yol açabilir. Bu durum, adalet erişimi fiilen engelleyici bir "caydırıcı etki" yaratma potansiyeli taşımaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin bir

³⁶ Mustafa Şimşek, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda 'Olağan Başvuru Yollarının Tüketilmesi' Kriteri ve İstisnaları, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019) 99

³⁷ 2024 yılı tüketici hakem heyeti istatistiklerimiz - Batman Ticaret İl Müdürlüğü, erişim tarihi Haziran 11, 2025, <<https://batman.ticaret.gov.tr/haberler/2024-yili-tuketici-hakem-heyeti-istatistiklerimiz>>, Erişim Tarihi: 05.10.2025

kararındaki karşı oy gerekçesinde de başvuru aleyhine hükmedilen vekalet ücretinin mahkemeye ulaşma hakkını aşırı zorlaştırdığı ifade edilmiştir³⁸.

6502 sayılı Kanun m. 70/6'ya 7392 sayılı Kanun'la³⁹ eklenen düzenlemeye göre “*Ancak, mevcut olduğu hâlde tüketici hakem heyetine sunulmayan bir bilgi veya belgenin tüketici mahkemesine sunulması nedeniyle kararın iptali hâlinde tüketici aleyhine yargılama giderine ve vekâlet ücretine hükmedilemez.*” Bu hüküm öğretide de ifade edildiği üzere son derece isabetli bir değişikliği içermektedir⁴⁰. Aynı düzenlemeye Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği m. 27/5'te yer verilerek sorunu kısmen de olsa çözüme kavuşturulmak amaçlansa da hükmün kapsamı sınırlıdır ve genel vekalet ücreti riskini ortadan kaldırmamaktadır. Dolayısıyla, "adalete erişim" sadece ilk başvuru aşamasındaki masrafsızlıkla değil, tüm süreç boyunca karşılaşılabilecek maliyet ve riskler açısından bütüncül bir şekilde değerlendirilmelidir.

III. Karşılaştırmalı Hukuk Perspektifi: Kıta Avrupası'nda Tüketici Uyuşmazlıklarında Parasal Sınırlar ve Alternatif Çözüm Yolları

A. AB Tüketici Uyuşmazlıklarında Alternatif Çözüm Yolları Direktifi (2013/11/EU)

Avrupa Birliği'nin 2013/11/EU sayılı Tüketici Uyuşmazlıklarında Alternatif Çözüm Yolları (AÇY) Direktifi, üye devletlerin tüketicilere yönelik etkili, hızlı, tarafsız ve adil alternatif çözüm mekanizmalarına erişimini sağlamayı amaçlamaktadır⁴¹. Direktif, alternatif çözüm yolları pro-

³⁸ Anayasa Mahkemesi Serkan Acar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1613, Karar Tarihi: 2/10/2013, R.G. Tarih- Sayı: 15/11/2013-28822: “Başvuru konusu davada başvuru aleyhine 2.400 TL tutarında vekâlet ücretine hükmedilmesinin gereksiz başvurularla yargının aşırı iş yükü altında bırakılmasının engellenerek yargının etkin bir şekilde işleyebilmesini sağlama adına gerekli olduğunu, dolayısıyla da toplumsal bir ihtiyaçtan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Diğer taraftan ülkemizin ekonomik şartları göz önüne alındığında 2.400 TL tutarındaki vekâlet ücretinin orantılı olmadığı ve bireylerin mahkemeye ulaşma hakkını aşırı derecede zorlaştırdığı kabul edilmelidir. Zira net asgari ücretin yaklaşık 803,00 TL olduğu ülkemizde bu tutarın yaklaşık üç katı tutarında bir vekâlet ücretine hükmedilmesi orantılı olmayıp, bireyleri aşırı bir ekonomik yük altında bırakmaktadır.”

³⁹ Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun İle Kat Mülkiyeti Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 7392, Kabul Tarihi: 24.3.2022, Resmî Gazete, T: 01.04.2022, Sayı: 31796

⁴⁰ Aydoğdu and Tuncer (n 1) 705

⁴¹ <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0011>>

sedürlerinin "uygun fiyatlı; ücretsiz veya tüketiciler için cüzi bir ücret karşılığında"⁴² sunulmasını ve erişilebilir olmasını⁴³ temel bir ilke olarak benimsemiştir. Direktif, üye devletlerin alternatif çözüm yolları kuruluşlarının belirli gerekçelerle (örneğin, talebin değerinin önceden belirlenmiş bir parasal eşğin altında veya üstünde olması gibi) bir uyuşmazlıkla ilgilenmeyi reddetmesine olanak tanıyan usul kuralları benimsemesine izin vermektedir. Ancak, bu parasal eşiklerin "tüketicilerin alternatif çözüm yolları kuruluşları tarafından şikayetlerinin ele alınmasına erişimlerini önemli ölçüde engellemeyecek" bir seviyede olması gerektiği açıkça vurgulanmıştır⁴⁴. "Cüzi ücret" (*nominal fee*) kavramının yorumu, Türkiye'deki tüketici hakem heyeti kararlarına itiraz durumunda ortaya çıkabilen ve nispi tarife göre belirlenen potansiyel vekalet ücreti yükü ile karşılaştırıldığında, AB yaklaşımının tüketiciyi mali yükümlülüklerden daha fazla korumaya yönelik olduğu söylenebilir⁴⁵.

⁴² Directive 2013/11/Eu of The European Parliament and of The Council Art. 8: "As advocated by the European Parliament in its resolutions of 25 October 2011 on alternative dispute resolution in civil, commercial and family matters and of 20 May 2010 on delivering a single market to consumers and citizens, any holistic approach to the single market which delivers results for its citizens should as a priority develop simple, affordable, expedient and accessible system of redress."

⁴³ *ibid*

⁴⁴ Directive 2013/11/Eu of The European Parliament and of The Council Art. 5: "Alternative dispute resolution (ADR) offers a simple, fast and low-cost out-of-court solution to disputes between consumers and traders. However, ADR is not yet sufficiently and consistently developed across the Union. It is regrettable that, despite Commission Recommendations 98/257/EC of 30 March 1998 on the principles applicable to the bodies responsible for out-of-court settlement of consumer disputes (3) and 2001/310/EC of 4 April 2001 on the principles for out-of-court bodies involved in the consensual resolution of consumer disputes (4), ADR has not been correctly established and is not running satisfactorily in all geographical areas or business sectors in the Union. Consumers and traders are still not aware of the existing out-of-court redress mechanisms, with only a small percentage of citizens knowing how to file a complaint with an ADR entity. Where ADR procedures are available, their quality levels vary considerably in the Member States and crossborder disputes are often not handled effectively by ADR entities."

⁴⁵ Christopher Hodges and Naomi Creutzfeldt, "Implementing the EU Consumer ADR Directive", The Foundation for Law, Justice and Society 1, 2 ff, <https://www.law.ox.ac.uk/sites/default/files/migrated/implementing_the_adr_directive.pdf> Erişim Tarihi:06.10.2025

B. Almanya: Tüketici Uyuşmazlık Çözüm Yasası (Verbraucherstreitbeilegungsgesetz - VSBG)

Almanya'da 1 Nisan 2016'da yürürlüğe giren Tüketici Uyuşmazlık Çözüm Yasası (VSBG) ile 2013/11/EU sayılı Direktifi Alman hukukuna aktarılmıştır. VSBG, genel olarak tüketicilerin alternatif çözüm yolu mekanizmalarına erişimini kolaylaştırmayı hedefler⁴⁶. Alman sisteminde, alternatif çözüm yoluna başvuru genellikle gönüllülük esasına dayanır; yani, mahkemeye gitmeden önce alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurmak zorunlu değildir (bazı özel sektörlerle özgü düzenlemeler hariç). Ancak Yasa, alternatif çözüm yolu kuruluşlarının, "talebin değerinin çok düşük olması" (*Geringfügigkeit des Streitwerts*) gibi durumlarda uyuşmazlığı reddetmesine imkân tanımaktadır⁴⁷. Örneğin, bazı yorumcular, 500 €'ya kadar olan uyuşmazlıklarda tüketicilerin mahkeme yoluna gitmekten çekinebileceğini ve bu tür durumlar için alternatif çözüm yolunun önemini vurgulamaktadır⁴⁸. Bu yaklaşım, gerçekten küçük meblağlı ve basit uyuşmazlıkların alternatif çözüm yoluna yönlendirilmesi fikrini desteklerken, Türkiye'deki gibi yüksek bir parasal sınıra kadar zorunlu bir başvuru ön-görmemektedir.

C. Fransa: Tüketici Kanunu (*Code de la consommation, CPC*) ve Küçük Talepler İçin Zorunlu Arabuluculuk

Fransız hukukunda da tüketici uyuşmazlıklarının çözümünde arabuluculuk (*médiation de la consommation*) önemli bir yer tutmaktadır⁴⁹. Fransa'da, "adaletin reformu" (*réforme de la justice*) kapsamında, mahkemelerin iş yükünü azaltmak ve küçük talepler için daha hızlı ve daha az masraflı çözüm yolları sunmak amacıyla, belirli bir parasal sınırın altındaki uyuşmazlıklarda (örneğin, 1 Ekim 2023 itibarıyla 5.000 €'yu aşmayan taleplerde) mahkemeye başvurmadan önce zorunlu bir arabuluculuk veya uzlaştırma denemesi şartı getirilmiştir⁵⁰. Bu uygulama, tüketicilerin ve diğer tarafların öncelikle anlaşma yoluyla uyuşmazlıklarını çözmeye teşvik edilmesini amaçlamaktadır⁵¹.

⁴⁶ <https://www.gesetze-im-internet.de/vsbg/_1.html>, Erişim Tarihi:06.10.2025

⁴⁷ Tutumlu (n 7) 27, 28

⁴⁸ ibid

⁴⁹ ibid 30

⁵⁰ ibid 30

⁵¹ ibid 30

Fransa'nın 5.000 € (yaklaşık 170.000-180.000 TL civarı) gibi bir sınırı zorunlu arabuluculuk için belirlemesi, Türkiye'deki 149.000 TL'lik (yaklaşık 4.200-4.500 €) tüketici hakem heyeti sınırıyla karşılaştırıldığında, Türkiye'nin zorunlu alternatif çözüm yolu kapsamına aldığı uyuşmazlıkların değerinin, nominal olarak Fransız örneğine yakın olmakla birlikte, satın alma gücü pariteleri ve ortalama uyuşmazlık değerleri dikkate alındığında farklılık gösterebileceği söylenebilir. Ancak, en önemli fark, Fransa'daki sistemin "arabuluculuk" olması ve tarafların anlaşmasıyla sonuçlanmayı hedeflemesi, bağlayıcı bir karar verilmemesidir (tarafların vardığı anlaşma hariç). Türkiye'deki tüketici hakem heyetleri ise, daha önce de değinildiği üzere, bağlayıcı kararlar vermektedir. Bu temel fark, zorunluluğun niteliğini ve adalete erişim üzerindeki etkisini önemli ölçüde değiştirmektedir. Arabuluculukta taraflar çözümün bir parçası olurken, hakem heyetinde karar taraflara empoze edilmektedir.

D. Karşılaştırmalı Bir Analiz

Tablo 2: Seçilmiş Kıta Avrupası Ülkeleri ve Türkiye'de Tüketici Uyuşmazlıklarında Parasal Sınırlar ve Zorunlu AÇY Mekanizmalarının Karşılaştırmalı Görünümü

Özellik	AB Genel Çerçevesi (Direktif 2013/11/EU)	Almanya (VSBG)	Fransa (Code de la consommation, CPC)	Türkiye (TKHK, Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği)
İlgili Mekanizma	AÇY Kuruluşları	Tüketici Uyuşmazlık Çözüm Kurulları (Verbraucherschlichtungstellen)	Tüketici Arabuluculuğu (Médiation de la consommation), Zorunlu Arabuluculuk/Uzlaştırma Denemesi	Tüketici Hakem Heyetleri (THH)
Zorunluluk Durumu	Üye devlet tercihinine bağlı, ancak	Genellikle gönüllü (bazı sektörler hariç)	5.000 € altındaki belirli talepler için	Parasal sınır altındaki uyuşmazlıklar için zorunlu

	erişim engel- lenmemeli		mahkemeye gitmeden önce zorunlu arabulucu- luk/uzlaştırm a denemesi	
Parasal Sınır	Belirle- nebilir, ancak erişimi "önemli ölçüde engelle- memeli"	"Düşük önemdeki talepler" (<i>Gering- fügigkeit</i>) reddedile- bilir, örneğin 50 € altı gibi	5.000 € (yaklaşık 170.000- 180.000 TL) altındaki talepler için zorunlu deneme	2025 için 149.000 TL (yaklaşık 4.200- 4.500 €)
Ücret (Tüketici İçin)	Ücretsiz veya "cüzi bir ücret"	Genellikle ücretsiz veya düşük mali- yetli	Arabulu- culuk ma- liyetleri tarafarca paylaşılabılır veya profesyonel tarafından karşılanabi- lir; zorunlu deneme için özel dü- zenlemeler olabilir.	Tüketici hakem heyetlerine başvuru ücretsiz. Ancak itirazda mahkeme masrafları ve veka- let ücreti riski var.
Temel Gerekçe/ Amaç	Hızlı, etkili, adil, düşük ma- liyetli çözüm; iç pazarın işleyişi	Mahkeme- lerin yükünü azaltma, tüketiciler için erişilebilir çözüm	Küçük davaların mahkeme yükünü azaltma, hızlı ve anlaşılabilir çözüm arayışı	Tüketicinin ko- runması, mah- kemelerin iş yükünün azal- tılması, hızlı ve masrafsız çözüm

Bu tablo, Türkiye'nin zorunlu tüketici hakem heyetleri uygulamasının ve belirlenen parasal sınırın, diğer Avrupa ülkelerindeki yaklaşımlarla karşılaştırıldığında kendine özgü yönleri olduğunu göstermektedir. Özellikle, Türkiye'deki düzenlemenin hem zorunlu olması hem de nispeten

yüksek bir meblağı kapsamaması ve tüketici hakem heyetinin bağlayıcı karar vermesi, sistemi diğer örneklerden ayırmaktadır. AB Direktifi'nin "erişimi önemli ölçüde engellememe" kriteri, her ülkenin kendi sosyo-ekonomik koşullarına göre bir eşik belirlemesine olanak tanımakla birlikte, bu esnekliğin keyfiliğe yol açmaması ve temel hakları zedelememesi esastır.

E. Avrupa Deneyimlerinden Türk Sistemi İçin Çıkarılacak Dersler ve Öngörüler

Avrupa'daki farklı alternatif çözüm yolu modelleri incelendiğinde, Türkiye'nin mevcut tüketici hakem heyetleri sistemi için bazı dersler çıkarılabilir. Gönüllülük esasına dayanan veya daha düşük parasal eşikler belirleyen sistemler, tüketicinin mahkemeye gitme tercihini daha fazla korurken, zorunlu ve yüksek eşikli sistemler mahkemelerin iş yükünü azaltmada daha etkili olabilir. Ancak zorunluluk ve yüksek eşik, alternatif çözüm yolu mekanizmasının kalitesi, tarafsızlığı ve uzmanlığı konusunda daha yüksek standartlar gerektirir. Fransa'daki zorunlu arabuluculuk denemesi, bağlayıcı bir karar vermemesi nedeniyle tüketici hakem heyetlerinden farklılaşmakta ve taraflara çözüm sürecinde daha fazla kontrol sağlamaktadır. Türkiye'nin mevcut modelinin, özellikle parasal sınırların yüksekliği ve tüketici hakem heyeti kararlarının kesinliği (tüketici mahkemesi itirazı sonrası) dikkate alındığında, Avrupa'daki "cüzi ücret" ve "erişimi engellememe" ilkeleriyle ne kadar uyumlu olduğu, özellikle itiraz aşamasındaki vekalet ücreti riski göz önüne alındığında, tartışmalıdır.

IV. Değerlendirme, Tespitler ve Politika Önerileri

A. Mevcut Parasal Sınırların Türkiye'de Adalete Erişimi Engelleme Potansiyelinin Değerlendirilmesi

Türkiye'de tüketici hakem heyetleri için belirlenen ve 2025 yılı itibarıyla 149.000 TL'ye ulaşan parasal sınırlar, bir yandan tüketicilerin önemli bir meblağa kadar olan uyuşmazlıklarını mahkemeye gitmeden, daha hızlı ve masrafsız bir şekilde çözme imkânı sunma potansiyeli taşımaktadır⁵². Bu durum, mahkemelerin iş yükünün azaltılmasına da katkıda bulunabilir⁵³. Ancak, bu yüksek parasal sınırların, özellikle düşük ve orta gelirli tüketiciler için, tüketici hakem heyeti kararlarının kalitesine ve heyetlerin

⁵² Serkan Kaya, "Access to Justice for Consumers in Turkey: The Need for Enhancing Consumer Dispute Resolution Through Online Dispute Resolution", (2022) 26 (1), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 225, 227

⁵³ Aydoğdu and Tuncer (n 1) 649; Aktürk and Acar Umut (n 1) 31

uzmanlığına dair endişelerle birleştğinde, adalete erişimi kolaylaştırmak yerine fiili bir hak kaybına yol açma riski de bulunmaktadır⁵⁴. Eğer tüketici hakem heyetleri bu denli yüksek meblağlı ve potansiyel olarak karmaşık uyuşmazlıkları adil ve doğru bir şekilde çözme kapasitesine sahip değilse zorunlu başvuru ve yüksek parasal sınır, tüketicinin hak arama özgürlüğünü kısıtlayıcı bir etki doğurabilir. "Mahkemelerin iş yükünü azaltma" amacı meşru olmakla birlikte, bu amacın "tüketicinin etkin bir şekilde korunması"⁵⁵ ve "adil yargılanma hakkı" gibi temel ilkelerin önüne geçmesi kritik bir önem taşımaktadır.

B. Parasal Sınırlar ile Tüketici Hakem Heyetlerinin Yapısal Özellikleri Arasındaki Etkileşim

Parasal sınırların hızla artırılmasına karşın, tüketici hakem heyetlerinin yapısal kapasitesinin, özellikle heyet üyelerinin ve raportörlerin eğitim, uzmanlık ve atanma kriterlerinin aynı hızda ve düzeyde geliştirilip geliştirilmediği önemli bir sorundur⁵⁶. Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliği ve Tüketici Hakem Heyeti Raportörlüğü Yönetmeliği, üye ve raportörler için genel olarak yükseköğrenim şartı aramakla birlikte, özellikle "dört yıllık fakülte mezunu üye bulunamayan yerlerde" lise mezunlarının dahi üye olarak görevlendirilebilmesine veya "yükseköğrenim görmüş kişinin bulunmaması halinde lise veya denkliği Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen eğitim kurumlarından birini bitirmiş kişiler arasından" raportör görevlendirilebilmesine imkan tanıyan esneklikler içermektedir. Bu tür

⁵⁴ Türkiye’de tüketicilerin adalete erişim hususunda online uyuşmazlık çözüm yolu kullanılarak tüketici uyuşmazlıklarının giderilmesi önerisi hakkında bkz, Kaya (n 51) 226 ff

⁵⁵ Tüketici uyuşmazlıklarında zayıf taraf olan tüketicinin korunması ihtiyacı, tüketici hakem heyetinin görev alanına giren uyuşmazlıkların dava şartı arabuluculuk kapsamı dışında kalması sebebiyle, arabuluculuk aracılığıyla da sağlanabilir. Bu hususta bkz, Aydoğdu and Tuncer (n 1) 651 ff; Kemal Döner, “Tüketici Mahkemelerinin Görevli Olduğu Uyuşmazlıklar”, (2017) 22 (36), Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 137, 166-167; Banu Bilge Sarıhan, “Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması”, (2021) 4 (2), Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 415, 431; Özcan and Şeker (n 13) 1383

⁵⁶ Bu sebeplerle tüketici hakem heyetlerinin mevcut haliyle muhafazasının isabetli olmadığı, parasal sınırı aşmayan tüketici uyuşmazlıklarının yine mahkemelerde; ancak daha basit ve çabuklaştırılmış usullerle çözüme kavuşturulması gerektiği ve bu yönde kanuni düzenleme ihtiyaç olduğu hususunda bkz, Budak (n 8) 102. Öğretide tüketici hakem heyetlerinin ya mevcut hali ile muhafaza edilerek görev alanının tüketicinin seçimlik hakları ile sınırlandırılması ya da bu kurumun özellikle Anayasa’ya uygun olarak yeniden yapılandırılması gerektiği de ileri sürülmektedir. Bu hususta bkz, Ermenek (n 1) 626

istisnai düzenlemeler, 149.000 TL gibi yüksek meblağlı ve karmaşık hukuki, finansal veya teknik değerlendirmeler gerektirebilecek uyuşmazlıkların çözümünde ciddi yetersizliklere yol açma potansiyeli taşımaktadır.

Bu durum, sistemde bir "yapısal uyumsuzluk" yaratmaktadır: Bir yandan tüketici hakem heyetlerinin sorumluluk alanı parasal olarak genişletilirken, diğer yandan bu sorumluluğu taşıyacak insan kaynağının niteliği konusunda yeterli güvenceler tam olarak sağlanamamaktadır. Bu uyumsuzluk, yüksek meblağlı uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyeti kararlarına olan güveni sarsabilir ve tarafları (hem tüketicileri hem de satıcı/sağlayıcıları), zorunlu bir aşama olmasına rağmen, tüketici hakem heyetini sadece geçilmesi gereken bir "basamak" olarak görmeye itebilir. Eğer tüketici hakem heyeti kararları sıklıkla hatalı veya yetersiz gerekçeli olursa bu durum tüketici mahkemelerine daha fazla itiraz başvurusu anlamına gelecek ve heyetlerin mahkeme yükünü azaltma amacı da baltalanmış olacaktır. Sonuç olarak, adalet erişim kolaylaşmak yerine, ek masraflı (zaman ve potansiyel vekalet ücreti riski açısından) ve belirsiz bir aşama haline gelme riskiyle karşı karşıyadır. Karar verme süreçlerindeki tutarlılık ve öngörülebilirlik sorunları da bu yapısal uyumsuzluğun bir yansıması olabilir.

C. Optimal Parasal Sınırların Belirlenmesinde Kriterler

Tüketici hakem heyetleri için optimal bir parasal sınır belirlenirken, birden fazla kriterin dengeli bir şekilde göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu kriterleri kısaca şöyle sıralamak mümkündür:

1. Etkinlik ve Tüketicinin Korunması Dengesi: Sınır, hem mahkemelerin iş yükünün aşırı artmasını önleyecek kadar anlamlı olmalı hem de tüketicilerin gerçekten küçük meblağlı olmayan uyuşmazlıklar için de mahkeme dışı, hızlı ve adil bir çözüme erişebilmesini sağlamalıdır.

2. Ekonomik Göstergeler: Enflasyon oranları, genel alım gücü pariteleri ve tüketicilerin karşılaştığı ortalama uyuşmazlık değerleri, sınırın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Sınır, reel olarak anlamlı bir seviyede tutulmalıdır.

3. Uyuşmazlıkların Niteliği: Parasal sınır, genellikle basit ve seri nitelikteki uyuşmazlıkları kapsamalıdır. Çok karmaşık hukuki, teknik veya uzmanlık gerektiren değerlendirmeler içerebilecek yüksek meblağlı uyuşmazlıkların zorunlu olarak tüketici hakem heyetlerine yönlendirilmesi, karar kalitesini düşürebilir.

4. Tüketici Hakem Heyetlerinin Kapasitesi: Belirlenecek sınır, tüketici hakem heyetlerinin mevcut ve geliştirilebilir yapısal kapasitesi (üye

ve raportör nitelikleri, sayısı, eğitimleri, teknik altyapı) ile uyumlu olmalıdır.

5. Kamu Güveni: Parasal sınır ve tüketici hakem heyetlerinin işleyişi, kamuoyunun adalet sistemine ve alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmalarına olan güvenini artırıcı nitelikte olmalıdır.

D. Parasal Sınırların Reformuna ve Tüketici Hakem Heyeti Sisteminin Etkinlik ve Adilliğinin Artırılmasına Yönelik Politika Önerileri

Mevcut durum ve yapılan analizler ışığında, tüketici hakem heyeti parasal sınırları ve sistemin genel işleyişine dair aşağıdaki politika önerileri sunulabilir:

1. Kademeli ve Kapasite Odaklı Sınır Güncellemesi: Parasal sınırların yıllık güncellemeleri, sadece yeniden değerlendirme oranına mekanik bir şekilde bağlanmak yerine, tüketici hakem heyetlerinin yapısal kapasitesindeki (özellikle uzmanlık ve personel sayısı) somut gelişmelerle paralel, daha kademeli ve öngörülebilir bir şekilde yapılmalıdır.

2. İhtiyari Başvuru veya Nitelikli Heyet Seçeneği: Mevcut parasal sınırın belirli bir eşiği (örneğin, yarısı veya üçte biri gibi makul bir seviye) üzerindeki uyuşmazlıklar için tüketici hakem heyetine başvuru zorunlu olmaktan çıkarılıp ihtiyari hale getirilebilir. Alternatif olarak, bu tür daha yüksek meblağlı ve karmaşık uyuşmazlıklar için, üyelerinin tamamının hukuk fakültesi mezunu olduğu veya özel uzmanlık alanlarına (örneğin, bankacılık, sigorta, otomotiv vb.) sahip kişilerden oluşan daha nitelikli özel tüketici hakem heyetleri kurulması düşünülebilir.

3. Üye ve Raportör Niteliklerinin Yükseltilmesi: Tüketici hakem heyeti üye ve raportörlerinin eğitim, mesleki deneyim ve atanma kriterleri, artan parasal sınırlar ve uyuşmazlıkların potansiyel karmaşıklığı dikkate alınarak kesin bir şekilde yükseltilmeli; lise mezunlarının üye veya raportör olarak görevlendirilmesine olanak tanıyan istisnai hükümler kaldırılmalıdır. Tüm üye ve raportörler için düzenli ve zorunlu mesleki gelişim programları (özellikle tüketici hukuku, medeni usul hukuku, bilirkişilik ve karar yazım teknikleri konularında) hayata geçirilmelidir.

4. Vekalet Ücreti Uygulamasının Gözden Geçirilmesi: Tüketici hakem heyeti kararlarına karşı tüketici mahkemesine yapılan itirazlarda, özellikle tüketici aleyhine sonuçlanan vekalet ücreti uygulaması, adalete erişimi engellemeyecek şekilde yeniden düzenlenmelidir. AİHM ve AYM içtihatları ışığında, tüketicinin mahkemeye erişim hakkını aşırı zorlaştırmayacak makul bir maktu vekalet ücreti belirlenmesi veya belirli koşullarda (örneğin, tüketicinin iyi niyetli olması, uyuşmazlığın hukuki bir tartışmaya açık olması, tüketicinin ekonomik durumu vb.) vekalet ücretinden

kısmen veya tamamen muafiyet sağlanması gibi çözümler değerlendirilmelidir.

5. Karar Kalitesinin Artırılması ve Denetim: Tüketici hakem heyeti kararlarının gerekçelerinin daha ayrıntılı, hukuki standartlara uygun ve denetlenebilir olması için standart şablonlar geliştirilmeli, raportör ve üyelere bu konuda eğitimler verilmeli ve kararların kalitesine yönelik etkin bir denetim mekanizması (örneğin, Ticaret Bakanlığı bünyesinde veya bağımsız bir kurul tarafından periyodik incelemeler) oluşturulmalıdır.

Sonuç

Tüketici hakem heyetleri, Türkiye'de tüketicinin korunması ve adalete erişimin sağlanmasında şüphesiz önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, bu heyetlere zorunlu başvuru için belirlenen parasal sınırların son yıllarda gösterdiği hızlı artış, sistemin etkinliği ve temel haklarla uyumu konusunda ciddi soru işaretleri doğurmuştur. Mevcut 149.000 TL'lik parasal sınır, tüketici hakem heyetlerinin önüne giderek daha karmaşık ve yüksek meblağlı uyuşmazlıkları getirmekte; bu durum, heyetlerin yapısal kapasitesi, özellikle üye ve raportörlerin uzmanlık düzeyi ile her zaman örtüşmemektedir. Bu potansiyel uyumsuzluk, karar kalitesine ilişkin endişeleri artırmakta ve heyetlerin mahkemelerin iş yükünü azaltma amacını gölgeleyebilmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin ölçülülük ilkesi ve adalete erişim hakkı konusundaki içtihadı, parasal sınırların keyfi olmaması, meşru bir amaca hizmet etmesi ve bu amaçla orantılı olması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Tüketici hakem heyeti kararlarına itiraz sürecinde karşılaşılan nispi vekalet ücreti riski ise, tüketiciler üzerinde caydırıcı bir etki yaratarak adalete erişimi fiilen zorlaştırabilmektedir. Karşılaştırmalı hukuk perspektifinden bakıldığında, AB Direktifi ve Almanya ile Fransa gibi ülkelerdeki uygulamalar, parasal sınırların belirlenmesinde ve alternatif çözüm yolu mekanizmalarının işleyişinde farklı yaklaşımlar olduğunu göstermekle birlikte, temel hedefin tüketicinin hak arama yollarını kolaylaştırmak ve maliyet etkin çözümler sunmak olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'deki tüketici hakem heyeti parasal sınır sisteminin, adalete erişim ve adil yargılanma haklarını tam anlamıyla güvence altına alacak şekilde yeniden değerlendirilmesi bir zorunluluktur. Parasal sınırların belirlenmesinde daha dengeli ve kapasite odaklı bir yaklaşım benimsenmesi, heyet üyeleri ile raportörlerin niteliklerinin artırılması, vekalet ücreti gibi adalete erişimi zorlaştıran unsurların gözden geçirilmesi ve karar kalitesini artırmaya yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi, tüketici hakem heyeti sisteminin tüketiciler için gerçekten etkin, adil ve eri-

şilebilir bir çözüm yolu olmasını sağlayacaktır. Bu reformlar, sadece bireysel tüketici uyuşmazlıklarının çözümü için değil, aynı zamanda genel olarak hukuk devletinin ve adalet sistemine olan güvenin pekiştirilmesi açısından da hayati öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

Aktürk Aİ and Acar Umut A, ‘Tüketici Hakem Heyetleri ve İşleyişine Genel Bir Bakış’ (2019) 5 (1) İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 25-54

Aras A, ‘Bir Yargıtay Kararı Işığında Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözüm Yolları’ (2012) VII (3-4) ERÜHFD 135-153

Arslan İY, Tüketici Hukuku (5th edn, Ekin Kitabevi 2015)

Aydoğdu M, Tüketici Hukuku Dersleri (1st edn, Adalet Yayınevi 2015)

Aydoğdu M and Tuncer N, Tüketici Hukuku Özet Kitap (1st edn, Adalet Yayınevi 2023)

Budak AC, ‘6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketici Hakem Heyetleri’ (2015) 16 (Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 77-103

Doğan İ and Demirdal MB, Adil Yargılanma Hakkı in Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, ed: İlyas Doğan (1st edn, Astana Yayınları 2019)

Döner K, ‘Tüketici Mahkemelerinin Görevli Olduğu Uyuşmazlıklar’ (2017) 22 (36) Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 137-185

Dür O, ‘Tüketici Uyuşmazlıklarının Çözümünde Özel Dava Şartları ve İlamsız İcra Takibi’ (2021) 12 (48) TAAD 217-244

Ermenek İ, ‘Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri’ (2013) XVII (1-2) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 563-630

Harris D, O’Boyle M and Warbrick, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, Çev: Mehveş Bingöllü Kılıcı and Ulaş Karan (2nd edn, On İki Levha Yayıncılık 2022)

Hodges C and Creutzfeldt N, “Implementing the EU Consumer ADR Directive” The Foundation for Law, Justice and Society 1, <https://www.law.ox.ac.uk/sites/default/files/migrated/implementing_the_adr_directive.pdf>

İnceoğlu S, Adil Yargılanma Hakkı: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi - 4 (2nd edn, Epamat Basım 2019)

Kaya S, ‘Access to Justice for Consumers in Turkey: The Need for Enhancing Consumer Dispute Resolution Through Online Dispute Resolu-

tion' (2022) 26 (1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 225-260

Özcan Z and Şeker KN, 'Hekimin Hukuki Sorumluluğundan Doğan Tazminat Davalarında Görevli Mahkemenin Tüketici Mahkemesi Olması ve Taleplerin Arabuluculuk Çözüm Yolu ile Sonuçlanabilmesi Hakkında Değerlendirme' (2024) 73 (2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1361-1411

Pehlivanlı Aİ, 'Tüketici Hakem Heyeti ve Tüketici Mahkemesi' (2019) 4 (1) Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 145-190

Saat D, 'Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü' (2016) 22 (3) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Cevdet Yavuz'a Armağan 2453-2471

Sarıhan BB, 'Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması' (2021) 4 (2) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 415-440

Songör Sayılır N, 'Tüketici Hukukunda Uyuşmazlık Çözüm Yolları' (2024) 21 (2) Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 160-184

Şimşek M, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda 'Olağan Başvuru Yollarının Tüketilmesi' Kriteri ve İstisnaları (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019)

Tandoğan Özbaykal N, 'Tüketici Hakem Heyetlerinde İtirazın İptali Davası Sorunu ve 7603 sayılı Kanun Sonrasında Verilen Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi' (2020) 26 (1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 467-486

Topal Ö, 'Tüketici Hakem Heyeti ile Özellikle Tüketici Hakem Heyeti Kararına İtiraz Yargılamasında İcranın Geri Bırakılması Üzerine Düşünceler' (2024) 21 (1) Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 293-335

Tutumlu MA, Türk Hukuk Sisteminde Tüketici Hakem Heyetleri (3rd edn, Seçkin Yayıncılık 2019)

Uyumaz A, 'Tüketici Hukukundan Doğan Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları' (2012) 20 (1) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 103-132

Yağbasan H, 'Medeni Usul Hukuku Kuralları Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetlerinde Ortaya Çıkan Bazı Usuli Sorunlar' (2019) 2 (1) Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi 73-125

Yıldız H, 'Mahkemeye Erişim Hakkı Kapsamında İdari Yargıda Parasal Sınırların Değerlendirilmesi' (2023) (168) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 199-226

Yılmaz E and Yardım ME, Tüketici Hakem Heyeti, in Milli Şerh (1st edn, Aristo Yayınevi 2016)

- Araştırma Makalesi -

#SİGORTACILIK ALANINI ETKİLEYEN TEKNOLOJİK YENİLİKLERİN VE MODELLERİN SİGORTA HUKUKU AÇISINDAN İNCELENMESİ*

(ANALYZING TECHNOLOGICAL INNOVATIONS AND MODELS AFFECTING THE
INSURANCE SECTOR FROM AN INSURANCE LAW PERSPECTIVE)

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Serdar HIZIR**

ÖZ

Sigortacılık sektörü, finansal hizmetler içinde teknolojik gelişmelerden en yoğun şekilde etkilenen alanlardan biridir. Nitekim büyük veri analitiği sayesinde risklerin daha isabetli belirlenmesi, yapay zekâ sistemleriyle hasar yönetiminin hızlanması, nesnelerin interneti aracılığıyla müşteri davranışlarının izlenmesi, blokzincir ve akıllı sözleşmeler sayesinde işlemlerin güvenli ve şeffaf biçimde gerçekleştirilmesi ile bulut bilişimin veri yönetiminde sağladığı kolaylıklar, geleneksel sigortacılık pratiklerinin köklü biçimde dönüşümüne yalnızca birer örnektir. Anılan teknolojilerin sağladığı imkânlar, zamanla yeni sigortacılık modellerinin ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Bu anlamda “gömülü sigortacılık”, “talebe dayalı sigortacılık”, “parametrik sigortacılık”, “eşler arası sigortacılık” ve “açık sigortacılık” modelleri, özellikle hizmetin kapsamı, sunumu ve takibinde geleneksel anlayıştan farklı dinamiklerin gelişmesine yol açmaktadır. Yürürlükteki mevzuatın temel alındığı bu çalışmada, teknolojik yeniliklerin ve sigortacılık modellerinin Türk sigorta hukuku açısından doğurduğu sonuç-

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 14.09.2025 tarihinde Yayınımıza ulaşmış olup, 15.10.2025 tarihinde birinci hakem; 23.10.2025 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, serdar.hizir@atilim.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-7545-3149

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; HIZIR, Serdar, “Sigortacılık Alanını Etkileyen Teknolojik Yeniliklerin ve Modellerin Sigorta Hukuku Açısından İncelenmesi”, REGESTA, Cilt: 10, Sayı: 3, 2025, s. 417-486.

lar; sigorta sözleşmesinin kurulması, poliçenin düzenlenmesi, aracılık faaliyetleri, bilgilendirme ve beyan yükümlülükleri ile tazminat süreçleri bakımından ele alınmaktadır. Çalışma, Türk sigorta hukukunun belirtilen teknolojik yenilikler ve modeller karşısındaki konumunu değerlendirmeyi ve gelecekteki çalışmalar için genel bir çerçeve ve yol haritası sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Büyük Veri, Yapay Zekâ (AI), Nesnelerin İnterneti (IoT), Blokzincir ve Akıllı Sözleşme, Bulut Bilişim, Gömülü Sigortacılık, Talebe Dayalı Sigortacılık, Parametrik Sigortacılık, Eşler Arası (P2P) Sigortacılık, Açık Sigortacılık

ABSTRACT

The insurance sector is among the financial services most profoundly affected by technological developments. Indeed, more accurate risk assessment through big data analytics, accelerated claims management via artificial intelligence systems, monitoring of customer behavior through the Internet of Things, the secure and transparent execution of transactions via blockchain and smart contracts, and the facilitation of data management by cloud computing just exemplify the fundamental transformation of traditional insurance practices. Opportunities afforded by these technologies have over time, also led to the emergence of new insurance models. In this regard, embedded insurance, on-demand insurance, parametric insurance, peer-to-peer insurance, and open insurance models have fostered the development of new dynamics, particularly in the scope, delivery, and monitoring of services, diverging from traditional approaches. Grounded in the applicable legislative framework, this study analyzes the legal implications of these technological innovations and insurance models within the context of Turkish insurance law, with particular attention to the formation of insurance contracts, the issuance of policies, intermediation activities, disclosure and representation duties, and claims procedures. This study aims to assess the position of Turkish insurance law regarding these technological innovations and models and to provide a comprehensive framework and roadmap for future research.

Keywords: Big Data, Artificial Intelligence (AI), Internet of Things (IoT), Blockchain and Smart Contract, Cloud Computing, Embedded Insurance, On-Demand Insurance, Parametric Insurance, Peer-to-Peer (P2P) Insurance, Open Insurance

GİRİŞ

Teknolojik yenilikler ve modeller sigortacılık sektörüne önemli fırsatlar sunarken, hukuki açıdan pek çok tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Nitekim söz konusu gelişmelerin özellikle Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK)¹ altıncı kitabı (m. 1401-1520), 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu (SigK)² ile bunlara dayanılarak çıkarılan ikincil mevzuat hükümleri açısından nasıl sonuçlar meydana getirebileceği ve sigorta sözleşmelerinin kurulmasından tazminat süreçlerine kadar birçok konuda hangi etkilerin meydana geleceği incelenmeye değerdir.

Belirtmek gerekir ki, teknolojik yeniliklerin ve modellerin sigorta hukuku açısından doğurduğu tüm etkileri tespit etmek oldukça güçtür. Örneğin, yapay zekâya hukuken kişilik atfedilip edilemeyeceği (dolayısıyla da bu sistemlerin işlemlerinden kaynaklanan sorumluluğun kime ait olduğu) tartışmalıdır³. Nesnelerin interneti uygulamaları ve sosyal medya plâtıformları, müşterilere ulaşmak dâhil birçok konuda yarar sağlamaktadır⁴. Ancak, çok miktarda veriyi elinde bulunduran sigorta şirketleri, rekabet hukuku kurallarını ihlâl edebilir. Keza dijital uygulamalar sayesinde sigortalıların kişisel verileri elde edebildiği için 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)⁵ hükümleri uygulama alanı bulabilir.

Sigortacılık alanını etkileyen tüm teknolojik yeniliklerin ve modellerin ele alınması, çalışmanın hacmini ve amacını aşacak niteliktedir⁶. Dola-

¹ RG 14.02.2012/ 27846

² RG 14.06.2007/ 26552

³ Bkz. Christian Armbrüster and Jonathan Prill, 'Einsatz von KI im Versicherungssektor – mit Schwerpunkt Versicherungsmedizin' (2022) 111(2) Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft 181

⁴ Alkistis Christofilou and Viktoria Chatzara, 'The Internet of Things and Insurance' in Pierpaolo Marano and Kyriaki Noussia (eds) Insurtech: A Legal and Regulatory View Vol.1 (Springer 2020) 56; Abdulaziz Gülay, İclal Atilla and Yaşar Kabataş, 'Dijitalleşme ve Teknolojik Gelişmelerin Türkiye'de Sigortacılık Sektörüne Etkilerinin İncelenmesi: SWOT Analizi ile Bir Uygulama' (2024) 5(1) Türk Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi 9

⁵ RG 07.04.2016, S. 29677

⁶ Örneğin, bu çalışmada ele alınmamakla birlikte, uydu, uçak, drone veya balon gibi teknolojilerden elde edilen görüntülerin taşınmazların durumunu tespit etmek ve risk değerlendirme gibi konularda kullanıldığı ifade edilmektedir (Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), 'Leveraging Technology in Insurance To Enhance Risk Assessment And Policyholder Risk Reduction' (2023) <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/leveraging-technology-in-insurance-to-enhance-risk-assessment-and-policyholder-risk-reduction_4844de05/2f5c18ac-en.pdf> Erişim Tarihi: 18.08.2025, 14. Artırılmış gerçeklik ve sanal gerçeklik teknolojilerinin ise müşterilere ve müşteri taleplerinin çözülmesi

yısıyla çalışmada, önem bakımından diğerlerine nazaran ön plâna çıktığını düşündüğümüz teknolojik yenilikler ve modeller, sigorta sözleşmeleri hukukunun belli başlı konuları açısından değerlendirilecek; yukarıda örnek kabilinden değinilenler de dâhil olmak üzere, kapsam dışında kalan meseleler incelenmeyecektir.

Çalışma üç kısımdan oluşmaktadır: İlk kısımda, sigortacılığı etkileyen başlıca teknolojiler tanıtılacak, ikinci kısımda ise bu teknolojilerin etkisiyle gelişen modern sigortacılık modelleri ele alınacaktır. Üçüncü kısımda, bu yeniliklerin Türk sigorta mevzuatına ve temel sigorta hukuku konularına etkileri değerlendirilecektir. Çalışma, ilgili kısımlarda yapılan tespitlerin ve değerlendirmelerin genel bir özetini içeren sonuç kısmı ile tamamlanacaktır.

I. SİGORTACILIK ALANINI ETKİLEYEN BAŞLICA TEKNOLOJİK YENİLİKLER

A. Büyük Veri

Büyük veri (*big data*), genellikle birden çok kaynaktan elde edilen farklı türdeki (yazı, ses, görüntü, video vb.) veri setlerini ifade etmek için kullanılan bir terimdir⁷. Bu setlerin içinde, verinin ilgili olduğu kişinin

süreçlerinde yardımcı olduğu belirtilmektedir (Pinar Aydemir and Ünal Halit Özden, ‘Yeni Dijital Teknolojilerin Sigorta Sektörüne Etkilerinin İncelenmesi’ (2023) 3(1) Studies on Social Science Insights 37; Selim Yazıcı and Arzu Kilitçi Calayır, ‘Sigortacılıkta Web3 Teknolojileri ve Uygulama Alanları’ in Hasan Meral (ed) 21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye (Nobel 2024) 236; Monica Gupta and others, ‘Technological Developments in the Insurance Industry: An Overview’ in Kiran Sood, Simon Grima, Ganga Sharma and Balamurugan Balusamy (eds) The Application of Emerging Technology and Blockchain in the Insurance Industry (River Publishers 2024) 8). Bunun yanında, kripto varlıkların sigortacılık alanında kullanılmasının da gündemde olduğu bilinmektedir (bkz. European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), Discussion Paper on Blockchain and Smart Contracts in Insurance (2021) <<https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2021-04/eiopa-discussion-paper-on-blockchain-29-04-2021.pdf>> Erişim Tarihi: 13.08.2025, 16; European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), Feedback Statement - Discussion Paper on Blockchain and Smart Contracts in Insurance (2022) <https://www.eiopa.europa.eu/publications/feedback-statement-blockchain-and-smart-contracts-insurance_en> Erişim Tarihi: 13.08.2025, 8. Ayrıca bkz. EIOPA ‘Blockchain and Crypto Assets’ <https://www.eiopa.europa.eu/browse/digitalisation-and-financial-innovation/blockchain-and-crypto-assets_en> Erişim Tarihi: 22.08.2025).

⁷ Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), ‘The Impact of Big Data and Artificial Intelligence (AI) in the Insurance Sector’ (2020) <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/01/the-impact-of-big-data-and-artificial-intelligence-ai-in-the-insurance-sector_1fb2946f/c822ee53-en.pdf>

internet üzerinden gerçekleştirdiği işlemlerden sosyal medya hesaplarındaki bilgilere kadar birçok veri yer alır. Anılan verilerin kapsamlı, çeşitli ve fakat çoğu zaman yapılandırılmamış⁸ niteliği, bunların geleneksel veri işleme yöntemleriyle analiz edilmesini ve anlamlandırmasını zorlaştırabilir⁹. Oysa büyük veri setleri içindeki veriler, özellikle yapay zekâ sistemleri aracılığıyla ve veri madenciliği¹⁰ yöntemiyle analiz edilerek anlamlı bir

Erişim Tarihi: 18.08.2025, 10; Martin Eling and Martin Lehmann, ‘The Impact of Digitalization on the Insurance Value Chain and the Insurability of Risks’ (2018) 43(3) The Geneva Papers on Risk and Insurance Issues and Practice 365. Ayrıca bkz. Robert D. Helfand, ‘Big Data and Insurance: What Lawyers Need to Know and Understand’ (2017) 21(3) Journal of Internet Law 3. Büyük veriyi, sigortacılık alanının ihtiyaç duyacağı bilginin üretilme ve yayılma hızında meydana gelen beklenenin üzerindeki artış olarak niteleyen değerlendirme için bkz. Huriye Kubilay, ‘Sigortacılık Sektöründe Dijitalleşmenin Hukuki Yönden Değerlendirilmesi’ (2020) 16 Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 277

⁸ Yapılandırılmış veri (structured data), organize edilmiş ve sınıflandırılmış bilgileri ifade eder. Bu verilerin, ilgili olduğu veri tabanına dâhil edilmesi sorunsuzdur ve arama motoru algoritmaları aracılığıyla veya işlemlerle kolayca taranabilir. Bir ürüne ait fiyat verileri veya bankadaki hesap hareketlerine dair veriler bu kapsamdadır. Yapılandırılmamış veri (unstructured data) kavramı ise bu kapsama girmeyen veriler için kullanılır. Müşterilerin geri bildirimleri ile sosyal medyada (internet haberleri, bloglar vb.) yer alan veriler genellikle bu niteliği haizdir (Kazim Hussain K and Elsa Prieto, ‘Big Data in the Finance and Insurance Sector’ in Jose’ Maria Cavanillas, Edward Curry and Wolfgang Wahlster (eds) New Horizons for a Data-Driven Economy (1st Edition Springer 2016) 215; Harish Paruchuri, ‘The Impact of Machine Learning on the Future of Insurance Industry’ (2020) 7(3) American Journal of Trade and Policy (AJTP) 86). Yapılandırılmamış verilerin anlamlı bir şekilde analizi için yapay zekâ sistemlerince yapılandırılmış verilere dönüştürülmesi gerektiği yönünde bkz. Jonathan Frederik Prill, Künstliche Intelligenz und Versicherung (1st edn, Verlag Versicherungswirtschaft 2024) 23

⁹ Prill (n 8) 30

¹⁰ Veri madenciliği (data mining), mevcut bir veri seti içinde, yararlı ve anlaşılır bağlantılar ile kalıplar belirlemek ve bu sayede büyük veri setinin içinden yararlı bilgiye erişmek şeklinde tanımlanabilir (Joyce Jackson, ‘Data Mining: A Conceptual Overview’ (2002) 8 Communications of the Association for Information Systems 26; Yude Li, ‘The Application of Big Data in the Insurance Industry – with Potential Risks and Possible Solutions’ (2022) 656 Advances in Economics, Business and Management Research 425; Özgür Akpınar, ‘Sigorta Sektöründe Veri Madenciliği ve Kullanım Alanları’ (2018) 57 Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 106). Bu sayede sigortalılar, müşterilerin satın alma yaklaşımlarını ve davranışlarını anlama, daha önce sigortalanması düşünülmeyen riskleri sigortalama ve yeni ürünleri geliştirme, yanlış sigorta uygulamalarını azaltma ve müşteri memnuniyetini sağlama gibi imkânları elde ederler. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sanford Gayle, ‘Data Mining in the Insurance Industry - Solving Business Problems Using SAS Enterprise Miner Software’ (2002) <<https://sas.com>> Erişim Tarihi: 29.07.2025, 1 vd.; Akpınar (n 10) 103 vd.

bütün hâline getirilebilir¹¹. Bu sayede, doğru tespitler yapılabilir ve isabetli öngörülerde bulunulabilir¹².

Uygulamada kişilerin tıbbî, sosyal, coğrafi, kişisel veya finansal konulardaki geçmişini ve güncel durumunu analiz etmek ve sigorta teminatının kapsamını ve primin fiyatını daha isabetli bir biçimde belirlemek için büyük veri setleri kullanılmaktadır¹³. Bu setler, sigorta ürünlerinin fiyatlandırılması, müşterilerin taleplerine ve ihtiyaçlarına uygun ve kişiselleştirilmiş ürünlerin oluşturulması¹⁴, operasyonel maliyetlerin düşürülmesi¹⁵, gelişmiş risk değerlendirme ve yönetim hizmetlerinin sunulması, risklerin

¹¹ Marta Ostrowska, ‘Does New Technology Put an End to Policyholder Risk Declaration? The Impact of Digitalisation on Insurance Relationships’ (2021) 46 The Geneva Papers on Risk and Insurance - Issues and Practice 581; Semih Sırrı Özdemir, ‘Yapay Zekâ Kullanımının Sigortacının Türk Ticaret Kanunu’nun 1438. Maddesi Çerçevesindeki Bilme Kapsamını Genişletip Genişletmeyeceği Sorunu’ (2021) 37(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 113. Büyük veri analizi yerine, hacim ve çeşitlilik açısından daha sınırlı olan veri setleri de yapay zekâ öğrenimi ve değerlendirmesi için yeterli olabilir (Prill (n 8) 31). Veri miktarı yeterli olmasa dahi, makine öğreniminin eksik bilgiler için güvenilir sonuçlar verebileceği yönünde bkz. Helfand (n 7) 7

¹² Dino Wilkinson and others, ‘Big Data, Artificial Intelligence and Insurance’ in Anthony a Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds), The Global Insurance Market and Change (Informa Law from Routledge 2024) 30; Helfand (n 7) 6 ve 9 vd.; Li (n 10) 425

¹³ OECD, 2020 (n 7) 13; Li (n 10) 425; Prill (n 8) 31; Ertuğrul Aktan, ‘Büyük Veri: Uygulama Alanları, Analitiği ve Güvenlik Boyutu’ (2018) (1)1 Bilgi Yönetimi 9; Barış Soyer, ‘Use of Big Data Analytics and Sensor Technology in Consumer Insurance Context: Legal and Practical Challenges’ 2022 81(1) Cambridge Law Journal 169

¹⁴ Florent Thouvenin and others, ‘Big Data in the Insurance Industry – Leeway and Limits for Individualising Insurance Contracts’ (2019) 10 Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law 210. Bununla birlikte yazarlar, bazı hukuk sistemlerinde (örneğin ABD’de Kaliforniya eyaletinde geçerli olan düzenlemelerde) sigorta sözleşmelerinde prim ödemelerini kişiselleştirilmek için büyük veri analitiğini kullanmanın ticari açıdan tercih edilebilirliğinin kuşkuğu olduğunu vurgulamaktadır (ibid 242). Büyük veri analizleri sayesinde, sigortalıların işlem geçmişlerinin, demografik verilerin ve davranışlarının analiz edilmesinin ve bu sayede daha kişiselleştirilmiş ürünler sunulabilmesinin mümkün olduğu yönünde bkz. Deniz Altay Avcı and others, ‘Sigortacılık Sektöründe Dijitalleşme Yolunda Büyük Veri Tabanlı Yenilikçi Çözümler’ 4th International Conference on Design, Research and Development (RDCONF 2024) 19-20 Aralık 2024, 298

¹⁵ Benno Keller, ‘Big Data and Insurance: Implications for Innovation, Competition and Privacy’ (2018) The Geneva Association <<https://www.genevaassociation.org/publication/digital-technologies/big-data-and-insurance-implications-innovation-competition-and>> Erişim Tarihi: 31.07.2025, 10

azaltılması ve dolayısıyla daha düşük tutarlarda primlerin belirlenmesi¹⁶, müşteri davranışlarının analiz edilmesi, sigorta tazminatına ilişkin taleplerin değerlendirilmesi ve yanlış sigorta uygulamalarının¹⁷ belirlenerek önlenmesi gibi konularda katkı sağlayabilmektedir¹⁸. Ayrıca sigorta sözleşmesinin tarafları arasındaki bilgi asimetrisi (*information asymmetry*) büyük veri analitiği sayesinde ortadan kalkabilir veya en azından azalabilir. Bu da beyan yükümlülüklerinde değişikliklere neden olabilir¹⁹.

¹⁶ Keller (n 15) 6. Bu sayede, hayat sigortalarında sigortalının hayat süresi daha isabetli şekilde tahmin edilebilir ve risk meydana geldiğinde raporlamalar otomatik olarak gerçekleştirilebilir (Eling and Lehmann (n 7) 367)

¹⁷ “Yanlış sigorta uygulaması”, 2011 tarihli Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik m. 4/1(d) uyarınca, sigorta ilişkisi içerisindeki taraflardan ya da bu ilişkide rol oynayan kişilerden bir veya birkaçına haksız menfaat sağlamaya yönelik her türlü fiili ifade eder. Çalışmamızda söz konusu kavram, aralarında bazı nüanslar bulunsa da, öğretilerde ve yargı kararlarında kimi zaman kullanılan “sigorta dolandırıcılığı” (örnek olarak bkz. Ahmet Karayazgan, Hukuk Gözüyle Blok Zincir ve Sigorta (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2023) 52 vd.; 17. Hukuk Dairesi, T. 02.04.2012, E. 2011/10435 ve K. 2012/3967 sayılı Karar (<www.legalbank.net> Erişim Tarihi: 10.09.2025)), “sigorta suistimali” (örnek olarak bkz. Duran Eren Kerim and Serpil Cula, ‘Türkiye’de Sigorta Suistimal Problemleri ve Çözüm Önerileri’ (2023) 7(2) Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi 147; İstanbul BAM 40. Hukuk Dairesi, T. 20.06.2025, E. 2025/637 ve K. 2025/902 sayılı Karar (<www.legalbank.net> Erişim Tarihi: 10.09.2025)) ve “sigorta hilesi/hile” (örnek olarak bkz. Said Alpagut Şenel and Gizem Gül Erşan, ‘Sigorta Hilelerinin Tespiti ve Önlenmesinde Proaktif Bir Yaklaşım: Adli Muhasebe’ in Said Alpagut Şenel (ed) Güncel Muhasebe Uygulamaları (1st edn, Informa Özgür Yayınları 2024) 139 vd.; 15. Ceza Dairesi, T. 01.07.2015, E. 2015/10744 ve K. 2015/27887 sayılı Karar (<www.legalbank.net> Erişim Tarihi: 10.09.2025)) gibi kavramları kapsayacak şekilde kullanılmıştır.

¹⁸ Bkz. OECD, 2020 (n 7) 6, 11, 13; Global Federation of Insurance Associations (GFIA), ‘GFIA Paper on AI in the Insurance Industry’ 19 Kasım 2024 <https://gfiainsurance.org/news/573/gfia-publishes-paper-on-ai-in-the-insurance-industry> Erişim Tarihi: 23.07.2025, 1 vd.; Martin Mullins, Christopher P. Holland and Martin Cunneen, ‘Creating Ethics Guidelines for Artificial Intelligence and Big Data Analytics Customers: The Case of the Consumer European Insurance Market’ (2021) 2(10) Patterns 1-21 <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666389921002245?ssrid=3858056&dgcid=SSRN_redirect_SD#bib1> Erişim Tarihi: 21.07.2025, 2; Anthony A. Tarr, Julie-Anne Tarr and Antton Peña, ‘On-Demand Insurance’ in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) Global Insurance Market and Change: Emerging Technologies, Risks and Legal Challenges (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 50; Hussain and Prieto (n 8) 211; Li (n 10) 423; Aydemir and Özden (n 6) 34-35; Gülay, Atilla and Kabataş (n 4) 8 ve 14; Avcı and others (n 14) 297-298

¹⁹ Anthony A Tarr and others, ‘Introduction’ in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) Global Insurance Market and Change: Emer-

Büyük veri setlerinin analizi için yeterli düzeyde iş gücüne ve gelişmiş araçlara ihtiyaç vardır²⁰. Ayrıca bu analizde, kişilerin verileri ve mahremiyeti ihlâl edilebilir²¹. Söz konusu risklerin önlenmesi, veri güvenliği için ek önlemler alınmasına ve denetim mekanizmalarının kurulmasına bağlıdır²². Ayrıca büyük veri analizleri, sigortacıların ayrımcı tutum sergilemesine ve bazı grupları dışlamasına yol açabilir. Bunun sonucunda, sigortacıların dışlanan kişilerle sigorta sözleşmesi akdetmeye yanaşmaması ya da daha yüksek primlerle sözleşme yapmayı kabul etmesi de muhtemel sakıncalar arasında gösterilmektedir²³.

B. Yapay Zekâ

1. Genel Olarak

Türk hukukunda yapay zekâyı (*artificial intelligence*) tanımlayan bir kanun hükmü yoktur²⁴. Avrupa Birliği'nde 2025 yılının Şubat ayından itibaren uygulanmaya başlanan Yapay Zekâ Hakkında Uyumlaştırılmış Kurallar Getiren ve Bazı Birlik Yasama Tasarruflarını Değiştiren 2024/1689 sayılı Yönetmelik (AB Yapay Zekâ Yönetmeliği)²⁵ uyarınca yapay zekâ, farklı düzeylerde otonom çalışacak şekilde tasarlanmış, dağıtımından sonra uyum yeteneği gösterebilen, açık ya da örtülü amaçlar doğrultusunda aldığı girdilerden tahminler, içerikler, öneriler veya fiziksel ya

ging Technologies, Risks and Legal Challenges (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 6; Keller (n 15) 6; Eling and Lehmann (n 7) 367; Mullins, Holland and Cunneen (n 18) 2

²⁰ Eling and Lehmann (n 7) 369

²¹ Risklerin kişiselleştirilmesinde kullanılan büyük veri ve makine öğreniminin, tüketicilerin birçok temel hakkını ihlâl edebileceği ve verilerin korunması ile tüketici mevzuatının anılan hususlarda yeterli koruma sağlamadığı yönünde bkz. Soyer, 2022 (n 13) 168

²² Li (n 10) 427; Aktan (n 13) 14 vd.

²³ OECD, 2020 (n 7) 7, 14; Keller (n 15) 11, 13; Soyer, 2022 (n 13) 168, 170-171, 181 vd.; Aktan (n 13) 15

²⁴ 01 Temmuz 2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne "Yapay Zekâ Kanun Teklifi" isimli bir kanun teklifi sunulmuştur. Hâlen Adalet Komisyonu'nda bulunan bu teklifte, yapay zekâ kavramı "İnsan benzeri bilişsel işlevleri yerine getirebilen ve öğrenme, mantık yürütme, problem çözme, algılama ve dil anlama gibi yeteneklere sahip bilgisayar tabanlı sistemler" olarak tanımlanmıştır (m. 2)

²⁵ Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 Laying Down Harmonised Rules on Artificial Intelligence and Amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng>, Erişim Tarihi: 20.07.2025)

da sanal ortamları etkileyebilecek kararlar gibi çıktıları üretebilen makine tabanlı sistemlerdir (m. 3/1). OECD ise yapay zekâ sistemini, dinamik ve belirsiz ortamlarda öğrenme, uyum sağlama ve çalışma kapasitesine sahip olan, bunun için her ek veri kaydıyla kendini geliştiren ve gelişmiş algoritmalarından yararlanan akıllı araçlar olarak açıklamıştır²⁶. Bunu başarmak için araçların öğrenme, algılama, problem çözme ve akıl yürütme gibi insan aklına özgü bilişsel işlevleri taklit ettiği vurgulanmıştır²⁷.

Küresel Sigorta Kuruluşları Federasyonu (*Global Federation of Insurance Associations- GFIA*), sigortacılık alanında yapay zekânın kullanımına ilişkin olarak 2024 yılında bir rapor yayımlamıştır²⁸. Söz konusu rapora göre, yapay zekâ sistemleri, bu sektörde başlangıçta yalnızca müşteri hizmetleri çerçevesinde sohbet motorları şeklinde kullanılsa da²⁹ son zamanlarda büyük veri setlerinin analitiğinde, riskleri belirleme ve değerlendirmede, hasar yönetiminde, danışmanlık hizmetlerinde ve satış-dağıtım gibi faaliyetlerde de destek olmaktadır³⁰. Örneğin bu sistemler,

²⁶ OECD, 2020 (n 7) 18

²⁷ OECD, 2020 (n 7) 18. Yapay zekâyâ ilişkin bazı tanımlar ile bu sistemlerin özellikleri ve türleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Niklas Kühl and others, ‘Artificial Intelligence and Machine Learning’ (2022) 32(3) *Electronic Markets* 2237 vd.; Pascal D. König, ‘Essence of AI- What is AI?’ in Larry A. Dimatteo, Cristina Poncibò and Michel Cannarsa (eds) *The Cambridge Handbook of Artificial Intelligence* (Cambridge University Press 2022) 23 vd.; Armbrüster and Prill (n 3) 178; Prill (n 8) 15 vd.

²⁸ Raporun İngilizce orijinal hali için bkz. <<https://gfiainsurance.org/news/573/gfia-publishes-paper-on-ai-in-the-insurance-industry>> Erişim Tarihi: 23.07.2025. Raporun Türkçe özeti için bkz. <<https://www.tsb.org.tr/AnasayfaSlider/108>> Erişim Tarihi: 23.07.2025

²⁹ Dijitalleşmenin değer zinciri üzerindeki ilk etkisinin müşteriler ile etkileşim kurma biçiminde kendisini gösterdiği yönünde bkz. Eling and Lehmann (n 7) 366

³⁰ GFIA (n 18) 1; OECD, 2023 (n 6) 7; Petra Hielkema, ‘AI in the Insurance Sector: Industry Adoption and Regulatory Developments’ (2023) *The EUROFI Magazine - Santiago de Compostela* 128. Ayrıca bkz. Mullins, Holland and Cunneen (n 18) 3; Manju Dahiya and others, ‘The Impact of Technology in the Health Insurance Sector’ in Kiran Sood, Simon Grima, Ganga Sharma and Balamurugan Balusamy (eds) *The Application of Emerging Technology and Blockchain in the Insurance Industry* (River Publishers 2024) 34; Paruchuri (n 8) 86; Ravi Jaiswal, ‘The Impact of AI in the General Insurance Underwriting Factors’ (2023) 31(2) *Central European Management Journal* 697; Soyer, 2022 (n 13) 166; Haşim Özudoğru and Said Sami Sönmez, ‘Yapay Zekâ ve Makine Öğreniminin Sigorta Sektörüne Etkisi’ (2023) 11(1) *Banka ve Finansal Araştırmalar Dergisi* 49; İpek Ulusoy, ‘Yapay Zeka ve Makine Öğrenmesi Sigorta Sektörünü Yeniden Şekillendiriyor’ (2022) *Sigorta Haftası Makaleleri 2022* <https://www.tsb.org.tr/content/Events/ipek-ulusoy_yapay-zeka-ve-makine-ogrenmesi.pdf> Erişim Tarihi: 10.07.2025, 16; Özdemir (n 11) 113. Yapay zekâ teknolojilerinin, motorlu taşıt, hayat ve sağlık sigortalarında daha fazla kullanıldığı yönünde bkz. OECD, 2023 (n 6) 16-17.

hava durumu hakkında analizde bulunarak veya bir selde suyun hızını, debisini ve süresini hesaplayarak binaların sel baskınlarına karşı ne kadar dayanıklı olduğunu ölçmekte veya riskin meydana gelmesini önleyebilmektedir³¹. Keza sigortacılık açısından ürünlerin tasarlanması, kişiselleştirilmesi, doğru fiyatlandırma, etkin pazarlama, haritalandırma ve modelendirme konularda anılan teknoloji katkı sağlayabilir³². Bunun yanında yapay zekâ, rizikonun gerçekleşmesi üzerine ortaya çıkan hasarın tespitinde³³, bilgi asimetrisinin azaltılmasında, müşteri davranışlarının analizinde ve yanlış sigorta uygulamalarının anlaşılmasında da kullanılabilir³⁴.

Yapay zekânın sistemlerinin tüm ihtimalleri doğru bir şekilde değerlendirebilmesi, geniş ve güvenilir veriyle eğitilmesine bağlıdır; bu ise sigortacılar için zorluğa neden olabilir³⁵. Söz konusu sistemlerde kullanılan algoritmaların şeffaf olmaması ve doğrulanamaması, alınan kararlara ilişkin gerekçelerin izah edilmesini güçleştirebilir³⁶. Ayrımcılık riski, veri

ABD’de sigorta şirketlerinin %90’ının operasyonlarını iyileştirmek için yapay zekâ yatırımlarını artırmayı planladığı, bunların %75’inin sigortacılık ve hasar yönetiminin bu teknolojiye odaklandığı belirtilmektedir. Ayrıca yapay zekâ destekli sigortacılığın piyasa değerinin 2030 yılına kadar 35,77 Milyar Dolar’a ulaşmasının beklendiği ifade edilmektedir (<<https://www.businessnewsdaily.com/10203-artificial-intelligence-insurance-industry.html>> Erişim Tarihi: 11.09.2025)

³¹ 2024’te Allianz RE, yapay zekâ destekli sistemi sayesinde, İspanya’nın belirli bölgele-
rindeki müşterilerine kötü hava koşulları hakkında erken uyarıda bulunmuş ve müşteri-
lerinin büyük sel baskınlarından önce durumdan haberdar olmasını sağlamıştır
(<[https://www.allianz.com/en/mediacenter/news/articles/250214-ai-at-allianz-turning-
data-into-action.html](https://www.allianz.com/en/mediacenter/news/articles/250214-ai-at-allianz-turning-data-into-action.html)> Erişim Tarihi: 11.09.2025)

³² GFIA (n 18) 2; Gupta and others (n 6) 7; Özüdoğru ve Sönmez (n 30) 47-48. Örneğin
New York merkezli bir dijital sigorta şirketi olan Lemonade ve PolicyGenius gibi si-
gorta şirketlerinin poliçe tekliflerini desteklemek için yapay zekâ sistemlerini kullandığı
ve söz konusu sistemlerin, poliçe tekliflerini basitleştirip sigortalının ihtiyaçlarına ve
finansal durumuna göre uyarlayabildiği hususunda bkz. OECD, 2020 (n 7) 24

³³ Merkezi Amerika Birleşik Devletleri’nde bulunan Guidewire, hasarları şiddetine ve
hukuki durumuna göre kategorize edebilmek için makine öğrenimi algoritmalarını kul-
lanan ve otomatik olarak doğru birimlere yönlendiren bir uygulama üretmiştir (Ulusoy
(n 30) 6)

³⁴ Paruchuri (n 8) 86; Armbrüster and Prill (n 3) 186; Prill (n 8) 276; Gupta and others (n
6) 7; Matt Hervey and Matthew Lavy, *The Law of Artificial Intelligence* (2nd Edition,
Sweet&Maxwell 2024) 224; Dahiya and others (n 30) 35; Jaiswal (n 30) 697-698;
Özüdoğru and Sönmez (n 30) 35, 48-49. Bugün için yanlış sigorta (suistimal) uygula-
malarına dair tespitlerde yapay zekâ sistemlerine nazaran sigorta eksperlerinin daha ve-
rimli olduğu yönünde bkz. Kerim and Cula (n 17) 158.

³⁵ Armbrüster and Prill (n 3) 179; Jaiswal (n 30) 698; Paruchuri (n 8) 89

³⁶ Jaiswal (n 30) 698; Soyer, 2022 (n 13) 173; Özüdoğru and Sönmez (n 30) 50

güvenliği açıkları ve veri koruma ihlalleri, yapay zekânın muhtemel sorunlarından³⁷. Bunun yanında, yapay zekânın müşterileri ihtiyaç duymadıkları sigorta sözleşmelerine yöneltmesi, sigorta şirketleri açısından mali risk de yaratabilir³⁸.

2. Sigortacılık Uygulamaları Açısından 2024/1689 sayılı AB Yapay Zekâ Yönetmeliği

Yapay zekâ teknolojisinin sigortacılık faaliyetlerinde uygulanmasına dair önemli hükümler getiren AB Yapay Zekâ Yönetmeliği³⁹, yapay zekâ sistemlerini dört farklı risk kategorisine (“yasaklanmış [kabul edilemez] riskli”, “yüksek riskli”, “düşük riskli” ve “minimum riskli”) ayırmıştır⁴⁰. Yönetmelik’teki risk temelli bu yaklaşımın temel amacı, yapay zekâ sistemlerinin getirdiği yenilikler ve faydalar ile güvenlik, sağlık ve temel haklar gibi değerlerin korunması arasında uygun (ve orantılı) bir denge sağlamaktır⁴¹. Bunlardan kullanımı yasaklanmış olan yapay zekâ sistemleri, Yönetmelik’in 5’nci maddesinde düzenlenmiştir⁴². Sigortacılık alanındaki uygulamaların prensip itibarıyla bu kapsama girmediği ifade edilmek-

³⁷ Armbrüster and Prill (n 3) 179, 188; Jaiswal (n 30) 698; Paruchuri (n 8) 90; Özudoğru and Sönmez (n 30) 50. 2023’te açılan ve hâlen devam eden Estate of Gene B. Lokken v. UnitedHealth Group davasında, davacılar sigorta şirketinin tedavi sonrası bakım, rehabilitasyon ve evde bakım gibi sağlık hizmetleri (post-acute care) ile ilgili kararlarında yapay zekâ kullandığını, doktor görüşlerini dikkate almadığını ve taleplerin %90’ını haksız reddettiğini ileri sürerek topluluk davası açmıştır. (<https://www.govinfo.gov/app/details/USCOURTS-mnd-0_23-cv-03514/context> Erişim Tarihi: 11.09.2025)

³⁸ Dahiya and others (n 30) 35

³⁹ Yönetmelikle, yapay zekânın Avrupa Birliği değerlerine uygun olarak geliştirilmesi ve kullanımı için tek tip bir yasal çerçeve oluşturulmasının hedeflendiği; ancak söz konusu düzenlemenin yapay zekânın düzenlenmesi ve denetlenmesi konusunda kapsamlı hükümler içermediği; bilakis, sektörlere özgü düzenlemelerin yapay zekâ sistemleri için geçerli olmaya devam ettiği yönünde bkz. Hielkema (n 30) 128

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için Martin Ebers, ‘Truly Risk-Based Regulation of Artificial Intelligence How to Implement the EU’s AI Act’ (2024) EU Law Working Papers No. 101, Stanford-Vienna Transatlantic Technology Law Forum, (<<https://law.stanford.edu/publications/no-101-truly-risk-based-regulation-of-artificial-intelligence-how-to-implement-the-eus-ai-act>> Erişim Tarihi: 21.07.2025, 6 vd.

⁴¹ Ebers (n 40) 7

⁴² Kişinin özgürce karar verme yeteneğini, kendisi farkında olmaksızın ve bilinçaltı teknikleri kullanarak önemli ölçüde bozan yapay zekâ uygulamaları yasaklanmıştır (m. 5/1(A)). Keza yaş, engellilik veya belirli bir sosyal veya ekonomik durum nedeniyle bir gerçek kişinin veya belirli bir grup kişinin zaaflarından herhangi birini istismar eden yapay zekâ sistemleri de yasak kapsamındadır (m. 5/1(B)).

tedir⁴³. İkinci grup yapay zekâ kategorisi ise “yüksek riskli” olarak adlandırılmış ve bu kategoriye ilişkin ayrıntılı hükümler sevk edilmiştir (m. 6 vd.). Hayat ve sağlık sigortalarında gerçek kişilere ilişkin risk değerlendirilmesi ve fiyatlandırma amacıyla kullanılmak üzere tasarlanan yapay zekâ sistemleri ise Yönetmelik’te yüksek riskli yapay zekâ sistemleri arasında sayılmıştır (m. 6/2, EK III No. 5(C))⁴⁴. Yapay zekâ, sigorta konusu rizikonun gelme olasılığını tahmin etmek veya sigorta tazminatının kapsamını belirlemek için kullanılmışsa “risk değerlendirmesi”; primin belirlenmesinde kullanılmışsa “fiyatlandırma” amacıyla kullanılmış sayılır⁴⁵.

Bir yapay zekâ sistemi, yukarıda belirtilen koşullar itibarıyla yüksek riskli kategoride yer alsa dahi, karar alma sürecinin sonucunu önemli ölçüde etkilememesi hâli de dâhil olmak üzere, gerçek kişilerin sağlığı, güvenliği veya temel hakları açısından önemli bir zarar riski teşkil etmiyorsa, yüksek riskli sayılmaz (AB Yapay Zekâ Yönetmeliği m. 6/3(1)). Bu durum, yapay zekânın sağlık sigortasında insan kaynaklı risk değerlendirmelerini inceleyerek karar vereni olağan kalıplardan sapma konusunda uyarması ve alınan kararın yeniden değerlendirilmesini önermesi gibi örnekleri kapsamaktadır⁴⁶.

AB Yapay Zekâ Yönetmeliği, yüksek riskli yapay zekâ sistemlerini yasaklamamakta; ancak belirli kişilere yükümlülükler getirmektedir. Buna göre, sağlayıcılar⁴⁷ Yönetmelik’in 16 ilâ 22’nci maddelerinde öngörülen

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Lena Rudkowski, ‘Künstliche Intelligenz in der Versicherungswirtschaft und die KI-Verordnung’ (2025) *Versicherungsrecht (VersR)* 323 vd.

⁴⁴ Yapay zekânın hastalık ve sağlık sigortasında bu tür kullanımlarının yüksek riskli kategoride kabul edilmesi, AB Yapay Zekâ Yönetmeliği’nde şu ifadelerle gerekçelendirilmiştir “[...] gerçek kişilere yönelik sağlık ve hayat sigortası risk değerlendirmesi ve fiyatlandırması için kullanılması amaçlanan yapay zekâ sistemleri, kişilerin geçim kaynakları üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir ve uygun şekilde tasarlanıp geliştirilmez ve kullanılmazsa, bu kişilerin temel haklarını ihlal edebilir ve yaşamları ile sağlıkları üzerinde finansal dışlanma ve ayrımcılık gibi ciddi sonuçlara yol açabilir.” (Gerekçe No. 58). Gerekçedeki bu ifadeden her ne kadar risk değerlendirme ve fiyatlandırmanın birlikte yapılması gerektiği gibi bir anlam çıksa da, Yönetmeliğin amacı dikkate alınarak, yalnızca risk değerlendirme ya da fiyatlandırma yapan yapay zekâ uygulamalarının da yüksek riskli olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Rudkowski (n 43) 325

⁴⁵ Rudkowski (n 43) 324-325. Avrupa Komisyonu, EK III’te belirtilen yapay zekâ sistemlerini yüksek riskli kategoriden çıkarma veya yeni yapay zekâ sistemlerini bu kategoriye ekleme konusunda yetkilidir (bkz. m. 7).

⁴⁶ *ibid* 325

⁴⁷ Sağlayıcı (provider) kavramı, AB Yapay Zekâ Yönetmeliği’ne göre, bir yapay zekâ sistemini veya genel amaçlı bir yapay zekâ modelini geliştiren ve bunları kendi adı ve-

yükümlülükler uymak zorundadır. Anılan hükümlerde kabul edilen yükümlülükler arasında, uygun bir kalite yönetim sistemine sahip olma (m. 17) belirli belgeleri muhafaza etme (m. 18) ve piyasaya sunulacak yapay zekâ sistemi için uygunluk beyanı hazırlama gibi yükümlülükler bulunmaktadır. Aynı düzenlemenin 26'ncı maddesinde kullanıcılar⁴⁸ için de belirli yükümlülükler getirilmiştir. Yapay zekâ sistemlerinin kullanımı için uygun nitelikte teknik ve organizasyona ilişkin önlemlerin alınması (m. 26/1), sistemin kullanım talimatlarına uygun şekilde kullanılması (m. 26/2), log kayıtlarının tutulması (m. 26/6) ve yapay zekâ kullanıldığı konusunda bilgilendirme bulunulması (m. 26/11) gibi yükümlülükler öngörülmüştür. Dolayısıyla sigortacının sağlayıcı mı yoksa kullanıcı mı olduğu, tabi olacağı yükümlülükler açısından belirleyicidir.

C. Nesnelerin İnterneti

Nesnelerin interneti (*Internet of Things*- IoT) kavramı, OECD tarafından kısaca, fiziksel dünyayı algılayan ve onunla etkileşim kuran cihazlardan toplanan verilerle yönlendirilen uygulama ve hizmetlerin yer aldığı bir ekosistem olarak ifade edilmiştir⁴⁹. Makine öğreniminin sigortacılık alanındaki uygulama alanlarından biri olarak da kabul edilen⁵⁰ ve birden fazla sektörün paydaşlarını bir araya getirme özelliğine sahip olan nesnelerin internetinde, cihazlar ve nesneler ya doğrudan internete bağlanır ya da internetle yerel veya geniş alan ağları üzerinden iletişim kurar⁵¹. Bu saye-

ya ticari markası altında, ister ücretli ister ücretsiz olarak piyasaya süren veya yapay zekâ sistemini hizmete sunan gerçek veya tüzel kişiyi, kamu otoritesini, kuruluşu veya diğer bir organı ifade eder. (m. 3/3).

⁴⁸ Kullanıcı (deployer) kavramı, AB Yapay Zekâ Yönetmeliği'ne göre, yapay zekâ sisteminin kişisel, mesleki olmayan bir faaliyet sırasında kullanılması durumu hariç olmak üzere, kendi yetkisi altında bir yapay zekâ sistemini kullanan gerçek veya tüzel kişiyi, kamu otoritesini, kuruluşu veya diğer bir organı ifade eder (m. 3/4). Belirli hâllerde (bkz. m. 25), kullanıcı statüsünü taşıyan bir kişi, sağlayıcı ile aynı yükümlülükler (m. 16) tâbi olabilir.

⁴⁹ Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), 'The Internet of Things: Seizing the Benefits and Addressing the Challenges' (2016) <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2016/06/the-internet-of-things_g17a27fc/5j1wvzz8td0n-en.pdf> Erişim Tarihi: 18.08.2025, 8

⁵⁰ Paruchuri (n 8) 88

⁵¹ Barış Soyer, 'The Internet of Things in the Commercial Insurance Context - A Case for Regulation, or for Commercial Shrewdness and Judicial Creativity' in Barış Soyer (ed) *Damages, Recoveries and Remedies in Shipping Law* (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 113; Christofilou and Chatzara (n 4) 51

de, fiziksel veya sanal nesneler, insan müdahalesi olmadan birbirleri arasında ve internette gerçek zamanlı veri aktarımı yapabilir⁵².

*Insurtech*⁵³ ve özellikle sigortacılık alanında kullanılmak üzere tasarlanmış nesnelerin interneti cihazları, sigorta ürünlerinin tasarımı, geliştirilmesi, fiyatlandırma, risk değerlendirme ve hasar yönetimi gibi sigorta şirketlerinin hemen hemen tüm faaliyetlerini etkilemekte ve kullanım alanı ile etkisi giderek artmaktadır⁵⁴.

Yapay zekâ destekli nesnelerin interneti, günümüzde özellikle sağlık ve motorlu taşıt sigortasında kullanılmaktadır⁵⁵. Örneğin gerek karayolu gerek deniz yoluyla yapılan taşımalarda kullanılan araçlardaki telematik cihazlar, araçlara ait bilgileri GPS üzerinden sigortacılarla paylaşılabilir⁵⁶. Söz konusu cihazlar, rizikonun gerçekleşme ihtimali arttığında riski önleme, riziko gerçekleştiğinde ise hasarı tespit etmede ve sigortalıyı yönlendirme işlevi görerek hasar yönetiminde yardımcı olabilir⁵⁷. Ayrıca telematik teknoloji, kişilerin davranışlarına göre poliçelerin kişiselleşmesinde kullanılmış ve bu sayede sağlık, araç ve konut sigortalarında rizikonun meydana gelme sıklığının azaldığı tespit edilmiştir⁵⁸. Anılan durum öde-

⁵² Dahiya and others (n 30) 34; Christofilou and Chatzara (n 4) 50

⁵³ Insurtech kavramı, bir yandan sigortacılık alanında riskleri yönetmek ve müşterilere daha iyi hizmet vermek için benimsenen dijital teknolojileri vurgulamak için kullanılan sigorta teknolojilerini (insurance technology), diğer yandan teknik uzmanlıklardan yararlanarak sigorta şirketleriyle işbirliği içinde olan veya rekabet eden teknoloji odaklı firmaları ifade etmektedir (bkz. Alexander Braun and Ruojia Jia, 'InsurTech: Digital Technologies in Insurance' (2025) 50 The Geneva Papers on Risk and Insurance - Issues and Practice 2, 3. Ayrıca bkz. Gülay, Atilla and Kabataş (n 4) 8). Bu çalışmada söz konusu ayrımı netleştirmek adına, kullanılan sigorta teknolojileri için yalnızca "InsurTech", teknoloji odaklı girişimleri ifade etmek için ise "Insurtech girişimleri" ifadesi kullanılacaktır.

⁵⁴ Christofilou and Chatzara (n 4) 55-56; Gupta and others (n 6) 8; Soyer, 2022 (n 13) 184

⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Martin Eling and Mirko Kraft, 'The Impact of Telematics on the Insurability of Risks' (2020) 21 The Journal of Risk Finance 79 vd.; OECD, 2023 (n 6) 11

⁵⁶ Eling and Lehmann (n 7) 364; Soyer, 2022 (n 13) 166

⁵⁷ Eling and Kraft (n 55) 79; Gupta and others (n 6) 5; Dahiya and others (n 30) 34; Gülay, Atilla and Kabataş (n 4) 8.

⁵⁸ Alexandre Braun A and Niklas Haeusle, 'Digital Insurance and InsurTech' in Georges Dionne (ed) Handbook of Insurance, Vol. I (3rd Edition, Springer Books/The Geneva Association 2025) 230; Eling and Lehmann (n 7) 370. Ayrıca bkz. Gupta and others (n 6) 8. "Sürüş şekline göre ödeme" (pay as you drive) prensiplerinin geçerli olduğu poliçelerinde, elektronik cihazlar sayesinde, coğrafi konum, hız, hızlanma ve fren şiddeti gibi sürücü davranışları ve alışkanlıkları hakkında bilgi veren veriler toplanabilir ve bu veriler risk puanı hesabında sigortacılar için dayanak teşkil edebilmektedir. Söz konusu

necek sigorta priminin azalmasını sağlayabilir⁵⁹. Daha çok bilgiye erişim ve artan şeffaflık, maliyetleri azaltabilir⁶⁰. Telematik ürünler, sigorta ürünlerinin sunumunu kolaylaştırırken müşterilerin sigortacıyla iletişim kurmasını ve bilgi edinmesini de mümkün kılabilir⁶¹.

Giyilebilir teknoloji (*wearable technology*), nesnelerin internetinin yaygın uygulamalarından biridir⁶². İlk nesil giyilebilir cihazlar, adım sayısı ve uyku gibi temel verileri ölçerken, günümüzde kalp atışı, tansiyon, cilt sıcaklığı ve kan şekeri gibi hayatî belirtileri takip edebilen cihazlar geliştirilmiştir⁶³. Sigorta şirketleri tarafından özellikle verileri elde etme aracı olarak görülen söz konusu cihazlar, hayat ve sağlık sigortalarında sıkça kullanılmakta;⁶⁴ prim indirimleri, kronik hastaların takibi, müdahale ve tedavi konusunda destek olarak hastalığın seyrini olumlu şekilde etkilemekte ve müşteri memnuniyeti ile sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmaya katkı sağlamaktadır⁶⁵. Bundan başka, giyilebilir cihazların fiyatlandırma modellerinin geliştirilmesinde ve yanlış sigorta uygulamalarının azaltılmasında da yararlı olabileceği kabul edilmektedir⁶⁶. Nihayet büyük veri analizi ve nesnelerin interneti sayesinde, daha küçük risk grupları oluşturula-

risk puanına, sürücünün yaşı ve benzer veriler de eklenerek, sürücü başına ödenmesi gereken prim miktarı hakkında daha isabetli bir şekilde karar alınabilir (Keller (n 15) 30; Armağan Ebru Bozkurt Yüksel, ‘Nesnelerin İnternetinin Hukuki Yönden İncelenmesi’ (2015) 17(2) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 120). Ayrıca bkz. Ostrowska (n 11) 579-580

⁵⁹ Braun A and Haeusle (n 58) 230; Soyer, 2022 (n 13) 185

⁶⁰ Eling and Lehmann (n 7) 374

⁶¹ Christofilou and Chatzara (n 4)58. Ayrıca bkz. Simona Cosma and Giuseppe Rimo, ‘Redefining Insurance Through Technology: Achievements and Perspectives in Insurtech’ (2024) 70 Research in International Business and Finance 102301 10

⁶² Aydemir and Özden (n 6) 31

⁶³ Keller (n 15) 32; Soyer, 2022 (n 13)166

⁶⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Keller (n 15) 32; Soyer, 2022 (n 13) 166-167. ABD merkezli büyük bir sigorta ve finansal hizmetler şirketi olan John Hancock, Vitality adını verdiği bir program çerçevesinde, sigortalıların günlük yaşam aktivitelerini izlemek için fitness bileklikleri ve akıllı saatler gibi giyilebilir cihazları ve akıllı telefon uygulamalarını kullanmaktadır. Nesnelerin interneti sayesinde elde edilen veriler, bulut tabanlı sistemlere aktarılmakta ve bu sayede sigorta şirketi, düzenli olarak kullanıcıların sağlık durumunu izleyebilmektedir. Sigorta şirketi, programlara uyan sigortalılara ödüller vermektedir (<<https://www.johnancock.com/about-us/newsroom/news/john-hancock/2024/11/john-hancock-adds-new-apple-watch-series-10-to-its-vitality-program.html>> Erişim Tarihi: 11.09.2025).

⁶⁵ Keller (n 15) 32; Aydemir and Özden (n 6) 32-33

⁶⁶ Aydemir and Özden (n 6) 32

bilir ve bu da risklerin birbirinden daha belirgin bir şekilde ayırt edilmesi-ne imkân verebilir⁶⁷.

Nesnelerin interneti, risk puanına bağlı olarak peşin prim indirimleri, nakit iadesi ve riziko azalması gibi avantajlar sunar⁶⁸. Ancak örneğin telematik ürünlerin kullanılması, sigortalılar arasında ayrımcılığa neden olabilir ve onların hayatlarına müdahale olarak yorumlanabilir⁶⁹. Ayrıca, verilerin kullanım amaçları hakkında sigortalılar tereddüt yaşayabilir. Özellikle araç üreticilerinin bu yöntemle elde edilen verileri kullanarak sigorta primlerini artırması⁷⁰ veya aracın bedeline ekleyip paket halinde satması riski bulunmaktadır⁷¹. Açıklanan teknolojilerin veri kalitesine bağlı olarak yüksek maliyetlere yol açabilmesi, veri gizliliğinin sorun teşkil edebilmesi ve buna bağlı olarak veri güvenliği için tedbirler alınması zorunluluğu da bu konuda işaret edilen güçlüklerdir⁷².

Giyilebilir cihazlar risk belirlemede yardımcı olsa da, ayrımcılık endişelerinin ortaya çıkmasına neden olabilir⁷³. Ayrıca kişiler, prim indirimleri için yaşam tarzlarını kısıtlanmış hissedebilir veya sağlık verilerini paylaşmak istemeyebilir. Nihayet sağlık açısından yüksek risk taşıyan kişiler, sağlık sigortası teminatından çok daha yüksek meblağlar ödeyerek yararlanmak zorunda kalabilir. Anılan durum, söz konusu kişilerin temel sağlık

⁶⁷ Eling and Lehmann (n 7) 373

⁶⁸ Braun A and Haeusle (n 58) 230; Keller (n 15) 30; Aydemir and Özden (n 6) 32

⁶⁹ Keller (n 15) 30; Bozkurt Yüksel (n 58) 119-120

⁷⁰ 2025 yılında açılan Texas AG v. Allstate davasında, Amerika Birleşik Devletleri'nin en büyük sigorta şirketlerinden biri olarak kabul edilen Allstate şirketinin bağlı şirketi konumundaki Arity tarafından, sigortalıların (motorlu araç sürücülerinin) onayı olmaksızın, bu kişilere ait coğrafi konum, hız ve hareketler hakkında araç içi cihazlardan ve mobil telefonlardan veri elde edildiği, toplanan verilerin sigorta sözleşmelerinin yenilenmesi sırasında primlerde artışa ve bazı durumlarda sözleşmenin yenilenmemesine neden olduğu iddia edilmiştir. Ayrıca Allstate'in elde ettiği verileri, yine ilgililerden herhangi bir onay almaksızın üçüncü kişilerle paylaştığı da iddialar arasındadır. Yaklaşık 45 Milyon araç sürücüsünün verilerinin konu edildiği yargı süreci devam etmektedir (<<https://www.reuters.com/technology/texas-sues-allstate-over-data-collection-cellphones-2025-01-13/>> Erişim Tarihi: 11.09.2025)

⁷¹ Keller (n 15) 31

⁷² Braun and Haeusle (n 58) 231; Braun and Jia (n 53) 6; Soyer, 2022 (n 13) 187; Bozkurt Yüksel (n 58) 120. Sigorta şirketlerinin siber güvenlik konusunda zafiyet göstermesi halinde sigortalıların sigortacıları karşı tazminat davası açmakta güçlüklerle karşılaşabileceği konusunda bkz. Soyer, 2024 (n 51) 130. Nesnelerin interneti teknolojisi açısından veri güvenliği sorunları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz Christofilou and Chatzara (n 4) 53 vd.

⁷³ Keller (n 15) 32

hizmetlerine erişimini kısıtlayabilir ve sağlık durumlarının daha da kötüleşmesine neden olabilir⁷⁴.

D. Blokzincir ve Akıllı Sözleşme

Blokzincir (*blockchain*), birden çok taraf arasında her türlü dijital veri alışverişini sağlayan, verilerin genellikle aracılık faaliyeti olmadan paylaşılmasına imkân veren, işlemleri doğrulamak ve kaydetmek için algoritmalar kullanılan ve bu işlem tamamlandıktan sonra değiştirilemeyen dağıtık defter teknolojisinin (*distributed ledger technology*)⁷⁵ bir türüdür⁷⁶. Blokzincir, tüm kayıtların şeffaf olduğu, verilerin zaman damgalı bloklar hâlinde şifrelenip zincir şeklinde birbirine eklenerek bağlandığı ve depolandığı, merkezî olmayan bir kayıt sistemidir⁷⁷. Her bloğun özet değeri (*hash*) sonraki bloğa hiçbir şekilde değiştirilmemiş haliyle muhafaza edilip

⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. ibid 32 vd.

⁷⁵ Dağıtık ağ teknolojisinde, veriler sadece bir merkez ya da bir merkez grubu tarafından değil sisteme dâhil olan herkes tarafından kayıt altına alınmaktadır. Bu konuda bkz. Gülden Mehmed, ‘Blokzincir Teknolojisi Çerçevesinde Akıllı Sözleşmelerin Kurulması ve Geçerliliği’ in Mustafa Aksu (ed) Yapay Zekâ ve Hukuk (On iki levha 2024) 428

⁷⁶ EIOPA, 2021a (n 6) 9; Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), ‘Technology and Innovation in the Insurance Sector <https://www.oecd.org/en/publications/technology-and-innovation-in-the-insurance-sector_ddf9df41-en.html> Erişim Tarihi: 18.07.2025, 19; Tarr, Tarr and Peña (n 18) 57; Simon Grima, Jonathan V. Spiteri and Inna Romanova, ‘The Challenges for Regulation and Control in an Environment of Rapid Technological Innovations’ in Pierpaolo Marano and Kyriaki Nossia (eds) Insurtech: A Legal and Regulatory View Vol.1 (Springer 2020) 87; Alan Cohn, Travis West and Chelsea Parker, ‘Smart After All: Blockchain, Smart Contracts, Parametric Insurance, and Smart Energy Grids’ (2017) 1 Georgetown Law Technology Review 274-275; John P. Mastando III, ‘DeFi: Blockchain Risks Make the Case for Blockchain Insurance’ (2022) 5 The Journal of Robotics, Artificial Intelligence & Law (Fastcase) 249. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından yayımlanan Blokzincir Sözlüğü’nde, “Blokzincir” kavramı “Dağıtık, şeffaf, değiştirilemez ve güvenli veri yapıları sağlayan teknolojiler bütünüdür. Üzerindeki iletişim bilgileri; değişmez kayıtlar olarak ağdaki paydaşlar tarafından doğrulanır, kaydedilir ve paylaşılır” şeklinde ifade edilmiştir (<<https://cbddo.gov.tr/sss/blokzincir-sozlugu/>> Erişim Tarihi: 15.08.2025)

⁷⁷ Lukas Friehoff, ‘Blockchain in the Insurance Industry – Implications and Legal Boundaries’ (2020) < <https://d-nb.info/1224287436/34>> Erişim Tarihi: 13.08.2025, 305; Cohn, West and Parker (n 76) 275; Ken Goldstein, ‘Blockchain and Distributed Ledger Technology: Insurance Applications, Legal Developments, and Cybersecurity Considerations’ (2021) 27 Connecticut Insurance Law Journal 514; Karayazgan (n 17) 2 vd.; Mehmed (n 75) 426; Sezai Tunca and Bülent Sezen, ‘Sigorta İşlemlerinde Blokzincir (Blockchain) Teknolojisi Uygulamaları’ (2020) 14,13 Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi (BSAD) 14

ilk veri olarak aktarıldığından, verilerde sonradan yapılacak en küçük değişiklik dahi zincirin bütünlüğünü bozar ve kolayca tespit edilir. Dolayısıyla deftere işlenen bir veri, diğer ağ katılımcıları tarafından onaylanmadıkça sonradan silinemez, değiştirilemez ve geçmişe etkili olacak şekilde üzerinde işlem yapılamaz⁷⁸. Aksi hâlde zincir kırılır, bozuk halkaya sahip nokta dağıtık defterden çıkarılır ve ağdaki kişiler, zincirin kırılmadan devam ettiği noktadan itibaren sistemi kullanmaya devam eder⁷⁹.

Akıllı sözleşme (*smart contract*) ise yeknesak bir tanımlı bulunmasa da önceden belirlenen koşullar gerçekleştiğinde kendiliğinden yürürlüğe giren ve yine daha önce belirlenmiş ve tanımlanmış edimleri kendiliğinden yerine getiren bilgisayar programları veya işlem protokolleri olarak tanımlanabilir⁸⁰. Akıllı sözleşme kavramsal açıdan blokzincir ile doğrudan bağlantılı değildir⁸¹. Ancak blokzincir teknolojisi, akıllı sözleşmeler açısından özellikle araçlara duyulan ihtiyacı ortadan kaldırması, teknolojinin verdiği imkânlarla, güvenli bir biçimde, hızlı ve daha az maliyetli çözümler sunması nedeniyle tercih edilmektedir⁸². Akıllı sözleşmeler, nesnelerin interneti teknolojileri ile birlikte, özellikle talebe dayalı sigortada⁸³ kullanılmaktadır⁸⁴. Bunun yanında parametrik sigortacılıkta da blokzincir teknolojisi ile akıllı sözleşmelerin uygulandığı bilinmektedir.

⁷⁸ Dahiya and others (n 30) 35; Mesut Serdar Çekin, ‘Borçlar Hukuku ile Veri Koruma Hukuku Açısından Blockchain Teknolojisi ve Akıllı Sözleşmeler: Hukuk Düzenimizde Bir Paradigma Değişimine Gerek Var mı?’ (2019) 77(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 321-322

⁷⁹ Mehmed (n 75) 428-429

⁸⁰ Bkz. Lee Bacon and Julie Ann Tarr, ‘Distributed Ledger Technology and Blockchain Insurance’ in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) Global Insurance Market and Change: Emerging Technologies, Risks and Legal Challenges (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 100; Eling and Lehmann (n 7) 369; Kubilay (n 7) 280; Karayazgan (n 17) 55; Mehmed (n 75) 438-439. Akıllı sözleşmeler hakkında yapılan diğer tanımlamalar ve ayrıntılı bilgi için bkz. Doğa Ekrem Doğancı, Blokzincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri, Kuruluşu, Yorumu, İfası ve Bazı Örnek Hukuki Uygulamalar (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2021) 75 vd. Yazar akıllı sözleşmeyi “Dijital olarak denetlenebilen, belirli bir şartın gerçekleşmesine bağlı olan, bireyselleştirilebilen içeriğini özerk bir şekilde uygulayan, blokzinciri teknolojisine dayanan bilgisayar programları” olarak tanımlamaktadır (Doğancı (n 80) 87)

⁸¹ Cohn, West and Parker (n 76) 280

⁸² Çekin (n 78) 323

⁸³ Talebe dayalı sigortacılık modeli hakkındaki açıklamalar için bkz. aşa. II/B

⁸⁴ Faiza Loukil and others, ‘A Collaborative Blockchain-Based Insurance System (2021) 10(1343) Electronics <<https://doi.org/10.3390/electronics10111343>> Erişim Tarihi:

Öğretide, dağıtık defter (özelde blokzincir) teknolojisinin, sigorta poliçelerindeki kayıtların doğruluğunun teyit edilmesi ve çakışmaların önlenmesi, sigorta sözleşmesinin kurulması ve poliçe hükümlerinin teyit ve kontrol edilmesi, rücu⁸⁵, yeni sigorta ürünlerinin tasarlanması, sigortalıların önceki poliçelerdeki taleplerin, polis raporlarının ve kimliklerin çapraz kontrolünün sağlanması ve yanlış sigorta uygulamalarının tespit edilmesi gibi hususlarda katkı sağladığı ifade edilmiştir⁸⁶. Blokzincirlerde gerçekleşen işlemlerin ağ katılımcıları tarafından her aşamada takip edilebilmesi, akıllı sözleşmeler bakımından şeffaflık sağlamaktadır⁸⁷. Ayrıca bu sayede, sigortacılar ve reasürans şirketleri arasındaki bilgi alışverişi hızlanmaktadır. Sigorta sözleşmesi akdetmeye yönelik teklifler ve tazminat taleplerinin değerlendirilmesi ile de (özellikle parametrik sigortacılık modelinin⁸⁸ de katkısıyla) ödemelere dair süreçler otomatik hâle gelebilir⁸⁹. Bu ise insan kaynaklı hataları ve maliyetleri azaltırken, verimliliği

13.05.2025, 4. Akıllı sözleşme teknolojisinin benimsenmesinde, sigortacıların diğer endüstri alanlarındaki blok zinciri girişimleriyle işbirliği yapmasının önem arz ettiği yönünde bkz. Karayazgan (n 17) 12. Ayrıca bkz. Bacon and Tarr (n 80) 105

⁸⁵ Sigortacılar arasında rücu haklarının elektronik işlem ve bitcoin şeklinde gerçekleştirileceği ve bu sayede işlemlerin blokzincir kullanılarak tamamen otomatik hale gelebileceği yönünde bkz. Karayazgan (n 17) 12

⁸⁶ Bkz. EIOPA, 2022a (n 6) 3; Bacon and Tarr (n 80) 104-106, 111; Loukil and others (n 84) 1; Tarr, Tarr and Peña (n 18) 61; Grima, Spiteri and Romanova (n 76) 87; Cohn, West and Parker (n 76) 291-292; Goldstein (n 77) 519; Karayazgan (n 17) 11, 13, 15, 24; Aydemir and Özden (n 6) 35; Erdem Kırkbeşoğlu, ‘Sigortacılıkta Dijital Dönüşüm: Mevcut Durum ve Geleceğe Yönelik Öngörüler’ in Hasan Meral (ed) 21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye (3rd edn, Nobel 2024) 220. Blokzincirin ve akıllı sözleşmelerin, nesnelerin interneti ve yapay zekâ gibi diğer teknolojilerle birleştirildiğinde, teorik olarak tüm sigorta değer zinciri boyunca kullanılabileceği yönünde bkz. EIOPA, 2021a (n 6) 12. Bugün için blokzincir uygulamalarını kullanan sigorta şirketlerinin operasyonel verimliliği artırmaya odaklandıkları yönünde bkz. Yazıcı and Kilitçi Calayır (n 6) 239

⁸⁷ Mehmed (n 75) 442

⁸⁸ Söz konusu model hakkındaki açıklamalar için bkz. aşa. II/C

⁸⁹ Cohn, West and Parker (n 76) 291; Goldstein (n 77) 519-520 Örneğin Almanya’da 2022 yılında kurulan Etherisc’in sunduğu “FlightDelay” adlı blokzincir tabanlı seyahat sigortasında, seyahat edilecek uçaklarda belirli bir süreyi aşan gecikmeler meydana geldiğinde müşterilere ödeme yapmak için parametrik sigortacılık modeliyle birlikte blokzincir ve akıllı sözleşme teknolojisi kullanılmaktadır (Anthony R. O’Donnel, ‘Etherisc Launches Blockchain-Backed Parametric Flight Delay Insurance’ (2022) <<https://iireporter.com/etherisc-launches-blockchain-backed-parametric-flight-delay-insurance/>> Erişim Tarihi: 11.09.2025). Poliçe sahibi yanlış veya hileli iddiada bulunursa, akıllı sözleşme feshedilir ve primler iade edilir (Yazıcı and Kilitçi Calayır (n 6) 235)

artırır⁹⁰. Bundan başka, merkezi olmama özelliği, blokzincir teknolojisini kullanan sigorta şirketlerinin sunucularının siber saldırıların olumsuz sonuçlarına ve manipülasyonlara karşı güvence sağlar⁹¹. Sigortacılar ve reasürans şirketleri arasındaki bilgi alışverişini ve ödemeleri kolaylaştırabileceği değerlendirilen blokzincir, verilerin toplaması, saklanması ve paylaşımına dair süreçlerde, sigorta şirketlerinin denetiminde, belirli sigorta sözleşmelerinin akdedilme şekli ile bu sözleşmelere ilişkin tazminatların yönetilmesinde ve hata riskini azaltmada da yardımcı olabilir⁹².

Blokzincir teknolojisinin aracılık faaliyetlerinin işlevini azaltma ve hatta ortadan kaldırma potansiyeli, araçların etkin olduğu Türk sigortacılık piyasasında olumlu karşılanmayabilir⁹³. Ayrıca, blokzincir teknolojisinin kullanımının maliyetli teknolojik altyapıya ve nitelikli personele olan ihtiyacı artıracığı, ancak bu alanda henüz etkin uygulama örneklerinin ve standartların bulunmadığı belirtilmektedir⁹⁴. Bundan başka, blokzincir uygulamalarında ağ katılımcıları dünyanın herhangi bir yerinde bulunabileceğinden, birden fazla ülkeye ait düzenlemenin uygulanması gündeme geldiğinde, çelişen düzenlemelerden hangisinin geçerli olacağı konusunda tereddüt yaşanabilir⁹⁵. Ek olarak, akıllı sözleşmelerin tarafların haklarını içeren hukuken geçerli bir sözleşme niteliği taşıyıp taşımadığı dahi tartışmalıdır⁹⁶. Bu çerçevede sigortalılar, örneğin tazminat taleplerini dayandı-

⁹⁰ Loukil and others (n 84) 1-2, 3; Aydemir and Özden (n 6) 35; Gülay, Atilla and Kabaş (n 4) 11

⁹¹ EIOPA, 2021a (n 6) 13; Bacon and Tarr (n 80) 110; Tunca and Sezen (n 77) 15; Karayazgan (n 17) 12

⁹² EIOPA, 2022a (n 6) 5; EIOPA, 2021a (n 6) 21 vd.; Tarr, Tarr and Peña (n 18) 57; Bacon and Tarr (n 80) 103, 100; Aydemir and Özden (n 6) 35. Blokzincirin sigorta şirketleri tarafından kullanımının pratikte nasıl bir fayda sağlayacağı konusunun tam olarak belirlenemediği hususunda Grima, Spiteri and Romanova (n 76) 86. Sigorta şirketlerinin verilerine denetim amacıyla gerçek zamanlı erişimin güç olduğu hususunda bkz. EIOPA, 2022a (n 6) 5

⁹³ Karayazgan (n 17) 14. Akıllı sözleşmelerle her ne kadar aracı kurumlara olan ihtiyacın tamamen ortadan kaldırılması amaçlanmış olsa dahi uygulamada bu ihtiyacın bulunduğu yönünde bkz. Mehmed (n 75) 450

⁹⁴ Bacon and Tarr (n 80) 111. Blokzincir teknolojisi açısından verilerin onaylanması, sertifikaya bağlanması ve saklanması hukuki sonuçları üzerinde durulması gerektiği yönünde bkz. Kubilay (n 7) 284

⁹⁵ Frieheoff (n 77) 311; Kubilay (n 7) 281.

⁹⁶ Bu konuda bkz. Doğancı (n 80) 104; Karayazgan (n 17) 44. OECD, akıllı sözleşmelerin sınırlarını, dış dünyada neler olup bittiğini bilememe, öngörülemeyen olaylara tepki verememe ve bu nedenle sözleşmenin temelini oluşturan bir eylemi gerçekleştirememe olarak belirtmektedir (OECD, 2017 (n 76) 12). AB’de akıllı sözleşmelerin kullanımının

rabilecekleri geçerli bir sigorta sözleşmesinin bulunmadığı savunmasıyla karşı karşıya kalabilirler⁹⁷. Günümüzde akıllı sözleşmeler yalnızca sınırlı ve çerçevesi kesin olarak belirlenmiş koşullar altında uygulanabilmekte ve daha da önemlisi, bu teknolojiye, icrası başlayan bir işlemin durdurulması veya geri alınması mümkün olmamaktadır⁹⁸. Oysa yanlış sigorta uygulamaları veya kodlama hataları meydana gelebilir⁹⁹. Bunun sonucunda, sigortacının sigorta tazminatı ödememesi gerektiği sonucuna varılsa dahi ödeme gerçekleşebilir. Ters bir durumda, akıllı sözleşmedeki veya verilerdeki bir hata nedeniyle tazminat talebinin uygun olmayan bir şekilde reddedilmesi yahut blokzincire yetkisiz erişim ve siber saldırı nedeniyle sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesi de mümkündür¹⁰⁰.

E.Bulut Bilişim

Bulut bilişim (*cloud computing*), kişilere ve işletmelere internet üzerinden yazılım, veri depolama, sunucu ve uygulama geliştirme plâformları gibi bilgi teknolojilerini sunan bir teknolojidir¹⁰¹. Bu sayede paylaşımlı bilgi işlem kaynaklarına anında erişim sağlanabilmekte, bilgiler düzenlenebilmekte ve kayıtlar depolanabilmektedir¹⁰².

Bulut bilişim teknolojileri, sigortacılık alanında kaynakların tutarlılığını ve güvenliğini temin ederken¹⁰³, verilerin merkezileştirilmesini ve altyapı maliyetlerinin azaltılmasını sağlayabilir¹⁰⁴. Söz konusu teknolojilerin, poliçe düzenlenmesine ve yeni sigorta ürünlerinin uygulamaya girme-

oldukça sınırlı olduğu; yalnızca parametrik sigortacılık ile eşler arası sigortacılık modellerinde ve bazı uluslararası sigorta projelerinde uygulandığı yönünde bkz. EIOPA, 2021a (n 6) 13. Bu konuda ayrıca bkz. Karayazgan (n 17) 21

⁹⁷ Frieheff (n 77) 311

⁹⁸ EIOPA, 2021a (n 6) 11; Dahiya and others (n 30) 35

⁹⁹ Mehmed (n 75) 441; Mastando III (n 76) 251.

¹⁰⁰ EIOPA, 2021a (n 6) 29. Ayrıca bkz. EIOPA, 2022a (n 6) 6; Kubilay (n 7) 285

¹⁰¹ OECD, 2023 (n 6) 18

¹⁰² Aydemir and Özden (n 6) 37

¹⁰³ Aydemir and Özden (n 6) 36-37. Birçok sigorta şirketindeki veri güvenliği standartlarının yeterli olmadığı ya da bulut sunucularının yasal zorunluluklara tâbi olduğu yönünde bkz. Thomas Christians and Stefan Steden, 'Cloud-Computing in the Insurance Industry' in Fehim Bakırcı, Thomas Heupel, Orhan Kocagöz, Üstün Özen, German-Turkish Perspectives on IT and Innovation Management (1st edn, Springer Gabler 2018) 281

¹⁰⁴ Grima, Spiteri and Romanova (n 76) 95; Christians and Steden (n 103) 287; Dahiya and others (n 30) 33; Srinivasa Seethala SC, 'Data Warehouse Modernization for Insurance: Integrating AI and Cloud Technologies' (2021) 7(6) International Journal of Scientific Research & Engineering Trends 3655

sine dair süreleri önemli ölçüde kısalttığı, hasar işleme verimliliğini ise artırdığı gözlemlenmiştir¹⁰⁵. Bunun dışında, anılan teknoloji aracılığıyla sunulan yazılım araçları, sigortacıların daha nitelikli veriye, işlem gücüne ve risk değerlendirmede kullanılan analitik araçlara erişimini artırabilir¹⁰⁶. Risklerin azaltılması veya önlenmesi konusunda sigortalılara destek olabileceği ifade edilen¹⁰⁷ bulut tabanlı uygulamalar, telematik teknolojiler ile birlikte gömülü sigorta gibi yenilikçi modellerin uygulanmasını da kolaylaştırabilir¹⁰⁸. Birden fazla kullanıcının aynı anda erişiminin bulunduğu bulut plâformlarının çeşitli kaynaklardan gelen müşterilere ait verileri entegre ederek kişiselleştirilmiş sigorta tekliflerinin sunulmasını ve işbirliklerini desteklemesi, sigorta işlemlerinin ve sigortalılar tarafından ileri sürülen taleplerin gerçek zamanlı olarak işlenmesi, sigortalılara hızla geri dönüş sağlanabilmesi ve yanlış sigorta uygulamalarının tespiti ve önlenmesine katkı sağlaması, söz konusu teknolojinin olası yararları arasındadır¹⁰⁹. Gelecekte, bulut bilişim teknolojilerinin ileri bir seviyesi olarak sunucusuz bilişim (*serverless computing*) hizmetleri sayesinde, sigorta şirketlerinde alt yapıya dair yüklerin ortadan kaldırılabileceği ve operasyonel maliyetlerin azaltılması suretiyle yeni hizmetlerin hızla uygulanmasının mümkün hâle gelebileceği ifade edilmektedir¹¹⁰.

Günümüzde artan kullanımına rağmen¹¹¹, bulut bilişimin kullanımında belirli zorluklar ve dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır.

¹⁰⁵ Malar Mangai Kondappan, 'Cloud Computing and its Role in Insurance Platform Integration' (2025) 26(1), World Journal of Advanced Research and Reviews 3703; Grima, Spiteri and Romanova (n 76) 87

¹⁰⁶ OECD, 2023 (n 6) 7; Kondappan (n 105) 3703

¹⁰⁷ OECD, 2023 (n 6) 17; Seethala (n 104) 3655

¹⁰⁸ Kondappan (n 105) 3704, 3711; Aydemir and Özden (n 6) 36

¹⁰⁹ Dahiya and others (n 30) 36; Grima, Spiteri and Romanova (n 76) 88; Kondappan (n 105) 3704-3705; Seethala (n 104) 3655-3656. "Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren bir sigorta aracı olan Towergate, Microsoft ve Avanade ile iş birliği yaparak bilgi teknolojileri altyapısının büyük bir kısmını bulut ortamına taşımıştır. Bu dönüşüm kapsamında şirket; veri merkezi, ağ ve telefon altyapısı ile kullanıcı destek hizmetlerinde kapsamlı değişiklikler gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak, Towergate'in 300'ün üzerinde farklı birim ve sistemi entegre ettiği, yıllık yaklaşık %30 oranında tasarruf sağladığı ve ayrıca sistemler arası tutarlılık ile destek süreçlerinde önemli ölçüde verimlilik artışı elde ettiği tespit edilmiştir (<<https://insuranceblog.accenture.com/4-case-studies-of-fs-organizations-successful-journeys-to-cloud>> Erişim Tarihi: 11.09.2025)

¹¹⁰ Grima, Spiteri and Romanova (n 76) 88. Sigorta şirketlerinin politika oluşturmaya odaklanmasına imkân vermesinin, bulut bilişim teknolojisinin temel yararı olduğu yönünde bkz. Dahiya and others (n 30) 34

¹¹¹ Bu konuda bkz. Kondappan (n 105) 3700

Zira internet altyapısına ve bir hizmet sağlayıcısına bağımlı olan bu teknolojiye¹¹², artan siber saldırılara karşı depolanan verilerin güvenliği ve mevzuata uyum büyük önem arz etmektedir¹¹³. Bunun yanında, sahip oldukları eski sistemleri bulut bilişim teknolojisiyle uyumlu hale getirmek isteyen sigorta şirketlerinin (yetersiz veya özensiz belgeleme, yetersiz teknik ekip vb. nedenlerle) önemli zorluklarla karşılaşabileceği değerlendirilmektedir¹¹⁴.

II. TEKNOLOJİK YENİLİKLERE BAĞLI OLARAK GELİŞTİRİLEN SİGORTACILIK MODELLERİ

A. Gömülü Sigortacılık

Gömülü sigortacılık, sigorta ürünlerinin diğer ürün veya hizmetlere tamamlayıcı olarak eklendiği bir modeldir¹¹⁵. Söz konusu modelde, sigorta ilişkisi genellikle mal veya hizmete dair sözleşmeyle birlikte kurulur¹¹⁶. Sigorta primi, teknolojinin desteğiyle gerçek zamanlı olarak belirlenir ve

¹¹² Grima, Spiteri and Romanova (n 76) 88

¹¹³ Kondappan (n 105) 3708; Grima, Spiteri and Romanova (n 76) 88. Temmuz 2025 tarihli Taylor v. Allianz Life Insurance Company of North America (Allianz Life) davasında Allianz'ın yaklaşık 1.4 Milyon müşterisine ait bilgilerin depolandığı ve üçüncü tarafça sağlanan bulut sistemine yetkisiz giriş (hack) nedeniyle, bilgilerin sızdırıldığı iddia edilmiş ve bu gerekçeyle tazminat davası açılmıştır. Yargı süreci halen devam etmektedir

(<<https://dockets.justia.com/docket/minnesota/mndce/0:2025cv03020/226779>> Erişim Tarihi: 11.09.2025) Verilerin bulut sunucularında yoğunlaşmasının risk oluşturabileceğine dair bir araştırma için bkz. Stephan von Watzdorf Sv, 'Risk Concentration in the Cloud: How to Enhance Resilience' (2024) <<https://www.swissre.com/risk-knowledge/advancing-societal-benefits-digitalisation/risk-concentration-in-the-cloud.html>> Erişim Tarihi: 11.09.2025

¹¹⁴ OECD, 2023 (n 6) 18; Kondappan (n 105) 3708- 3709

¹¹⁵ Anna Kessler and Philipp Johannes Nolte, 'Embedded Insurance: Hype oder Hoffnungsträger der Versicherungswirtschaft' in Andreas Eckstein, Axel Liebetrau, Lukas Nolte, Arno Rasch (eds) Insurance & Innovation 2025 – Ideen und Erfolgskonzepte von Experten aus der Praxis (Verlag Versicherungswirtschaft 2025) 111; Angus McDonald, Kirsty Paynter and Ernie Van der Vyver, 'Embedded Insurance' in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) Global Insurance Market and Change: Emerging Technologies, Risks and Legal Challenges (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 67; Kevin M. Hubacher, 'Vermittlung von Versicherungen durch Gewerbetreibende' (2023) Der Treuhandexperte (TREX) 98; Fatma Kesik, 'Türk Hukuk Sisteminde Gömülü Sigorta: Alman Modeliyle Mukayeseli Yaklaşım' (2025) 7 Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 303; Erhan Ergüneş E, 'Gömülü (Embedded) Sigorta: Global Trendler ve Türkiye Potansiyeli' in Hasan Meral (ed) 21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye (3rd edn, Nobel 2024) 260

¹¹⁶ Tarr and others (n 19) 8; McDonald, Paynter and Van der Vyver (n 115) 70

satış bedeline eklenir. Bununla birlikte sigorta teminatı, malı veya hizmeti satan tarafça değil, sigortacı tarafından sağlanır. Satın alınan elektronik cihazların, üreticinin garanti koruması için öngördüğü süre tamamlandıktan sonra belirli bir süre daha korunmasına imkân tanıyan uzatılmış garanti sigortası, gömülü sigortacılık modeline örnek teşkil eder¹¹⁷.

Gömülü sigortacılık, ürünün veya hizmetin satın alındığında ek bir çaba sarf etmeden teminat sağlar¹¹⁸. Ayrıca, veri analizi yapan yapay zekâ sistemleri ile gerçek zamanlı değer tespitinde bulunan uygulamalar sayesinde, ürünün veya hizmetin gerçek değeri ve buna bağlı olarak da sigorta primi anlık olarak ve isabetli bir şekilde belirlenebilir ve riskler fiyatlandırılabilir¹¹⁹. Bunun yanında model, daha önce bilinmeyen veya dikkat çekmeyen riskler bakımından farkındalık yaratabilir ve toplumda sigortalama kültürünü destekleyebilir¹²⁰. Ayrıca bu modelde sigorta teminatı ihtiyaç odaklı olarak sağlandığından, teminat için düşük primler yeterli olabilir¹²¹. Sigortacılar da bu model sayesinde yeni müşterilere kolayca ulaşabilir, dağıtım ve pazarlama gibi konulardaki maliyetlerini azaltabilir ve kişiselleşmiş sigorta ürünlerini sunabilir¹²². Gömülü sigortacılık, finans dışı girişimciler (örneğin *InsurTech* girişimleri) için yeni gelir kaynakları sağlayabilir, sigorta şirketlerinin müşterilerini kendilerine çekme fırsatı sunabilir ve kapsamlı düzenlemeler nedeniyle piyasada faaliyette bulunmaya ilişkin engelleri sigorta şirketleriyle yapılacak işbirlikleriyle aşmaya yardımcı olabilir¹²³.

Gömülü sigortacılık modelinde sigortalama işlemleri çoğu zaman hızla gerçekleşir. Ancak bu durum nedeniyle sigorta ettirenler, sözleşme koşullarını yeterince inceleyip değerlendirme imkânına sahip olmayabilir. Sigorta sözleşmesinin sigortacı veya acente ile yüz yüze akdedilmemesi, sigortacıların aydınlatma yükümlülüğünü gerektiği gibi yerine getirmesini

¹¹⁷ Bkz. Kesik (n 115) 304

¹¹⁸ Kessler and Nolte (n 115) 112

¹¹⁹ Müberra Yurdakul and Nilüfer Dalkılıç, 'Sigortacılık Sektöründe Dijital Çağ' (2016) 50 *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 53; Kesik (n 115) Tarr and others (n 19) 8; 304

¹²⁰ McDonald, Paynter and Van der Vyver (n 115) 70, 79. Aynı sonuca, genel olarak sigortacılıkta dijitalleşme açısından varan bir değerlendirme için bkz. Eling and Lehmann (n 7) 369

¹²¹ McDonald, Paynter and Van der Vyver (n 115) 70

¹²² Kessler and Nolte (n 115) 112; Yurdakul and Dalkılıç (n 119) 53; Ergüneş (n 115) 263

¹²³ McDonald, Paynter and Van der Vyver (n 115) 73. *Insurtech* girişimlerinin geleneksel anlamda faaliyet gösteren sigorta şirketleriyle rekabet etmekten ziyade işbirliğine odaklandığı yönünde bkz. Eling and Lehmann (n 7) 372

veya ihtiyaca uygun sigorta ürünü sunmasını güçleştirebilir¹²⁴. Bu nedenle gömülü sigortacılıkta sigortacının, sözleşmenin varlığına ve içeriğine (örneğin prim ve kapsamına) ilişkin bilgileri açık ve anlaşılır biçimde paylaşması ve sigorta koşullarına kolay erişime imkân sağlaması gerekmektedir¹²⁵. Ayrıca sigorta ürünlerini dağıtma yetkisi bulunmayan kişilerin, sattıkları malların veya sundukları hizmetlerin yanında bu ürünleri de temin etmesi, genellikle ülkelerin mevzuatında yasaklandığından, yasal açıdan zorluklara neden olabilir¹²⁶. Bunun dışında, sigorta ettirenin sözleşme yapacağı sigortacıyı seçme özgürlüğünü sınırlayan uygulamalar engellenmeli; ürün veya hizmet sağlayıcı ile sigortacı arasında veri paylaşımı yapılırken özellikle kişisel verilerin korunmasına ilişkin mevzuata uyulmalıdır¹²⁷.

B. Talebe Dayalı Sigortacılık

Talebe dayalı sigortacılık (*on-demand insurance*), kişilerin veya eşyalarının risk altında olduğu dönemler için koruma sağlayan; başka bir ifadeyle daha sınırlı ve kişiselleştirilmiş teminatlara duyulan ihtiyaçtan doğan bir sigortacılık modelidir¹²⁸. Bu modelde sigortalı, sigorta teminatını bir akıllı cihaz veya uygulama aracılığıyla aktif hâle getirebilmekte ya da teminat, konum ve faaliyet gibi ölçütlere bağlı olarak kendiliğinden devreye girebilmektedir. Benzer biçimde, sigorta teminatı sigortalının iradesiyle veya otomatik olarak sona ermektedir.

¹²⁴ McDonald, Paynter and Van der Vyver (n 115) 82

¹²⁵ Kesik (n 115) 307. 2024 tarihli Miller et al. v. Travel Guard Group, Inc. davasında, Travel Guard'ın uçuş gecikmesi yardım hizmetleri, bagaj gecikmesi/destek, tıbbi yardım koordinasyonu gibi sigorta dışı destek hizmetleri için aldığı ücretleri sigorta primi ne dahil ederek tek bir fiyat olarak sunduğu; ancak bu ücretlerin açıkça ve ayrı olarak belirtilmediği, destek hizmetlerine dair ücretlerin sigorta primi dışında ekstra ödeme gerektirdiğini bilmeyen tüketicilerin poliçeye talepleri ve onayları dışında dahil edildiği iddia edilmiştir. Söz konusu uygulamanın 2017-2024 yılları arasındaki sözleşmelerde gerçekleştiği iddiasına karşılık olarak, Travel Guard, yaklaşık 24 Milyon Dolar ödeme yaparak anlaşmayı teklif etmiştir. Yargı süreci devam etmektedir (<<https://dockets.justia.com/docket/california/candce/3:2021cv09751/389586>> Erişim Tarihi: 12.09.2025)

¹²⁶ Kesik (n 115) 305-306

¹²⁷ McDonald, Paynter and Van der Vyver (n 115) 85, 87; Kesik (n 115) 307

¹²⁸ Braun A and Haeusle (n 58) 231; Tarr, Tarr and Peña (n 18) 48; Braun and Jia (n 53) 4. Bugün için küresel sigorta pazarının yalnızca küçük bir yüzdesini temsil etse de, 2030 yılına dek tüm sigortacılık pazarının sigortalıların davranışlarına göre uyarlanmış ve kullanıma dayalı ürünleri içerecek şekilde gelişmesi beklenmektedir (Tarr, Tarr and Peña (n 18) 50). Nesnelerin interneti kullanımının, talebe dayalı sigortacılık modeline olan yönelimi artıracığı yönünde bkz. Christofilou and Chatzara (n 4) 57

Öğretide, bu sigorta modelinin kısa vadeli sigorta (*short-term insurance*) ve kullanım temelli sigorta (*usage-based insurance*) olmak üzere iki türünün bulunduğu belirtilmektedir¹²⁹. Kısa vadeli sigorta, tek seferlik seyahat sigortası veya kiralık araçlar için yapılan kısa süreli motorlu taşıt sigortası gibi, belirli bir süreyle sınırlı, tekrarlanabilir ve öngörülebilir risklere yönelik teminat sağlamaktadır. Geleneksel sigortacılık uygulamalarının bir parçası olarak da değerlendirilen kullanım temelli sigortada ise sigortacı ile sigortalı arasındaki sözleşme ilişkisi, teminatın devrede olmadığı dönemlerde de devam etmektedir. Akıllı sözleşme tabanlı ödeme teknolojilerinin de katkı sağladığı¹³⁰ bu modelin en bilinen örneklerinden biri, kullanıma dayalı motorlu taşıt sigortasıdır. Bu kapsamda, genel sorumluluk ve hırsızlık sigortası her zaman yürürlükte olabilirken, ek sorumluluk ve motorlu taşıt sigortası teminatı için primler aracın kullanımına (örneğin kat edilen mesafe, ziyaret edilen ülkeler veya sürüş alışkanlıkları gibi hususlar) bağlı olarak münferit olarak hesaplanabilmektedir¹³¹.

Talebe dayalı sigortacılıkta sigortacı trafik, hava durumu ve nüfus yoğunluğu gibi farklı kaynaklardan elde edilen verileri analiz ederek riskleri daha doğru biçimde tespit ve fiyatlandırabilmektedir. Bu sayede, örneğin seyahate çıkmadan önce alınması gereken önlemlere ilişkin bildirimler veya aracın kullanımının sınırlandırılmasına yönelik uyarılarla riskin gerçekleşme olasılığı azaltılabilmektedir¹³². Ayrıca, modeli destekleyen teknolojiler sigortalı ile sigortacı arasındaki bilgi asimetrisini azaltmakta; hayat sigortaları bakımından ise sağlıklı yaşam önerileriyle kişiselleştirilmiş hizmetler sunulmasına imkân tanımaktadır¹³³. Talebe dayalı sigortacılığın risklerin sınıflandırılmasında da fayda sağlayabileceği belirtilmektedir¹³⁴.

Talebe dayalı sigortanın hızla artan kullanımına paralel olarak birtakım sakıncalarının bulunduğu da işaret edilmektedir. Zararın ve sorumluluğun belirlenmesinde yaşanan güçlükler, kısa vadeli sigorta teminatında yanlış uygulamalara rastlanabilmesi, verilerin gizliliğine ilişkin çekinceler

¹²⁹ Braun A and Haeusle (n 58) 231. Talebe dayalı sigortacılık ile kullanım temelli sigortayı iki farklı sigorta ürünü olarak değerlendiren görüş için bkz. Aydemir and Özden (n 6) 41

¹³⁰ Loukil and others (n 84) 3

¹³¹ Tarr, Tarr and Peña (n 18) 49

¹³² Benzer örnek için bkz. ibid 52

¹³³ ibid 52, 60

¹³⁴ Braun and Jia (n 53) 2

ve siber güvenlik riskleri bu sakıncalar arasında sayılmaktadır¹³⁵. Ayrıca, sigortacının elde edilen verileri denetlemesinin güç olduğu, hatta daha düşük prim ödemek amacıyla sigortacıya gerçeğe aykırı bilgi verilmesinin mümkün olabileceği vurgulanmakta; bu nedenle daha etkin doğrulama ve denetim sistemlerinin geliştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir¹³⁶.

C. Parametrik Sigortacılık

Türkçeye “gösterge temelli sigorta”, “göstergeli sigorta”¹³⁷ ve “endekse dayalı/endeks tabanlı sigorta”¹³⁸ olarak da tercüme edilen parametrik sigorta (*parametric insurance*), sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünü, sözleşmede öngörülen eşik değerlerin aşılması ya da altına düşülmesi durumuna bağlayan bir sigortacılık modelidir. Bu modelde, rizikonun gerçekleştiği kabul edildiğinde, sözleşmede belirlenen sabit tutar doğrudan tazminat olarak ödenir.

Parametrik sigortacılık, klasik sigorta sözleşmeleriyle teminat altına alınması zor olan sel, kasırga ve deprem gibi doğal afetler veya ölçülmesi güç zararlar için geliştirilmiştir¹³⁹. Örneğin geniş bir tarımsal araziye sahip çiftçinin, ani yağışlarla oluşan sel felaketi veya beklenmedik kuraklık nedeniyle yaşadığı ürün kaybının miktarı kısa sürede tespit edilemeyebilir. Bu durum, tazminat ödemelerinin gecikmesine ve çiftçinin tatmin edici bir karşılık alamamasına yol açabilir.

Temelde zarar sigortası kategorisine giren ve bu kategori içinde mal sigortası niteliği taşıyan parametrik sigortacılıkta, sözleşmede belirlenen eşğin aşılması veya altına inilmesi hâlinde, yine sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleştiği kabul edilir. Yukarıda verilen örnek bakımından, yağış belirli bir seviyenin altına düştüğünde veya üstüne çıktığında, bu

¹³⁵ Tarr, Tarr and Peña (n 18) 51, 59. Müşterilerin, riskin ortaya çıkması anına yakın bir zamanda sigortayı etkinleştirip devre dışı bırakabilmesinin sahte talepleri (yanlış sigorta uygulamalarını) artırabileceği yönünde bkz. Christofilou and Chatzara (n 4) 58

¹³⁶ Tarr, Tarr and Peña (n 18) 59. Benzer bir soruna işaret eden değerlendirme için bkz. Christofilou and Chatzara (n 4) 58

¹³⁷ Bkz. Ahmet Batuhan Oyal, ‘Parametrik Sigorta Sözleşmeleri (Gösterge Temelli Sigorta Sözleşmeleri)’ (2024) 6(2) Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 141

¹³⁸ Karayazgan (n 17) 58

¹³⁹ Wynne Lawrance and others, ‘Parametric Insurance’ in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) *Global Insurance Market and Change: Emerging Technologies, Risks and Legal Challenges* (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 128; Rachel Hillier, ‘The Legal Challenges of Insuring Against a Pandemic’ in María del Carmen Boado-Penas, Julia Eisenberg and Şule Şahin (eds) *Pandemics: Insurance and Social Protection* (1st edn, Springer 2021) 278

durumda önceden belirlenmiş olan sigorta tazminatı ödemeleri bir bakıma “tetiklenir”. İşte parametrik sigortacılık modelinde bir kaybın veya hasarın fiilen meydana gelip gelmediği veya oluşan zararın miktarı ayrıca tespit edilmeksizin¹⁴⁰, sözleşmede belirlenen tetikleyici olay¹⁴¹ gerçekleştiğinde, önceden kararlaştırılan tutar ödenir¹⁴².

Bu modelde nesnelerin interneti teknolojisinin kullanılabileceği ve örneğin ev aletlerinden gönderilecek otomatik arıza sinyalleri üzerine onarım veya değiştirme için ödeme sürecini tetikleyecek bir tasarımın mümkün olduğu ifade edilmektedir¹⁴³. Ayrıca blokzincir ve akıllı sözleşme teknolojilerinin de yardımıyla insan müdahalesi olmadan işlemlerin otomatikleşebileceği, bunun ise işlem maliyetlerini azaltma dâhil birçok konuda yardımcı olabileceği değerlendirilmektedir¹⁴⁴. Primlerin sigortalılar açısından karşılanabilir düzeyde tutulması ve prim–tazminat dengesi arasında sağlıklı bir ilişki kurulabilmesi için yapay zekâ uygulamalarından ve *InsurTech* girişimlerinin geliştirdiği modellerden yararlanılması da mümkündür¹⁴⁵.

Parametrik sigortacılık modelinde, tazminatın hangi hâllerde ve ne tutarda ödeneceği sözleşme kurulurken belirlenir. Bu belirlilik, sigortalı açısından daha fazla öngörü sağlar¹⁴⁶. Modelin diğer avantajları arasında, klasik sigortalarla teminat altına alınması güç rizikolara güvence sağlanması, tazminatın hızlı ödenmesi¹⁴⁷, teknolojiden yararlanılarak riskin daha

¹⁴⁰ Parametrik sigortacılıkta sigorta bedelinin belirlenmesinde sigorta değerinin dikkate alınmadığı yönünde bkz. EIOPA, 2021a (n 6) 12; Oyal (n 137) 159

¹⁴¹ Tetikleyici olayın tesadüfi olması, bağımsız olarak izlenebilmesi, raporlanabilmesi ve modellenebilmesi gerektiği yönünde bkz. Lawrance and others (n 139) 130

¹⁴² Hillier (n 139) 279; Cohn, West and Parker (n 76) 294; Karayazgan (n 17) 58. Parametrik sigortacılık modelinin bu yönünün esasen meblağ sigortalarına benzediği hususunda bkz. Oyal (n 137) 143. Tetikleyicilerin genellikle hava durumu verileri, deprem ölçüm sonuçları ve finans piyasası endeksleri gibi harici veri kaynaklarına ve ölçümlere bağlı olduğu yönünde bkz. Lawrance and others (n 139) 130

¹⁴³ Lawrance and others (n 139) 131

¹⁴⁴ Cohn, West and Parker (n 76) 293 vd.; Lawrance and others (n 139) 153; Karayazgan (n 17) 60

¹⁴⁵ Bkz. Hillier (n 139) 283

¹⁴⁶ Bu konuda bkz. Lawrance and others (n 139) 136; Oyal (n 137) 145

¹⁴⁷ Hızlı ödemenin, sigortalının tüm zararını karşılamaktan ziyade, Covid-19 pandemisinin etkili olduğu dönemde görüldüğü üzere, çoğu zaman işletmelerin bu tazminatı bir tür “ilk müdahale” fonu olarak kullanarak faaliyetlerini yeniden başlatabilmelerine hizmet ettiği yönünde bkz. Hillier (n 139) 280, 284; Lawrance and others (n 139) 128-129

güvenilir ve düşük maliyetle ölçülmesi, hasar tespit giderlerinin azaltılması sayılabilir¹⁴⁸. Keza bu sigortacılık modelinde, sigorta tazminatının ödenmesini sağlayan etmenlere (örneğin yağmur, dolu, fırtına vb.) dışarıdan müdahale etmek genellikle mümkün olmadığından, zarara kasten neden olma gibi yanlış sigorta uygulamalarının meydana gelmesi ihtimali düşüktür¹⁴⁹. Bununla birlikte, parametrik sigortacılıkta, sigortacının güçlü bir teknik altyapıya ve büyük miktarda doğru ve nitelikli veriye sahip olması şarttır¹⁵⁰. Bu durum maliyetleri artırabilir ve primlere yansiyabilir¹⁵¹. Ayrıca, belirli eşiklerin aşılması veya altına inilmesi halinde sigorta tazminatı ödeneceğinden, sigortalının bu değerlere ulaşmayan zararları teminat kapsamına girmez¹⁵². Sigortalının zararının karşılanmaması sigortacının itibarını zedeleyebilir¹⁵³. Tersî durumda ise ödenen tazminatın fiilî zarardan fazla olması ise sigortacı açısından olumsuz sonuçlar doğurabilir¹⁵⁴.

D. Eşler Arası Sigortacılık

Eşler arası sigortacılık (*peer-to-peer (P2P) insurance*), risk profilleri birbirine benzeyen katılımcılardan oluşan bir grubun, önceden belirlenen koşullar çerçevesinde kaynaklarını ortak bir havuzda toplayarak kayıp yaşayanların zararlarını karşılaması esasına dayanan merkeziyetsiz bir sigortacılık modelidir¹⁵⁵. Bu modelde, geleneksel sigortadan farklı olarak riskler sigortacı tarafından değil katılımcılar arasında paylaşılır¹⁵⁶. Katı-

¹⁴⁸ Hillier (n 139) 280; Lawrance and others (n 139) 134; Rohini Sengupta and Carolyn Kousky, 'Parametric Insurance for Disasters' (2020) Wharton Risk Center Primer <https://riskcenter.wharton.upenn.edu/wp-content/uploads/2020/09/Parametric-Insurance-for-Disasters_Sep-2020.pdf> Erişim Tarihi: 10.08.2025, 2; Oyal (n 137) 145-146, 163,165

¹⁴⁹ Lawrance and others (n 139) 137; Oyal (n 137) 145, 166-167

¹⁵⁰ Hillier (n 139) 281, 282-283; Lawrance and others (n 139) 130

¹⁵¹ Oyal (n 137) 149

¹⁵² Sengupta and Kousky (n 148) 3

¹⁵³ Lawrance and others (n 139) 132; Oyal (n 137) 149-150

¹⁵⁴ Sengupta and Kousky (n 148) 3

¹⁵⁵ EIOPA, 2021a (n 6) 12; Samal Abdikerimova and Runhuan Feng, 'Peer-to-Peer Multi-Risk Insurance and Mutual Aid' (2022) 299(2) European Journal of Operational Research 735, 738; Friehoff (n 77) 309. Model hakkında yapılan diğer tanımlamalar ve modele ait farklı türler hakkında bilgi için bkz. Marta Ostrowska and Michal P. Ziemniak, 'The Concept of P2P Insurance: A Review of the Literature and EIOPA Report' (2020) 1(102) Prawo Asekuracyjne 33 vd.

¹⁵⁶ Cosma and Rimo (n 61) 12-13; Gupta and others (n 6) 14. Mayıs 2020 itibarıyla Çin'deki çevrimiçi karşılıklı yardım platformlarının 350 Milyondan fazla kullanıcıya

lımcıların genellikle aile üyeleri, iş arkadaşları ve benzer ortak noktalara sahip bireylerden oluştuğu eşler arası sigortacılıkta, primler bir sigortacı yerine havuzda toplanır. Primler bir sigortacı yerine havuzda toplanır; riziko meydana gelirse zarar buradan karşılanır. Aksi hâlde, dönem sonunda kalan tutar katılımcılara iade edilir¹⁵⁷.

Eşler arası sigortacılık modelinde, geleneksel sigortacılık uygulamalarından farklı olarak prensip itibarıyla merkezde bir sigorta şirketi bulunmaz. Dolayısıyla, sigorta ettirenin karşısında kâr amacı güden ve çıkar çatışması yaşayabileceği bir menfaat sahibi yoktur. Bu durum, maliyetleri azaltmaya yardımcı olabilir. Ayrıca ödenen primlerin en azından belirli bir kısmının dönem sonunda iade edilebilmesi, sigortalı açısından tercihe şayandır. Keza, eşler arası sigortacılık platformları çoğunlukla teknoloji şirketleri tarafından işletildiği için katılımcıların ihtiyaçları daha fazla gözletilmektedir. Anılan gerekçelerle uygulamada tercih edilen model, sigorta şirketleri için ürün geliştirmeye fırsat tanıyan yenilikler arasında da sayılmaktadır¹⁵⁸.

Eşler arası sigortacılık modelinde, katılımcıların yapay zekâ desteğiyle sigorta maliyetlerinin düşürülmesi ve sigorta tekliflerinin hızlı bir şekilde alınabilmesi sağlanabilir¹⁵⁹. Eşler arası sigortacılık yapılarını yöneten bazı plâtfomlar blokzincir teknolojilerini kullanmakta ve bu surette tüm katılımcılar üçüncü kişilere veya hizmet sağlayıcıya ihtiyaç duymadan işlemleri takip edebilmektedir¹⁶⁰. Keza bu modelde kullanılan akıllı sözleşmeler aracılığıyla geleneksel sigortacılık işlevleri otomatik olarak devreye alınabilmektedir¹⁶¹.

Eşler arası sigortacılıkta teminat genellikle havuzda biriken primlerle sınırlıdır. Bu nedenle, büyük zararların karşılanabilmesi için sigorta veya reasürans şirketleriyle iş birliği gerekebilir. Anılan durumda tazminat

ulaştığı ve bu sayının dünyanın üçüncü büyük nüfusa sahip ülkesi olan Amerika Birleşik Devletleri'nin toplam nüfusunu aştığı yönünde bkz. Abdikerimova and Feng (n 155) 736

¹⁵⁷ Lemonade'in ev sigortası için uyguladığı eşler arası sigorta modelinde, kullanılmayan kalan prim ise sigortalıya iade edilmek yerine, sigortalının seçtiği bir hayır kurumuna bağışlanmaktadır. Bu ve diğer uygulama örnekleri için bkz. Osman Muhammed Bilgin OM and Semih Şaşgın, 'Eşler Arası (P2P) Sigorta: Çalışma Esasları ve Uygulama Örnekleri' in Hasan Meral (ed) 21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye (3rd edn, Nobel 2024) 278 vd.

¹⁵⁸ Abdikerimova and Feng (n 155) 738; Ostrowska and Ziemiak (n 155) 40-41; Kırkbeşoğlu (n 86) 219

¹⁵⁹ Bu konudaki örnekler için bkz. Bilgin and Şaşgın (n 157) 281

¹⁶⁰ Bkz. ibid 280

¹⁶¹ Ostrowska and Ziemiak (n 155) 44

taleplerinin zamanlamasına bağlı olarak katılımcılar arasında eşitsizlik doğabilir¹⁶². Ayrıca, geleneksel sigortacılık anlayışının dışında kalan bu modelin, yürürlükteki mevzuata uyum sağlamada güçlüklerle karşılaşması da mümkündür¹⁶³.

E. Açık Sigortacılık

Açık sigortacılık (*open insurance*), üzerinde uzlaşmış tek bir tanımı bulunmamakla birlikte, temel olarak uygulama programlama arayüzleri (*application programming interfaces-API*) vasıtasıyla kişisel veya kişisel olmayan verilerin sigortacılık ekosistemindeki paydaşlar arasında açık ve standart biçimde paylaşılmasını ifade eden yenilikçi bir sigortacılık modelidir¹⁶⁴. Söz konusu modelde kişiler, verilerinin kimlerle paylaşılacağı ve nasıl kullanılacağı konusunda söz ve kontrol sahibidir. Verilerin bu şekilde ve kontrollü paylaşımı, sigortacılar arasında olduğu kadar sigortacılık alanının dışında faaliyet gösteren aktörler (örneğin teknoloji şirketleri) açısından da yeni iş birliklerinin ve farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilir¹⁶⁵.

Gerçek zamanlı ve verimli veri paylaşımı, sigortalılara kişiselleştirilmiş ürünler ve daha düşük prim ödeme olanağı sunabileceği gibi, sigorta ürünleri arasında daha iyi karşılaştırma yapmayı da kolaylaştırabilir¹⁶⁶. Söz konusu modelin kullanımı ile birlikte farklı sektörler arasındaki iletişim ve iş birlikleri artacağından, sigortacılar hem operasyonel ve idari maliyetlerini azaltabilir, hem de yeni sigorta ürünlerini ve parametrik si-

¹⁶² ibid 40

¹⁶³ ibid 40

¹⁶⁴ Bu konuda bkz. European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), Discussion Paper on Open Insurance: Accessing and Sharing Insurance-Related Data (2021) <<https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2021-01/open-insurance-discussion-paper-28-01-2021.pdf>> Erişim Tarihi: 13.08.2025, 11; European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), Feedback Statement - Discussion Paper on Open Insurance: Accessing and Sharing Insurance-Related Data' (2022) <https://www.eiopa.europa.eu/publications/feedback-statement-open-insurance-accessing-and-sharing-insurance-related-data_en> Erişim Tarihi: 13.08.2025, 4-5; Thomas Kuckelkorn and Julius Kretz, 'Offen für Innovation? Einordnung, Status quo und Potenziale von Open Insurance' (2023) 2 AssCompact / Management & Vertrieb 92; İrem Aral Eldeleklioğlu, 'Açık Sigorta: Sigorta İle İlgili Verilere Erişim ve Paylaşım' (2025) 31(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 5-6

¹⁶⁵ Kuckelkorn and Kretz (n 164) 92

¹⁶⁶ EIOPA, 2021b (n 164) 24

gortacılık gibi modelleri sigortalılara daha etkin bir şekilde sunabilir¹⁶⁷. Teknolojik alt yapısı güçlü olan sigorta şirketleri, piyasada daha kolay yer edinebilir ve bu sayede rekabet artabilir. Yanlış sigorta uygulamalarının önlenmesi, taleplerin yönetimi, risklerin erken teşhisi, ürün performansının izlenmesi ve düzenleyici denetimlerin kolaylaşması da modelin avantajları arasında yer alır¹⁶⁸. Bu bağlamda *RegTech*¹⁶⁹ ve *SupTech*¹⁷⁰ olarak anılan teknolojilerin de söz konusu model sayesinde gelişim kaydedebileceği değerlendirilmektedir¹⁷¹.

Açık sigortacılık modeli, veri güvenliği, siber saldırılar ve dolandırıcılık konularında endişelerin artmasına neden olabilir¹⁷². Ayrıca sigortalıların kendi verileri nedeniyle dışlanması, daha yüksek prim ödemesi veya sigortacılarla sözleşme yapamaması ihtimali vardır¹⁷³. Mevzuata uyum zorunluluklarının maliyetleri artırması ve piyasada rekabetin bozulması da açık sigortacılığın sakıncaları arasında sayılabilir¹⁷⁴. Keza, ülkeler arasındaki düzenleme ve uygulama farklılıkları karışıklığa neden olabilir ve hukuki riskleri artırabilir¹⁷⁵.

¹⁶⁷ ibid 25; Kuckelkorn and Kretz (n 164) 92. Blokzincir teknolojisinin açık sigortada kişisel ve kişisel olmayan verilere erişimi kolaylaştıracağı, bu sayede sigortalının harsarsızlık belgesi alma gereğinin ortadan kalkabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, söz konusu gelişmeler sayesinde sigortacılar, aracı kurumlar ve (örneğin motorlu taşıt sigortasında) tamirhaneler, hasar verilerinin paylaşım süreçlerini basitleştirmek için işbirliği yapabilir. Bu konuda bkz. EIOPA, 2021a (n 6) 13. API'ların kullanımının, sigorta şirketlerinin farklı veri türlerini işleme süreçlerini otomatik hale getirerek, yapay zekâ, makine öğrenimi ve bulut bilişim teknolojilerinin kapasitelerinden yararlanmada kolaylık sağlayabileceği hususunda bkz. OECD, 2023 (n 6) 15

¹⁶⁸ EIOPA, 2021b (n 164) 25; Tarr, Tarr and Peña (n 18) 61; Aydemir and Özden (n 6) 38-39

¹⁶⁹ RegTech (Regulatory Technology) finansal kurumlar tarafından uyum amaçları ve raporlama için kullanılan teknolojileri ifade eder (McDonald, Paynter and Van der Vyver (n 115) 93)

¹⁷⁰ SupTech (Supervisory Technology) finansal kuruluşların denetiminde, düzenleyicilerin ve denetçilerin görevlerini daha etkin bir şekilde yerine getirmesine katkı sağlayan teknolojileri ifade eder (ibid 93)

¹⁷¹ EIOPA, 2021b (n 164) 6; Aral Eldeleklioğlu (n 164) 4

¹⁷² EIOPA, 2021b (n 164) 22-23; Aral Eldeleklioğlu (n 164) 24

¹⁷³ EIOPA, 2022b (n 164) 8; Aral Eldeleklioğlu (n 164) 24

¹⁷⁴ EIOPA, 2022b (n 164) 8; Aral Eldeleklioğlu (n 164) 24

¹⁷⁵ EIOPA, 2021b (n 164) 23

III. TEKNOLOJİK YENİLİKLERİN VE MODELLERİN SİGORTA HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Sigorta Sözleşmesinin Şekli ve Kurulması

Türk hukukunda sigorta sözleşmesinin kurulması herhangi bir şekil şartına tâbi değildir¹⁷⁶. Bununla birlikte, öğretide klasik yöntemlerle kurulan sigorta sözleşmelerinin asgari unsurları (taraflar, riziko, sigorta değeri, sigorta bedeli ve prim tutarı) dikkate alındığında, akıllı sözleşme teknolojisiyle akdedilecek sigorta sözleşmelerinde de aynı unsurların bulunması gerektiği ifade edilmektedir¹⁷⁷. Ancak akıllı sözleşmelerin niteliği gereği sonradan değiştirilememesi, değişikliklerin sıkça yapıldığı sigorta sözleşmeleri bakımından uygulamada zorluğa neden olabilir¹⁷⁸.

Elektronik araçlarla kurulan sigorta sözleşmeleri, 2021 tarihli Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetler ve Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmeleri Hakkında Yönetmelik (MASSHY)¹⁷⁹ kapsamında özel olarak düzenlenmiştir. Anılan düzenleme uyarınca, uzaktan iletişim araçları¹⁸⁰ vasıtasıyla sigorta sözleşmelerinin mesafeli olarak kurulması mümkündür (MASSHY m. 9)¹⁸¹. MASSHY kapsamında uzaktan iletişim aracı, 'fiziksel olarak karşı karşıya gelinmeksizin sözleşme kurulmasına imkân veren her türlü araç veya ortam' olarak tanımlanmış olup bu ifade hükümde sayılmayan teknolojik yenilikleri de kapsar. Bu çerçevede sözleşmeler, blokzincir veya akıllı sözleşme teknolojileriyle ya da talebe dayalı sigortacılık modeli kapsamında kurulabilir. Ayrıca, sigortacının tekli-

¹⁷⁶ Bununla birlikte bkz. TTK m. 1405/1 ve SigK m. 11/2

¹⁷⁷ Karayazgan (n 17) 57. Yazar, söz konusu sigorta sözleşmelerinin güvenlik elektronik imza ile imzalanmasının zorunlu olduğunu da ifade etmektedir (ibid 58)

¹⁷⁸ Bu konuda bkz. yuk. I/D

¹⁷⁹ RG 16.06.2021/ 31513

¹⁸⁰ “Uzaktan iletişim aracı” kavramı, “Mektup, katalog, telefon, faks, radyo, televizyon, elektronik posta mesajı, kısa mesaj, internet, mobil uygulama, ATM gibi fiziksel olarak karşı karşıya gelinmeksizin sözleşme kurulmasına imkân veren her türlü araç veya ortamı” olarak tanımlanmıştır (MASSHY m. 4/1(j)). Tüketicilerle mesafeli akdedilen sigorta sözleşmelerinde, finansal hizmetin niteliği ile bağdaşması hâlinde, tüketicilerin kullanılan uzaktan iletişim aracını değiştirme hakkına sahip olduğu hususunda bkz. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) (RG 28.11.2013/ 28835) m. 49/4 c.2)

¹⁸¹ “Mesafeli akdedilen sigorta sözleşmesi” kavramı “Sigorta ürünlerinin uzaktan pazarlanmasına yönelik kurulmuş bir sistem çerçevesinde sigorta şirketi, sigorta teminatı veren emeklilik şirketi veya sigorta aracıları ile kişilerin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın uzaktan iletişim aracı kullanılması suretiyle kurulan sözleşmeyi” ifade eder (MASSHY m. 4/1(g))

fini bulut bilişim üzerinden iletmesi ve sigorta ettirenin kabul etmesi hâlinde de sözleşme mesafeli olarak kurulmuş sayılır.

MASSHY m. 9/5 c.1’de, sigortalının uzaktan iletişim aracını bizzat kullanarak mesafeli sigorta sözleşmesi akdetmesinin esas olduğu ifade edilmiştir¹⁸². Anılan hükmün devamında, yetkili kuruluş¹⁸³ dışındaki iş yerlerinde, teknik personel sıfatını taşımayan kişiler aracılığıyla uzaktan iletişim yoluyla sigorta sözleşmesi akdedilmesine izin verilmediği ve aksi durumun cezaî yaptırıma tâbi olduğu düzenlenmiştir (m. 9/5 c. 2). Dolayısıyla, mesafeli sigorta sözleşmeleri hangi teknolojik yöntem veya yenilikle kurulursa kurulsun, yetkili olmayan iş yerlerinde teknik personelin varlığı zorunludur. Anılan hüküm, söz konusu personelin teknolojik gelişmelere ve sigortacılık modellerine hâkim olmasını gerekli kılmaktadır. Bu tespit aynı zamanda, mesafeli sigorta sözleşmelerinde yetkili kuruluşların yeterli organizasyon ve teknik altyapıya sahip olmasını öngören MASSHY m. 9/1 hükmüyle de paralellik arz etmektedir. Bunun ise sigorta kuruluşları ve araçlar açısından ciddi maliyetler doğurabileceği açıktır.

Sigorta sözleşmesinin kurulmuş olmasına rağmen (sigortacının rizi-koyu üstlenmeye başlamadığı aşamada) rizikonun sigorta ettirenin, sigortalının veya can sigortalarında lehdarın herhangi bir fiili veya etkisi olmaksızın imkânsızlaşması hâlinde, sigortacı prime hak kazanamaz (TTK m. 1422). Bu bağlamda, rizikonun gerçekleşmesindeki imkânsızlık, yalnızca sözleşmenin akdedilmesi sırasında değil, akdedilmesinden sonra da söz konusu olabilir. Günümüzde telematik cihazlar, yapay zekâ sistemleri veya açık sigortacılık modeli gibi teknolojiler sayesinde bu tür imkânsızlıkların sigortacı tarafından daha hızlı ve etkin biçimde tespit edilebilmesi mümkündür.

B.Sigorta Poliçesinin Düzenlenmesi ve Verilmesi

TTK m. 1526/2 c.1 uyarınca, sigorta poliçesinin imzası elle, faksimile baskı, zımba, ıstampa, sembol şeklinde mekanik veya elektronik herhangi bir araçla atılabilir. Keza poliçede yer alacak kayıtlar, poliçenin düzenlendiği ülkenin mevzuatı izin verdiği ölçüde, elektronik diğer araçlarla

¹⁸² Anılan hüküm, tercih edilen terminoloji dolayısıyla, düzenlemede başkası hesabına sigortanın yapılmasına engel olma amacı güdüldüğü şeklinde anlaşılmaya müsaittir ve bu açıdan eleştiriye açıktır.

¹⁸³ “Yetkili kuruluş” kavramı, ilgili düzenlemede “sigorta şirketini, sigorta teminatı veren emeklilik şirketini, sigorta aracısını ve bankalar ile özel kanunla kurulmuş ve kendisine sigorta acenteliği yapma yetkisi tanınan kurumlar” olarak tanımlanmıştır (MASSHY m. 4/1(k))

yazılabilir, oluşturulabilir ve gönderilebilir (TTK m. 1526/2 c.2)¹⁸⁴. Anılan hükümler, teknolojik yeniliklerin devreye girmesine ve örneğin elektronik imza, mobil onay, blokzincir kaydı vb. suretiyle oluşturulmasına imkân tanımaktadır.

Policeye atılacak imzanın sigortacı adına yetkilendirilmiş bir yapay zekâ sistemi tarafından oluşturulması, imzanın TTK m. 1526/2 anlamında “elektronik herhangi bir araç” ile atılması olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda tereddüte neden olabilir. Bu bağlamda kanaatimizce, söz konusu hüküm bağlamında otomatik imza sürecinde sorunların önüne geçmek için 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu¹⁸⁵ hükümleri çerçevesinde güvenli elektronik imza kullanımı değerlendirilmelidir. Bunun yanında sigorta sözleşmesi sigorta ettirenin enflasyonun etkilerini dengelemek için her yıl belirli bir oranda teminatı ve primleri artırmayı tercih edebileceği şekilde akdedilmişse, poliçenin otomatik olarak yenilenmesini ve teslimini sağlama konusunda teknolojik yeniliklerden (örneğin akıllı sözleşme teknolojisinden) yararlanılması düşünülebilir.

Teknolojik yenilikler (özellikle de bulut bilişim teknolojileri) poliçenin paylaşılması süreçlerinde kullanılabilir. Gömülü sigortacılık modelinde, hazırlanan poliçe elektronik ortamda oluşturulup tüketiciye örneğin e-posta veya uygulama içi program vasıtasıyla sunulabilir. Poliçenin belirtilen yöntemlerle veya açık sigortacılık modeli çerçevesinde API’lar aracılığıyla paylaşılması da TTK m. 1526/2 kapsamındadır.

MASSHY m. 9/3 uyarınca, TTK m. 1424’te öngörülen sigorta poliçesi verme yükümlülüğü, mesafeli akdedilen sigorta sözleşmeleri için de geçerlidir. Ancak bu sözleşmelerde poliçe TTK m. 1425’e uygun olmak kaydıyla¹⁸⁶, kalıcı veri saklayıcısı aracılığı ile verilebilir¹⁸⁷. Kalıcı veri

¹⁸⁴ Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği’nin (Sıra No: 509) (RG 19.10.2019/ 30923) “e-Sigorta Poliçesi Uygulaması” başlıklı IV.9. hükmünde, sigorta poliçelerinin, elektronik ortamda düzenlenmesine, muhatabına talebi doğrultusunda elektronik veya kâğıt ortamda iletilebilmesine, elektronik ortamda muhafaza ve ibraz edilebilmesine imkân veren bir uygulama olarak ifade edilen e-sigorta poliçesi uygulaması kullanılmasına dair hükümler sevk edilmiştir. Söz konusu Tebliğ’de, uygulamanın kullanılması zorunlu tutulmamış (IV.9.4/1); Gelir İdaresi Başkanlığı’na, sigorta şirketlerinin ve aracılardan sisteme dâhil olması zorunluluğu getirme yetkisi tanınmıştır (IV.9.4/2). Ancak uygulamada sigorta poliçelerinin elektronik ortamda tutulduğu ve talep edildiği takdirde kâğıt olarak hazırlandığı belirtilmektedir (Emine Yazıcıoğlu and Zehra Şeker Ögüz, Sigorta Hukuku (5th edn, Filiz 2022) 138)

¹⁸⁵ RG 23.01.2004/ 25355

¹⁸⁶ Anılan uyum zorunluluğu, TTK m. 1425/1 anlamında poliçenin, tarafların haklarını, temerrüde ilişkin hükümleri ve özel şartları içermesini, rahat ve kolay okunacak biçim-

saklayıcısı kavramı, ilgili düzenlemede “sigorta ettirenin, sigortalının veya sigortadan faydalanacak kişilerin gönderdiği ya da kendisine gönderilen bilgiyi, bu bilginin amacına uygun olarak makul bir süre incelemesine el verecek şekilde kaydedilmesini ve değiştirilmeden kopyalanmasını sağlayan ve bu bilgiye aynen ulaşılmasına imkân veren kısa mesaj, elektronik posta, internet, disk, CD, DVD, hafıza kartı ile Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi üzerinden veya E-Devlet üzerinden kurulacak yapı ve benzeri her türlü araç veya ortam” olarak tanımlanmıştır (MASSHY m. 4/1(d)). Kanaatimizce, hükümde geçen “benzeri her türlü araç veya ortam” ifadesi, poliçenin blokzincir veya bulut bilişim teknolojileri aracılığıyla verilmesine olanak sağlayacak niteliktedir.

TTK m. 1425/2 uyarınca, poliçenin ve zeyilnamenin eklerinin içeriği teklifnameden veya kararlaştırılan hükümlerden farklıysa, anılan belgelerde yer alıp teklifnameden değişik olan ve sigorta ettirenin, sigortalının ve lehtarın aleyhine öngörülmüş bulunan hükümler geçersizdir. Bu anlamda, sigorta sözleşmesinin blokzincir teknolojisi ve akıllı sözleşme olarak kurulması hâlinde, poliçe kayıtlarının sözleşmeyle olan uyumu daha etkin bir şekilde denetlenebilir.

C. Sigortacılık Hizmetlerinin Sunulması

Teknolojik gelişmeler ve modeller, klasik sigortacılık anlayışının dışında, sigorta hizmetlerinin sunulması açısından farklı yaklaşımların benimsenmesine neden olmaktadır. Nitekim açık sigortacılığın önemli bir görünüm biçimi olan ‘sigortacılığın ötesi’ (*beyond insurance*) modeli, bu konuya örnek teşkil etmektedir. Bu modelde sigorta şirketleri, sigortayla ilgili olsun ya da olmasın tüm müşterilere açık bir internet platformu üzerinden ve ihtiyaç duyulan konuda bütüncül bir hizmet sunar¹⁸⁸. Sigortacılığın ötesi modelinde, sigorta şirketi sadece riski üstlenmekle yetinmez;

de düzenlenmesini ve TTK m. 1425/2 anlamında poliçenin ve eklerinin teklifname veya kararlaştırılan hükümler ile farklı olmamasını gerektirir.

¹⁸⁷ Mal ve hizmet satışı ile bağlantılı olarak sunulan sigortalarda sigorta şirketinin poliçe verme yükümlülüğünün çağrı merkezi veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla yerine getireceği hususunda bkz. MASSHY m. 10/5. Ayrıca bkz. 2021/14 sayılı Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetler ve Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmeleri Hakkında Genelge (2021/14 sayılı Genelge) 2/1(d). Ayrıca aynı Genelge’de, internet sitesi veya mobil uygulamalar üzerinden mesafeli akdedilen sigorta sözleşmesinde bilgilendirme metninin okunmasından sonra poliçenin düzenleneceği de hükmüne bağlanmıştır (m. 2/1(e)). Bilgilendirme metninin okunduğunun tespiti konusunda da teknolojik yeniliklerden yararlanılabileceği konusunda kuşku yoktur.

¹⁸⁸ Willem Standaert and Steve Muylle, ‘Framework for Open Insurance Strategy: Insights from a European Study’ (2022) 47 The Geneva Papers on Risk and Insurance - Issues and Practice 15-16

sigortacılık hizmetinin yanında müşteriye diğer hizmetlerin sunulmasını da temin eder; hatta sigortacılık hizmetleri, diğer hizmetlerin yanında genellikle tali önem taşır¹⁸⁹.

SigK m. 3/1 c.2 uyarınca, “sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştirigal edemez”¹⁹⁰. Anılan hükümde geçen “sigortacılık işlemleri” kavramı, sözleşme akdetmek ve sözleşmeyle taahhüt edilen edimi ifa etmenin yanında, üstlenilen veya üstlenilecek risklerin yönetim ve organizasyonu gereği yapılması gereken bütün işlemleri kapsar¹⁹¹. Aynı hükümdeki “bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler” ifadesi, sigortacılık işlemi niteliği taşımamakla birlikte bu işlemler ile işlevsel bağlantısı olan, diğer bir deyişle söz konusu işlemlerin tamamlayıcısı veya uzantısı olarak kabul edilen ve bu işlemlerin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlayan faaliyetleri ifade eder¹⁹². Ancak bu kapsama girmeyen faaliyetlerin sigortacı tarafından sigorta sözleşmesinin yanında sunulması, değinilen

¹⁸⁹ Merkezi Belçika’da bulunan AG Insurance unvanlı bir sigorta şirketi, SoSimply adında bir hizmeti hayata geçirmiştir. Şirket bu surette, örneğin evinde tadilat yapmak isteyen kişilere, aralarında tesisatçıların, elektrikçilerin, çilingirlerin ve boyacıların da bulunduğu 400’den fazla profesyonelden oluşan bir ağdan yararlanarak hizmet vermektedir. AG Insurance müşterisi olsun veya olmasın, tüm kişiler, projelerini açıklamak için SoSimply web sitesi aracılığıyla iletişime geçmektedir. Bunun üzerine SoSimply, bir uzmanı söz konusu projeye ilgili olarak tanımlamaktadır. Devamla, projeye ilgili olarak müşteriye bir fiyat teklifi sunulmakta ve SoSimply işin gereği gibi gerçekleşeceğini taahhüt etmektedir. Bu aşamada yan ürün olarak sigorta ürünleri de sunulmaktadır. SoSimply, tadilat faaliyetini yürütecek kişilerle veri alışverişinde bulunmak için API’ları kullanmaktadır (Standaert ve Muylle (n 188) 15)

¹⁹⁰ Benzer yöndeki hükümler için bkz. MASSHY m. 5/1; Sigorta Şirketlerinin ve Reasürans Şirketlerinin Kuruluş ve Çalışma Esaslarına İlişkin Yönetmelik (RG 24.08.2007/26623) m. 5/1. Karşılaştırmalı hukukta, farklı faaliyet konularıyla iştirigal etmesine karşın müşterilerine sigortacılık hizmeti de sunan işletmeler (alternatif dağıtım kanalları) bulunmakta ve bu gibi hususlar bazı ülkelerin mevzuatında düzenlenmektedir. Bu konuda bkz. Kubilay (n 7) 259-188, 271 ve aynı sayfada dn. 10

¹⁹¹ Emine Yazıcıoğlu, ‘Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle iştirigal Yasağı) in Baki İlkay Engin, Başak Baysal and Tülay Aydın Ünver (eds) Prof. Dr Rona Serozan’a Armağan, C. II (On İki Levha Yayıncılık 2010) 1840. Hatta sigorta veya reasürans şirketinin ruhsat almadığı bir branşta risk üstlenmesine dair işlemlerin de sigortacılık işlemi olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. ibid 1841

¹⁹² ibid 1841-1842; Yazıcıoğlu and Şeker Öğüz (n 184) 17. Bu anlamda, ilgili sigortacılık işlemiyle doğrudan bağlantılı olması koşuluyla danışmanlık, insan kaynakları, onarım, yedek parça tedariki, fon yönetimi hasar yönetimi vb. hizmetler bu kapsamda kabul edilmektedir. Bu hususta ve farklı örneklerle birlikte ayrıntılı bilgi için bkz. Yazıcıoğlu (n 191) 1842 vd.

hüküm nedeniyle mümkün görünmemektedir. Bu nedenle sigortacılığın ötesi modelinin Türkiye’de uygulanabilmesi için mevzuatta modele imkân tanıyacak değişikliklerin yapılması gerekir¹⁹³.

Sigortacılığın ötesi modeli, sigortacılık hizmeti ile birlikte diğer hizmetlerin sunulmasını hedeflerken, gömülü sigortacılık modeline kaynak teşkil edecek şekilde, mal veya hizmet satışı ile bağlantılı olarak sunulan sigorta sözleşmeleri hakkında mevzuatımızda önemli hükümler bulunmaktadır. Nitekim MASSHY uyarınca, yetkili kuruluşlara ait elektronik ticaret ortamları hariç olmak üzere, mal ve hizmet pazarlaması veya satışı yapılan elektronik ticaret ortamlarında, aynı Yönetmeliğin 10’uncu maddesinde belirtilen sigortalar dışında, sigorta şirketi ile sigorta teminatı veren emeklilik şirketlerinin ürünleri ve faaliyetleri satışa sunulamaz (m. 9/4). Bu çerçevede Yönetmelik’te, yalnızca bilgisayar, tablet, cep telefonu ve beyaz eşya “gibi cihazların”¹⁹⁴ satışına bağlı olarak elektronik cihaz, makine kırılması ile hırsızlık sigortasından (m. 10/1) ve seyahat bileti alım işlemlerinde bilet satışı ile birlikte veya satıştan sonra aynı biletle bağlantılı olmak kaydıyla seyahat ile ilgili risklere ilişkin sigortalardan (m. 10/2) söz edilmiştir. Dolayısıyla, sözü edilen sigortacılık hizmetleri, gömülü sigortacılık modeli çerçevesinde, yalnızca hükümde belirtilen ürünlerin satışı veya pazarlaması ile birlikte sunulabilir. Keza seyahat sigortaları açısından talebe dayalı sigortacılık modelinin de kullanılması mümkündür. Ancak bu dar çerçeve dışında kalan ürünler ve hizmetler için bugün için benzer bir ihtimal hukuken mümkün değildir. Nitekim özellikle telematik cihazlar yardımıyla yoğun olarak sağlık sigortalarında ve motorlu araçlar sigortalarında yararlanıldığını ifade ettiğimiz nesnelerin interneti teknolojisi¹⁹⁵, mal ve hizmet satışı ile bağlantılı olarak sunulan sigortalar için MASSHY m. 10/1 ve 2’de çizilen sınır dolayısıyla, örneğin medikal bir

¹⁹³ Bununla birlikte, bir bedel karşılığında yapılırsa dahi, ihtiyari garanti kapsamında verilmiş olan taahhütler ilke olarak sigorta sözleşmesi olarak kabul edilemez (MASSHY m. 6/2)

¹⁹⁴ MASSHY m. 10/1’deki “cihaz” kavramının net bir tanımının olmaması bir yana, aynı hükümde geçen “gibi” ifadesi nedeniyle, hükmün kapsamına giren satım konusu malların kapsamının belirsiz olduğu ileri sürülebilir. Gerçi madde metninde elektronik cihaz sigortasından ve makine kırılması sigortasından söz edildiği gerekçesiyle, her türlü taşınır malın bu kapsama girmeyeceği düşünülebilir. Ancak yine aynı hükümde hırsızlık sigortasından da bahsedilmesi nedeniyle, anılan teminatın ilgili olduğu eşyalar açısından belirsizlik devam etmektedir.

¹⁹⁵ Bkz. yuk. I/C

cihazın ve motorlu taşıtın satışını gerçekleştiren işletmeler tarafından kullanılamaz¹⁹⁶.

2021/14 sayılı Genelge, internet sitesi veya mobil uygulamalar üzerinden akdedilen sigorta sözleşmelerinde, hizmetin sunulduğu her türlü yazılım ya da mobil uygulama kaynağının doğrulanabilmesi gerektiği düzenlenmektedir (m. 2/1(a) c.1). Hizmetin sunumunda yapay zekâ sisteminin kullanılması hâlinde, bu sistemlerin algoritmaları ile çıktıları arasında bağlantı kurulmasının güçlüğü, “doğrulanabilir” olma ölçütü açısından zorluk teşkil edebilir. Bunun yanında, bahsi geçen Genelge’de, yetkili kuruluşlar açısından öngörülen “hizmetlerin sunumunda kullanılan yazılım veya mobil uygulamaların müşterilerin aleyhine kod içermemesini sağlama” yükümlülüğü (m. 2/1(a) c.2), blokzincir kullanımı sayesinde daha kolay ifa edilebilir. Nihayet aynı hükümde kabul edilen gerekli yama ve güncellemeleri müşterilere sunma zorunluluğu da açık sigortacılık modeli ve blokzincir teknolojilerinin katkısıyla yerine getirilebilir.

2021/14 sayılı Genelge m. 2/1(b) c.2 anlamında, internet sitesi veya mobil uygulamalar üzerinden akdedilen sigorta sözleşmelerinde, kullanılan tekniğin oluşturduğu iz kayıtlarının güvenilir delillerin elde edilmesini sağlayabilmek için log kayıtlarının bulut bilişim teknolojileri yardımıyla tutulması değerlendirilebilir.

Birden çok kişinin birleşerek belli bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda işlerinden herhangi birinin doğacak zararlarını tazmin etmeyi borçlanmaları, TTK m. 1402’de karşılıklı sigorta olarak düzenlenmiştir. TTK’nın bu hükmündeki sistem ile eşler arası sigorta modelinin yapısı temel olarak benzerdir¹⁹⁷. Ancak söz konusu modelde prensip olarak geçerli olan merkeziyetsiz yapı, modelin TTK m. 1402 kapsamına girmesine kanaatimizce hukuken engeldir. Zira aynı maddede, karşılıklı sigorta faaliyetinin kooperatif şirket çatısı altında yürütülmesi zorunlu tutulmuştur. Ayrıca kişilerin bir araya gelerek riski paylaşmaları, söz konusu hükmün gerekçesinde de sigorta kavramı dışında tutulmuştur¹⁹⁸. Şu hâlde TTK m. 1402 uyarınca kooperatif şirket tarafından yürütülme koşulu sağlanmadığı

¹⁹⁶ Konuyla ilgili olarak ayrıca bkz. Kesik (n 115) 312 vd.

¹⁹⁷ Bkz. yuk. II/D

¹⁹⁸ “...birden çok kişinin kendi aralarında bir havuz oluşturarak riski aralarında paylaşmalarını sigorta olarak nitelendirilmeyecektir. Sigortacılık ancak organize edilmiş bir müessese bünyesinde var olabilir. Öncelikle, sigortanın risklerin transferi ve paylaştırılması şeklinde iki temel işlevi vardır. Belli bir yapı içinde örgütlenmeden, diğer bir ifadeyle, sigorta ettirenlerin aynı zamanda sigortacı olarak riski üzerine alması durumunda bu iki işlevden, riskleri transfer işleminden bahsedilemez.” TTK m. 1402 (Madde Gereği)

takdirde, eşler arası sigorta uygulamalarının Türk hukuku açısından sigortacılık faaliyeti olarak kabul edilmesi güçtür¹⁹⁹. Bu takdirde, oluşturulacak bir eşler arası sigortacılık plâtfomu, ruhsatsız sigortacılık ile ilgili SigK hükümlerinin uygulanmasına neden olabilir (TTK m. 1401/2).

Tüketicilerle mesafeli akdedilen sigorta sözleşmelerinde, sözleşmeyi sona erdirmek isteyen tüketici, bu talebini herhangi bir uzaktan iletişim aracıyla iletebilir. Tüketici, sözleşmeyi sona erdirmek için sözleşmenin tesis edilmesini sağlayan yöntemden daha ağır koşullar içeren bir yöntem kullanmak zorunda bırakılamaz (THKH m. 49/5). Bu anlamda mesafeli sigorta sözleşmesi örneğin talebe dayalı sigortacılık çerçevesinde sigortacının web sayfası veya uygulama üzerinden yahut blokzincir ve akıllı sözleşme teknolojisi kullanılarak kurulmuş ve yürürlüğe girmiş ise sözleşmenin sona ermesi için noterden ihtar yollanması gibi bir koşul tüketiciye dayatılamaz²⁰⁰.

Sigortacılık hizmetinin sunulması bağlamında, özellikle sigorta teknolojileri (*InsurTech*) şirketleri açısından değinilebilecek önemli bir düzenleme Sigortacılık Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik (SDHHY)²⁰¹'tir. Anılan Yönetmelik'in 4/1 maddesi çerçevesinde, SDHHY'de belirtilen usul ve esaslar, yalnızca belirli konularda sunulan hizmetlerin sunumu ve dışarıdan temini hakkında uygulanır²⁰². Bunun dışında bilgi sistemleri,

¹⁹⁹ EIOPA da eşler arası sigorta modelinin sigorta dağıtım kavramına girip girmediği ve dolayısıyla hakkında uygulanabilir düzenlemelerin neler olacağı konusunda soruların gündeme geleceği görüşündedir (EIOPA, 2021a (n 6) 12). Bununla birlikte, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi tarafından yayımlanan "2022-2025 Katılım Finans Strateji Belgesi"nde, sigortacılık alanında eşler arası sigortanın kullanımının dünyada hızla arttığına dikkat çekilmiş, kooperatif sigortacılığına oldukça benzeyen ancak 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na (RG 10.05.1969/ 13195) tâbi olmadığı açıkça vurgulanan bu modelin, ülkemizde katılım sigortacılığının gelişmesinde katkı sağlayacağı belirtilmiştir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, '2022-2025 Katılım Finans Strateji Belgesi' (2022) <<http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/zwacy+cumhurbaskanligi-finans-ofisi-katilim-finans-strateji-belgesi22-25.pdf>> Erişim Tarihi: 22.08.2025, 176, 230, 231)

²⁰⁰ Bu konuda bkz. Samim Ünan, *Sigorta Tüketici Hukuku* (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) 124

²⁰¹ RG 28.08.2015/ 29459

²⁰² Bu hizmetler, poliçe tanzimi ile tazminat tedvir ve ödenmesine ilişkin süreçlerde, sigorta eksperliği işinden ayrı olmak kaydıyla, gerçekleştirilen teknik inceleme ve kontrol hizmetleri, hasar öncesi risk azaltmaya ve hasar sonrası zarar azaltmaya yönelik hizmetler, hasar ihbarı alma, dosya açma ve tamamlama hizmetleri, onarım ve bakım hizmetleri, yedek parça tedarik ve kontrol hizmetleri, yardım hizmetleri, sigortacılık hasar tedvir uygulamalarında tıbbi danışmanlık hizmetleri, tedavi ve yardım hizmetleri,

sigortacılık mevzuatının tanıdığı hukuki çerçevede sigortacılık faaliyet ve yükümlülükleri bakımından yönetim, içerik tasarımı, erişim, kontrol, denetim, güncelleme, bilgi/rapor alma gibi fonksiyonlarda karar alma gücünün ve sorumluluğun destek hizmeti alanlarda olması şartıyla, destek hizmeti alımına konu edilebilir. (SDHHY m. 4/2). Ek olarak sigortacılık işinin özünü ilgili olan ve münhasıran SigK kapsamındaki kişi ve kuruluşlarca yapılması gereken faaliyetler, destek hizmeti sağlayıcılarından temin edilemez (SDHHY m. 4/3).

Açık sigortacılık açısından göz önünde bulundurulması gereken diğer bir hüküm SDHHY m. 5/6'da yer almaktadır. Anılan hükme göre “Yurtiçindeki yardım hizmetleri için destek hizmeti sağlayıcısının Türkiye’de kurulmuş olması” gereklidir. Söz konusu hükmün, açık sigortacılık ekosistemini coğrafi olarak sınırlayabileceği düşünülmektedir. Bu durum, sigorta şirketlerini özellikle yurtdışındaki rakiplerine nazaran piyasada rekabet edebilirlik konusunda olumsuz etkileyebileceğinden modele uygun düzenlemelerin mevzuatta öngörülmesi önerilmektedir.

D. Sigortacılık Hizmetlerine Aracılık Faaliyetleri

Sigortacılık faaliyetlerindeki dijitalleşme, etkilerini aracılık faaliyetleri açısından da göstermektedir. Nitekim öğretilde, sigortacılık hizmetlerini daha fazla tüketiciye ulaştırabilmek ve aracılık faaliyetlerinin daha etkin şekilde gerçekleşmesini sağlayabilmek için mevzuattaki “aracı” tanımının güncellenmesi gerektiği belirtilmektedir²⁰³. Ayrıca, klasik acente ve broker kavramlarının (SigK m. 2/1(d) ve (m)) dışında da aracılık faaliyetlerinin yürütülebildiği bir yapıya imkân tanınmasının uygun olacağı da savunulmaktadır²⁰⁴.

Avrupa Birliği hukukundaki gelişmeler de bu yöndedir. Nitekim 2016/97 sayılı Sigortanın Dağıtımına İlişkin 20 Ocak 2016 tarihli Avrupa Birliği ve Konseyi Yönergesi’nde (*Insurance Distribution Directive-IDD*)²⁰⁵ acente ve broker gibi sigorta şirketi ile sigorta ürünlerinin piyasa-

çağrı merkezi hizmetleri, sovtaj yönetimi hizmetleri, rücu takip hizmetleri, arşiv yönetimi hizmetleri ile ürün ve tarife hazırlama hizmetleridir (m. 4/1(a-j))

²⁰³ Leyla Keser Berber and others, Sigorta Sektöründe Aracılık Faaliyetlerine İlişkin Mehaz Mevzuattaki Düzenlemelerin Karşılaştırmalı İncelemesi ve Türk Mevzuatının Reforme Edilmesi için Görüş (1st edn, Bilgi Information Technology Law Institute 2020) 5

²⁰⁴ ibid 5

²⁰⁵ Directive (EU) 2016/97 of the European Parliament and of the Council of 20 January 2016 on Insurance Distribution <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32016L0097>> (Erişim Tarihi: 27.07.2025)

ya sunulmasına katkıda bulunan diğer taraflar, genel olarak “sigorta aracıları” başlığı altında düzenlenmiştir²⁰⁶. Yönerge’de ek olarak “tali (yardımcı/bağlı) sigorta aracısı” (*ancillary insurance intermediary*) kavramına da yer verilmiştir. Söz konusu kavram, asıl mesleği sigorta dağıtım hizmeti olmayan, belirli bir ürünü veya hizmeti tamamlayıcı nitelik taşıyacak şekilde ve yine sadece belirli sigortalara yönelik dağıtım hizmeti veren gerçek veya tüzel kişileri ifade etmektedir. Ayrıca bu kişilerin, esas meslekî faaliyetleri kapsamında sundukları mal veya hizmette tamamlayıcı nitelik taşımadığı sürece, hayat veya sorumluluk sigortası niteliğindeki sigorta ürünlerine aracılık yapamayacağı hükme bağlanmıştır (2016/97 sayılı AB Yönergesi m. 2/1(4))²⁰⁷. Bu surette, bahsi geçen Yönerge’de, esas yürütülen meslekî faaliyet kapsamında sözü edilen sigorta alanlarına aracılık edilmesine imkân tanındığı gibi, diğer sigorta alanları için daha da serbest bir rejim benimsenmiştir. Anılan düzenlemelerin de etkisiyle (en azından bu düzenlemelere paralel olarak) birçok ülkenin klasik sigorta aracıları modellerinden farklılaşan yapıları mevzuatına dâhil ettiği belirtilmektedir²⁰⁸.

Yukarıda açıklanan yapının Türk hukuku açısından kabul edilebilmesi için mevzuatta benzer düzenlemelerin kabul edilmesine ihtiyaç vardır. Yetkili kuruluşlar dışındaki gerçek ve tüzel kişilere ait iş yerlerinde, teknik personel olmayan kişiler tarafından uzaktan erişim araçları kullanılarak sigorta sözleşmesine akdedilmesi yasaklayan ve aksi yöndeki davranış cezaî yaptırıma tâbi tutan MASSHY m. 9/ 5 c. 2 ve 3, bu bağlamda değerlendirilmesi gereken hükümler arasındadır. Sonuç olarak yabancı hukuk sistemlerinde sigorta aracılığı kavramını genişleterek bu konudaki yeniliklerin önünü açan yaklaşımın Türk hukukunda da kabul edilmesi suretiyle yenilikçi modellerin Türkiye’de daha kolay benimsenmesi sağlanabilir.

Sigorta ürünlerinin satışını internet veya çağrı merkezi üzerinden sistemli biçimde gerçekleştiren acenteler ve belirli koşullarla brokerler, bu satışlara ilişkin kayıtları TKHK m. 48/5 çerçevesinde tutmakla yükümlüdür²⁰⁹. Anılan yükümlülüklerin ifasında; kayıtların sistemli şekilde oluşturu-

²⁰⁶ Keser Berber and others (n 203) 21-22

²⁰⁷ Ayrıntılı bilgi ve karşılaştırmalı değerlendirme için bkz. ibid 23 vd.; Karayazgan (n 17) 82, 89, 129-130

²⁰⁸ Keser Berber and others (n 203) 4-5. Ayrıca bkz. Bernardo Nicoletti, *Digital Insurance- Business Innovation in the Post-Crisis Era*, Palgrave Studies in Financial Services Technology (1st edn, Palgrave MacMillan 2016) 22

²⁰⁹ Ünan, *Sigorta Tüketici Hukuku* (n 200) 111-112

rulması için yapay zekâ sistemleri ve blokzincir ve akıllı sözleşme teknolojileri kullanılabilir. Ayrıca kayıtların saklanması bulut bilişim teknolojilerinden de yararlanılabilir.

E. Sigortacının Bilgilendirme (Aydınlatma) Yükümlülüğü

1. Genel Olarak Bilgilendirme Yükümlülüğünün İfasında Teknolojik Yenilikler ve Modellerin Etkileri

TTK m. 1423/1 uyarınca, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce sigortacı ve acentesi, “kurulacak sigorta sözleşmesiyle ilgili tüm bilgileri” sözleşme akdedecek olan kişiye bildirmekle yükümlüdür²¹⁰. Sigortalının hakları, sigortalının özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri, gelişmelere bağlı bildirim yükümlülükleri²¹¹ hakkında da bilgilendirilme yapılmalıdır. Ayrıca sözleşme süresince, poliçeden bağımsız olarak sigorta ilişkisi bakımından önemli sayılabilecek olaylar ve gelişmeler, sigortalıya yazılı olarak açıklanmalıdır.

SigK m. 11/3’te, sigorta şirketleri ve sigorta acenteleri tarafından gerek sözleşmenin kurulması gerek sözleşmenin devamı sırasında sigorta ettiren, lehdar ve sigortalıya yapılacak bilgilendirmeye ilişkin hususların yönetmelikle düzenlenmesi kabul edilmiştir. Anılan hükme dayanarak çıkarılan 2020 tarihli ‘Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik’te de (SSBİY)²¹² sigortacının ve acentenin sözleşmenin kurulmasından önce başlayan ve sözleşme geçerli olduğu sürece devam eden

²¹⁰ Tüketicilerle mesafeli akdedilen sigorta sözleşmesi açısından bkz. TKHK m. 49/3. Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği (SRBY) (RG 27.05.2015/ 29368) m. 17/4 c.1 gereğince TTK m. 1423 kapsamındaki bilgilendirme, esas olarak müvekkili (sigorta ettiren) adına akit yapma yetkisine sahip broker tarafından yapılır (ayrıca bkz. SRBY m. 8). Bu anlamda, sigortacının veya acentesinin söz konusu brokeri bilgilendirmesi, sigorta ettirenin bilgilendirilmesi anlamına gelir (SRBY m. 17/4 c. 2). Belirtilen durumda sigorta ettiren ile sigortadan yararlanacak diğer kişilerin bilgilendirilmesi, yalnızca kendileri talepte bulunursa vardır. Broker müvekkili adına akit yapma yetkisine sahip değilse, sigortacı, sigorta ettireni ve talep etmesi halinde sigortadan menfaat sağlayacakları bilgilendirmelidir (2022/14 sayılı Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Genelge (2022/14 sayılı Genelge) m. 4/2 ve 5/3). Grup sigortalarında bilgilendirme yükümlülüğünün muhatabı hakkında bkz. Neyzen Fehmi Dolar, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü (TTK m. 1423) (1st edn, Seçkin Yayınevi 2023) 152-154

²¹¹ TTK m. 1423/1’deki gelişmelere bağlı bildirim yükümlülükleri ifadesinin, anlamı açık olmakla birlikte, sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi akdedilmeden önce ve sonra yerine getirmesi gereken bildirim yükümlülüklerini kastettiği konusunda bkz. Samim Ünan, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku- C. I Genel Hükümler (Madde 1401-1452) (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) 227; Dolar (n 210) 140

²¹² RG 14.02.2020/ 31039

bir bilgilendirme yükümlülüğü altında olduğu hükme bağlanmıştır (m. 5/1 c. 3, 6/1). Bu çerçevede sigortacının, dürüstlük ilkeleri çerçevesinde; sigorta ettirene, sigortayla ilgili teknik konularda yardımcı olmak, yapılacak veya yapılmış sigortacılık işleminin özellikleri ve sözleşmeye konu sigorta teminatı ile sigortanın işleyişi hakkında gerekli her türlü bilgiyi sağlamak zorunda olduğu düzenlenmiştir (SSBİY m. 5/4). Yönetmelik'te ayrıca, sigorta sözleşmesinin kurulmasından makul bir süre önce bir bilgilendirme metniyle, sözleşmeye taraf olmak isteyenlere ve talep edilmesi halinde sigortadan faydalanan diğer kişilere, bir bilgilendirme metninin verilmesi öngörülmüştür (m. 4/1(b), 5/1 c. 2). Bilgilendirme metninin içeriğinde ise diğer bazı hususların yanı sıra, akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarılara yer verilmesi gerekmektedir (m. 8/1(b)).

Öğretide, gerek TTK m. 1423/1'de gerek SSBİY'de yer alan ifadelerin kapsamının genişliği nedeniyle, primin hesaplanmasında göz önünde bulundurulacak veri setleri, varsa bu setleri analiz eden araçlar (örneğin net tür bir yapay zekâ sistemi kullanıldığı) ve yapılan analizlerin sonuçları gibi hususlar hakkında sigortacıdan bilgi talep edilebileceği ve sigortacının bu bilgileri vermesi gerektiği ifade edilmektedir²¹³. Bizim de katıldığımız bu görüş çerçevesinde, sigorta sözleşmesinde teknolojik yeniliklerin kullanılması suretiyle örneğin kişiye özgü bir fiyatlama yapılacaksa hesaplama metodunun (hangi verilerden yararlanıldığı, etki mekanizması ve örnek senaryolar vb.) sözleşme akdedecek kişiyle henüz sözleşme kurulmadan önce sade, anlaşılır ve doğrulanabilir bir özet halinde paylaşılması uygun olur. Ayrıca, örneğin primin hesabında yapay zekâ sistemleri kullanılmışsa söz konusu sistemin karar mekanizmasındaki rolü, insan incelemesi imkânının olup olmadığı ve sistemin hata ve önyargıya açık yönleri net bir biçimde açıklanmalıdır. Bilgilendirme metninde “*Yapay Zekâ / AI kullanılmıştır*” şeklinde bir uyarının yapılması ve bu sistemin hangi çerçevede kullanıldığına dair ayrıntılı bir metnin paylaşılması düşünülebilir. Sözleşme akdedildikten sonra hizmetin sunulması sırasında da bu sistemlerden yararlanılacak ise bu kullanımın kapsamı, amacı ve muhtemel neticeleri hakkında da bilgi verilmelidir. Ancak daha önce de ifade edildiği üzere, yapay zekâ sistemlerinde kullanılan algoritmaların kolay bir şekilde doğrulanamaması, bu sistemlerce alınan kararlara ilişkin gerekçelerin sigorta ettirene izah edilmesinde ve dolayısıyla kapsamlı bilgi verilmesinde ve

²¹³ Bu değerlendirme, Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Buğra Şar tarafından 08.09.2022 tarihli “Büyük Veri ve Sigorta Hukuku: Ayşegül Buğra Şar” başlıklı yayında paylaşılmıştır (bkz. <<https://www.youtube.com/watch?v=PLbvlZ5aF6M>> Erişim Tarihi: 23.07.2025)

ispat konusunda zorluğa neden olabileceği unutulmamalıdır²¹⁴. Bu durum, uygulamada bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmediği iddialarının ileri sürülmesine neden olabilir.

SSBİY m. 5/2 uyarınca, sigorta sözleşmesinin taraflarının fizikî olarak karşı karşıya gelmesinin söz konusu olmadığı veya işin mahiyetinin gerektirdiği hâllerde, kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla bilgilendirme yapılabilir. Dolayısıyla TTK m. 1423'te ve SSBİY m. 5 ve 6'da da sigortacı ve acente açısından öngörülen bilgilendirme yükümlülüklerinin ifası açısından böyle bir imkân gündeme gelebilir. Söz konusu teknolojilerin kullanılması, SSBİY m. 9/2 ve 3 anlamında kalıcı veri saklayıcısı ile yapılan bildirimlerin güvenle saklanması açısından da yarar sağlayabilir. Aynı imkân, SSBİY m. 9/3 uyarınca bilgilendirmenin çağrı merkezi veya telefon aracılığıyla yapılması durumunda, örneğin çağrı kayıtlarının muhafaza edilmesi için de geçerlidir. Ancak yine de mevzuatta blokzincir ve yapay zekâ gibi teknolojik gelişmelere uygun değişikliklerin yapılması gerektiği kabul edilmektedir²¹⁵.

Sigortacı, bilgilendirme yükümlülüğü kapsamında, çağrı merkezi üzerinden veya diğer dijital yöntemlerle iletişim kurabilir. Örneğin sigortacının kendisine sigortayla ilgili şikâyetleri ve sözleşmeyle bağlı bilgi taleplerini yanıtlamak için kurması SSBİY m. 12 uyarınca zorunlu tutulan şikâyet biriminin faaliyetlerinde yapay zekâ sistemlerinden de yararlanılabilir. Bilgilendirme yükümlülüğünün ifasında söz konusu sistemler kullanılarak sunulan hizmetin kalitesi artırılabilir. Bunun yanında, örneğin sigortalıyla çağrı merkezi üzerinden yapılan görüşmelerde ses analizi yapan sistemlerle sigortalının duygularını tanıyan veriler temin edilebilir. Esasen, bu gibi hâllerde teknolojik ürünlerin kullanımı hakkında bilgilendirme yapılmasına dair bir yükümlülük, mevzuatımızda açıkça düzenlenmiş değildir. Ancak kanaatimizce, mevzuatımızda bilgilendirme yükümlülüğünü düzenleyen hükümlerin kapsamının genişliği nedeniyle, belirtilen hâllerde de bilgi verilmesi Türk hukuku açısından zorunludur. AB Yapay Zekâ Yönetmeliği m. 50/1'e göre ise sigortacının gerçek kişilerle etkileşim kurmak üzere tasarlanan bir yapay zekâ sistemini kullanması hâlinde, ilgili

²¹⁴ Bu konuda bkz. yuk. I/B/1. Öğretide Soyer de algoritmaların risk derecelendirme sürecinde yaptığı işlemlerin tüm ayrıntılarının açıklanmasının çoğu zaman mümkün olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, sigortacıların bunları tüketicilere açıklamasını beklemenin yerindeliğini sorgulamakta ve böyle bir sonuç kabul edilse dahi, sigorta maliyetleri artacağından, kişiler için daha ayrıntılı risk değerlendirmesi yapmanın faydalarının ortadan kalkması tehlikesinin bulunduğu sonucuna varmaktadır (bkz. Soyer, 2022 (n 13) 173-174)

²¹⁵ Karayazgan (n 17) 40-41

kişilere ya yapay zekâ ile muhatap oldukları açıkça belli edilmeli ya da bu konuda bir bilgilendirme yapılmalıdır²¹⁶.

Sigortacılık hizmetinin sunumunda örneğin blokzincir ve akıllı sözleşme teknolojileri kullanılmışsa bilgilendirmenin ispatı açısından kayıtların değiştirilemezliği katkı sağlayabilir. Ancak ağ katılımcılarının farklı ülkelerde bulunması nedeniyle, uygulanacak hukuk ve yetkiler konusunda bilgilendirme metninde özel olarak işaret edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Hizmetin sunumunda nesnelerin interneti veya bulut bilişim kullanılacaksa bilgilendirme metninin içeriğinde bu kullanımın amaçları (örneğin risk profili oluşturma, erken uyarı sistemleriyle birlikte riskin önlenmesi, hasar tespiti ve gerçek zamanlı veri işlemeye dair ayrıntılar) ve ayrıca bilgilerin saklandığı ortam ile bu ortama erişim imkânı hakkında da bilgiler yer almalıdır.

TTK m. 1423/1 ve SSBİY'in özellikle m. 5/4 ile m. 8/1(b) hükümlerinde vurgulanan yükümlülükler, kullanılacak teknolojik yenilikler kadar, uygulanacak sigortacılık modelleri hakkında da bilgi verilmesini gerektirir. Bu bağlamda, hizmetin sunumunda örneğin gömülü sigortacılık modeli kullanılıyorsa sigorta teminatının devreye girme anı ve koşulları, sigortacılık hizmetinin başka bir sigortacıdan da temin edilebileceği, model aracılığıyla elde edilecek verilerin işlenmesine dair hususlar ve (bilhassa uygulamada sıklıkla karışıklığa yol açması nedeniyle) modelin hukuken garanti sözleşmesi veya buna benzer bir teminat niteliği taşımadığı gibi hususlar vurgulanmalıdır.

Talebe dayalı sigortacılık modelinde, teminatın devreye girme ve sona ermesine dair koşullar, prim tutarını etkileyen hususlar, verilerin elde edilme yöntemi ve kaynakları hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Ayrıca modelin kullanımında verilerin korunması için alınan önlemler açıklanmalıdır.

Hizmette parametrik sigortacılık modeli kullanılacaksa modelin diğer geleneksel sigorta uygulamalarından farkları ile eşik (tetikleyici) değerlere ulaşılmadıkça sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğünün doğmayacağı; dolayısıyla da riziko meydana geldiğinde sigortalının tüm zararının karşılanmaması ihtimalinin bulunduğu hakkında doğru ve anlaşılır şekilde bilgi vermelidir²¹⁷. Ayrıca tazminatın ödenmesine neden olacak

²¹⁶ Ayrıca bkz. Yapay Zekâ Yönetmeliği m. 50/3. Ayrıntılı bilgi için bkz. Rudkowski (n 43) 326

²¹⁷ Oyal (n 137) 167-169, 171. Ayrıca bkz. Hillier (n 139) 285

tetikleme olgusunun tüm ayrıntıları, veri kaynakları, ölçüm periyodu ve veri gizliliği konuları, modelde blokzincir ve akıllı sözleşme teknolojileri veya yapay zekâ sistemleri kullanılacaksa bunlara ilişkin bilgiler de yer almalıdır. Keza, parametrik sigortalarda sigortacının sözleşmeye taraf olmayan üçüncü kişi veya kurumlardan veri temin edecek olması hâlinde de bu durumun bilgilendirme metninde açıkça belirtilmesi ve ayrıca bu konuda SigK m 31/3 ile SDDHY hükümlerine riayet edilmesi gerektiği ifade edilmektedir²¹⁸.

Sigortacının ve acentesinin bilgilendirme yükümlülüğü, açık sigortacılık modelinin kullanılması hâlinde de yerine getirilmelidir. Bu modelde verilerin paylaşılmasına dair yöntem, sigortalının verileri üzerinde kontrol sahibi olduğu ve ancak onun onayıyla verilerinin paylaşılacağı, verilerin hangi sektörün paydaşlarına ve hangi amaçlarla iletebileceği ve neticede veri güvenliği konusunda nasıl önlemler alındığı hususunun bilgilendirme metninde açıkça izah edilmesi uygun olur.

SSBİY m. 10 uyarınca sigortacı, sigorta sözleşmesine konu olan sigortaya ilişkin mevzuatta meydana gelen değişiklikleri ve sigorta sözleşmesinin devamı sırasında ortaya çıkabilecek olan; sigorta ettiren ile sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişmeyi, sigorta ettirene veya sözleşmeden menfaat sağlayacak kişilere, en geç on iş günü içinde bildirir. Örneğin telematik cihazların topladığı veriler poliçe sahibinin prim ödeme yükümlülüğünün azalmasına veya artmasına neden olmuş veya sigortacı poliçeye ait verileri mevcut bulut sisteminde başka bir altyapıya taşımış, bulut sağlayıcısını değiştirmiş veya ilgili sistemde bazı güvenlik sorunları ortaya çıkmış olabilir. Keza TTK m. 1470 uyarınca sigorta edilen menfaatin sahibi değişmişse, değişiklikten sonraki döneme ilişkin yeni yükümlülüklerin yeni sigortalıya bildirilmesi gerekir (2022/14 sayılı Genelge m. 4/3). Bahsi geçen ihtimaller, SSBİY m. 10 kapsamına ve özellikle de hükümdeki “sigorta sözleşmesinden yararlanacak kimselerin hak, borç ve yükümlülüklerini doğrudan etkileyebilecek nitelikteki her türlü değişiklik ve gelişme” kapsamında değerlendirilebilir. Söz konusu bildirimlerin en hızlı ve güvenilir şekilde yapılabilmesi konusunda bulut bilişim teknolojilerinden yararlanılması da mümkündür.

2022/14 sayılı Genelge m. 7/5 uyarınca, ortak bir temsilci (jeran) bulunmadığı takdirde, müşterek sigorta ilişkilerinde her bir sigorta şirketi bilgilendirme yükümlülüğünü ayrı ayrı yerine getirmelidir. Koşulları aynı olan sözleşmelerde bilgilendirme yükümlülüklerinin birbirinden farklı

²¹⁸ Oyal (n 137) 169

olmaması adına, API'lar aracılığıyla bilgi alışverişinin sağlanması yoluyla açık sigortacılık modelinin veya bir bulut bilişim teknolojisinin kullanılması düşünülebilir. Söz konusu modeller, bir kişiye aynı içerikte birden fazla sigorta ürününün sunulduğu hâllerde, poliçeler arasında bağlantı kurmak ve aralarındaki farkları açıklamak suretiyle tek bir bilgilendirme metninin verilmesine imkân veren 2022/14 sayılı Genelge m. 7/6 için de uygulama alanı bulabilir.

2. Sigortacının veya Acentenin Tavsiye Vermesi

Sigorta sözleşmesinde seçilen teminatın kapsamı, türleri, sigorta tazminatının veya bedelinin ödenmemesi durumunda bunun gerekçeleri hakkında ve sonraki adımlar için tavsiyeler içeren raporlar yapay zekâ sistemleri tarafından hazırlanabilir²¹⁹. Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu (*Versicherungsvertragsgesetz-VVG*)²²⁰ uyarınca, sigortacı ve sigorta aracıları, sigorta sözleşmesinin kurulması aşamasında, belirli hâllerde sigortalıya istek ve ihtiyaçlarını sorma, tavsiyede bulunma ve sunulacak tavsiyenin gerekçelerini belirtme yükümlülüğü altındadır (VVG § 6/1, 61/1)²²¹. Öğretide, söz konusu tavsiyeler açısından yapay zekâ sistemlerinden destek alınabileceği ve bu durumda karşı tarafa söz konusu sistemden yararlanıldığıнын bildirilmesi gerektiği belirtilmektedir²²². Ancak, yapay zekâ sisteminin kullanımının sigortalı açısından doğrudan bir tehlike yaratmadığı ve sistemin müşteriyle doğrudan etkileşime girmediği hâllerde, söz konusu kullanıma dair bilgi verilmesine ihtiyaç olmadığı da ifade edilmiştir. Bu görüşe göre, örneğin bir sigortacının yalnızca sigorta dolandırıcılığına ilişkin durumları tarayan, tespit eden ve bunları değerlendirilmek üzere ilgili uzmana yönlendiren bir yazılım kullanması hâlinde, sigortalının malvarlığı üzerinde etkili olacak karar, yapay zekâ tarafından değil, ilgili kişiler tarafından alındığından yapay zekâ kullanımına ilişkin bilgilendirme yükümlülüğü doğmaz²²³.

Türk hukukunda, sigortacının veya acentenin tavsiyede bulunma yükümlülüğünü açıkça düzenleyen bir hüküm yoktur. Bu bağlamda, mevzuattaki hükümlerin bu tarz bir yükümlülüğü kapsayıp kapsamadığı konu-

²¹⁹ Hervey and Lavy (n 34) 224

²²⁰ <https://www.gesetze-im-internet.de/vvg_2008/> (Erişim Tarihi: 10.09.2025)

²²¹ Almanya'da yapay zekânın sigortacılık alanında müşteri hizmetleri bağlamında müşteri temsilcilerine eş zamanlı öneriler verilmesi konusunda kullanıldığı yönünde bkz. GFIA (n 18) s. 1

²²² Armbrüster and Prill (n 3) 180 ve 183

²²³ Prill (n 8) 127

sunda öğretilerde farklı görüşler ileri sürülmüştür²²⁴. Ancak kanaatimizce hangi görüş benimsenirse benimsensin, sigortacı veya acentesi sigorta sözleşmesini akdedecek kişiye bir tavsiye vermiş ve bu tavsiyede örneğin büyük veri setlerinden ve bu setleri analiz eden bir yapay zekâ sisteminden yararlanılmış ise yukarıda değinilen TTK m. 1423/1 ve SSBİY m. 8/1(b) hükümlerine istinaden, bu durum karşı tarafa bildirilmelidir²²⁵. Aynı sonuç, tavsiyenin sigortacının ve acentenin devreye girmeden; diğer bir deyişle insan müdahalesi olmaksızın doğrudan yapay zekâ sistemi tarafından verilmesi ihtimali için de geçerlidir.

Tavsiyede bulunurken yapay zekâ sisteminin tamamen veya kısmen kullanıldığına ilişkin bilgilendirme, sigortacı ve aracıyı yapay zekâdan kaynaklanabilecek danışmanlık hatalarından doğan zararlara ilişkin sorumluluktan kurtarmaz. Aynı şekilde, bu durum TBK m. 52 anlamında kusurun sigortalıyla paylaşılmasına veya sigortacı ile acentenin sorumluluğunun sınırlandırılmasına da yol açmaz²²⁶.

3. Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirme Yükümlülüğü

Sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme konusundaki temel düzenleme niteliği taşıyan SSBİY hükümleri, mesafeli akdedilen sigorta sözleşmeleri hakkında da uygulama alanı bulur (MASSHY m. 9/2). Dolayısıyla, teknolojik yeniliklerin ve modellerin uygulanması ve sigorta sözleşmelerinde bilgilendirme yükümlülükleri bakımından etkileri konusunda daha önce yapılan açıklamalar, ilke olarak bu şekilde akdedilen sözleşmeler için de geçerlidir²²⁷. Bunun yanında, belirtilen sözleşmeler açısından bilgilendirme yükümlülüğü bağlamında kabul edilen kurallardan, konumuz açısından ön plâna çıkanların ayrıca ele alınmasında yarar vardır.

Mesafeli akdedilen sigorta sözleşmesinin bir tarafı tüketici ise bu kişi, sözleşmenin kurulmasına ilişkin iradesini açıklamadan önce; cayma

²²⁴ Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Yazıcıoğlu and Şeker Öğüz (n 184) 103 vd.; Mehmet Özdamar, ‘Sigorta Sözleşmesinin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü’ in Sabih Arkan, Cengiz Koçhisarlıoğlu, Süha Tanrıver, Kemal Şenocak, Burçak Yıldız and Murat Gürel (eds) Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. II (Turhan Kitabevi 2010 1685 vd.; Dolar (n 210) 73 vd.

²²⁵ Yapay zekânın görselleştirilmesinin kolay olması ve tazminat taleplerini daha iyi işlemek, risk almak ve sigortalıya tavsiye vermek gibi konularda katkı sağlamasında dair yararlarının, blokzincir için geçerli olmadığı yönünde bkz. Karayazgan (n 17) 13

²²⁶ Bu konuda Alman hukuku açısından yapılan benzer bir değerlendirme için bkz. Prill (n 8) 126

²²⁷ Bkz. yuk. III/E/1.

hakkı, kabul beyanı vermesi hâlinde yükümlülük altına gireceği ve ayrıca ayrıntıları Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sigortalar Yönetmeliği'nde (FHİMSY)²²⁸ belirlenen hususlar hakkında bilgilendirilmelidir (TKHK m. 49/2). Anılan Yönetmelik uyarınca sigortacı, diğer bazı hususların yanı sıra, sigorta sözleşmesi uyarınca ödenmesi gereken primin tüm vergiler dâhil olmak üzere toplam fiyatı, niteliği itibarıyla fiyatı önceden hesaplanamıyorsa fiyatın hesaplanma usulü, varsa ifaya ilişkin masraflar ile bunların önceden hesaplanamaması halinde ek masrafların ödenebileceği konusunda bilgi vermelidir (FHİMSY m. 5/1(ç)). Bunun yanında, sunulacak finansal hizmetin temel nitelikleri de açıklanmalıdır (FHİMSY m. 5/1(c)). Söz konusu hükümler, tüketicilerle akdedilen mesafeli sözleşmelerde, örneğin prim miktarının hesaplanmasında büyük veri ve yapay zekâ teknolojisi kullanılacaksa bu kullanım hakkında bilgi verme yükümlülüğünün dayanağı olarak kabul edilebilir. Keza sözleşme gömülü sigortacılık veya talebe dayalı sigortacılık modeline uygun olarak oluşturulmuş ya da açık sigortacılık çerçevesinde verilerin paylaşımı söz konusu olacaksa bu hususlar hakkında da bilgi verilmelidir.

Sigortacı, tüketiciyle mesafeli akdedilen sigorta sözleşmelerinde, FHİMSY m. 5 ve 7'de yer alan hususları içeren bir sözleşme düzenlemeli ve bu sözleşmenin tüm şartlarını kâğıt üzerinde veya kalıcı veri saklayıcısı ile tüketiciye iletmelidir (FHİMSY m. 7/1). Bu bağlamda, kalıcı veri saklayıcısı kavramı ile ilgili daha önceden yaptığımız açıklamalara paralel olarak²²⁹, belirtilen hâlde de sözleşme örneğinin blokzincir veya bulut bilişim teknolojisi ile gönderilmesinin mümkün olduğu kanısındayız.

Tüketicilerle kurulan mesafeli sigorta sözleşmelerinde, kullanılan iletişim araçlarına uygun olarak tüketicinin sözleşmenin kurulmasına dair kabul beyanı²³⁰ fizikî veya elektronik ortamda tespit edilmeli veya kayıt altına alınmalıdır (TKHK m. 49/2 c.3; FHİMSY m. 10/3 ve 15/3. Çağrı merkezi üzerinden akdedilecek sigorta sözleşmeleri için ayrıca bkz. 2021/14 sayılı Genelge m. 3/1(b)). Ayrıca cayma hakkının iletilmesi ile fizikî veya elektronik ortamda yapılacak tespit veya kayıtlar için gerekli önlemler alınmalıdır. Bu bağlamda, söz konusu tespit için blokzincir ve akıllı sözleşme teknolojisinin, kayıtların güvenle saklanması (FHİMSY m.

²²⁸ RG 31.05.2015, 29253

²²⁹ Bkz. yuk. III/B

²³⁰ Hükümdeki "kabul beyanı" ifadesinin sözleşme önerisinin mutlaka sigortacıdan gelmesi gerektiği yönünde anlaşılmaması gerektiği; zira web sayfası üzerinden oluşturulan sistemlerde önerinin tüketiciden geldiği hususunda bkz. Ünan, Sigorta Tüketici Hukuku (n 200) 116

15) ve sigortalıyla paylaşılması konusunda ise bulut bilişim teknolojilerinin kullanılması tercih edilebilir.

Tüketiciler ile mesafeli sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce ön bilgilendirmenin sesli iletişim araçları vasıtasıyla yapılması hâlinde, sağlayıcı (sigorta şirketi) ya da temsilcisi, sağlayıcının ve sesli iletişimde bulunan kişinin kimliğini, bu kişinin sağlayıcıyla olan bağlantısına ilişkin bilgiyi ve görüşme talebinin sebebini her görüşme başında belirtmelidir (TKHK m. 49/2 c.2; FHİMSY m. 6/3 c.2). Söz konusu iletişim, örneğin insan sesini taklit eden veya yazılı iletişimi kullanan bir yapay zekâ sistemi aracılığıyla sağlanmışsa bu husus da tüketiciye açık bir şekilde iletilmelidir²³¹. Ayrıca, yapılacak görüşmede elde edilecek bilgiler benzer bir sistem ile analiz edilecekse, anılan hükümlerde belirtildiği şekliyle “görüşme talebinin sebebi”nin beyan edilmesi ve analizi gerçekleştiren sistemle ilişkin bilgilerin de paylaşılması uygun olur. Tüketici ile iletişimde teknolojik araçlar kullanılmış, bu kullanımdan dolayı bazı ek masraflar meydana gelmiş ve bu masraflar tüketici tarafından karşılanacak ise müşteri bu konularda da bilgilendirilmelidir (FHİMSY m. 5/1(ğ) ve (e)). Ek olarak hizmetin sunumunda nesnelerin interneti teknolojisi kullanılacaksa bunun için hangi verilerden ve cihazlardan yararlanılacağı konusunda da bilgiler paylaşılmalıdır. Blokzincir ve akıllı sözleşme teknolojisinin kullanılması durumunda ise “temel nitelikler ve toplam bedel” gibi ön bilgi bilgileri tüketiciye kalıcı veri saklayıcıyla verilmiş olmalı; yalnızca blokzincirdeki teknik kodun tüketicinin FHİMSY anlamında bir “ön bilgi” yerine geçmeyeceği unutulmamalıdır.

MASSHY m. 10/4 uyarınca, mal ve hizmet ile bağlantılı olarak sunulan sigortacılık hizmetinin elektronik ticaret ortamında mesafeli olarak sağlanması hâlinde, belirli bilgilerin müşterinin erişebileceği bir bağlantı üzerinden paylaşılması gerektiği kabul edilmiştir. Ayrıca yapılacak bildirimin çağrı merkezi veya kalıcı veri saklayıcısı aracılığı ile yerine getirileceği hükme bağlanmıştır (MASSHY m. 10/5). Yetkili kuruluşların bu konuda gerekli her türlü tedbiri almakla, tüm bilgi ve belgeleri denetime hazır bulundurmakla ve bu tür faaliyetlerde bulunmadan bir ay önce Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu’na (SEDDK) bilgi vermekle yükümlü olduğu da düzenlenmiştir (MASSHY m. 10/8 ve 9).

Talebe dayalı sigortacılıkta sigorta teminatı uygulamada çoğu zaman sigortalının bir mobil cihazla veya benzeri bir teknolojiyle devreye girip çıkacağından, modelin mesafeli sözleşmeler kategorisinde bulunması yüksek ihtimaldir. Dolayısıyla söz konusu model açısından, sigortalının tali-

²³¹ Alman hukuku açısından aynı yöndeki bir değerlendirme için bkz. Prill (n 8) 127

matıyla teminatın her başlatıldığı ve sona erdiği durumda sigortalıya bilgilendirmede bulunulması ve söz konusu bilgilendirmelerin de kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla yapılması uygun bir yöntem olarak değerlendirilebilir.

F. Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü

1. Genel Olarak Beyan Yükümlülüğünün İfasında Teknolojik Yenilikler ve Modellerin Etkileri

Sigorta ettiren, sözleşmenin kurulması aşamasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya beyan etmelidir (TTK m. 1435 vd.). Giyilebilir cihazlar, büyük veri analitiği ve yapay zekâ sistemleri, bu bilgilerin edinilmesinde ve doğruluğunun değerlendirilmesinde katkı sağlayabilir. Böylece sigortacı, kendisi açısından önemli hususlar hakkında erkenden bilgi sahibi olarak sözleşmenin kurulup kurulmayacağı veya şartlarının nasıl değişeceği konusunda senaryolar geliştirebilir. Aynı teknolojiler, TTK m. 1437 uyarınca bildirilmeyen ya da yanlış bildirilen hususlar ile rizikonun gerçekleşmesi arasındaki bağlantının açıklığa kavuşturulmasında da kullanılabilir.

TTK m. 1497’de, hayat sigortalarında sigortalının sözleşmenin kurulması sırasında doğru yaş beyanında bulunması zorunlu tutulmuşsa da özellikle büyük veri ve yapay zekâ sistemleri sayesinde, sigortalıların gerçek yaşı sigorta sözleşmesi öncesinde tespit edilebilir ve sözleşmenin koşulları buna göre belirlenebilir. Bundan başka, yine teknolojik yeniliklerin ve modellerin sağladığı imkânlarla sigortacı, TTK m. 1498 uyarınca hayat sigortası sözleşmesi akdedilirken getirilmesi gereken beyan yükümlülüklerinin konuları hakkında da gerçek duruma vâkıf olabilir.

TTK m. 1492 uyarınca, hayat sigortasında sigortalı kişi doktor muayenesine zorlanamaz. Ancak özel sağlık, hastalık veya hayat sigortalarında riskin belirlenmesi için böyle bir inceleme gerekebilir. Günümüzde bu muayeneler, görüntülü teşhis ve tedavi uygulamalarıyla uzaktan yapılabilmektedir²³². Ayrıca açık sigortacılık, giyilebilir teknolojiler ve yapay zekâ sayesinde gelecekte farklı teşhis ve tedavi yöntemlerinin kullanılması da mümkündür.

Sigorta ettiren, yalnızca sözleşmenin kurulması esnasında değil, sözleşme devam ederken de beyanda bunma yükümlülüğü altındadır (TTK m. 1444; hayat sigortaları için bkz. TTK m. 1499). Ancak sigortacı, özellikle

²³² Kubilay (n 7) 283. Örneğin Almanya’da bir yapay zekâ sisteminin, tümör tanısı konusunda 157 dermatoloğun 136’sından daha isabetli teşhiste bulunduğu tespit edilmiştir (Armbrüster and Prill (n 3) 180)

büyük veri analitiği, yapay zekâ ve nesnelerin interneti teknolojileri sayesinde, rizikoyu ağırlaştıran veya rizikonun gerçekleştiğini gösteren olayları hızla öğrenebilir. Benzer bir ihtimal, TTK m. 1446 anlamında rizikonun gerçekleşmesi hâlinde yerine getirilmesi gereken bildirim yükümlülükleri ile TTK m. 1447²³³ uyarınca araştırmaya izin verme yükümlülüklerinin konusunu teşkil eden hususların sigortacı tarafından öğrenilmesi açısından da geçerlidir²³⁴. Giyilebilir teknolojiler de sigortalının sağlık durumundaki değişiklikleri eş zamanlı olarak aktarabilir. Bu surette, sözleşme süresince beyan yükümlülüğünün ihlaline ilişkin TTK m. 1499'un uygulanma alanı daralabilir.

2. Sigortacının Kendisine Beyan Edilmeyen Hususları Teknolojik Yenilikler ve Modeller Sayesinde Öğrendiği Yönünde Bir Karinenin Kabul Edilip Edilemeyeceği

Sigortacı için önemli bir husus sigorta sözleşmesinin akdedilmesi sırasında kendisine bildirilmemiş veya yanlış bildirilmişse TTK m. 1439'daki yaptırımlar uygulanabilir. Ancak sigortacı, gerçek durumu bilmesine rağmen sözleşme akdetmişse beyan yükümlülüğünün ihlâlini ileri süremez (TTK m. 1438)²³⁵. Keza hayat sigortalarında yanlış yaş beyanı primin düşük belirlenmesine yol açarsa sigorta bedeli oransal olarak indirilebilir; riziko gerçekleşmişse ödenen bedel faiziyle geri istenir (TTK m. 1497/1). Gerçek yaş teknik esasların öngördüğü sınırların dışında ise sigortacı sözleşmeden cayabilir (TTK m. 1497/3). Yaş dışındaki beyan yükümlülüklerinin ihlâlinde ise TTK m. 1498'de öngörülen cayma, prim farkı veya indirilmiş bedelin ödenmesi yaptırımları gündeme gelir. Oysa

²³³ Öğretide, TTK m. 1447'de düzenlenen bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü, rizikonun gerçekleşmesi üzerine yerine getirilmesi gereken beyan yükümlülüğü içinde değerlendirilmektedir. Bu konuda bkz. Ünan, Şerh C. I (n...) 502; Hakan Gencer, Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri ve İhlâlîne Bağlanan Hukukî Sonuçlar (1st edn, Seçkin 2024) 223

²³⁴ 2021/14 sayılı Genelge m. 2/1(ç)'ye göre de, internet sitesi veya mobil uygulamalar üzerinden mesafeli akdedilecek sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenden risk profili veya risk değerlendirmesi ve sigortaya ilişkin ihtiyaçlarının tespiti ile sınırlı olmak üzere bilgi talep edilebilir.

²³⁵ TTK m. 1438'de sadece cayma hakkının kullanılamamasından söz edilmişse de, hükmün geniş yorumlanması gerektiği ve riziko gerçekleştiği zaman gündeme gelebilecek (ve TTK 1439/2'de düzenlenen) diğer yaptırımların da uygulanamayacağı yönünde bkz. Ünan, Şerh C. I (n 211) 434. Kanaatimizce aynı sonuç, TTK m. 1439/1'de düzenlenen prim farkı yaptırımı için de kabul edilmelidir. Bahsi geçen sonuçlar, sözleşme akdetme teklifinin yapılması ile kabulü arasındaki değişiklikler için de geçerli sayılmalıdır (TTK m. 1443)

sözleşme kurulurken bu bilgilere sahip olan sigortacı, bu yaptırımları uygulayamaz.

Sözleşme devam ederken rizikonun gerçekleşmesi veya mevcut durumun ağırlaşması ihtimalini ya da sözleşmede riziko ağırlaşması olarak kabul edilebilecek olayları (riziko gerçekleşmeden önce) öğrenen sigortacı, bu durumu öğrendiği tarihten itibaren bir ay içinde, sözleşmeyi feshetme ve prim farkı talep etme haklarından dilediğini tercih edebilir (TTK m. 1445/1)²³⁶. Ancak bu süre içinde kullanılmayan fesih ve prim farkını talep etme hakkı sona erer (TTK m. 1445/3).

Sigortacıya rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmaz veya geç yapılırsa ve bu durum ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olursa kusurun ağırlığına göre tazminatta veya bedelde indirimle gidilir (TTK m. 1446/2). Ancak sigortacı, kazaya dair bilgileri söz konusu bildirim yükümlülüğü yerine getirilmeden önce öğrenmişse sigortalıya ödenecek tazminatta bu gerekçeyle indirim yapamaz. (TTK m. 1446/3).

Sigortacının gerçek durumu bilmesine atıf yapan ve yukarıda değinilen TTK m. 1438 ile 1446/3 hükümleri, TMK m. 2’de düzenlenen objektif iyiniyet kuralının birer yansımasıdır. TTK m. 1445’te de sigortacının gerçek durumu bilmesi düzenlemiş ve belirli hakların bu olgunun gerçekleştiği andan itibaren bir ay içinde kullanılması zorunlu tutulmuştur. İşte, teknolojik gelişmeler ve yeni modeller nedeniyle “sigortacının bilmesi” olgusu veya bilgiye vâkıf olduğu an üzerinde bir değişikliğin meydana gelip gelmeyeceği ve özellikle sigortacının bilgiye vâkıf olduğunun bir karine olarak kabul edilip edilemeyeceği irdelenmelidir²³⁷.

2015 tarihli İngiliz Sigortacılık Kanunu (IA 2015)²³⁸ uyarınca, sigorta sözleşmesi kurulmadan önce sigortalı tarafından sigortacıya “adil bir şekilde” bilgi sunulmalıdır (m. 3/1). Ancak sigortalı, kendisine soru yöneltilmediği sürece, sigortacının bildiği²³⁹, bilmesi gerektiği²⁴⁰ veya bildiği

²³⁶ Sigortacının, sigorta ettirenin beyanı üzerine durumu öğrenmesi hâlinde TTK m. 1445/1’deki hakların kullanılıp kullanılamayacağına ilişkin tartışmalar için bkz. Gencer (n 233) 204-205

²³⁷ Sigortacıların bildikleri ve öğrendikleri hususları bilmediklerini iddia edebilmesinin mümkün olduğu yönünde bkz. (Gencer (n 233) 21)

²³⁸ <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/4/section/5/enacted>> (Erişim Tarihi: 09.09.2025). Düzenlemenin uygulama alanı için bkz. IA 2015 m. 2

²³⁹ Bir bilgi, sigortacı adına riski üstlenip üstlenmeme ve eğer üstlenecekse hangi şartlarda üstleneceğine karar verme sürecine katılan bir veya birden fazla kişinin bilgisi dâhilindeyse, sigortacının bilgiye vâkıf olduğu kabul edilir (IA 2015 m. 5/1)

²⁴⁰ Bir bilgi, sigortacının bir çalışanı veya temsilcisi tarafından biliniyor ve söz konusu bilgiyi makul olarak birinci fıkrada belirtilen kişiye aktarması bekleniyorsa veya bilgi

varsayılan²⁴¹ bir konu varsa veya sigortacı bu konuya dair bilgi talebinden feragat etmişse bilgi verme yükümlülüğünden kurtulur (m. 3/5(b-d)). Aynı Kanun'un 5'nci maddesine göre ise sigortacının bir bilgiye sahip olması ve birinci fıkrada belirtilen kişinin kolayca erişebileceği durumda bulunması hâlinde, sigortacının bilgiye vâkıf olduğu varsayılır. Bir görüşe göre, nesnelerin interneti aracılığıyla elde edilen veriler, risk değerlendirme ve denetim amaçlarıyla kullanıldığından, sigortacılar tarafından karar alma faaliyetlerinde kullanılan algoritmalar tarafından erişilebilir niteliktedir²⁴². Bu çerçevede, söz konusu verilerin sigortacının bilmesi gereken bilgiler kategorisine girdiği ve sözleşme öncesi beyan yükümlülüğü kapsamına girmedigi sonucuna varılmaktadır.

Sigortacılıkta dijitalleşme, bilgiye erişim ve öngörü imkânını artırsa da teknoloji kullanımı tek başına sigortacının her bilgiye vakıf olduğunu kanıtlamaz²⁴³. Bu nedenle, mevzuatımızda aksi öngörülmediğinden, sigortacılık alanındaki teknolojik yenilikler ve modeller, bugün için Türk hukuku açısından sigorta ettirenin beyan yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz veya hafifletmez. Ek olarak sigortacının beyan yükümlülüğünün konusuna giren konularda bilgiyi elde ettiğine veya örneğin TTK m. 1445 anlamında belirli bir tarihte bu bilgilere vâkıf olduğuna dair bir karine de kabul edilemez. Ancak söz konusu gelişmeler, uyuşmazlık halinde sigortacının durumu bildiği iddiasının ispatında sigorta ettirene yardımcı olabilir. Ayrıca sigorta şirketinin TTK m. 18/2 uyarınca basiretli davranma yükümlülüğü ve temel düzeydeki belirli bilgilere ve güncel gelişmelere vâkıf olma ihtimali, mahkemece birlikte değerlendirilmelidir²⁴⁴.

G. Rizikonun Gerçekleşmesi ve Sigorta Tazminatının veya Bedelinin Ödenmesi

Teknolojik yenilikler ve modeller, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin bulunduğu durumlarda zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması ve sigortacının rücu haklarının korunabilmesi için imkânlar ölçüsünde gerekli önlemlerin alınmasını düzenleyen TTK m.

sigortacının elinde bulunuyor ve birinci fıkrada belirtilen kişinin kolayca erişebileceği durumdaysa, sigortacının bu bilgiye vâkıf olması gerektiği varsayılır (IA 2015 m. 5/2)

²⁴¹ Bir bilgi, herkesçe bilinen veya söz konusu faaliyet alanında, ilgili sigorta sınıfında sigorta sunan bir sigortacının olağan iş akışı içinde bilmesi makul olarak beklenen hususlardan ise, sigortacının bu bilgiye vâkıf olduğu varsayılır (IA 2015 m. 5/3)

²⁴² Soyer, 2024 (n 51) 121. Ayrıca bkz. Özdemir (n 11) 121-122

²⁴³ Yapay zekâ sistemleri açısından aynı yönde yapılan bir değerlendirme için bkz. Özdemir (n 11) 135

²⁴⁴ İlgili görüş için bkz. ibid 136 vd. Karş. Ostrowska (n 11) 587.

1448/1 açısından önem arz edebilir. Zira dijital araçlar vasıtasıyla bilgiyi daha güvenilir ve hızla öğrenen sigortacının sigortalıyı yönlendirmesi mümkün olabilir. Benzer şekilde, TTK m. 1449 anlamında sigorta sözleşmesiyle öngörülen (özel) yükümlülüklerin ihlâl edilip edilmediği; bir ihlâl varsa ihlâlün kusurlu olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ve rizikonun kapsamını etkileyip etkilemediği, bu surette daha hızlı bir şekilde tespit edilebilir.

Nesnelerin interneti, yapay zekâ ve açık sigortacılık sayesinde, sigorta ilişkilerinde ekspertiz faaliyetlerinin yürütülmesi ve eksperlerin atanması konusunda farklı yöntemlerin ortaya çıkması muhtemeldir. Belirtmek gerekir ki 25 Mart 2020 tarihinde yürürlüğe giren “Sigorta Eksperleri Atama Yönetmeliği”nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik²⁴⁵ m.1 ile 2015 tarihli “Sigorta Eksperleri Atama Yönetmeliği”ne²⁴⁶ bir ekleme yapılarak uzaktan ekspertize imkân tanınmıştır (m. 3/1(i))²⁴⁷. Bu durum, rizikonun gerçekleşmesi hâlinde hasar tespit işlemlerinin ve ödemelerin elektronik ortamda ve güvenle yapılmasına katkı sağlayabilir²⁴⁸. Nitekim yukarıda değindiğimiz TTK m. 1447 uyarınca sigorta ettiren, riziko gerçekleştiğinde, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve kendisinden beklenebilecek her türlü bilgiyi ve belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamalıdır. Keza aynı hükümde, sigorta ettirenin, sigortacının inceleme yapmasına izin vermesi ve gerekli önlemleri alması gerektiği de kabul edilmiştir²⁴⁹. Uzaktan ekspertiz yöntemiyle hükümdeki yükümlülükler daha hızlı ve kolay şekilde ifa edilebilir.

Parametrik sigortada, sözleşmede belirlenen eşiklerin aşılması ya da altına inilmesi hâlinde, sigortalının prensip olarak zarara uğradığı kabul edilir²⁵⁰. Bu hâlde, sigortalının beyanına istinaden tazminatın ödenmesinin uygun olacağı; ancak sözleşmeye konulacak bir hükümle, göstergelerde meydana gelen değişikliğin sözleşmede öngörüldüğü şekliyle zarara yol açtığını ortaya koymaya yarayacak ispat araçlarının sigortacıya temin

²⁴⁵ RG 25.03.2020/ 31079

²⁴⁶ RG 25.08.2015/ 29456

²⁴⁷ Türkiye’de uzaktan ekspertiz uygulamaları hakkında bkz. Kubilay (n 7) 282-283

²⁴⁸ ibid 261. Hasar süreçlerinin yönetimi açısından, mevcut düzenlemelerin blokzincir teknolojisine uygun bir çözüme izin verip vermeyeceğinin belirsiz olduğu; ancak söz konusu teknolojinin, Türk sigortacılık uygulaması açısından hayata geçirilmesi gereken önemli bir araç niteliği taşıdığı yönünde bkz. Karayazgan (n 17) 48

²⁴⁹ Bu yükümlülükler aykırılık nedeniyle sigortacının ödeyeceği tazminat tutarı artarsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılması öngörülmüştür (TTK m. 1447/2)

²⁵⁰ Bkz. yuk. II/C

edilmesinin aranabileceği ifade edilmektedir²⁵¹. Sigortacı, şüpheli bir durumda, rizikonun gerçekleştiğine dair bilgi ve belgeler kendisine temin edilinceye kadar TTK m. 1447'ye dayanarak tazminat ödemekten imtina edebilir²⁵².

Sigorta sözleşmesinin akdedilmesinden sonra rizikonun gerçekleşme ihtimalini azaltan ve dolayısıyla da primde indirim yapılmasını gerektiren bazı sebepler meydana gelmişse primin indirilmesi ve gereğinde iade edilmesi gerekir (TTK m. 1433/1). Özellikle nesnelerin interneti ve açık sigortacılık modeli sayesinde, sigortacı bu durumu daha kolay tespit edebilir. Gerçi öğretilerde sigortacının primi resen indirmek gibi bir yükümlülüğünün bulunmadığı; bilakis bunu sigorta ettirenin talep etmesi gerektiği belirtilmiştir²⁵³. Bu çerçevede ispat yükü ilk aşamada sigorta ettirenin üzerindedir²⁵⁴. Ancak rizikonun ortadan kalktığının veya azaldığının sigortacı tarafından bilindiği veya bilinmesi gerektiği objektif olarak kanıtlanabiliyorsa bu konudaki ispat yükünün yer değiştirerek sigortacının üzerine geçeceği kabul edilebilir²⁵⁵.

Teknolojik gelişmeler, yanlış sigorta uygulamalarının önüne geçebilir²⁵⁶. Ayrıca, sigorta bedelini almak için bu uygulamalara yol açan fiilleri gerçekleştiren kişilerin TCK m. 158/1(k) anlamında nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediği bu surette daha kolay kanıtlanabilir. Ek olarak sigorta şirketleri, konu hakkında gerekli tedbirleri alabilmek açısından, özellikle 2011 tarihli 'Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'²⁵⁷ m. 6-8'de öngörülen yükümlülüklerini daha etkin şekilde yerine getirebilir. Bununla birlikte, akıllı sözleşmelerin internete bağlanarak sözleşmenin icrası için gerekli veriyi araştırıp elde etmemesi,²⁵⁸ kesin kodlar çerçevesinde sonuç doğurması ve sözleşmenin otomatik olarak ifa edilmesi nedeniyle, salt bu teknolojinin kullanıldığı sigorta sözleşmelerinde yanlış sigorta uygulamaları gündeme gelebilir. Dolayısıyla, akıllı sözleşme teknolojisinin kullanıldığı sigorta ilişkilerinde başka teknolojilere de ihtiyaç duyul-

²⁵¹ Bkz. Oyal (n 137) 168-169

²⁵² ibid 169

²⁵³ Ünan, Şerh C I (n 211) 352-353

²⁵⁴ ibid 352-353

²⁵⁵ Kanaatimizce aynı sonuç TTK m. 1433/2'de düzenlenen ihtimal için de geçerlidir. Karş. ibid 355

²⁵⁶ Bu konuda bkz. yuk. I/A ve B

²⁵⁷ RG 30.04.2011/ 27920

²⁵⁸ Mehmed (n 75) 445

labilir. Nitekim nesnelerin interneti ve açık sigortacılık modeliyle, sigortalının rizikoya kasten mi yoksa bir ihmâl suretiyle mi neden olduğu belirlenebilir. Şu hâlde anılan sonuç, TTK m. 1429'un uygulanmasını ve hüküm açısından önem arz eden ispat problemlerinin çözümünü kolaylaştırabilir.

Teknolojik yenilikler ve modeller, sigorta tazminatının veya bedelinin ödenmesi süreçleri açısından da yarar sağlayabilir. Örneğin bir motorlu aracın kaza yapması üzerine, sigortalının hasarı bildirim yükümlülüğü devam etmekle birlikte, araçtaki sensörler yardımıyla aracın uğradığı zarar sigortacı tarafından kısa süre içinde tespit edilebilir ve eş zamanlı olarak elektronik ortamda sigortacıya ve yetkili servise iletilir. Bu durum TTK m. 1427 anlamında sigortalının edimine ilişkin araştırmalarını kolaylaştırabilir ve hasar tespit ve onarım süreçlerini kısaltabilir²⁵⁹.

Riziko meydana geldiğinde, aynen tazmine dair bir sözleşme hükmü yoksa sigorta tazminatı nakden ödenir (TTK m. 1427). Öğretide, anılan hükmün kripto varlıklarla ödeme yapılmasına engel oluşturduğu ve mevzuatın güncellenmesi gerektiği ifade edilmiştir²⁶⁰.

Açık ve parametrik sigortacılık modelleri ile teknolojik yenilikler, sorumluluk sigortalarında “zararın sigorta sözleşmesi süresi içinde gerçekleşip gerçekleşmediği” konusunda daha net bir çözüm sunabilir (TTK m. 1473). Aynı nedenle, diğer sigorta türleri gibi sorumluluk sigortaları açısından da bildirim yükümlülüklerinin ifası (TTK m. 1475) fiilen etkilenebilir. Zararın kasten meydana getirilip getirilmediği de (TTK m. 1477) bu yolla daha kolay anlaşılabilir.

Yapay zekâ sistemleri sayesinde sigortalının sosyal medya hesaplarındaki davranışları analiz edilebilir ve bu gibi bilgileri kullanan algoritmalar, kişinin ruh hali ve sağlık durumu hakkında sonuçlar çıkarabilir²⁶¹. Dolayısıyla, TTK m. 1503 anlamında sigortalının intiharı ve varsa akli melekelerindeki rahatsızlığı hakkında bilgi edinmede söz konusu teknoloji yardımcı olabilir.

Öğretide, amaçsal sınırlama (*teleologische Reduktion*) yoluyla, takseli sigortanın sınırlarını belirleyen TTK m. 1464/2'nin parametrik sigortacılık modelinde uygulanmayacağı belirtilmiştir²⁶². Anılan görüşe göre,

²⁵⁹ Benzer bir kolaylık, TTK m. 1427/2 bağlamında sigorta tazminatının ödenmesi için riziko ile ilgili belgelerin sigortacıya temin edilmesi yükümlülüğünün ifası açısından da söz konusu olabilir.

²⁶⁰ Karayazgan (n 17) 49

²⁶¹ Armbrüster and Prill (n 3) 180-181. Ayrıca bkz. Keller (n 15) 32

²⁶² Oyal (n 137) 159, 167

sınırlı zenginleşme yasağı ilkesinin öngörülmesine neden olan çekinceler bu modelde yoktur ve dolayısıyla, sigorta bedeli serbestçe belirlendiği için sigortacı anılan hükme dayanarak bedelde indirim talep edemez²⁶³. Kısmen bizim de katıldığımız bu görüş çerçevesinde, TTK'nın "Koruyucu Hükümler" başlıklı 1486'ncı maddesinde 1464'ncü maddesinde yer verilmiş olması nedeniyle, taraflarca TTK m. 1464/2'nin uygulanmaması kararlaştırılabilir²⁶⁴. Ancak böyle bir anlaşma bulunmadığı takdirde, mal sigortası niteliği taşıyan parametrik sigortacılık modeli, zenginleşme yasağı ilkesinin bir görünüm şekli olan TTK m. 1464/2 hükmünden bağımsız düşünülmemelidir. Modelin sigortalıya yapılacak ödemeyi hızlandıran yapısı, yürürlükteki hükümler dikkate alındığında, Türk sigorta hukukunun genel ilke ve kurallarından sapılmasını haklı göstermez.

Büyük veri analitiği, yapay zekâ, nesnelerin interneti ve açık sigortacılık modeli; sigorta konusu menfaatin değerini TTK m. 1469 uyarınca inceleme ve sigorta değeri ile bedeli arasında fark olup olmadığını ve dolayısıyla aşkın, eksik ve hatta çifte sigortayı (TTK m. 1462 vd.) belirleme konusunda kolaylık sağlayabilir. Nihayet, TTK m. 1471'e göre mal ve zararın gerçekleştiği yerde değişiklik yapıp yapılmadığı, daha rahat tespit edilebilir.

SONUÇ

Sigortacılık alanı, son yıllarda teknolojik yeniliklerin en yoğun biçimde etkilediği alanlardan biridir. Özellikle büyük veri, yapay zekâ, nesnelerin interneti, blokzincir, akıllı sözleşmeler, bulut bilişim bu konuda ön plâna çıkmaktadır. Ek olarak, bu teknolojilerin de etkisiyle geliştirilen yeni sigortacılık modelleri, sektörün yapısını kökten dönüştürmektedir.

Teknolojik yenilikler ve geliştirilen modeller sigortacılık alanına büyük fırsatlar sunmakla birlikte, beraberinde ciddi hukuki sorunlar getirmektedir. Bu nedenle hem kanun koyucuların hem de uygulayıcıların, teknolojinin sunduğu imkânları teşvik ederken aynı zamanda tüketicinin korunmasını, veri güvenliğini ve adil rekabeti güvence altına alacak düzenlemeleri geliştirmeleri gerekmektedir. Sigortacılığın geleceğinde, tek-

²⁶³ ibid 167

²⁶⁴ TTK m. 1486 hükmünde m. 1464/2'ye yer verilmemesinden hareketle sigorta ettirenin ve sigortalının TTK m. 1464/2'nin uygulanmaması yönünde anlaşabilecekleri düşünülebilirse de, takseli sigortanın zenginleşme yasağının bir istisnası olduğu ve bunun sınırlarının da belirtilen hükümle çizildiği gözetildiğinde, hükmün uygulanmasından vazgeçilemeyeceği yönünde bkz. ibid 164 ve aynı sayfada dn. 73'te zikredilen yazarlar.

nolojik adaptasyon ile hukuki güvenlik arasındaki dengenin sağlanması, sektörün sürdürülebilirliği açısından belirleyici olacaktır.

Türk sigorta hukuku bağlamında, teknolojik yeniliklerin ve sigortacılık modellerinin mevzuatımızdaki düzenlemelerin uygulanmasına birçok noktada katkı sağlayabileceği, bazı durumlarda ise uygulama güçlükleriyle karşılaşılabilen tespiti edilmektedir. Bu çerçevede, söz konusu teknolojilerin ve modellerin yürürlükteki mevzuata nasıl entegre edileceği sorusu büyük önem taşımaktadır. Zira TTK ve SigK hükümleri ile bunlara bağlı ikincil mevzuat genellikle geleneksel sigortacılık anlayışı esas alınarak hazırlanmış olduğundan, parametrik sigorta ödemeleri, blokzincir tabanlı tazminatlar veya açık sigortacılıkta API üzerinden veri paylaşımı gibi yeni modeller, mevcut hükümlerin yorumlanmasını ya da yeni düzenlemeler yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Ayrıca sigorta sözleşmesinin kurulmasından sigorta tazminatının veya bedelinin ödenmesine kadar birçok konuda teknolojik araçların devreye girmesi ve sigortacılık modellerinin uygulanması, hem yargı kararlarında hem de öğretide yeni tartışmalara kapı aralayacaktır.

KAYNAKÇA

Abdikerimova S and Feng R, 'Peer-to-Peer Multi-Risk Insurance and Mutual Aid' (2022) 299(2) *European Journal of Operational Research* 735-749

Akpınar Ö, 'Sigorta Sektöründe Veri Madenciliği ve Kullanım Alanları' (2018) 57 *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 103-119

Aral Eldeleklioğlu İ, 'Açık Sigorta: Sigorta İle İlgili Verilere Erişim ve Paylaşım' (2025) 31(1) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1-32

Armbrüster C and Prill JF, 'Einsatz von KI im Versicherungssektor – mit Schwerpunkt Versicherungsmedizin' (2022) 111(2) *Zeitschrift für die gesamte Versicherungswissenschaft* 177-189

Aydemir P and Özden ÜH, 'Yeni Dijital Teknolojilerin Sigorta Sektörüne Etkilerinin İncelenmesi' (2023) 3(1) *Studies on Social Science Insights* 13-47

Aktan E, 'Büyük Veri: Uygulama Alanları, Analitiği ve Güvenlik Boyutu' (2018) (1)1 *Bilgi Yönetimi* 1-22.

Avcı DA and others, 'Sigortacılık Sektöründe Dijitalleşme Yolunda Büyük Veri Tabanlı Yenilikçi Çözümler' 4th International Conference on Design, Research and Development (RDCONF 2024) 19-20 Aralık 2024, 294-305.

Bacon L and Tarr JA, 'Distributed Ledger Technology and Blockchain Insurance' in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) *Global Insurance Market and Change: Emerging Technologies, Risks and Legal Challenges* (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 96-126

Bilgin OM and Şaşgın S, 'Eşler Arası (P2P) Sigorta: Çalışma Esasları ve Uygulama Örnekleri' in Hasan Meral (ed) *21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye* (3rd edn, Nobel 2024) 273-284

Braun A and Haeusle N, 'Digital Insurance and InsurTech' in Georges Dionne (ed) *Handbook of Insurance, Vol. I* (3rd Edition, Springer Books/The Geneva Association 2025) 225-249

Braun A and Jia R, 'InsurTech: Digital Technologies in Insurance' (2025) 50 *The Geneva Papers on Risk and Insurance - Issues and Practice* 1-7

Bozkurt Yüksel AE, 'Nesnelerin İnternetinin Hukuki Yönden İncelenmesi' (2015) 17(2) *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 113-139

Christians T and Steden S, 'Cloud-Computing in the Insurance Industry' in Fehim Bakırcı, Thomas Heupel, Orhan Kocagöz, Üstün Özen, *German-Turkish Perspectives on IT and Innovation Management* (1st edn, Springer Gabler 2018) 275-290

Christofilou A and Chatzara V, 'The Internet of Things and Insurance' in Pierpaolo Marano and Kyriaki Noussia (eds) *Insurtech: A Legal and Regulatory View Vol.1* (Springer 2020) 49-82

Cohn A, West T and Parker C, 'Smart After All: Blockchain, Smart Contracts, Parametric Insurance, and Smart Energy Grids' (2017) 1 *Georgetown Law Technology Review* 273

Cosma S and Rimo G, 'Redefining Insurance Through Technology: Achievements and Perspectives in Insurtech' (2024) 70 *Research in International Business and Finance* 102301 1-17

Çekin MS, 'Borçlar Hukuku ile Veri Koruma Hukuku Açısından Blockchain Teknolojisi ve Akıllı Sözleşmeler: Hukuk Düzenimizde Bir Paradigma Değişimine Gerek Var mı?' (2019) 77(1) *İstanbul Hukuk Mecmuası* 315-341

Dahiya M and others, 'The Impact of Technology in the Health Insurance Sector' in Kiran Sood, Simon Grima, Ganga Sharma and Balamugan Balusamy (eds) *The Application of Emerging Technology and Blockchain in the Insurance Industry* (River Publishers 2024) 29-50

Doğancı DE, Blokzincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri, Kuruluşu, Yorumu, İfası ve Bazı Örnek Hukuki Uygulamalar (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2021)

Dolar NF, Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü (TTK m. 1423) (1st edn, Seçkin Yayınevi 2023)

Ebers M, ‘Truly Risk-Based Regulation of Artificial Intelligence How to Implement the EU’s AI Act’ (2024) EU Law Working Papers No. 101, Stanford-Vienna Transatlantic Technology Law Forum, <<https://law.stanford.edu/publications/no-101-truly-risk-based-regulation-of-artificial-intelligence-how-to-implement-the-eus-ai-act>> Erişim Tarihi: 21.07.2025

Eling M and Kraft M, ‘The Impact of Telematics on the Insurability of Risks’ (2020) 21 The Journal of Risk Finance 77-109

Eling M and Lehmann M, ‘The Impact of Digitalization on the Insurance Value Chain and the Insurability of Risks’ (2018) 43(3) The Geneva Papers on Risk and Insurance Issues and Practice 359–396

Ergüneş E, ‘Gömülü (Embedded) Sigorta: Global Trendler ve Türkiye Potansiyeli’ in Hasan Meral (ed) 21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye (3rd edn, Nobel 2024) 259-272

European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), Discussion Paper on Blockchain and Smart Contracts in Insurance (2021) <<https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2021-04/eiopa-discussion-paper-on-blockchain-29-04-2021.pdf>> Erişim Tarihi: 13.08.2025 (Anılış: EIOPA, 2021a)

European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), Discussion Paper on Open Insurance: Accessing and Sharing Insurance-Related Data (2021) <<https://www.eiopa.europa.eu/system/files/2021-01/open-insurance-discussion-paper-28-01-2021.pdf>> Erişim Tarihi: 13.08.2025 (Anılış: EIOPA, 2021b)

European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), Feedback Statement - Discussion Paper on Blockchain and Smart Contracts in Insurance (2022) <https://www.eiopa.europa.eu/publications/feedback-statement-blockchain-and-smart-contracts-insurance_en> Erişim Tarihi: 13.08.2025 (Anılış: EIOPA, 2022a)

European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA), Feedback Statement - Discussion Paper on Open Insurance: Accessing and Sharing Insurance-Related Data’ (2022) <https://www.eiopa.europa.eu/publications/feedback-statement-open-insurance-accessing-and-sharing-insurance-related-data_en> Erişim Tarihi: 13.08.2025 (Anılış: EIOPA, 2022b)

Friehoff L, 'Blockchain in the Insurance Industry – Implications and Legal Boundaries' (2020) < <https://d-nb.info/1224287436/34> > Erişim Tarihi: 13.08.2025

Gayle S, 'Data Mining in the Insurance Industry - Solving Business Problems Using SAS Enterprise Miner Software' (2002) <<https://sas.com>> Erişim Tarihi: 29.07.2025

Gencer H, Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülükleri ve İhlâline Bağlanan Hukukî Sonuçlar (1st edn, Seçkin 2024)

Global Federation of Insurance Associations (GFIA), 'GFIA Paper on AI in the Insurance Industry' 19 Kasım 2024 <<https://gfiainsurance.org/news/573/gfia-publishes-paper-on-ai-in-the-insurance-industry>> Erişim Tarihi: 23.07.2025

Goldstein K, 'Blockchain and Distributed Ledger Technology: Insurance Applications, Legal Developments, and Cybersecurity Considerations' (2021) 27 Connecticut Insurance Law Journal 511-528

Grima S, Spiteri J and Romanova I, 'The Challenges for Regulation and Control in an Environment of Rapid Technological Innovations' in Pierpaolo Marano and Kyriaki Noussia (eds) *Insurtech: A Legal and Regulatory View Vol.1* (Springer 2020) 83-98

Gupta M and others, 'Technological Developments in the Insurance Industry: An Overview' in Kiran Sood, Simon Grima, Ganga Sharma and Balamurugan Balusamy (eds) *The Application of Emerging Technology and Blockchain in the Insurance Industry* (River Publishers 2024) 3-20

Gülay A, Atilla İ and Kabataş Y 'Dijitalleşme ve Teknolojik Gelişmelerin Türkiye'de Sigortacılık Sektörüne Etkilerinin İncelenmesi: SWOT Analizi ile Bir Uygulama' (2024) 5(1) *Türk Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* 1-21

Helfand RD, 'Big Data and Insurance: What Lawyers Need to Know and Understand' (2017) 21(3) *Journal of Internet Law* 1-35

Hervey M and Lavy M, *The Law of Artificial Intelligence* (2nd Edition, Sweet&Maxwell 2024)

Hielkema P, 'AI in the Insurance Sector: Industry Adoption and Regulatory Developments' (2023) *The EUROFI Magazine* - Santiago de Compostela 128

Hillier R, 'The Legal Challenges of Insuring Against a Pandemic' in María del Carmen Boado-Penas, Julia Eisenberg and Şule Şahin (eds) *Pandemics: Insurance and Social Protection* (1st edn, Springer 2021) 267-286

Hubacher KM, 'Vermittlung von Versicherungen durch Gewerbetreibende' (2023) *Der Treuhandexperte (TREX)* 98-100

Hussain K and Prieto E, 'Big Data in the Finance and Insurance Sector' in Jose' Maria Cavanillas, Edward Curry and Wolfgang Wahlster (eds) *New Horizons for a Data-Driven Economy* (1st Edition Springer 2016) 209-224

Jackson J, 'Data Mining; A Conceptual Overview' (2002) 8 *Communications of the Association for Information Systems* 267-296

Jaiswal R, 'The Impact of AI in the General Insurance Underwriting Factors' (2023) 31(2) *Central European Management Journal* 697-705

Karayazgan A, *Hukuk Gözüyle Blok Zincir ve Sigorta* (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2023)

Keller B, 'Big Data and Insurance: Implications for Innovation, Competition and Privacy' (2018) *The Geneva Association* <<https://www.genevaassociation.org/publication/digital-technologies/big-data-and-insurance-implications-innovation-competition-and>> Erişim Tarihi: 31.07.2025

Kerim DE and Cula S, 'Türkiye'de Sigorta Suistimal Problemleri ve Çözüm Önerileri' (2023) 7(2) *Başkent Üniversitesi Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi* 145-166

Keser Berber L and others, *Sigorta Sektöründe Aracılık Faaliyetlerine İlişkin Mevzuattaki Düzenlemelerin Karşılaştırmalı İncelemesi ve Türk Mevzuatının Reforme Edilmesi için Görüş* (1st edn, Bilgi Information Technology Law Institute 2020)

Kesik F, 'Türk Hukuk Sisteminde Gömülü Sigorta: Alman Modeliyle Mukayeseli Yaklaşım' (2025) 7 *Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 301-320

Kessler A and Nolte PJ, 'Embedded Insurance: Hype oder Hoffnungsträger der Versicherungswirtschaft' in Andreas Eckstein, Axel Liebetrau, Lukas Nolte, Arno Rasch (eds) *Insurance & Innovation 2025 – Ideen und Erfolgskonzepte von Experten aus der Praxis* (Verlag Versicherungswirtschaft 2025) 111-118

Kırkbeşoğlu E, 'Sigortacılıkta Dijital Dönüşüm: Mevcut Durum ve Geleceğe Yönelik Öngörüler' in Hasan Meral (ed) *21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye* (3rd edn, Nobel 2024) 211-226.

Kondappan MM, 'Cloud Computing and its Role in Insurance Platform Integration' (2025) 26(1), *World Journal of Advanced Research and Reviews* 3700-3712

König PD, 'Essence of AI- What is AI?' in Larry A. Dimatteo, Cristina Poncibò and Michel Cannarsa (eds) *The Cambridge Handbook of Artificial Intelligence* (Cambridge University Press 2022) 18-34.

Kubilay H, 'Sigortacılık Sektöründe Dijitalleşmenin Hukuki Yönden Değerlendirilmesi' (2020) 16 *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 259-288

Kuckelkorn T and Kretz J, 'Offen für Innovation? Einordnung, Status quo und Potenziale von Open Insurance' (2023) 2 *AssCompact / Management & Vertrieb* 92

Kühl N and others, 'Artificial Intelligence and Machine Learning' (2022) 32(3) *Electronic Markets* 2235-2244

Lawrance W and others, 'Parametric Insurance' in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) *Global Insurance Market and Change: Emerging Technologies, Risks and Legal Challenges* (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 127-156

Li Y, 'The Application of Big Data in the Insurance Industry – with Potential Risks and Possible Solutions' (2022) 656 *Advances in Economics, Business and Management Research* 423-428

Loukil F and others, 'A Collaborative Blockchain-Based Insurance System' (2021) 10(1343) *Electronics* <<https://doi.org/10.3390/electronics10111343>> Erişim Tarihi: 13.05.2025

Mastando III JP, 'DeFi: Blockchain Risks Make the Case for Blockchain Insurance' (2022) 5 *The Journal of Robotics, Artificial Intelligence & Law* (Fastcase) 249-260

McDonald A, Paynter K and Van der Vyver E, 'Embedded Insurance' in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) *Global Insurance Market and Change: Emerging Technologies, Risks and Legal Challenges* (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 66-94

Mehmed G, 'Blokzincir Teknolojisi Çerçevesinde Akıllı Sözleşmelerin Kurulması ve Geçerliliği' in Mustafa Aksu (ed) *Yapay Zekâ ve Hukuk* (On iki levha 2024) 423-427

Mullins M, Holland CP and Cunneen M, 'Creating Ethics Guidelines for Artificial Intelligence and Big Data Analytics Customers: The Case of the Consumer European Insurance Market' (2021) 2(10) *Patterns* 1-21

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666389921002245?smid=3858056&dgcid=SSRN_redirect_SD#bib1> Erişim Tarihi: 21.07.2025

Nicoletti B, *Digital Insurance- Business Innovation in the Post-Crisis Era*, Palgrave Studies in Financial Services Technology (1st edn, Palgrave MacMillan 2016)

O'Donnel AR, 'Etherisc Launches Blockchain-Backed Parametric Flight Delay Insurance' (2022) <<https://iireporter.com/etherisc-launches-blockchain-backed-parametric-flight-delay-insurance/>> Erişim Tarihi: 11.09.2025

Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), 'Leveraging Technology in Insurance To Enhance Risk Assessment And Policyholder Risk Reduction' (2023) <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2023/12/leveraging-technology-in-insurance-to-enhance-risk-assessment-and-policyholder-risk-reduction_4844de05/2f5c18ac-en.pdf> Erişim Tarihi: 18.08.2025 (Anılış: OECD, 2023)

Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), 'The Impact of Big Data and Artificial Intelligence (AI) in the Insurance Sector' (2020) <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/01/the-impact-of-big-data-and-artificial-intelligence-ai-in-the-insurance-sector_1fb2946f/c822ee53-en.pdf> Erişim Tarihi: 18.08.2025 (Anılış: OECD, 2020)

Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), 'The Internet of Things: Seizing the Benefits and Addressing the Challenges' (2016) <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2016/06/the-internet-of-things_g17a27fc/5j1wvzz8td0n-en.pdf> Erişim Tarihi: 18.08.2025 (Anılış: OECD, 2016)

Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), 'Technology and Innovation in the Insurance Sector' <https://www.oecd.org/en/publications/technology-and-innovation-in-the-insurance-sector_ddf9df41-en.html> Erişim Tarihi: 18.07.2025 (Anılış: OECD, 2017)

Ostrowska M, 'Does New Technology Put an End to Policyholder Risk Declaration? The Impact of Digitalisation on Insurance Relationships' (2021) 46 The Geneva Papers on Risk and Insurance - Issues and Practice 573-592

Ostrowska M and Ziemiak Z, 'The Concept of P2P Insurance: A Review of the Literature and EIOPA Report' (2020) 1(102) Prawo Asekuracyjne 30-47

Özdamar M, 'Sigorta Sözleşmesinin Kurulmasından Sonraki Aydınlatma Yükümlülüğü' in Sabih Arkan, Cengiz Koçhisarlıoğlu, Süha Tanrıver, Kemal Şenocak, Burçak Yıldız and Murat Gürel (eds) Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. II (Turhan Kitabevi 2010) 1677-1707

Özdemir SS, ‘Yapay Zekâ Kullanımının Sigortacının Türk Ticaret Kanunu’nun 1438. Maddesi Çerçevesindeki Bilme Kapsamını Genişletip Genişletmeyeceği Sorunu’ (2021) 37(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 103-146

Özüdoğru H and Sönmez SS, ‘Yapay Zekâ ve Makine Öğreniminin Sigorta Sektörüne Etkisi’ (2023) 11(1) Banka ve Finansal Araştırmalar Dergisi 45-53

Oyal AB, ‘Parametrik Sigorta Sözleşmeleri (Gösterge Temelli Sigorta Sözleşmeleri)’ (2024) 6(2) Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 133-185

Paruchuri H, ‘The Impact of Machine Learning on the Future of Insurance Industry’ (2020) 7(3) American Journal of Trade and Policy (AJTP) 85-90

Prill JF, Künstliche Intelligenz und Versicherung (1st edn, Verlag Versicherungswirtschaft 2024)

Rudkowski L, ‘Künstliche Intelligenz in der Versicherungswirtschaft und die KI-Verordnung’ (2025) Versicherungsrecht (VersR) 312-327

Seethala SC, ‘Data Warehouse Modernization for Insurance: Integrating AI and Cloud Technologies’ (2021) 7(6) International Journal of Scientific Research & Engineering Trends 3564-3656

Sengupta R and Kousky C, ‘Parametric Insurance for Disasters’ (2020) Wharton Risk Center Primer <https://riskcenter.wharton.upenn.edu/wp-content/uploads/2020/09/Parametric-Insurance-for-Disasters_Sep-2020.pdf> Erişim Tarihi: 10.08.2025

Soyer B, ‘Use of Big Data Analytics and Sensor Technology in Consumer Insurance Context: Legal and Practical Challenges’ 2022 81(1) Cambridge Law Journal 165-194 (Anılış: Soyer, 2022)

Soyer B, ‘The Internet of Things in the Commercial Insurance Context - A Case for Regulation, or for Commercial Shrewdness and Judicial Creativity’ in Barış Soyer (ed) Damages, Recoveries and Remedies in Shipping Law (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 113-124. (Anılış: Soyer, 2024)

Standaert W and Muylle S, ‘Framework for Open Insurance Strategy: Insights from a European Study’ (2022) 47 The Geneva Papers on Risk and Insurance - Issues and Practice 643-668

Şenel SA and Erşan GG, ‘Sigorta Hilelerinin Tespiti ve Önlenmesinde Proaktif Bir Yaklaşım: Adli Muhasebe’ in Said Alpagut Şenel (ed) Güncel Muhasebe Uygulamaları (1st edn, Informa Özgür Yayınları 2024) 137-166

Tarr AA and others, ‘Introduction’ in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) *Global Insurance Market and Change: Emerging Technologies, Risks and Legal Challenges* (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 1-21.

Tarr AA, Tarr JA and Peña A, ‘On-Demand Insurance’ in Anthony A Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds) *Global Insurance Market and Change: Emerging Technologies, Risks and Legal Challenges* (1st edn, Informa Law from Routledge 2024) 47-65

Thouvenin F and others, ‘Big Data in the Insurance Industry – Leeway and Limits for Individualising Insurance Contracts’ (2019) 10 *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law* 209-243

Tunca S and Sezen B, ‘Sigorta İşlemlerinde Blokzincir (Blockchain) Teknolojisi Uygulamaları’ (2020) 14,13 *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi* (BSAD) 13-25

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, ‘2022-2025 Katılım Finans Strateji Belgesi’ (2022) <http://www.sp.gov.tr/upload/xSP_TemelBelge/files/zwacy+cumhurbaskanligi-finans-ofisi-katilim-finans-strateji-belgesi22-25.pdf> Erişim Tarihi: 22.08.2025

Ulusoy İ, ‘Yapay Zeka ve Makine Öğrenmesi Sigorta Sektörünü Yeniden Şekillendiriyor’ (2022) *Sigorta Haftası Makaleleri 2022* <https://www.tsb.org.tr/content/Events/ipek-ulusoy_yapay-zeka-ve-makine-ogrenmesi.pdf> Erişim Tarihi: 10.07.2025

Ünan S, *Sigorta Tüketici Hukuku* (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) (Anılış: Ünan, *Sigorta Tüketici Hukuku*)

Ünan S, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap: Sigorta Hukuku-C. I Genel Hükümler* (Madde 1401-1452) (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2016)

Watzdorf Sv, ‘Risk Concentration in the Cloud: How to Enhance Resilience’ (2024) <<https://www.swissre.com/risk-knowledge/advancing-societal-benefits-digitalisation/risk-concentration-in-the-cloud.html>> Erişim Tarihi: 11.09.2025

Yazıcı S and Kilitçi Calayır A, ‘Sigortacılıkta Web3 Teknolojileri ve Uygulama Alanları’ in Hasan Meral (ed) 21. Yüzyılda Türk Sigorta Sektörüne 21 Tavsiye (Nobel 2024) 227-242

Yazıcıoğlu E, ‘Sigorta ve Reasürans Şirketlerinde Faaliyet Alanı Sınırlaması (Başka İşle İştigal Yasağı)’ in Baki İlkay Engin, Başak Baysal and Tülay Aydın Ünver (eds) *Prof. Dr Rona Serozan’a Armağan, C. II* (On İki Levha Yayıncılık 2010) 1813-1854

Yazıcıoğlu E and Şeker Öğüz Z, Sigorta Hukuku (5th edn, Filiz 2022)

Yurdakul M and Dalkılıç N, ‘Sigortacılık Sektöründe Dijital Çağ’ (2016) 50 Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 49-67

Wilkinson D and others, ‘Big Data, Artificial Intelligence and Insurance’ in Anthony a Tarr, Julie-Anne Tarr, Maurice Thompson and Dino Wilkinson (eds), The Global Insurance Market and Change (Informa Law from Routledge 2024) 22-46

**İSTANBUL
TİCARET
ODASI**

— 1882 —

Adres : Reşadiye Cad. 34112
Eminönü, Fatih/İstanbul
Telefon : (212) 455 60 00
Faks : (212) 513 15 65 / 520 16 56
E-posta : ito@ito.org.tr
İnternet : www.ito.org.tr

KDV'den muaftır

ISSN 2146 - 6203

